

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלזני שבת

פרשת וארא • תשפ"ו

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

שבת טיש

אזמרה לשמך

פאר מקדושים

לקוטים וסיפורים נפלאים

באר הפרשה

טוב לחסות בה'

אוצרות הפרשה

נר לשולחן שבת

השגחה פרטית

היכל החתם סופר

דברי שי"ח

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבועת מלכתא

פנינים לפרשת וארא פ"ו | גליון מס' 516 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

בעת מלחמת השחרור אירע פעם שחייל בריטי חטף בחור אחד וחששו שגורלו יהיה מר מאוד, ומרוב פחד לא העז שום אדם לצאת מביתו לנסות להצילו מידינו. אך רבי גדליה משה לא שת לבו לסכנה הגדולה, רץ החוצה לעבר החייל הבריטי והתחיל לצעוק עליו 'תעזוב מיד את הבחור'

לדמותו הפלאית של הצדיק הנשגב רבי גדליה משה מזוועהיל זיע"א, מתוך מה שסיפרו אודותיו נכדיו האדמו"רים זצ"ל

הרב טוביה פריינד
בני ירושלים סיפרו רבות על צדקותו ופרישותו ומסירות נפשו של הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זיע"א. הבאים בשערי בית הדל והקט, הבחינו וראו במחיצתו בבואה של צדיקי קמאי, צדיק נשגב, שהליכותיו הטהורות נגעו בשמי רום, בכוח עליון היה פוקד בפקודת ישועה ורחמים, רבים היו נוהים אחריו ופקדו את מעון קדשו בכדי להתברך בפקודת ישועה.
למרות התקופה הקצרה ששהה בירושלים, לאחר שאביו הרה"ק רבי שלמה זיע"ע עלה להתישב ולחונן עפר ארה"ק והוא עדיין יושב בגלות סיביר. ולאחר מסע התלאות שעבר, עלה והתיישב בארה"ק ורק שנתיים ימים לאחר מכן נסתלק לישיבה של מעלה בהיותו בן ס"ג שנה.

זייט א כהן!
כשמרן המשגיח רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל דרש מהגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, להפוך לכהן לקראת הימים הנוראים (עמ' 6)

ברגע האמת
הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל הסביר לבנו רבי משה גדליה זצ"ל, ההבדל בבית דין של מעלה, בין מצות יד למצות מוכנה (עמ' 8)

איזהו חכם?
מרן ה'ישועות משה' מויזניץ זצ"ל, הוכיח ממגיד המישרים רבי בן ציון סנה שליט"א מי הוא הזוכה להיקרא 'תלמיד חכם' (עמ' 24)

חיזוק בהדסה
סיפורו המפתיע של הגר"ב ביגל והחיזוק העצום שהגיע למוהל שביתו נשרף כליל, בשיחה אקראית, בין עין כרם להר הצופים (עמ' 22)

עם הסתלקותו נתפרסם שמו כפועל ישועות - צדיקים במיתתן קרויים חיים - מקום ציונו מהווה תל תלפיות ואבן שואבת להמוני בית ישראל; יהודים מכל רחבי הארץ ואף מחו"ל, באים להעביר ולשפוך צקון לחשם בהשתטחות על מקום ציונו, ונושעים בפקודת ישועה ורחמים, אותות ומופתים מסופרים בפי ההמון על הישועות הגדולות שנתקיימו לאחר תפילות על יד ציונו הקדוש.

אמונה וצדקה

הננו מעלים בריעה זו, פניני הוד, עובדות והנהגות משולחן גבוה של הרה"ק רבי גדליה משה זי"ע מזוועהיל, כפי שנרשמו ונאמרו במדויק מפייהם של מרנן האחים האדמו"רים: כ"ק מרן אדמו"ר ה'אור אברהם' מזוועהיל זצוק"ל, ואחיו כ"ק מרן אדמו"ר מזוועהיל-צאנו זצוק"ל, מארה"ב, אמרות והנהגות אלו נאמרו ונרשמו במיוחד ליזמא דהילולא.

כ"ק מרן אדמו"ר ה'אור אברהם' זצוק"ל אמר: רבינו הרה"ק רבי גדליה משה זי"ע, היה מפרש את הפסוק 'והאמין בד' ויחשבה לו צדקה' (בראשית ט"ו, ו'), שאברהם אבינו ע"ה החשיב את האמונה שלו שזה לא בזכות ובכוחות עצמו, אלא שזה צדקה וחסד מאת השי"ת שהוא הנותן נותן לו את האמונה בו.

רבינו הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע אמר, ש'אהבת ישראל' אמיתית אפשר ללמוד אצל בנו רבינו הרה"ק רבי גדליה משה. אך רבינו עצמו התלונן פעם בפני חסידיו על כך שאין לו 'אהבת ישראל' כמו אביו הק' זי"ע, שאצל אביו לא היה לו שום חילוק והבדל בין קרובו ובן משפחתו לבין סתם יהודי, כולם היו אצלו שוים ממש ואת כולם אהב אהבת נפש. אולם אצלו יש חילוק והבדל בין קרובו ובן משפחתו לסתם יהודי, והצטער ושפך את מרת ליבו על כך שעדיין לא הגיע לדרגת אביו.

להרגיש את החבר

הרה"ח רבי אלי' רוט זצ"ל פעם לא הרגיש טוב בלילה, והיה לו מיחושים וכאבים נוראים. בבוקר הגיע שליח מרבנו לבקרו ולעודדו, השליח היה הרה"ח רבי יצחק דייטש זצ"ל, רבי אלי' התפלא על כך מניין ידע כבר כל כך מוקדם שאינו מרגיש בטוב. כשהבריא שאל לרבינו על כך, וענה לו בפשיטות, שבאמרו בתפילת שמו"ע ברכת 'רפאנו' נפל במחשבתו שמו של רבי אלי', ולכן ביקש ומינה שליח שילך לבקרו ולהודיע לו מצבו שילך לבקרו. וסיים רבינו: 'יהודי צריך תמיד להרגיש את חברו'...

אהבת ישראל ללא גבולות

בדברות קדשו שנשא כ"ק מרן אדמו"ר מזוועהיל-צאנו זצוק"ל, עמד על ענוותנותו של זקנו הקדוש זי"ע: 'זקני הקדוש רבי גדליה

משה זי"ע, הצטיין במידה זו של שפלות ולב נשבר, שהחזיק עצמו לכלום והיה עניו ושפל באופן מיוחד, וכשהגיעו אליו שיפעול ישועה עבור חולה או מצפה לישועה היה אומר: 'אבי היה יכול לפעול אבל אני אין בכוחי לפעול ישועות'. ובזה אפשר לתלות מה שרואים הכח הגדול לפעול ישועות שרואים אצל קברו, כיון שלב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה. וגם האהבת ישראל שלו היה באופן נפלא וכבר בחייו לא יכול היה לראות בצערו של איש ישראל.

"סיפר לי הרב החסיד רבי חיים הערש אייזנבאך זצ"ל (שניהל גמ"ח 'המושיע' בירושלים), שבעת מלחמת השחרור שנלחמו עם הבריטיים, אירע פעם שחטף חייל בריטי בחור אחד וחששו שגורלו יהיה מר מאוד, ומרוב פחד לא העיז שום אדם לצאת מביתו לנסות להצילו מידיו. אך תיכף כששמע זקה"ק רבי גדליה משה מה שמתרחש, לא שת לבו לסכנה הגדולה שהיתה כרוכה בדבר, ועל אף הפצרותיהם של בני ביתו שיחוש על נפשו וגם שכבר לא היה אז בקו הבריאות, רץ החוצה לעבר החייל הבריטי והתחיל לצעוק עליו 'תעזוב מיד את הבחור', ואחז ביד הבחור ומשכו מיד החייל והכניסו בחזרה לביתו וכך הציל את חייו, וכך מסר נפשו עבור כל יהודי".

עד כלות הנפש

ברשימות וכתבים של נכדו כ"ק אדמו"ר ה'אור אברהם' זצוק"ל, מובא הסיפור הידוע ששמע מזקני הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל שזה להסתופף בצילו ולהביט בקודש אל הפלאות שחולל הרה"ק רבי שלומק'ע מזוועהיל זי"ע ולאחריו בנו הרה"ק רבי גדליה משה זי"ע.

וכך רשם: 'זקני הק' האדמו"ר רבי גדליה משה שהה זמן רב בסיביר, הרשעים הבולשביקים התעללו בו בכל אותה התקופה והיה אסיר במקום תקופה ממושכת. יום השחרור שלו נקבע ליום השבת קודש יחד עם עוד יהודי שנתפס עימו. אך טרם השחרור היה לו להתייצב בפני במפקד לחתום על השחרור.

"יום השבת הגיע, אך רבי גדליה משה טרם ניגש למפקד לחתום על הטפסים, המפקד שמעולם לא נתקל בתופעה כזאת, החליט לבדוק מדוע לא בא לחתום? משהתייצב לפניו רבינו לפניו שאלו המפקד: האם אינך רוצה להשתחרר? ענה לו רבינו כי חפץ הוא מאוד.

מיד הגיש לו המפקד את הטפסים וביקש ממנו לחתום על השחרור. אך רבינו סירב לקחתם באמרו שינו חותם בשום אופן ביום השבת קודש. משראה המפקד שאינו מוכן לחתום הזהיר אות כי ישאר כאן ללא זמן מוגבל, אך רבינו בעקשנות מרובה אינו מוכן לחלל את השבת.

"ליד רבינו עמד וניצב היהודי שאסרוהו יחד עם רבינו, והמפקד עבר אליו והגיש לו את הטפסים ע"מ לשחררו וביקש גם ממנו שיחתום. אך משראה כי רבינו מתנגד לחתום בעצם יום השבת, עמד והתלבט מה לעשות, אך החליט כי גם הוא אינו חותם ונשאר עם רבינו,

Dirshu
 דרשו ד' ועוזו
 קרו עולמית לחינוך
 ועידוד לימוד התורה

כאשר זכינו ללמד אותנו

את פרק 'ערבי פסחים' בעתונות ובעתיקות

כן נזכה לעשות

את ליל הסדר וחג הפסח,
 בהבנה חדשה ובהירה

רבבות אלפי לומדי 'עמוד היומי'

מתחילים 'ערבי פסחים' אי"ה ביום ראשון י"ד שבט

לימוד של עמוד גמרא ליום - עד הסיום המרגש לקראת ר"ח ניסן

מצטרפים וזוכים להבנה חדשה ובהירה בהלכות ליל הסדר וחג הפסח

• לימוד עולמי יומי של עמוד גמרא • כוללים וקבוצות לימוד • מתנה גמרא עם ביאור 'עיון העמוד' ו'שפה ברורה' • מתנה לוח לימוד אישי • מבחן חודשי בארבעה מסלולים • מלגת פתיחה לשיעורים • שיעורים ממיטב המגיידים להאזנה בכל עת • מלגות 'דרשו' לנבחנים

להצטרפות מוקד 'דרשו' 02-560-9000 או בעמדות 'נדרים פלוס'

היה שם עירוב והחליט מי שהחליט שזה לא יפה, זה מכער את העיר, הורידו את העמודים של העירוב, ואנשים מטלטלים. הוא דיבר איתם ושאל איך אתם מטלטלים חפצים ברשות הרבים בשבת קודש? הם לא הבינו את הטענה, אני שם מפתח בכיס, איזו מלאכה אני עושה?

משא הגאב"ד הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א בכינוס חיזוק שנערך בביתו בראשות המרא דאתרא הגאון רבי מסעוד בן שמעון שליט"א לרגל תחילת לימוד הלכות עירובין

זה התאים רק למי שהיה מוכן להשקיע וללמוד בעיון רב וביגיעה רבה לאורך תקופה ארוכה את ההלכות האלו. בא ה'חזון איש' ועשה מהפך נוסף בהלכות עירובין, הוא פרס את כל החשבונות ואת כל מה שצריך לצאת מההלכות, ממש פתח את ההלכות האלו כספר חדש, עולם חדש נפתח. ב'דרשו' השלימו את המהפכה הזאת, עם ה'משנה ברורה' של 'דרשו' וה'ביאורים' ומוספים' שמובאים על המקום, עם כל הדברים שנוגעים למעשה, והפרקטיקה למעשה עם פוסקי זמנינו שמדברים הלכה למעשה, זה עשה באמת שינוי גדול. היום אברכים, לא רק רבנים יושבי על מדין אלא גם אברכים שיושבים ולומדים, יכולים לקנות קניין של ממש בהלכות עירובין ולשלוט בהן על בורין. נפתחו לאחרונה שיעורים רבים ללימוד עירובין באופן מיוחד, חוץ משיעורי 'הדף היומי בהלכה'. הוקמו כוללים שעוסקים בלימוד הלכות עירובין. זה הכל תוצאה ישירה למצב הזה שהלכות עירובין כבר אינן בבחינת 'תורה שבשמים', אלא זאת תורה שכבר הורידו אותה לארץ. אפשר ללמוד אותה בזכות המהפך הזה ש'דרשו' עשו.

מאירת עיניים

יש עוד דבר שלא שמעתי בכל הכינוסים של 'דרשו' שמדברים על

בשמחה של מצווה וברטט של התרגשות לרגל תחילת לימוד חלק ד' במשנה ברורה, התכנסו עשרות מגידי שיעורים ב'דף היומי בהלכה', מרחבי בני ברק, לכינוס רב רושם שנערך במעונו של הגאב"ד הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א, בראשות המרא דאתרא הגאון רבי מסעוד בן שמעון שליט"א, ובהשתתפות נשיא 'דרשו' הרה"ג רבי דוד הופשטר שליט"א.

בין מגידי השיעורים ב'דף היומי בהלכה' נכחו גם רבני שכונות וקהילות ברחבי העיר, וחלקם אף נשאו דברים לכבוד המעמד. את המשא המרכזי נשא בעל האכסניה הגאב"ד שליט"א, והרי הוא לפניכם בס"ד:

אנחנו נמצאים פה במעמד לכבוד התחלת לימוד הלכות עירובין. האמת שבדרך כלל עושים מסיבה בסיום הלימוד ולא בתחילתו. כשמסיימים מסכת שבת ומתחילים מסכת עירובין, עושים סיום על מסכת שבת - לא עושים עכשיו חגיגה גדולה כי מתחילים מסכת עירובין. אבל כאן, אנחנו עושים את האירוע הגדול הזה לכבוד תחילת לימוד הלכות עירובין, ולא לרגל סיום הלכות שבת, הלא דבר הוא.

אכן, כשמסיימים מסכת אחת ומתחילים מסכת שניה, עוברים ממסכת אחת לחברתה. ממילא עיקר השמחה הוא על זה שב"ה זכו לסיים עוד מסכת. אבל יש לפעמים שמגיעים לאתגר חדש, אז השמחה וההתלהבות כל כך גדולה, שהמחשבות נתונות יותר על מה שהולכים להתחיל ללמוד, מאשר על הסיום שכבר עשו. הלכות עירובין ידוע שזה מההלכות היותר מורכבות, ובאמת במשך שנים רבות, מסתמא זה היה מן ההלכות הקשות שב'אורח חיים'. אפילו הרבה רבנים יושבי על מדין לא היו בקיאים בהלכות האלה. מי שרצה ללמוד הלכות עירובין ידע שזה כמו 'קריעת ים סוף', ושצריכים להשקיע מאמצים מרובים עד מאוד כדי להצליח.

שלבי המהפכה

מרנא ה'חפץ חיים' עשה קצת פעולה בזה, וב'משנה ברורה' הוא הנגיש את ההלכות הללו ללומדי התורה. אפשר ללמוד 'משנה ברורה' לראות את האחרונים על המקום מה שהם אומרים, זה נתן חיזוק גדול להלכות עירובין. אבל עדיין זה היה רק לציבור הלומדים.

**רבי עקיבא אייגר כבר כתב
שצריכים לראות שהספרים
יהיו בדפוס בהיר ובצורה יפה,
ורואים את זה באמת שכדי שהלב
ירצה וישמח ללמוד צריך באמת
שיהיה לו ספר שהוא מאיר את
העיניים, שהוא טוב, כמו שאומרים
בזמנינו שיהיה 'ידידותי'**

הלימוד שנכנס בכל בית כנסת היום, בכל שטיבל, בכל בית כנסת, בכל מקום, אפילו מקומות יותר חלשים, זה מביא לעולם את ידיעת ההלכה. הם יודעים שיש הלכה, שצריכים לדעת את ההלכה, שצריכים לשמור על ההלכה, שצריכים להקפיד על ההלכה. זה הכל תוצאה, אני לא יודע אם זה בן אדם אחד, אבל זה סייעתא דשמיא, אולי זה כח של רבים, שהצליח להביא את כל כלל ישראל בכל העולם להביא אותם לכזאת עליה והתרוממות מה שלא היה.

חזו בני חביבי

הקב"ה באמת יעזור שהלימוד, כמו שבמחזורים הקודמים שראו שהיתה הצלחה בלימוד, שגם במחזור הזה של עירובין שתהיה הצלחה, שבאמת יצליחו להנחיל את הלכות עירובין לציבור הלומדים, לציבור התלמידי חכמים, לציבור הבעלי בתים, כל אחד ואחד לפי דרגתו, ושימשיכו הלאה הלאה בפעולות הברוכות של 'דרשו'. כשמתאספים בשביל חיזוק, ברור שזאת 'עת רצון' בשמים, הקב"ה אומר חזו בני חביבי, הם רוצים להתחזק, הם רוצים להיות טובים, הם רוצים להשתפר, רוצים להתעלות. בודאי זו עת רצון ועת רחמים, שהקב"ה יקבל את כל התפילות שבאמת יצליחו ארגון 'דרשו' ורבניו הלאה והלאה להרבות כבוד שמים ולהרבות בלימוד התורה וההלכה.

זה, אבל אני חושב שזה דבר גדול: היום, כל מי שלומד יודע שללמוד ספר שיש שם קטעים ארוכים, דפים שלמים, זה מאד מאד קשה. אנשים אוהבים ללמוד אם יש קטעים של חצי עמוד, רבע עמוד, עוד קטע ועוד קטע, כמו שרואים שב'מלחמות' בדפוס וילנא שיש עמודים שלמים באותיות קטנות, זה קשה.

רבי עקיבא אייגר כבר כתב שצריכים לראות שהספרים יהיו בדפוס בהיר ובצורה יפה, ורואים את זה באמת שכדי שהלב ירצה וישמח ללמוד צריך באמת שיהיה לו ספר שהוא מאיר את העיניים, שהוא טוב, כמו שאומרים בזמנינו שיהיה 'ידידותי'.

ה'משנה ברורה' של 'דרשו' עשו את זה. גם המשנה ברורה עצמו מודפס ומעומד בצורה יפה, מנוקד, וגם כל ההערות בצד בצורה שהלב שמח ואוהב לראות את זה. זה גם פעולה גדולה של 'דרשו'. צריכים להזכיר את פרשת השבוע. "ואת יהודה שלח לפניו להורות לפניו" - להורות. דבר ראשון כשמגיעים למקום כלשהו צריך שיהיה שם בית הוראה. לא יכול להיות ישוב של ישראל בלי שיהיה שם בית הוראה ובית תלמוד.

ב"ה בכל מקום יש את הרבנים יושבי על מדין, תופסי התורה, אבל הכח הזה של הציבור שכל אברך בן תורה נהיה מורה הוראה, שיש לו כבר יד ושם, יש לו השגות בלימוד, השגות בהלכות, זה דבר חדש.

איום ונורא

סיפר לי אברך שהוא מגיד שיעור ב'דרשו' בדף היומי בהלכה, הוא אומר שיעור בגבעתיים לבעלי בתים. הוא מספר לי דבר איום ונורא, אינני יודע למה לא ידעתי מזה, אני לא יודע למה זה עובר בשתיקה דבר כזה, שבגבעתיים אין עירוב. אפילו עירוב של הרבנות אין. היה שם עירוב והחליט מי שהחליט שזה לא יפה, שזה מכער את העיר, אז הוריד את העמודים של העירוב. ממש אין שם עירוב. פשוט אין! ככה הוא אמר, ואנשים מטלטלים.

הוא דיבר איתם ושאל איך אתם מטלטלים חפצים ברשות הרבים בשבת קודש? הם לא הבינו את הטענה, אני שם מפתח בכיס, איזה מלאכה אני עושה?

אמרת, כבר כתוב בגמרא שהוצאה זה 'מלאכה גרועה', מסתמא מהסיבה הזאת שאנשים לא מרגישים שהם עושים איזושהי מלאכה. ציבור של בעלי בתים, ציבור שרחוק מלימוד ההלכה, באמת לא תופס שיש כאן שאלה, שיש כאן בעיה.

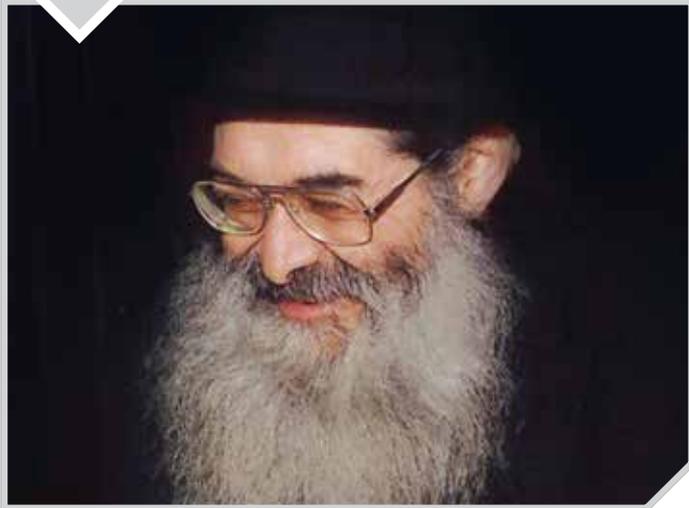
בזכות התורה ולומדיה

**מאות אלפי יהודים כבר זוכים להתקדם מדי יום בידיעת התורה
באמצעות התוכניות השונות של 'דרשו' אל תישאר מאחור!**

לפרטים והרשמה גש לעמדת נדרים פלוס

אמו הציעה לו לישן שעה, והוא קיבל את ההצעה. נשכב לישן ואחרי שעה הוא קם, רץ בחזרה לישיבה ומחפש את החברותא שלו, "איפה ר' משה יחזקאל, איפה ר' משה יחזקאל סעמליואס???"

המשך השיחה של המשגיח דישיבת קמניץ, הגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, על הדרך היחידה להתעלות בתורה וביראת שמים - שקידה, התמדה ויגיעת התורה

המשנה באבות מדברת על שלושה כתרים. כתר כהונה, כתר מלכות, וכתר תורה עולה על כולם, שנאמר בי מלכים ימלוכו וכו'. כתר כהונה אינו ניתן לכל אחד שחפץ בו, הוא כבר תפוס לאהרן הכהן וזרעו אחריו שזכו בו. כתר מלכות תפוס למלכות בית דוד, אבל כתר תורה - כל החפץ יבוא ויטול.

כשהגיע המשגיח הגאון רבי יחזקאל לווינשטיין עם ישיבת מיר מאמריקה לישראל, לאחר ששהו בשנגחאי בשנות המלחמה, הם היו בתחילה בלי בניין משלהם, ולמדו בשכונת אחוה, איפה שאחר כך היתה ישיבת בריסק. היה זה קצת לפני חודש אלול, כמדומני, וכשהגיעו הימים הנוראים, רצה הגר"י לווינשטיין לעשות מניין משלו והתחיל לחפש מקום.

אנחנו שמענו שרבי חזקאל לווינשטיין נמצא, התחלנו ללכת לשמועס'ן שלו, לשמוע ממנו שיחות. בינתיים הוא קיבל את הבית מדרש פה למעלה 'תפארת צבי' להתפלל בו בימים הנוראים, והחל לקבץ אנשים שיתפללו במניין שלו.

ביום מן הימים באים ואומרים לי "המשגיח של ישיבת מיר קורא לך". כמובן שמיהרתי לעלות אליו, והוא אמר לי, היות שאני מארגן מניין לימים הנוראים, אני מבקש ממכם אם אתם יכולים לעשות איתי חסד ולבוא להתפלל איתי - אז עוד לא היה מניין בימים הנוראים כאן בישיבה, ויכולנו ללכת למקומות אחרים.

אמרתי למשגיח, מה? זה נקרא שאני אעשה עימכם חסד? מה פתאום! זאת זכות גדולה בשבילי, אני אשמח מאוד ואודה למשגיח על ההזדמנות, אבל יש לי רק בקשה אחת שאני רוצה לבקש.

הוא הסתכל עלי כמצפה לשמוע מה הבקשה, ואני אמרתי לו שמאחר ואני חסיד גדול של ברכת כהנים, אני מבקש שיארגן שבין המתפללים יהיו גם שני כהנים לפחות, כדי שתהיה ברכת כהנים מדאורייתא. איך אפשר לוותר על הברכה של הקב"ה בימים הנוראים...

רבי חזקאל מביט בי בנימה רצינית מאוד ואומר: "אתם רוצים כהן? ווערט א כהן!", אתה רוצה כהן? תהיה כהן בעצמך!

לפחות על זה אל תוותרו!

הייתי המום מהתשובה. איך נהיים כהן? הרי אבא מארי היה ישראל וכך גם אביו ואביו אביו למעלה בקודש. אני לא כהן ולא יכול להיות כהן.

אבל רבי חזקאל נשאר בשלו, "ווערט א כהן! אתם לא שומעים מה שאני אומר לכם? ווערט א כהן!".

אמרתי לו, יסלח לי המשגיח, אבל אני יש לי תפיסה קצת חלשה, אני לא מבין כל כך מהר, אני צריך שהמשגיח יסביר לי מה הכוונה. איך אני יכול להיות כהן ביום בהיר, זה בלתי אפשרי...

ואז הוא הסביר את כוונתו, "בוודאי שאינכם יכולים להיות כהן, הרי בכתר כהונה זכו אהרן ובניו אחריו. גם כתר מלכות לא תוכלו לזכות בו, כי כבר זכו בו דוד המלך וזרעו אחריו. אבל כתר תורה אתם כן יכולים לזכות בו, לפחות על זה אל תוותרו".

חשוב להדגיש: זה שכתר תורה מונח בקרן זוית וכל החפץ ליטול יבוא ויטול, לא אומר שהוא נחות חלילה מהכתרים האחרים, אדרבה, הוא גדול מהם. אנחנו יודעים שממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ - נורא נוראות! כתר תורה יותר גדול מהכל!

צריכים ללמוד הרבה יותר

אבל מה זה תלמיד חכם? להיות תלמיד חכם זה אומר שצריכים לשאוף ולרצות ולעמול ולהתייגע, לעמוד ביעדים בהספקים, לא להתעצל. כשלומדים במשך זמן שלם עשרה או שניים עשר דפי גמרא, מרגישים תחושה גרועה, נחות דרגה! כדי לצאת עם סיפוק ועם הרגשת התעלות, צריכים ללמוד יותר, הרבה יותר, ואם זה נראה קשה, אז מתאמצים יותר, ללמוד, להתקדם, לחזור לדעת. כשלמדתי ללמוד בישיבת 'תורה ודעת', בשיעור א' היה לנו ראש

**מאיפה ידעת את הריטב"א הזה?
איך הגעת אליו? אומר לו ר' יוסף,
הלכתי לישן בצהרים, ופתאום
הרבי שלנו רבי שלמה זצ"ל, בא
אלי בחלום ואמר לי יוסף תלמידי,
אני רואה את הצער הגדול שיש לך
על הסוגיא הזאת, ולכן עצתי לך
שתסתכל שם בריטב"א במסכת
פלוגית, ותבוא על סיפוקך!**

בבוקר הוא הגיע לפני התפילה ושוב למד והתייגע, ללא תוצאות. הוא הלך הביתה לאכול את סעודת השבת עם אמא שלו שהיתה אלמנה, ולאחר הסעודה היא אמרה לו, יוסף, אתה עייף, תשכב לישן למשך שעה אחת...

אני רק אסבר את אונכם לומר למה הוא היה עייף. ר' יוסף היה לומד בישיבה כל לילה עד השעה 3:00 לפנות בוקר, ואז הוא היה הולך לישן בבית, כי אמו היתה אלמנה והוא לא רצה שהיא תישן לבד. בשעה 7:30 בבוקר הוא כבר היה בבית מדרש, עומד מוכן ומזומן לתפילה. אני רואה כאן בחורים שחושבים שמי שלומד עד מאוחר, יכול לפטור את עצמו מהתפילה בבוקר בישיבה, אז אני אומר לכם, שתדעו שיש אנשים שלומדים עד מאוחר ובכל זאת לא מחסירים אף פעם תפילה בישיבה...

בכל אופן, אמו הציעה לו לישן שעה, והוא קיבל את ההצעה. נשכב לישן ואחרי שעה הוא קם, רץ בחזרה לישבה ומחפש את החברותא שלו, "איפה ר' משה יחזקאל, איפה ר' משה יחזקאל סעמליואס???" ר' משה יחזקאל שואל אותו מה קרה, על מה הבהלה הגדולה, ור' יוסף אומר לו אני צריך אותך דחוף, בוא נלמד שוב את הסוגיא. הם לומדים והוא מציג את השאלה שהציקה לו כל כך, ור' משה יחזקאל עומד נדהם, זאת אכן שאלה חזקה מאוד. אין לו שום פיתרון עבודה. אבל אז ניגש ר' יוסף לארון, מוציא משם ריטב"א על מסכת אחרת, בנושא שבכלל לא קשור לסוגיא, ומשם הוא מביא לו תירוץ נפלא שפושט את הבעיה שלו ברגע אחד ומאיר את העיניים...

שואל ר' משה יחזקאל את ר' יוסף, מאיפה ידעת את הריטב"א הזה? איך הגעת אליו? אומר לו ר' יוסף, הלכתי לישן בצהרים, ופתאום הרבי שלנו רבי שלמה זצ"ל, בא אלי בחלום ואמר לי יוסף תלמידי, אני רואה את הצער הגדול שיש לך על הסוגיא הזאת, ולכן עצתי לך שתסתכל שם בריטב"א במסכת פלוגית, ותבוא על סיפוקך!

ישיבה, אדם גדול, בעל ה'נתיבות שמואל', מורי ורבי הגאון רבי שמואל קושלבין זצ"ל. הוא היה גאון אדיר, ידע ש"ס ושולחן ערוך בעל פה, ידע לצטט בדיוק מה כתוב בכל דף, בכל סימן, בכל סעיף. בזמן הראשון, זמן חורף, למדנו גיטין. בזמן קיץ למדנו נדרים. בזמן החורף השני נכנסתי אצל הרבי שלי מו"ר הגאון רבי אברהם שמחה שעפס זצ"ל, ולמדנו קידושין! שלושת הזמנים האלו היו הזמנים הכי טובים שלי! אנחנו למדנו בשיעור עיון בחורף עד אחרי השולח, ומ'הנזקין' למדנו גמרא רש"י ותוספות בבקיות עד סוף הזמן. בזמן הקיץ שזה זמן קצת יותר קצר, למדנו נדרים - שלושה פרקים מנדרים בעיון בשיעור עיון והשלמנו מפרק ד' עד סוף המסכת בבקיות, עד אחרי יום כיפור.

בחורף כבר היתה שנה מעוברת אז למדנו קידושין, אצלי בגמרא מסומן שלמדנו עד דף נ"א עמוד ב' בשיעור עיון, והשלמנו את המסכתא אחר הצהרים בבקיות. כשהיה לנו יסוד של שלושה מסכתות שגמרנו, זה נתן לנו דחיפה עצומה להמשיך. הרגשנו שיצאנו עם משהו.

300 דפים בעיון מדי שנה

בשיעור שמעלינו היה תלמיד אחד - הוא כבר בעולם העליון, רבי יוסף לויתן זצ"ל. הוא היה לומד כל שנה בעיון שלוש מאות דף גמרא! בכל שנה שתי מסכתות גדולות ועוד אחת קטנה יותר, והוא למד יחד עם הגמרא את כל הראשונים וכל האחרונים שרק היה באוצר הספרים על אותה המסכתא!

ומדי דברי בו אזכיר דבר נפלא שהוא זכה ללמוד עם הרבי שלנו, רבי שלמה היימן, אחרי פטירתו, וכך הווה מעשה. לרבי שלמה היה חדר בישיבה, וכל החפץ לדבר עמו הלימוד היה מגיע לחדר ומדבר עמו בלימוד. לרבי יוסף לויתן, היתה קביעות לדבר עם רבי שלמה בלימוד מדי יום במשך שעה וחצי, כך הם היו לומדים בעיון מסכתות שלמות! רבי שלמה היה 'א ליכטיגער קאפ', היתה לו בהירות והבנה מופלאה. אני זוכר שבהלוויה שלו התבטא עליו מרן הגר"מ פיינשטיין בהערכה רבה ואמר שבבקיאות אולי יש יותר גדולים מרבי שלמה, אבל בללמוד גמרא לאמיתה של תורה הוא היה יחיד הדור! אני עצמי שמעתי זאת במו אוזני מפיו של רבי משה פיינשטיין.

בכל אופן, רבי יוסף לויתן למד אחרי פטירת רבי שלמה, את הסוגיא של 'קידושין' שלא נמסרו לביאה' במסכת קידושין, והיתה לו שם שאלה עצומה, אני לא זוכר מה היתה הקושיא, אבל הוא התחבט בה מאוד ועיין עוד ועוד ולא מצאה מנוח לתמיהתו.

זה היה ביום חמישי אחר הצהרים, בלילה הוא חזר על הגמרא שוב על כל הסוגיא וניסה להבין ולא הצליח לפתור את הקושיא. בערב שבת הוא הגיע ללמוד לפני התפילה, והתייגע בסוגיא בניסיון להבין אותה, ללא הצלחה.

איפה ר' משה יחזקאל?

אחרי התפילה בליל שבת הוא חזר שוב על הסוגיא, למד את הגמרא עם הראשונים, ואין לו שום תירוץ, אבל הוא לא התייאש. בשבת

זה דבר שיכולים לזכות לו רק על ידי שמקושרים כאן בעולם הזה לאדם גדול, בקשר בל ינתק, קשר שנמשך גם אחר פטירתו של הרבי.

אי אפשר ללמוד ארבע שעות ברצף?

הוא אשר דיברנו, כדי לזכות לתורה, יש רק דרך אחת: על ידי שקידת התורה. לא הכישרון הוא זה שמאפשר לזכות בתורה, בוודאי מי שהוא בעל כישרון וגם שקדן, אשריו ואשרי חלקו, אבל יסוד היסודות זה השקדנות, לא שום דבר אחר. לילדים בחיידר צריכים לעשות הפסקה כל שעה ושעה וחצי לתת להם רבע שעה או עשרים דקות לחשק, אבל בחורים לא צריכים הפסקות. מה, אי אפשר ללמוד ארבע או ארבע וחצי שעות ברצף? מדברים כאן על תלמידי חכמים!

אמר תלמיד חכם מירושלים שהוא זוכר שרבי בצלאל ז'ולטי זצ"ל, היתה לו קביעות ללמוד עם הגאון רבי יעקב רוזנטל זצ"ל מדי יום מהשעה שמונה בבוקר ועד השעה שתיים בצהרים. במשך שנים ארוכות הם למדו יום יום בשעות האלו, ושום דבר לא הזיז אותם מהקביעות. אפילו בפורים, הם לא ויתרו על הלימוד והיו מתיישרים בשעה שמונה אחרי התפילה ולומדים עד השעה שתיים ברצף ללא הפוגה!

פלא שהם התעלו וזכו להגיע למדרגות כאלו?

להתעלות מתעלים רק מהתמדה ומשקידה. זהו היסוד של השטייגן, להתאמץ, לשקוד, להתמיד. את הכישרונות הקב"ה כבר משלים לפי הצורך. לכן צריך כל אחד להשקיע במה שחשוב, לשקוד על תלמודו, על כל הכח, ובעז"ה להתעלות מעלה מעלה.

המשך מעמוד 2 | רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע"א

והוסיף הרה"ק רבי שלומק'ע ואמר: 'לא שווה כל חומרה בעולם, אם היא באה על חשבון של פגיעה או בושה וצער ליהודי אחר, שהיא איסור דאורייתא. מוטב שלא להחמיר כלל אף במצות בפסח, אם הם באות על חשבון צער ופגיעה במשהו או בכל אדם אחר. אם מחפש הנך זהירויות והנהגות, תתמקד בשמירת עיניים ושמירת הפה, שהם עיקר שכרו של יהודי לעתיד לבוא', זו היתה תשובת הרה"ק רבי שלומק'ע לבנו הרה"ק רבי גדליה משה, ומיד לאחר מכן נסגר השידוך למזל טוב.

לברכה ולא לקללה

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר ה'אור אברהם' זצוק"ל: סמוך למושבו של רבינו היה דר מסכן ואומלל קשה-יום, והיה מבקר בתמידות בבית רבינו, ורבינו היה מחזקו ומעודדו, פעם נכנס אל רבינו ושפך לפניו מר לבו, שכמה אנשים מציקים לו תוך שהוא מקללם בקללות נמרצות. אמר לו רבינו: 'למה לך לקלל אחרים? יותר טוב תברך את עצמך ואז במילא יסתלקו אויביך'.

עוד סיפר הרבי זצ"ל: כששהה רבינו בעיני תחת מסך הברזל בסיביר, והגיע ימי הסליחות, היה תר ומחפש שופר מהודר לימים הנוראים, אך לא השיג בשום פנים ואופן. כך הסתובב רבינו בקור העז, עד לבסוף השיג שופר בדמים מרובים. שמח שמחה גדולה על כך שיוכל לקיים מצוות שופר בהידור.

ברם בהגיע יום הדין פחד לתקוע בשופר, שהיה בכך פיקוח נפש ממש, כי אם החיילים הרשעים היו שומעים את קול התקיעות היו עושים בהם שפטים. גם אחר הצהרים של יום ראש השנה כשכל האסירים יצאו לטיולם היומי, עדיין פחד רבינו לתקוע, הוא היה ממלמל את התפילות בע"פ בלחש, והתפלל גם שיזכה לתקוע בשופר עוד לפני השקיעה בעוד היום גדול, לאחר מסירות נפש של השגת שופר בדמים מרובים תרתי משמע.

בחסדי השי"ת מיד שסיים תפילתו נתעורר קטטה בין החיילים עם צווחות ושריקות בקולי קולות, מיהר רבינו והוציא את השופר וברוב שמחתו ותקע שלושים קולות.

משראה רבינו שהלה מתנגד אף הוא לחתימה, ניגש למפקד ואמר לו הוא רוצה לחתום עבור היהודי.

לשאלתו מדוע בשבילו אינו מוכן לחתום ואילו בשביל חברו מוכן הוא לחלל את השבת ענה, כי הוא עדיין יכול להישאר כאן ויש בכוחו לסבול, אך חברו אין בכוחו לסבול, ויש בזה משום פיקוח נפש לכן מותר לו לחתום ורוצה לחתום עבורו.

משראה המפקד את נחישותו להציל את חברו הדבר מצא חן בעיניו והחליט לשחרר את שניהם ללא חילול שבת.

מה רבה היה שמחתו של רבינו לא רק על עצם השחרור, אלא כך שהוא וחברו לא הוצרכו לחלל את השבת..."

השאלות שישאלו

אבדל"ח כששהינו בקודש פנימה ביוניון סיטי בארה"ב, במעונו של כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז-זויעהיל זצוק"ל לשמוע מנועם שיחו, הביע את קורת רוחו מהמאמר שנכתב על דודו הרב החסיד הישיש רבי שלמה פרישטיק זצ"ל, בו הובא סיפור ממזרי זקני הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל, ששמע מחותנו הגה"ח רבי שמעון הלל שלזינגר זצ"ל, מקורבו ונאמנו של הרה"ק רבי שלומק'ע מזויעהיל זי"ע:

טרם שסגרו את השידוך של רבי שלמה פרישטיק עם בת הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל, בירר על הנהגתו של החתן, שהוריו היו מחשובי חסידי אלכסנדר בפולין, והגיע ללמוד בישיבת נובהרדוק, ונודע לו כי בפסח חבריו בישיבה אוכלים 'מצות מכונה'.

הרה"ק רבי גדליה משה ניגש אל אביו הרה"ק רבי שלומק'ע זוועהיל'ער זי"ע וסיפר לו על כך.

מששמע על כך הרה"ק רבי שלומק'ע פנה ואמר לו: 'בגמרא בשבת וגמרא סנהדרין מובאים השאלות ששואלים בבית דין של מעלה כשמכניסים אדם לדין, ולא שואלים אותו אם אכל 'מצות-יד' או 'מצות-מכונה'.

יש עוד שתי שאלות עיקריות נוספות שישאלו: אחת, האם שמרת את עניך מלהסתכל בראיות אסורות? והשניה, האם נזהרת לבל תפגע ח"ו ביהודי? אלו השאלות שישאלו אותך, יותר מאשר ישאלו האם 'שמרת' את המצות!..."

491

יום לסיום הש"ס הגדול

הצטרף עכשיו לרבבות הלומדים

המתחילים ביום שלישי כ"ד טבת תשפ"ו בלימוד

מסכת מנחות

ב'דף היומי'

ובסיום הש"ס הקרוב תרגיש 'מחותן'
יחד עם כל המסיימים

הזדמנות מיוחדת

להצטרף למקבלי המלגות בתכנית 'קנין תורה'
המלגה החודשית המרבית 400 ש"ח

המבחן הראשון

יתקיים אי"ה ביום שישי י"ט שבט, פרשת יתרו
על הדפים מנחות ב. - כב:

רשימת מוקדי הבחינה מופיעים בכל עמדות 'נדרים פלוס'

שמעתי לאחרונה מרבי שמעון גלאי שליט"א שאנשים שואלים אותו איך אפשר להיות שמח כל הזמן. כל כך הרבה דברים לא מסתדרים בחיים ויש דאגות וישנן נסיבות קשות. הוא השיב להם בשפה פשוטה, שווה לכל נפש

הגאון רבי יצחק קולדצקי שליט"א, בספרו 'לעשות רצונך' על האמונה הפשוטה שבה צריך כל יהודי לחיות יום ויום ושעה שעה

"למען תדע בייאין כה' אלוֹקינו" (שמות ח', ו')

ברחובות שיש הקדוש ברוך הוא. שבזאת עולם חי וקיים". התפלל הרב וולבה: וכי זה מה שיש לתקן? מישהו לא יודע שיש ריבוננו של עולם? מישהו לא מאמין בקדוש ברוך הוא? אמר לו רבי יחזקאל: "אינך יודע עד כמה זה נחוץ! אנשים רבים אינם מרגישים וחיים עם זה שיש ריבוננו של עולם".

רבי יעקב אשר פלדמן זצ"ל סיפר שרבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל אמר לו פעם ביטוי כזה: "כולם חושבים שגדלותו של רבו רבי חיים מבריסק זצ"ל, גאון ישראל, היתה בתורה, אבל באמת גדלות האמת שלו היתה שעשרים וארבע שעות ביממה הוא חי עם הקדוש ברוך הוא!"...

לא מאמין, יודע!

רבי שניאור קוטלר זצ"ל סיפר שרבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל אמר לו על עצמו כמסיח לפי תומו: "אני אינני מאמין בקדוש ברוך הוא; אני יודע את הקדוש ברוך הוא!". כלומר, שהאמונה שלו כה עמוקה שמרגיש כבר שהיא כמו ידיעה בדבר מוחש וקיים. בזקנותו, לאחר שעבר ניתוח לב, יצא רבי יחזקאל להתאושש כמה שבועות בפנסיון 'רייך' בשכונת בית הכרם בירושלים. כשהגיע אחד מתלמידיו לבקר החלו עיניו זולגות דמעות. "ראה", אמר לו רבי יחזקאל בכאב, "הרמב"ם כותב שמי שדבוק בקדוש ברוך הוא לא יכול לקרות לו שום פגע בעולם. אם כן איך הגעתי הלום למצב שמצריך ניתוח? בהכרח שהיה לי הסח דעת, ועל דא קא בכינא..."

מעשה שאירע בישיבת סלבודקה, בעת שהתלמידים עברו בלי

רבי שמעון דוד פינקוס זצ"ל, רבה של הקהילה התורנית באופקים, אָתְגַר פעם בשיחה את שומעי-לקחו: "תאמרו לי: מהי 'יהדות'? מהו המרכיב המרכזי שמגדיר את כל הפרטים של חיים יהודיים?".

השומעים כמובן לא חשבו על כך בעבר, והרב פינקוס הסביר כך: אם תשאל גוי האם הוא מאמין שהשם יתברך ברא את העולם, יתכן מאוד שהוא ישיב בחיוב. אם מצד חינוכו, ואם מפני שהגיע למסקנה הזו בעצמו. אבל יחד עם זאת, קרוב לוודאי שהאמונה שלו נעצרת במחשבה שהבורא נמצא למעלה בשמים מתעסק בשלו והוא, הגוי, בשלו. לדידו, אין יחס הדוק בין הבורא לנבראים.

אצלנו זה נקרא "השגחה פרטית"; אמונה שכל מה שקורה איתנו מושגח ומנוהל מלמעלה! לצערנו, יש יהודים שאמונתם דומה לאמונת הגוי. בידיעה, כל אחד יאמר, וגם ידע לצטט, שהקדוש ברוך הוא שולט בכל ומניע את הכל, אך המעשים ועודף ההשתדלות מעידים כי אין זו אמונה בעמקי הלב.

'יהדות' משמעותה: חיים שלמים בתודעה שהקדוש ברוך הוא נוכח ורואה ומנווט הכל. ומכאן נובעים כל יתר הפרטים ביהדות, כמו יראת העונש, קיום מצוות וכל היתר.

אמונה שאינה שלמה

הסבא, רבינו ה'סטייפלער' זצ"ל, היה אומר שמי שיש לו אמונה ב'ידיעה' בלבד אך זו אינה משפיעה על חיי היום-יום שלו - אינו יכול לומר 'אני מאמין באמונה שלמה'. אמונה שלמה מחייבת הכרה עמוקה מאוד בהשגחת הבורא יתברך על עולמו ובהיותו מעורב בכל דבר שקורה איתנו.

ההכרה הזו משליכה על מאות פרטים במהלך היום. נהג מכונית מוחכה ברמזור, הרמזור מאיר בירוק, אך האדם שנוהג ברכב שלפניו עסוק בשיחת טלפון. עד שהוא שם לב, התחלף הרמזור. מה מרגיש הנהג שמאחוריו? "בגלל" הרכב הקודם, אני תקוע פה... המילה הזו, "בגלל", היא טעות! הנהג התנהג כך מפני שה' יתברך רצה לעכב אותנו ברגע נוסף!

המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל היה מספר תמיד שבהזדמנות כלשהי שאל את המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מה מוטל עליו לעשות; דבר שיועיל לציבור? אמר לו רבי יחזקאל: "לך תכריז

שבת לפני ה'סבא מסלבודקה' זצ"ל לברך ולהתברך בברכת השבת. פתאום עצר ה'סבא' את אחד התלמידים ושאלו: "האם הינך מרגיש שהקדוש ברוך הוא דואג לך?". הבחור לא הבין לאן ה'סבא' חותר - וה'סבא' המשיך ואמר: "הרי אם הקדוש ברוך הוא חס ושלום יסיח עצמו לרגע אחד ממך מיד אתה נהפך לעפר ואפר!"...

מספרים על בנו ראש ישיבת מיר, רבי אלעזר יהודה פינקל זצ"ל, שעלה במדרגות הישיבה ולפתע איבד את שיווי משקלו, התנוודד לאחור וכמעט שנפל - אם לא שהיה בחור מאחוריו שהחזיקו בשתי ידיו ומנעו את הנפילה. והיה ניכר על הבחור שהרגיש טוב מהצלחתו למנוע את נפילתו של ראש הישיבה. רבי אליעזר יהודה שהרגיש בכך אמר לו: "דע לך שגם לולא שהיית מאחורי לא הייתי נופל. מאיפה אני יודע את זאת? כי לא נפלת! ואם הקדוש ברוך הוא היה גוזר עלי ליפול, גם אם היית עומד מאחורי זה לא היה עוזר והיית נופל!"...

אין טעויות

העילוי והגאון המפורסם רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל נסע פעם עם מלווה ברכבת ביום ששי ודברו בלימוד ולא שמו לב שהחמיצו את התחנה בה היו אמורים לרדת. המלווה אמר לרבי מרדכי: "אוי, טעות שלא ירדנו בתחנה המתאימה", לפי שהיו מוכרחים לעשות את השבת במקום זה. הגיב רבי מרדכי מיד: "אצל יהודי אין טעות, הכל בהשגחה פרטית. רק עבירה היא טעות". ירדו בתחנה הבאה והגיעו לבית של יהודי והתברר שזה היה יום שמיני ללידת תינוק והמוהל לא הגיע, והם שידעו למול ערכו ברית בזמנו ובעתו.

יש רשימה שכתב מרן הגרא"מ שך זצ"ל לעצמו בתקופת היותו אברך צעיר בסלוצק, והתפרסם בספר תולדותיו שיצא לאור בשנים האחרונות. הוא כותב בלשון פשוטה, נוגעת בלב: "האדם אף פעם לא לבדו, אפילו שיהיה בחדרי חדרים יכול להרגיש שהוא עם הבורא בפועל ובמציאות ממש, והוא בעצם מה שהוא חי ומתנועע, דהרי כשמרים ידו, מי מרים ידו? זה רק הרוחניות שבו, ומי זה הרוחניות שבו? זהו ה"חלק אלוק ממעל". אם כן הרי הוא יכול להרגיש בפועל ממש את הבורא עולם בעצם מה שהוא חי. וזהו דבר עמוק למתבונן וחיזוק גדול לאמונה".

להתבונן בחסדי השם

כל אדם מוקף באין-ספור חסדים שעושה אתו הקדוש ברוך הוא מדי רגע. מי שירגיל את עצמו להתבונן בכך כמה פעמים ביום, בלי ספק יעמיק את האמונה בליבו.

בספרו הנפלא 'חיי עולם' מאריך הסבא רבינו ה'סטייפלער' זצ"ל בתיאור פרטים פשוטים כמה מטיב השם יתברך עם כל הנבראים בקיום גופם. אלו ניסים ונפלאות שנעשים עמנו מדי רגע, אלא שהתרגלנו... כמה צריכים להודות בעקבות מחשבה על החיים שניתנים לנו כל בוקר. כמה צריך להיות בשמחה על כך.

רבי נתן צבי פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר, סיפר באחת השיחות בישיבה שבאה אליו אלמנה שנתרה בודדה לאחר פטירת בעלה.

היא גידלה את ילדיה לבד, בקושי ובמאמצים מרובים, בעוד אחד מבני המשפחה חולה. היא שאלה את ראש הישיבה איך היא יכולה להקל על שעותיה הקשות, ובפרט כשמתעוררות בעיות בחינוך הילדים ובעלה איננו בכדי לעזור לה בשעות אלו. רבי נתן צבי הצייע שתפנה לעצמה כמה דקות בכל יום לרשום לעצמה את כל הדברים המשמחים שהקדוש ברוך הוא עשה איתה במשך אותו היום. הרי לכל אדם יש השגחה פרטית בכל יום ויום, אלא שאינו רואה את חסדי השם אתו בכל עת בגלל הקשיים והטרדות והבעיות האחרות שמקיפות אותו. אך אם היא תקדיש לזה זמן, תיווכח לראות שיש לה אב הרחמן ששומר ודאג לכל מחסורה, ותתעודד מכך.

לאחר תקופה באה האשה לרבי נתן צבי והודתה לו על העצה המיוחדת שנתן לה. היא אמרה שהעצה הועילה לה מאד ועל ידי הרשימה היא התעוררה להתבונן ואחר-כך להרגיש שהקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו לאין שיעור לא נוטש אותה אף פעם. וההרגשה הזו האירה לה גם בשעות הקשות.

לא חייב לך

שמעתי לאחרונה מרבי שמעון גלאי שליט"א שאנשים שואלים אותו איך אפשר להיות שמח כל הזמן. כל כך הרבה דברים לא מסתדרים בחיים ויש דאגות וישנן נסיבות קשות. הוא השיב להם בשפה פשוטה, שווה לכל נפש:

"אני קמתי בבוקר, הקדוש ברוך הוא חייב להעיר אותי? הוא לא חייב לי כלום! הוא נותן לי ללכת על הרגליים, חושבים שללכת זה ללחוץ על הכפתור... אך אצלי זה לא כך, אני שכבתי לפני חצי יובל שנים ב'בית לוינשטיין' במשך חודשיים וחצי לאחר תאונת דרכים קשה שעברתי, ולאחר תקופת שיקום לא פשוטה נאלצו ללמד אותי ללכת כמו שמלמדים ילד קטן. לימדו אותנו לעלות מדרגות, איך להתקדם וללכת, והיום ברוך השם אני הולך על הרגליים ברוך השם ורוקד בחתונות של ילדי ונכדי... אחרי כל אלו אפשר לא להיות שמחים!?"...

שמעתי לא מזמן מנכדו של ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, שסבו סיפר שכשהלך פעם לבקר את אמו היה צריך לעבור במקום שיש שם מדרגות שאפשר ליפול מהן. אחרי כל מדרגה ומדרגה שירד ולא נפל, הודה להקדוש ברוך הוא.

אנחנו אומרים בכל יום: "ואתה מחיה את כולם ובידך לגדל ולחזק לכל". מי שנעצר ומתבונן רק במילים הללו - יכול להביא מהפכה לחייו.

כוונה בברכות

חז"ל סוללים לנו דרך לבניית קשר עם הקדוש ברוך הוא על-ידי מאה ברכות (מנחות מג:): "תניא היה רבי מאיר אומר, חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. שנאמר: 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך [פי אם ליראה את ד' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולא יאהבה אתו ולעבד את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך]'. רש"י מסביר שהמילה 'מה' נדרשת 'מאה'. כדי להגיע ליראה ואהבה ועבודת ה' בכל הלב

הרעים החפץ חיים בקולו על האבא ואמר: אתה השלכת מהבן שלך את כוח ההשפעה של גדולי ישראל, בבית לא נכנעתם לדעת גדולי ישראל, את ההוראות שלהם סיננתם לפי מה שנוח לכם, איבדת בידיים את הכוח שלי להשפיע על בנך, כעת עליך לישא בתוצאות החמורות!

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר', על חובת הצינות והאמונה בדברי חכמי התורה

"ואיך ישמעני פרעה" (שמות ו', י"ב)

יהודי הגיע למרן ה'חפץ חיים' עם בנו, ממרר בככי, הוא מנסה לשכנע את בנו לבל יתבולל בין האומות חלילה וזה לא הולך, הבן לא מבין את חומרת העניין. הוא מבקש מהכהן הגדול, שידבר אל ליבו שלא יכרות את עצמו מכרם בית ישראל.

רבינו החפץ חיים הסתגר עם הבחור במשך שעה ארוכה והדברים נפלו לאוזניים ערלות, הבחור בשום פנים ואופן לא הסכים לקבל את דבריו, קרא החפץ חיים לאבא וסיפר לו: מגיפה השתוללה ברחבי אירופה ופגעה בעיקר בילדים קטנים, והנה אדם אחד מצא נוסחה מיוחדת ובה תרופה למגיפה, הוא החל לחסן את ילדי עירו וזה פעל נפלא, ישב הממציא והכין בקבוקונים רבים ובהם שיקויי אותה תרופה שיוכל להזריק לכמה שיותר ילדים, וכך הוא הודיע לעיר הקרובה שבעוד מספר ימים יגיע למקום ויחסן את כל הילדים הפגועים.

בדרכו לאחת העיירות עבר ביער שם התנפלו עליו קבוצת שודדים ורוקנו את כל מה שהיה לו, נפל האיש לרגלי ראש השודדים באומרו שעיקר מה שנטלו זה חיסונים, אין להם מה לעשות עם זה, וילדים רבים זקוקים לתרופה הזאת, אבל שודדים כמו שודדים אם כבר נפל טרף לידם הם מרוקנים אותו ולא מחזירים כלום.

ואמנם לאחר מעשה כשהחלו השודדים לבדוק מה השלל אתו הם יצאו וגילו מאות בקבוקונים עם נוזלים, הבינו שאין להם מה לעשות עם זה, והשליכו הכל לנהר.

גרמת לעצמך

הגיע האדם לעיירה שם המתינו לו הורים רבים עם ילדיהם כדי לקבל את החיסון הנפלא, אבל הוא הגיע בידיים ריקות, והנה הוא מזהה שבין העומדים עם ילדים עומד אותו ראש השודדים, הוא קורא לו, רואה את מצבו העגום של ילדו, ומטיח בפניו: הילד הזה יכול היה לקבל כאן את התרופה ולהינצל ממוות, אבל אתה בידיים שלך זרקת את חיי הבן שלך לנהר.

הרעים החפץ חיים את קולו על האבא ואמר: אתה השלכת מהבן שלך את כוח ההשפעה של גדולי ישראל, בבית לא נכנעתם לדעת

גדולי ישראל, את ההוראות שלהם סיננתם לפי מה שנוח לכם, איבדת בידיים את הכוח שלי להשפיע על בנך, כעת עליך לישא בתוצאות החמורות!

בספר "אורחות יושר" בפרק 'רוח הקודש' דן רבינו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל מהו כוח החכמים שברכתם ועצתם מתקיימת, ומאיך פעמים רואים שאינה מתקיימת, וכמה מהלכים מבוארים שם בפרק. באחד מההלכים אומר רבי חיים:

"ויש לפעמים שהברכות והעצות מתקיימות בזכות השואל, שמאמין באמונה שלמה שמילת החכם מתקיימת, בזכות זה באמת מתקיים, ואם לא היה מאמין בזה בלב שלם באמת לא היו מתקיימים בו, ודבר זה מתחלף לפי השואל, ודבר זה ראינו כמה פעמים אצל גדולי ישראל, וירא שמים שסומך כל דבר על החכם ושומע לו לכל אשר יאמר, יש לו הסייעתא דשמיא שנותנים לחכם בפיו מה לומר לו ועצותיו מצליחין בדרך כלל..."

התביעה הגדולה

הנה הגמרא (סוטה מז ע"א) מביאה כמה טעמים מדוע אלישע דחה את גחזי בשתי ידיו, אחד הטעמים כתוב בגמ' "ואיכא דאמרי רבנן דחה מקמיה". עם זאת, לא מבואר שם בגמרא באיזה אופן היה מרחיק את התלמידים מאלישע. אבל דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחד, בירושלמי (סנהדרין פ"י ה"ב) כתוב

מערכות גדולות

היהדות החרדית עוברת כבר שנים מערכות, להגן על קיום התורה בכלל ישראל. כאן בארץ אנו לדאבוננו עוברים גלות בתוך אחינו בני ישראל, נאלצים להיאבק על קיומנו בבתי המדרשות, עניינים אלו הם ענייני הציבור וענייני הציבור שייכים לגדולי הדור, הם ורק הם יכולים להכריע ולנווט את הספינה המטרפת בים הגועש, וכשהם מנווטים את הספינה יש לה את הכוח להגיע לחוף מבטחים.

ואם אנו שואלים הלא הקב"ה שלח לנו גדולי עולם, אלו שעמלם יומם וליל בתורה ובעבודת ה' וכל מגמת חייהם היא לדעת את ה', נושאים בעול את בני התורה ודאגתם לשלומם ולשלימות תורתם אין לה מגבלות של זמן וכוח. והשאלה מדוע עדין אותם מקטרגים עומדים לרועץ וברגל גסה דורסים את כל היקר והקדוש?

ע"פ האמור המכוון הוא למקום אחד בלבד, אם לוחות המודעות מלאים במודעות ענק בהם מביעים דעות כאלו שמשנתם נקנתה בשעה ביום... והם נמרחים בראש חוצות ויש שמושפעים מהתעמולה הזאת ונחלשים בדביקותם ובאמנות החכמים שלהם, בזה הם מכחישים את כוחם של גדולי ישראל.

נפתרו הבעיות?

שמעתי מהגאון רבי יחיאל נוביק שליט"א את ששמע מאביו הגאון רבי עזרא זצ"ל, יהודי נכנס למרן החזון איש בדבר עניין שמבחינתו היה נשגב מאוד לתיקון עניין מענייני היהדות, הוא ביקש מהחזון איש שיוציא על כך מכתב, והחזון איש לא מצא לנכון לעשות זאת.

אגב אורחא נזכיר כי לפני מספר שנים בהם התעורר על הפיאות שהגיעו כולם מהודו והיה בהם חשש של תקרובת עבודה זרה. מרן הגרי"ש אלישיב הוביל אז את המערכה להוציא את הפאות הללו מכל הבתים, והיה רעש גדול מאוד, המערכה של גדולי ישראל הצליחה מאוד, וכל הנשים הסירו את הפאות מראשם והחליפו זאת במטפחות.

כשישבו בעניין רבנים וביניהם גם אברכים שעמדו בראש המערכת המעשית, לאור ההצלחה פנה אחד האברכים למרן הגרי"ש ואמר שכדאי אולי לנצל את ההזדמנות ולעורר על פריצות גדולה שחדרה למחננו, שנשים משוחחות בפלאפונים ברחובות ובאוטובוסים, הן מדברות בקולי קולות וזה היפך הצניעות... הנוכחים בחדר הנהנו בראשם לאות הסכמה, זה באמת לא צנוע וזה הזדמנות נאותה שהציבור נשמע כולו לגדולי ישראל...

מרן הגרי"ש הרים את ראשו ושאל: "עד לנושא הזה נפטרו כל הבעיות ביהדות החרדית?!!..."

תכתוב בעצמך

נחזור למעשה עם החזון איש: יהודי זה חזר על בקשתו שוב ושוב, והדגיש בפני מרן החזון איש את חשיבות העניין. החזון איש אמר לו אכן הנושא חשוב מאוד, אם כן תוציא אתה מכתב ותפרסם זאת. ענה היהודי שאין לו השפעה כמו זו של החזון איש - אמר לו החזון איש אולי לא תהיה לך השפעה על עשרת אלפים איש, אבל זה כן

שבשעה שהיה אלישע דורש ברבים היה גחזי יושב בחוץ, ומשראו התלמידים שגחזי בחוץ אף הם לא נכנסו.

בפשטות עיקר התביעה היא על עצם זה שלא רק שהוא לא למד תורה מרבו, עוד גרם שתלמידים אחרים גם לא ישמעו תורה מפי הנביא.

אמנם בעיונים לספר אורחות יושר' מאיר את הדבר, בכך שגחזי גרם לתלמידים שלא שמעו דבריו של הנביא החלישו את כוחו ולא יכל להשפיע דיו על בני דורו.

מרן הגר"ח שמואלביץ זי"ע מבאר את הפרק בנביא (שופטים יא) בו מסופר שזקני גלעד שלחו לבקש מיפתח שיעמוד בראש המלחמה להילחם בבני עמון, הפסוק אומר "ויאמר יפתח אל זקני גלעד אם משיבים אתם אותי להילחם בבני עמון ונתן ה' אותם לפני אנכי אהיה לכם לראש".

יש כאן לכאורה תמיהה מה מסופר כאן שיפתח כבוד ושררה בפיו? ולאחר מכן מה כתוב? "וילך יפתח עם זקני גלעד, וישמו העם אותו עליהם לראש ולקצין, וידבר יפתח את כל דבריו לפני ה' במצפה" - כלומר הוא חזר על אותם דברים שאמר לזקני גלעד ואמרם שוב לפני ה', מה הוא אמר להקב"ה שהוא דורש כבוד ויוקרה? בוודאי שלא!

אומר רבי חיים שמואלביץ, כך אמר יפתח, אם מאמינים אתם בי וראש שבטי ישראל אני בעיניכם יש בי את הכוח לנצח ולהכות את בני עמון, אבל אם אין אני אלא הדיוס ואינכם צריכים אותי אלא לפי שעה להילחם בבני עמון, ואח"כ להחזיר אותי להסתובב עם כל אותם ריקים ופוחזים הסובבים אותי, כי אז לא אוכל לעשות מאומה לבני עמון כי הם רבים וחזקים ממני.

קל וחומר

דבר זה נלמד מפרשתנו: "בא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו: וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים" אומרים חז"ל שזה אחד מעשרה ק"ו שבתורה (ב"ר פ' ל"ב).

משה רבינו נושא קל וחומר, אם בני ישראל לא שמעו אלי, איך ישמעני פרעה והוא מוסיף נימוק והלא אני ערל שפתים. וכל מי שיש קולמוס בידו תמה על 'קל וחומר' זה, הלא בני ישראל שלא שמעו לדברי משה היתה לזה סיבה כמבואר בתוה"ק: "ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה" (שם ט') סיבה זו אינה שייכת לגבי פרעה?

ביאורים רבים נאמרו בדבר, אמנם השפת אמת' מייסד יסוד נפלא: "כח המנהיג תלוי בשמיעת העם אליו" למעשה עצם נוכחותו של משה בארמונו של פרעה אמורה להשפיע על פרעה השפעה עצומה, אבל כוחו של המנהיג להשפיע תלוי עד כמה המונהגים על ידו שומעים לו, אם החוסים תחת הנהגתו אינם שומעים לו תש כוחו כביכול ואינו יכול להשפיע בחוץ.

אומר משה רבינו להקב"ה כיון שהן בני ישראל שמונית על ידך להנהיגם אינם שומעים אלי, מנין לי הכח להשפיע על פרעה?!

ישפיע על חמשת אלפים איש, ענה היהודי גם על חמשת אלפים אין לי השפעה, אמר לו החזו"א ואם תשפיע על אלף איש זה המון, למה שלא תוציא מכתב? אמר לו היהודי גם על אלף איש אין למכתב שלי השפעה, אמר לו החזו"א איש, כפי איך שאתם מבינים את חשיבות העניין אפילו אם יהודי אחד יושפע זה עניין גדול. ענה היהודי: אינני יודע אם מכתב שלי ישפיע אפילו על אדם אחד!

אמר לו החזו"א איש: "אתה אומר שאפילו אדם אחד לא יושפע מדבריך, האם אני צריך להיות הטיפש היחיד שמושפע מדבריך?!!!"

לא תסור

כן, כך נראים בדיוק הדברים, אלו אשר יופיעו ברבים להביע דעתם לא יהיה אדם אחד שישמע לדעתם, והם רוצים שגדולי ישראל עיני העדה אשר נושאים את משא העם בכוח תבונת תורתם ישמעו את דעתם וכריעו בדברים העומדים ברומם של עולם על פי דעתם!

חז"ל הקדושים בבואם להחדיר את הציווי לשמוע בקול חכמים, "למדו מהפסוק לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז יא) "אפילו מראים בעיניך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל שמע להם" (ספרי שופטים פסקא י"א).

רבותינו עמדו על כך, אם תורתנו הקדושה רצתה לחזק אצלנו את גודל החיוב לשמוע בקול חכמים עד כדי כך שגם אם יאמרו היפך המציאות צריך לשמוע להם - מדוע נקטו בדווקא דוגמא זו של 'ימין' שהוא 'שמאל'? מדוע לא אמרו 'חושך' שהוא 'אור' ו'אור' שהוא 'חושך' למשל?!

מרחן הגאון רבי איסר זלמן מלצר ז"ע ביאר בטוב טעם: ראובן צועד ברחוב ומולו מגיע שמעון, פונה אליו ושואל איך מגיעים לרחוב

פלוגי, ראובן מפרט לו, לך ישר עד לרחוב השני, פנה ימינה, ברחוב הראשון שמאלה, ושוב לאחר הככר פנה ימינה, אתה צועד עם הכביש קילומטר ומסתובב שמאלה לאחר חמש מאות מטר אתה מגיע ליעד... שמעון מודה לו והולך לדרכו.

לאחר שעתיים פוגש ראובן את שמעון באותה נקודה שבו נתן לו את ההוראות, שמעון ממש לא היה נראה טוב, הוא הסתובב כארי בסגר... איך שראה את ראובן, רץ לעברו והרעים עליו בקולו: 'אינך מתבייש לעשות אותי ללעג וקלס, גם אם הייתי צעיר בן עשרים לא נותנים לאדם לצעוד קילו מטרים לחינם, ובטח לא בגיל המתקדם. למה הטעית אותי הגעתי כמעט לעיר השנייה... ראובן שבאמת הורה לו את הדרך הנכונה אינו מבין, ושואלו כיצד הלכת, ושמעון עונה: בדיוק כפי הוראתך... ראובן מבקש להראות לו, איך ולכן הוא הלך שהגיע כמעט לעיר השנייה, ומה מסתבר? - שהלך בדיוק לצד השני!...

פשוט מאוד, כשהסביר לו ראובן עמד שמעון ופניו אליו כשאמר ימינה אצלו זה שמאל, כשאמר שמאלה אצלו זה ימין... ומכאן ולטעותו החמורה הדבר קרוב מאוד...

אומר רבי איסר זלמן, אתה שומע את הוראתו של הגדול בישראל וכולך תמה, הלא זה בדיוק הפוך, הוא אומר ימין וזה שמאל, תבין, אתה פשוט לא בצד של האדם הגדול! אתה מדבר מהצד של הרצונות, התאוות, המח המעוות של דעת בעלי בתים... הוא הגדול מדבר מתוך מחשבה של תורה, הוא הגדול מדבר מתוך עמל של שנים שלא לסטות מהוראת האמת, נראה לך שזה שמאל כי אתה לא עומד בצד הנכון, תעמוד בצד של התלמיד חכם תראה שזהו הימין!...

המשך מעמוד 11 | הגאון רבי יצחק קולדצקי שליט"א

זקוקים למאה תזכורות ביום שהקדוש ברוך הוא אדון עולם. בכל ברכה מכריזים "ד' אלוקינו מ-ל-ך-ה-ע-ו-ל-ם".

כשאוכלים לחם, חושבים על עשר מלאכות הנעשות בפת לפני שהיא מונחת לפנינו מוכנה לאכילה, משחזרים שרשרת ענקית של חסדים כדי שאהיה שבע למשך כמה שעות... מניחים עליה עשר אצבעות ומברכים עשר תיבות של ברכת: "המוציא לחם מן הארץ" (ש"ע או"ח קסז, ד). כאשר שותים מים לצימאוננו והגוף בתוך שניות מקבל זריקה של חיים, מברכים בהתלהבות ובהכרת-תודה: "שהכל נהיה בדברו".

רבי חיים ברים זצ"ל סיפר ששמע ממקור נאמן על האדמו"ר בעל ה'דברי חיים' מצאנו זצ"ל, שפעם הגיע אליו יהודי חסידי ממרחקים וכשעבר על יד חדרו של הרבי שמע קולות רמים שעולים מחדרו, והוא נבהל. הסבירו לו שאלו מעשים שבכל יום, שלפני שהרבי מברך 'אשר יצר' הוא מתבונן בחסד השם עימו ולאחר התבוננות זו הברכה יוצאת ממנו בזעקה רמה, עם כל הרמ"ח והשס"ה.

צינור כיבוי אש

רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל דיבר עם אברך מבני הקהילה באופקים

איך להחדיר אמונה בילדיו. הוא אמר לו שאי אפשר למלא פחית שתיה עם צינור של מכבי האש... צריך לטפטף באופן מדוד, אך עקבי, עד שהפחית מתמלאת. צרחות "געוואלד" ו"אין עוד מלבדו" אינן הדרך לטפטף אמונה בלבבות. איך עושים את זה נכון? על יד ברכות. כבר היום תבוא הביתה ותתחיל להגיד ברכה אחר ברכה מילה במילה בקול רם ובהטעמת המילים. הבית יהפוך להיות מבצר של אמונה, בלי אומר וברי דברים.

הרב פינקוס סיפר על עצמו שכשהתחיל להקפיד לכוון באמירת מאה ברכות ביום, השתנו לו החיים לגמרי. אני מרגיש קשר עם השם יתברך, כי אני נפגש איתו מדי רבע שעה. אפשר להפוך על-ידי כך לאדם אחר.

מבני-בית שמעתי שהסבא רבינו ה'סטייפלער' זצ"ל אמר למישהו עצה טובה לחינוך הילדים, לעשות 'מבצע' כוונה בברכות השחר לכל בני המשפחה. בכל שבוע מתמקדים בברכה אחת מברכות השחר ומסבירים לעצמנו ולילדים מה מונח בה ומברכים אותה בכוונה. הוא היה אומר: "זה מחדיר אמונה ויראת שמים לילדים!"...

(לעשות רצונך, וראה)

והנה כאשר הגיע רבי שמואל אל חצר ביתו, קפץ עליו כלבו של בעל הבית, נשך אותו וקרע את בגדיו. כשיצא בעל הבית אל החצר נחרד עד מאוד והזדרז לסלק את הכלב...

הרבה דרכים למקום להביא על האדם את הטובה שנגזרה עליו, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד!

הרב ישראל ליוש

"ולא שמענו אל משה מקצור רוח ומעבדה קשה" (שמות ו', ט')

מזוודה שהצילה אניה

הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל סיפר והבאו הדברים בספר 'שאל אביך ויגדך' על עוד רעה שהפכה לטובה...

ערב פרוץ מלחמת העולם השנייה, הצליחו יהודים רבים לצאת מהמדינות בהם כבר החלו ניצני שלטון נאצי, והיגרו לאנגליה, שם קיבלו מעמד של זרים.

כאשר המלחמה התעמקה יותר, חששו השלטונות האנגלים שבקרוב הזרים ישנם מרגלים, ועל כן החליטו להגלות את כל הזרים למדינת אוסטרליה הרחוקה, שם שהו עד סוף המלחמה.

באחת האניות הגולות, שמע רב החובל האנגלי שהצבא הגרמני מצליח במלחמה על פני תבוסותיו של הצבא האנגלי, וכפטריוט אנגלי כעס מאוד. בנקמתו זרק לים את כל מזוודות הזרים, וכך נשארנו הנוסעים, ביניהם יהודים רבים, ללא כל חפציהם האישיים. עצב גדול ושררון לב שררו באניה במשך כל ימי ההפלגה.

לאחר שלושים שנה, באחת האוניברסיטאות באנגליה, סיפר פרופסור בהרצאה, שהגרמנים היו בולשים אחר אניות אנגליות בלב ים, והיו מטביעים אותם. פעם אחת אירע שרב החובל באחת האניות האנגליות זרק מזוודות אל לב הים, סיפר הפרופסור, והגרמנים העלו אחת מהן ומצאו בה כתבים בשפה הגרמנית. בעקבות כך הסיקו שמדובר באניה שמסיעה אזרחים גרמנים, ועל כן החליטו שלא להטביע אותה, למרות היותה אניה אנגלית. במקום זאת עקבו אחריה עד שהיא הגיעה לאוסטרליה, ורק לאחר שהנוסעים ירדו והאניה חזרה לאנגליה פוצצו אותה הגרמנים והיא טבעה במצולות.

המשך בעמוד 27

קריאת התורה לעליית לוי, בימי שני וחמישי ושבת במנחה, מסתיימת בפסוק זה. ויש להעיר, איך מסיימים את הקריאה בדבר רע, והרי מובא בספרי הפוסקים שיש לסיים רק בדבר טוב?

כך שאל מו"ר הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל, ויישב זאת באופן נפלא על פי דברי חז"ל שקושי השעבוד של בני ישראל במצרים, השלים את מנין השנים וקיצרם. אם כן קוצר הרוח והעבודה הקשה, שאכן כשלעצמם הם דברים רעים, אך הם גרמו לטוב, כי בעבורם קוצרו ימי השעבוד. וכך כותב הגר"א שטעמי המקרא 'קדמא ואזלא' על הפסוק 'וימרו את חיהם בעבודה קשה', באים לרמוז שקושי השעבוד הקדים (קדמא) את ההליכה (אזלא) החוצה ממצרים, אל הגאולה והחרות.

הנשיכות שהפכו לנשיקות

נסתרות ופלאיות דרכי ההשגחה, ופעמים רבות אירועים שנראים קשים ומרים, הפכו לטובים ומושיעים.

הגאון רבי שלמה ברעוודא זצ"ל סיפר שכאשר סיים גדול מהדירי כתבי הגר"א, הגאון רבי שמואל מלצאן זצ"ל לכתוב את אחד מספריו מפירושי הגר"א, הלך לקבל אישור מראש הצנזורה, אשר היה נודע כאיש קשה ושונא תורה, שהקשה מאוד על כל מי שעסק בהוצאת ספרי קודש, והשגת אישור לספר קודש היה כמעט בלתי אפשרי.

והנה כאשר הגיע רבי שמואל אל חצר ביתו, קפץ עליו כלבו של בעל הבית, נשך אותו וקרע את בגדיו. כשיצא בעל הבית אל החצר, לאור צעקותיו וראה את מה שמעולל כלבו, נחרד עד מאוד והזדרז לסלק את הכלב מעל רבי שמואל...

בעל הבית התבייש מאוד מהתנהגותו של הכלב, ושאל מיד את רבי שמואל לשם מה בא לביתו?

"באתי לקבל אישור להדפסת הספר!" - ענה לו רבי שמואל. בלא אומר ודברים, ובלי הרבה בדיקות, מרוב בושה ואי נעימות, חתם מיד הצנזור על האישור המיוחל.

יצא רבי שמואל מהבית שמח וטוב לב, ומיהר לספר לידידיו על זכותו הפלאית של אדוננו הגר"א זי"ע, ועל הסכנה גדולה שהפכה ברצון הי"ת לישועה עצומה.

בעל הבית כמעט והתעלף כשראה מולו את אחד מגדולי האדמו"רים, הרבי נכנס וישב, ובעל הבית אמר לו בהתרגשות "רבי, מה אתם רוצים, כזה כבוד עשיתם לי, מדוע הייתם צריכים לבוא?". "אני מוכן להגיד" נענה הרבי, "אבל בתנאי שאתה מבטיח לי, לא להתווכח איתי ולא לשאול שאלות"

השומע את זעקת אחיו בעת צרתו, תפילתו נשמעת לפני הקב"ה ביתר שאת

הרב מאיר בנימיני

"וגם אני שְׁמַעְתִּי אֶת-נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ו, ה')

באחד הימים בשבוע בו קראו פרשת וארא נכנס לחדרו של רבינו בעל החתם סופר, אחד מגדולי הסוחרים בעיר ובקש את עזרת הרב. "סוחר גדול אני, אולם כעת נקלעו עסקי לצרות, ומבקש אני ממעלת כבוד הרב שיברך אותי ואצא מן המצר".

"ידוע לי שמצבך קשה" ענה החתם סופר, "אולם עוד יודע אני, שאחייך עני ואביון וצריך הוא עזרה בפרנסתו, ואילו אתה מתעלם מלהושיט לו עזרה". העשיר הסביר ש"כרגע עסקי אינם מרשים לי לעזור, אולם אם אצא מן המיצר בוודאי שאעזור לו..."

ענהו החתם סופר: בפרשת השבוע נאמר "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל" מה פירוש המלה "וגם", וכי מי עוד שמע את נאקתם? אלא, בשעה שבני ישראל נאנקו ונאנחו תחת עול מצרים, שמע כל אחד מהם גם את אנקת אחיו...

למרות השעבוד, השתדל כל אחד להקל מעל סבלו של רעהו בכל יכולתו, ובשכר שמייעה זו שמע גם הקב"ה את אנחתם והושיעם. עזור אף אתה לאחרים ובוודאי יושיעך ה' מכל צרותיך!

מעשה נורא

ושמעתי מפיו של עד נאמן מעשה שהיה לפני כמה שנים עם אחד מגדולי האדמו"רים שליט"א המפורסם בחסידותו וותרנותו, וזהירותו בענייני שמיה"ל ובין אדם לחבירו, באופן שמעורר השתאות. היה זה בעת היותו בחו"ל, כשנסע עם נהגו, ולפתע ביקש שיעצור לו בכתובת מסוימת, הנהג המופתע עצר ורבו ציווה עליו להשאר ברכב, ויצא לפרק זמן קצוב, עד שחזר.

החסיד הסקרן, עשה חקירה ודרישה עד שהגיע לבית בו ביקר האדמו"ר ולא מצא מנוחה לנפשו עד שהצליח לדעת מה חיפש שם הרבי, ואז התברר המעשה הבא.

זמן קצר קודם לכן הגיע לאדמו"ר יהודי שהתדרדר למצב כלכלי נורא ואיום, ובאו מים עד נפש, וישב בבכיה על מצבו, כשהוא עומד לפני נישואי ביתו, וכי הוא זקוק בדחיפות לכ"ה אלפי דולרים, ואין בידו מאומה, הרבי התעניין בעדינות, "והלא יש לכם אח עשיר בחו"ל" אך אז התברר שהאח הנ"ל הסתכסך מסיבה כל שהיא בעבר עם אחיו ומאז אינו מוכן להכיר בו ולשמוע ממנו, ובוודאי לא לסייע בידו.

בלי שאלות

הרבי בירך ואמר שינסה לסייע, ביודעו שבקרוב הוא אמור להגיע לאותה מדינה, וכך באותה שעה בה ביקש מהנהג לעצור, עלה האדמו"ר לבית החסיד ההוא, ונקש בדלת הבית כאחד האדם. בעל הבית, יהודי אמיד במיוחד, כמעט והתעלף כשראה מולו את אחד מגדולי האדמו"רים, הרבי נכנס וישב, ובעל הבית אמר לו בהתרגשות "רבי, מה אתם רוצים, כל מה שתגידו אני יעשה, כזה כבוד עשיתם לי, אני כולי נרגש, מדוע הייתם צריכים לבוא?".

"אני מוכן להגיד" נענה הרבי, "אבל בתנאי שאתה מבטיח לי, לא להתווכח איתי ולא לשאול שאלות"

סקרנותו של האיש עלתה מעלה מעלה והוא אמר "אני מבטיח ומתחייב".

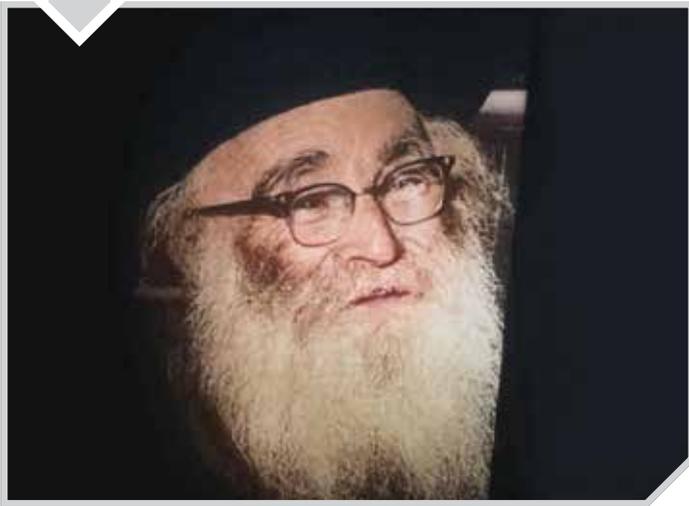
אני מבקש שתכתוב לי המחאה על סך 25 אלף דולר" ענה האדמו"ר, והגביר חייך "עבור זה הרבי הגיע לביתו? מה השאלה אתן מייד" הוא הוציא את פנקס המחאות ושאל "על שם מי לרשום?"

"אל תרשום שום שם" ענה האדמו"ר, אך הגביר הסביר, כי הוא חייב לכתוב שם.

"זכור את הבטחתך" התרה בו הרבי ואמר את השם של אחיו... כשפניו של הגביר מתכרממות והוא מתחיל לזעוק "אבל..." ומשתתק, "הבטחת" חייך האדמו"ר, והוסיף "תחתום בבקשה על המחאה..." וכך, באותו יום, יצא האדמו"ר הנ"ל, מהאח שהתרחק מאחיו, ובידו מתת יד חשובה, שנתנה ללא עוררין...

אחרי זמן קצר ניגש הבחור אריה לויין לרבו ראש הישיבה וביקש ממנו כתב המלצה לישיבת וואלוזין שברצונו לילך ללמוד שם. הדבר היה לפלא גדול, אחרי שזכה לקרבה כה גדולה מרבו, ואף לקביעת חברותא קבועה דבר שזכו לו אך מועטים...

תגובתו של הסבא מסלבודקא לילדים שרדפו אחרי הסיני עם הלבוש המסורתי,
וכיצד הגיב מרנא החפץ חיים לאחר שמאן דהו כייס את ארנקו

הרב בנימין בירנצוויג

”אָמַר אַל אַהֲרֹן קַח מִטָּף וְנִטְהַר יָדְךָ עַל מִימֵי מִצְרַיִם” (שמות ז', י"ט)

מידת הכרת הטוב רגילים אנו לפרשה, כחובה של נתינת הרגשה טובה למי שגמל לנו טובה. בפרשת השבוע מתגלים לנו צדדים נוספים במידה זו, וכיון שהיא החמורה שבמידות, כפי שאמרו חז"ל (משנת ר"א פ"ז) 'אין לך קשה לפני הקב"ה יותר מכפיות טובה וכו', ועד שאמרו ופסקו חז"ל (תנחומא שמות ה) 'שהכופר בטובתו של חברו סופו לכפור בטובתו של מקום', חובה עלינו להבין גדרה, טעמה ומהותה מכל צדדיה.

בפרשת השבוע אומר ה' אל משה "אמור אל אהרון קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים" ומביא המדרש רבה (שמות פ"ט, י) 'אמר רבי תנחום; למה לא לקו המים על ידי משה? אמר לו הקב"ה, המים ששמרוך כשהושלכת ליאור, אינו בדין שילקו על ידך, אלא ילקו על ידי אהרון אחיך' וכן הוא במכת כינים אמר הקב"ה למשה, 'העפר שהגן עליך כשהרגת את המצרי, אינו בדין שילקה על ידך, אלא אהרון אחיך יכהו'.

דברים נשגבים משכל אנוש?! וכי מה שייך להכיר טובה לדומם שאינו מרגיש בטובה שעשה, ואף אינו מרגיש בהכרת הטובה שניתנת לו?

טובת המקבל

יסוד גדול במהותה של מידת הכרת הטוב, למדים אנו מכאן, שחייב הכרת הטוב הוא לא רק כדי להיטיב עם המיטיב, אלא בעיקר כדי להיטיב עם המקבל. כדי שהוא ירגיש את החובה להודות למי שגמל לו חסד, כך לימדונו חז"ל - שהכרת הטוב היא עצם הידיעה שיש להכיר טובה למיטיב אתך, שהיא יסוד ההכרה בבורא העולם שמייטיב לנו בכל עת ושעה. אי לכך, אין הבדל אם המיטיב הוא חי או דומם, שהרי אם לא יכיר האדם טובה לדומם שהיטיב לו, נפגמה אצלו מידה זו, ויבא לכפור גם בחי המיטיב לו, וסופו ח"ו לכפור גם בטובתו של מקום!

מן הראוי להביא בענין זה את דבריו החדים והחריפים של בעל ה'פחד יצחק' (ראש השנה קונטרס החסד מאמר ג) וז"ל: 'מי שזכה לשמש חכמים אמיתיים, יודע כמה חמורה היתה הקפדתם בענין

הכרת טובה, אדם שהרגישו בטבעו כפיית טובה, כמעט שנעשה בעיניהם למופרך בכלל'.

חברותא עם ר' ברוך בער לעומת ה'סטאנציע'

מסופר על הרה"צ רבי אריה לויין זצ"ל, כשהיה בחור בגיל שש עשרה נכנס לישיבת הלוסק, שבראשה עמד מרן בעל ה'ברכת שמואל' זיע"א. הבחור אריה לויין עלה והתעלה בלימודו, ואחר זמן כבר ידע כל סדר נשים עם רש"י ותוס', כשעמד ראש הישיבה על שקידתו ועמלו של הבחור, ניגש אליו והודיעו כי ברצונו לקבוע אתו סדר לימוד בחברותא את כל מסכת עירובין, כמובן שהתרגשותו לא ידעה גבולות, לזכות ללמוד מסכת כה קשה בחברותא עם גאון הדור רבי ברוך בער?! ואכן מיד הם התחילו בלימוד החברותא, והיה הדבר לשיחה בפי כל.

אלא שאז קרה דבר מופלא! אחרי זמן קצר ניגש הבחור אריה לרבו ראש הישיבה וביקש ממנו כתב המלצה לישיבת וואלוזין שברצונו לילך ללמוד שם. הדבר היה לפלא גדול, אחרי שזכה לקרבה כה גדולה מרבו, ואף לקביעת חברותא קבועה דבר שזכו לו מועטים. מה הביאו לעשות צעד כזה?

לימים אמר הגאון רבי אריה לויין זצ"ל לקרובים אליו, שהדבר ברור לו שמה שסבל כמה וכמה מיני יסורים במשך חייו, היה מחמת הפגיעה שפגע אז ברבו הגדול. שאלוהו מדוע באמת עזב את

"האמת היא", המשיך רבה של פולטוסק ואמר: "אנו לא ידענו להיכן שמרל נעלם. אולם לפתע הבחנו בו כשהוא גורר את עצמו אלינו ולגופו בגדים הגדולים ממידתו, בגדים של איכר גוי"

פנינים ומרגליות מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

"והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים" (שמות ו', ו')

נער צעיר היה זקני הגאון החסיד רבי ישראל יצחק פומרנץ זצ"ל, בנו של הגאון רבי מנחם בנימין פומרנץ הי"ד, ביום ראשון של ראש השנה של שנת ת"ש, כשהחיילים הגרמנים פרצו לתוך עירם 'דלוגושידלו' שבפולין, בה ישב אביו על כיסא הרבנות, והטילו על העיר שלטון נאצי תוקפני.

היה זה ימים ספורים לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה בשלהי שנת תרצ"ט, וכבר בימים הסמוכים לראש השנה זרמו אל תוך העיר פליטים רבים שהגיעו מערים אחרות, מבוהלים ומפחדים מאימת הצורך המבקש להורגם.

הפליטים לא היו מסוגלים לדבר ולתאר את אשר ראו בעיניהם. ובני 'דלוגושידלו' עומדים משתוממים ונדחמים. הם אינם מסוגלים להאמין לשמע אוזניהם.

אך המציאות הייתה יותר חזקה מהכל. מראה הפליטים הפצועים והרעבים, קרועי הבגדים ויחפי הרגליים, סיפרו את הכול ללא מילים. באותם ימים קשים התגלתה עוד יותר דמותו הנעלית והמרוממת של רב העיר, הגאון רבי מנחם בנימין פומרנץ, אשר נחלץ חושים לעזרתם ולרווחתם של בני הקהילה ושל הפליטים הרבים שגדשו אותה, כשעיניו צופיות גם לעבר ערים נוספות משם הגיעו שמועות קשות על פליטים הזקוקים לעזרה.

ברגש רב עורר הרב את שומעי לקחו לדעת כי נדרשת מהם מסירות נפש והקרבה של ממש.

"אם ברצוננו שהקדוש ברוך הוא יעשה עימנו חסד לפני משורת הדין ויציל אותנו מיד מבקשי רעתינו, עלינו גם לעשות לפני משורת הדין ויותר מיכלתנו.

להרבות במעשים טובים בגוף ובממון למעלה מכוחותינו, ניתן צדקה לעניים ולפליטים יותר מהאמצעים העומדים לרשותנו, נפתח את דלתות הבתים הקטנים שלנו בפני הפליטים הרבים, ובזכות זאת נזכה למידה כנגד מידה והקדוש ברוך הוא יקרע את רוע גזר דיננו. בזכות הצדקה, סיים הרב, "ייתן לנו ה' יתברך שנה טובה ומתוקה, ונזכה להיכתב בספר החיים, ויאמר לצרות ישראל די".

דברי הרב שיצאו מהלב נכנסו אל הלבבות.

חסד. הרב עצמו כיתת את רגליו בין המאפיות היהודיות של העיר והתרים כיכרות לחם עבור פליטי החרב, ואצל החנוונים קיבל מוצרי יסוד בסיסיים. גם תושבי העיר תרמו בגדים חמים, כרים וכסתות, עבור האומללים שנותרו חסרי כל.

בתושייתו ניהל את מערכת גמילות החסדים בפיקחות רבה. לפי השמועות המבוססות שהגיעו אל הרב על המצב הקשה השורר בערים הסמוכות כלכל הרב את צעדיו בתבונה וחילק את התרומות בין כל אלו שהיו זקוקים להם.

חלק הארי הגיע אל הפליטים שהגיעו לעיר 'דלוגושידלו', אלו שהפכו להיות 'עניי עירך', ואילו החלק האחר נשלח לערים הסמוכות. עגלות עמוסות במזון בסיסי ובגדים טובים עשו את דרכם לערים כמו וישקוב וגוברבה, שם קיבלו נאמניו של הרב את התרומות החיוניות ונתנו אותם לעניים.

ביקורי בית מיוחדים ערך הרב אצל בעלי היכולת של העיר, אלו שהפרוטה הייתה מצויה בכיסם עוד מהימים הטובים, ועורר אותם לפתוח את ליבם ואת ידם. ביקורים אלו הוכתרו בהצלחה ואצל הרב נאספו סכומי כסף גדולים שהיו קודש למען עזרה וסיוע לנצרכים. אפשר היה לומר שהעיר כולה נרתמה לעזור ולסייע. הייתה זו נחמה פורתא עבור הפליטים המסכנים שהגיעו בחוסר כול, ובני 'דלוגושידלו' אימצו אותם באהבה ובאחוה אמיתיים.

אברך בבגדי איכר

באחד מימים טרופים אלו נראתה עגלת איכרים פשוטה קרבה ובאה אל ביתו של הרב. על העגלה ישב יהודי הדור פנים, כובע רבני

מעצמה של חסד

בני 'דלוגושידלו', בניצוחו של הרב, הפכו את עירם למעצמה של

לראשו, יחד עם בני משפחתו.

אם כל יושבי העגלה היו לבושים בגדים יהודיים טיפוסיים הרי שאחד מהם היה יוצא דופן לחלוטין. על פי מראהו היה אברך צעיר, בעל זקן ופאות, אך בגדיו היו כשל איכר גוי מהשורה. לא זו אף זו: בגדיו היו גדולים בהרבה ממידותיו. מכנסיו הענקיים היו קשורים אל מותניו בחבל, חולצתו הייתה תלויה על כתפיו ושרווליה היו מקופלים.

העגלה עשתה את דרכה אל בית הרב, והרב, למרות שבביתו התאכסנו כבר עשרים וחמישה פליטים, יצא בשמחה לקבל את פני האורחים החדשים שזה עתה הגיעו. כאשר הבחין הרב בבאים, הוא מיהר לקראתם בחרדת קודש, תוך שהוא מכריז: "ברוכים הבאים - הרב מפולטוסק ומשפחתו - שלום עליכם ובואכם לשלום!" היה זה הגאון רבי ברוך יצחק יששכר הלוי לוינטל, רבה האחרון של העיר פולטוסק, אשר היה כמעין המתגבר וזכה לחבר ספרים רבים: 'עטרת ראש', 'זיכרון ישכר', 'ברכת יצחק' ועוד חידושים רבים שלא עלו על מכבש הדפוס. גם רבה של פולטוסק וגם רבה של 'דלוגושידלו' היו מחשובי הרבנים של קהל חסידי גור והסתופפו בצילו של הרב הקדוש רבי אברהם מרדכי מגור ז"ע בעל 'אמרי אמת'. משם גם הייתה היכרותם הקרובה והלבבית וההערכה העצומה שהם חשו זה לזה.

בשל היכרות זו ביקש רבה של פולטוסק להגיע אל בית רבה של 'דלוגושידלו' בידעו את חסידותו ונועם דרכיו ובהכירו כי בבית זה יתקבל בסבר פנים יפות ויוכל להתארח תוך כדי שמירה על יסודות התורה וגחלת החסידות. ואכן, כמים הפנים לפנים כך היו לבבות שני הרבנים זה לזה, ורבה של 'דלוגושידלו' שמח מאוד עם אורחיו והכניסם אל ביתו.

סעודת מלכים

בהבינו את נפש אורחיו מיהר רבי מנחם בנימין להתקין עבורם ארוחה טובה ומשביעה. הרב בכבודו ובעצמו פרס להם פרוסות מכיכר הלחם והגיש לפניהם קערות נזיד. בימים טרופים אלו הייתה זו עבורם סעודת מלכים, והאורחים שזה כמה ימים לא אכלו כראוי השיבו את נפשם המורעבת.

לאחר שסיימו את סעודתם והחליפו כוחות, פתח רבה של פולטוסק וסיפר את סיפורם האומלל: ניסים רבים היו לנו בדרכנו הארוכה מאז שברחנו מפולטוסק ועד שהגענו הנה. הגרמנים ביקשו את נפשנו וחרדת מוות עברה עלינו במשך כל זמן ההימלטות. בשלב מסוים הגענו לנהר אותו היה עלינו לחצות. מי הנהר לא היו עמוקים וניתן היה לחצות אותו בהליכה.

יחד עימנו היה בן אחי, שמרל, אשר לרוע מזלו, שונאי ישראל שהיו שם השליכו אותו אל המים באופן שכל בגדיו התמלאו מים ומכובד המים החל לשקוע בביצה שבקרקעית הנהר.

שמרל, בתושייתו לא איבד את עשתונותו, ותוך כדי פרפוריו בנהר פשט את כל בגדיו ספוגי המים והשליכם ממנו. הוא הכה במים בידי וברגליו והצליח להיחלץ מהביצה. בשארית כוחותיו הצליח להגיע

אל אחד ממוטות גשר קטן שהוצב בגדות הנהר, ובניסי ניסים טיפס ויצא מהנהר.

"האמת היא", המשיך רבה של פולטוסק ואמר: "אנו לא ידענו להיכן שמרל נעלם. חשבנו שהוא לא יצא מכך בחיים. אולם לפתע הבחנו בו כשהוא גורר את עצמו אלינו ולגופו בגדים הגדולים ממידתו, בגדים של איכר גוי".

נס ההצלה

שמרל, נבוך ומזועזע מכל אשר אירע עימו, סיפר את נס ההצלה שלו, והוסיף: "נשאיתי ללא בגדים. עמדתי על גדות הנהר, מצפה לישועה. לפתע הבחין בי איכר גוי, מחסידי אומות העולם, והוא ריחם עלי ונתן לי בגדים משלו. אמנם הבגדים לא היו לפי מידתי, אך טובים ועדיפים מכלום".

ובצד החדר עמד הבחור הצעיר, ישראל יצחק, והשים אוזנו כאפרכסת לשמע הסיפורים המטלטלים שסיפרו הפליטים. במיוחד הזדעזע מהסיפור של שמרל, כשלפתע עלה רעיון בראשו. הוא מיהר אל המטבח, שם הייתה אימו, בתו של הגאון רבי נפתלי יוסף פריינד רבה של העיר רוז'אן ומחבר הספר 'פני לוי', ושטח את הרעיון באוזניה: ברצוני להתחלק במלבושיי עם האברך הצעיר, אחיינו של הרב מפולטוסק, שהגיע זה עתה לביתנו. מידות הגוף שלנו שוות, בגדיי יהלמו אותו לגמרי, וכך יהיו לו בגדים יהודיים ללבוש.

מסירות נפש

האמא הביטה בבנה ושתקה שתיקה עצובה.

שמחה לראות את נדיבות ליבו של בנה ואת טוהר מידותיו הזכות, אך לא ידעה האומנם נכון הדבר בימים קשים אלו; האם אין זו הקרבה גדולה מדי עבורו?

אך ישראל יצחק לא הרפה, והמשיך להפציר: "אמא, הלוא משמיים יצא הדבר שיש לשנינו את אותה מידה של הבגדים. זה יהיה נפלא אם הוא יוכל לקבל את בגדיי!"

ראי נא את התלאות שעברו עליו עד שנותר ללא בגד לגופו, והרי הכול יודו שלא נאה ולא יאה לאברך חמד שכמותו ללכת עם בגדים של איכר גוי.

בודאי תדעי את אשר אמר אבינו בדרשתו לפני בני הקהילה, כי מאחר שמדת הדין מתוחה על בני ישראל, יש להרבות במעשי חסד מעל ומעבר לשורת הדין, וכך נוכל לזכות לישועת ה' יתברך. לכן גם אני יש ברצוני לעשות לפני משורת הדין ולתרום את בגדיי לשמרל".

האמא המשיכה להרהר ולבסוף ענתה קצרות: "אדבר על כך עם אבא".

בערב ניגש האבא, רבי מנחם בנימין, אל בנו הבחור, ותוך כדי שהוא מניח ידו על כתפיו אמר בחום וברגש: "בני היקר, אינני מתנגד כלל לכך שתיתן את בגדיך לשמרל האברך שהגיע לבתינו. אדרבה ואדרבה, זו מצווה עצומה. אך זכור נא, בני אהובי, כי אנו מצויים בשעת מלחמה, ובימים טרופים כאלו יהיה לך קשה מאוד להשיג

כמליצי יושר לפני כיסא הכבוד. האב הדגול הנהן בראשו ואמר: "בני, מחמד ליבי, אם חכם ליבך ישמח ליבי גם אני! מצווה גדולה נפלה בחלקך, ואשרי חלקך".

ישראל יצחק מיהר לקרוא לשמרל להיכנס אל חדרו. הוא פתח את ארון הבגדים וחילק את בגדיו לשתי ערמות שוות. ערמה אחת של בגדים הוא נתן לשמרל, ואת הערמה השנייה השאיר לעצמו.

שמרל חש מאוד שלא בנוח ופניו הסגירו את צערו הרב. תמיד היה מבקש ומתפלל לה' יתברך שלא יצריכו לבוא לידי מתנת בשר ודם, והינה עתה אין לו ברירה והוא נאלץ לקחת מבחור צעיר שאינו מכירו את בגדיו.

אך הנער, טוב הלב, מיהר לפייסו בדברים ואמר לו: "אל תצטער, שמרל, ה' יתברך יעזור והמלחמה תעבור במהרה. או אז תשיב לי את הכול. אך בינתיים קח את הבגדים והשתמש בהם לבריאות. הלוואי ונזכה כולנו, שיהיה לנו תמיד די והותר כדי לחלק משלנו לאחרים ביד רחבה".

ישראל יצחק לא אמר די במעשה חסד נפלא זה. בכל בוקר היה מסתובב, יחד עם בני משפחתו וחבריו הקרובים, בין בתי העיירה כדי לאסוף מצרכי מזון עבור הפליטים. הם נשאו שני סלים בהם היו מניחים את המאכלים שנתנו להם יהודי הקהילה, ולאחר מכן היו יוצאים לסבב חלוקה אצל העניים ונותנים להם את האוכל תוך שהם מוסיפים להרנין את ליבם בדברי פיוס ותנחומים.

אין אנו יודעים חשבונות שמים, אבל הנער האציל וטוב הלב, ישראל יצחק, זכה להינצל מידם של הגרמנים הרשעים ולהקים משפחה חסידיית שורשית. הרפתקאות רבות עברו עליו במשך שנות המלחמה, הלוא הם כתובים עלי ספרו 'עם שרידי חרב', אך הוא זכה להינצל מהם ולהישאר בחיים. זכות הצדקה והחסד שעשה במסירות נפש כתבו את גזר דינו בספר החיים.

שמרל חש מאוד שלא בנוח ופניו
הסגירו את צערו הרב. תמיד
היה מבקש ומתפלל לה' יתברך
שלא יצריכו לבוא לידי מתנת
בשר ודם, והינה עתה אין לו
ברירה והוא נאלץ לקחת מבחור
צעיר שאינו מכירו את בגדיו

בגדים חדשים. עליך לקחת זאת בחשבון לפני שאתה מחלק את בגדיך האישיים".

וישראל יצחק, נענה בעוז של קדושה: "אבי מורי, אם לי קשה היום להשיג בגדים - לשמרל, אברך חסר כול, קשה שבעתיים!

יודע אני את המשמעות של נתינת הבגדים, ועם זאת רוצה אני בכך. זו מסירות הנפש של צדקה לפנים משורת הדין שבדאי תציל אותנו ממידת הדין המתוחה על ראשנו".

בספר החיים

דמעות של התרגשות זלגו מעיני האב והבן, התערבו זה בזה, ועלו

מִלְאָה הָאָרֶץ דְּעָה סניפי 'דרשו' ברחבי תבל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שוויץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

כל דכפין
 כל הרעב לשעוע דבר ה'
 ייחתי וייכול
 יבוא ויצטרף ללועדי 'עמוד היוני'
 כל דצריך
 כל הצריך דחיפה ו'מחיוב'
 ייחתי ויפסח
 יצטרף ללימוד 'ערבי פסחים' יחד
 עם רבבות אלפי לועדי 'עמוד היוני'
 לשנה זו
 בירושלים
 הבנויה

רבבות אלפי לומדי 'עמוד היומי'

**מתחילים 'ערבי פסחים'
 אי"ה ביום ראשון י"ד שבט**

לימוד של עמוד גמרא ליום - עד הסיום המרגש לקראת ר"ח ניסן

מצטרפים וזוכים להבנה חדשה ובהירה בהלכות ליל הסדר וחג הפסח

- לימוד עולמי יומי של עמוד גמרא
- מלגת פתיחה לשיעורים
- מתנה גמרא עם ביאור 'עיון העמוד' ו'שפה ברורה'
- שיעורים ממיטב המגיידים להאזנה בכל עת
- מלגת לוח לימוד אישי
- מלגות 'דרשו' לנבחנים

להצטרפות מוקד 'דרשו' 02-560-9000 או בעמדות 'נדרים פלוס'

תוך כדי ההתקדמות אני מבין כי העשן הכבד מיתמר, לא פחות ולא יותר, מתוך הבית שלי, בו היו אמורים לנוח באותה העת ילדי הקטנים. אי אפשר לתאר את הבהלה שאחזתני, רצתי מהר אל פתח הבניין

מי אשר ימצה את עומק הדין, יגלה שאינו אלא רחמים וחסדים גדולים מאת בעל הרחמים

הרב צבי גטקור

"וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'" (שמות ו', ב')

והמלאך גבריאל - שר ישראל, פונה אליך, ומספר לך כי בשמי מרום ישנו נידון בו מבקשים המלאכים להשית צער וגזרה על כלל ישראל. לאחר דיונים וסנגוריות על עם ה', הוחלט לתת לך את האפשרות, לקבל על עצמך צער וקושי, וזה יהיה כפרה חלף הגזירה שחלילה לא תותך על עם ישראל. האפשרות להחליט מה יהיה נונה בידך באופן בלעדי, כמובן ששכרך יהיה רב מן שמיא אם תבחר להצטער עבור הכלל, אך לא תיענש אם לא תיענה לבקשה, יש לך 48 שעות להשיב תשובה.

עברו 48 שעות, והמלאך נגלה אליך שוב, ואתה אומר לו, 'הנני! אני מוכן לסבול חלף אחי היהודים, הריני כפרתם, ובזכות הצער והקושי שיגיעו אלי, יחתמו כל ישראל לחיים טובים ולשלום. חולף שבוע, ופתאום ניתכות עליך צרות כפי שתיארת בפני כעת, מה היית חש?

ברור שהצער היה הרבה יותר מוגבל, הוא היה ממוקד בכאב על הצרה עצמה, ללא כל הקושי הרגשי והנפשי הנלווה לזה במקרים 'רגילים'. ומה בעצם לא קרה מכל התיאור הזה? סיים רבי חיים כשעיניו הפקיות מתרחבות עם חיוכו, שלא התיעצו איתנו קודם, זה הכל. אבל כל השאר אמת! אמת היה, ואמת נשאר, רק שהרוצה בטובתנו, בוחר בשבילינו את הטוב, יותר ממה שאנחנו יכולים לבחור. ולכן הכאב, הוא כאב ואי אפשר לזלזל בו, אבל הקושי הרגשי והנפשי הנלווה אליו, מיותר לחלוטין! ברך את השואל ושילח אותו בכוחות ונפש מחוזקת לקבל את הנגור בשמחה ובאהבה.

מרון הסטייפלער בספרו 'ברכת פרץ' עומד על שינוי הכינוי לשם השם בתוך הדברים, האלוקים אומר "אני ה'", מה מסתתר כאן? שאלה זאת נשאלה גם בספרים רבים אחרים. המסר העולה מכולם, שפירושם של דברים הוא, כי גם בתוכה של מידת הדין, מסתתרת בעצם מידת הרחמים. הכינוי "אלוקים" מסמל את מידת הדין, ואילו הכינוי "הויה" מלמד על מידת רחמים, ובעצם אומר ה' יתברך, שגם כאשר האלוקים הוא המדבר, ועל פניו מידת הדין פועלת, עומקם של דברים היא מידת הרחמים.

משלו משל לאדם שעומד על יד ה'בימה' בקריאת התורה, ולפתע מרגיש כאב חד בעורפו, מישהו זרק עליו אבן, הוא נבהל ובאינסטינקט מושיט את היד מוציא מצווארון המקטורן שלו את האבן שהושלכה אליו, מסיר את הנייר הצבעוני שעוטף אותה ומגלה שזו בעצם סוכריה שנזרקה לעבר החתן העולה לתורה. וכך זה גם בעולם, 'לא ייעול גבורתך בחושבניא', אין אנו יודעים ומבינים חשבונות שמים, אבל בטוחים אנו, שכל האבנים שאנו כביכול חושבים שמושלכות עלינו אינן אלא סוכריות.

החלטה גורלית

הגאון רבי בנימין ביגל שליט"א, האיר את העניין בסיפור אישי שאירע עמו, שמעתי אותו מכל המעורבים גם יחד, עיקרו במסר מחזק מאוד, שנמסר בתוך כדי סיפור שרק השגחתו הפרטית של בורא העולם, ורצונו להיטיב ולהמתיק את הדין, יכולה לייצר: רבי בנימין שהה בחג הסוכות האחרון בבית החולים 'הדסה' עין כרם, וכדרכו חיפש עם מי להחליף חידושים והתבוננויות על החג. חיפש ומצא לו בן שיח, בין הדברים סיפר ר' בנימין לבן שיחו את העובדה הבאה.

יהודי נכנס אל הגאון רבי חיים שאול גריינמן זצוק"ל, ותינה לפניו את מר גורלו, את הצער והבעיות שנפלו בחלקו מזה תקופה, והוא כבר חש כי כשל כח הסבל.

רבי חיים חיך אליו, ואמר לו, תאר לעצמך כי הינך הולך ברחובה של עיר, ולפתע לפניך דמות עילאית, המציגה עצמה כלא פחות מ'המלאך גבריאל', מתכסה בדמות אדם.

המלאך גבריאל - שר ישראל, פונה אליך, ומספר לך כי בשמי מרום ישנו נידון בו מבקשים המלאכים להשית צער וגזרה על כלל ישראל. לאחר דיונים וסנגוריות על עם ה', הוחלט לתת לך את האפשרות, לקבל על עצמך צער וקושי, וזה יהיה כפרה חלף הגזירה שחלילה לא תותך על עם ישראל

כשסיימתי את הסיפור והתיאור מספר ר' בנימין, ראיתי שיהודי היושב לצידנו מקשיב לו בעיניים לחות. הוא הביט אלי ונענה ואמר, החייתי כפשוטו בסיפור הזה, ואספר לך מדוע.

אני הריני מוהל, והבוקר - יום טוב של סוכות - יצאתי למול עוד תינוק יהודי, להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

כשחזרתי לביתי, ממרחק כבר הבחנתי בהמולה רבתי על יד הבניין שלנו, משאיות כיבוי אש רבות חונות לכל אורך הרחוב, וכבאים לבושי סרבל מניפים סולמות באוויר, כשאת שאר חלקי הרחוב ממלאים מספר לא מבוטל של רכבי הצלה וביטחון.

בתוך כדי ההתקדמות אני מבין כי העשן הכבד מיתמר, לא פחות ולא יותר, מתוך הבית שלי, בו היו אמורים לנוח באותה העת ילדי הקטנים.

אי אפשר לתאר את הבהלה שאחזתני, רצתי מהר אל פתח הבניין שם חיכו לי כל בני הבית, כולם חיים, וכמעט כולם בריאים ושלמים. אנשי הצלה, שזירזוני לעלות עימם לאמבולנס המפנה את אחד מילדי שנפצע בדליקה למרבה הצער.

עוד לא החלפתי מילה עם אף אחד, רק בדקתי שוב שבאמת כולם חיים בריאים ושלמים, ועליתי תיכף אל האמבולנס שמיהר משם בצפירות חירום הישר לכאן.

בדרך עיכלתי את המציאות, כי אמנם נס קרה, וכולם חיים וקיימים, אבל הבנתי כי רכושנו כלה בעשן, וכשהגענו לכאן, אף בישרוני הרופאים כי מצבו של הילד יציב וטוב, וכי לא נשקפת סכנה ממשית לו או לאחד מאיבריו. אבל, הכינו אותי הרופאים לכך, שבמקרים מעין אלו, בחודשים הקרובים בית החולים יהיה המקום בו יגור הילד...

ומאותו רגע, אני אינני יודע מה לחשוב ואיך לעכל את המצב. אני מתמודד עם כל מיני מחשבות נוגות שעוברות רצוא ושוב במוחי. והנה מן שמיא אמרת את הרעיון הזה של הרב גריינימן, ומן שמיא זיכוני לשמוע אותו, וכל הבלבול שהיה מנת חלקי, נעלם. אני מקבל את המצב והמקרה הזה בהבנה ובאמונה שלמה, כי זאת טובתי, והכל מידי האוהבות של אבינו שבשמים.

כגלגל החוזר

עוברים כמה שבועות, ושוב נקלע הג"ר בנימין להדסה, אבל הפעם להדסה שב'הר הצופים', ושם כדרכו שוב חיפש בן שיח, שישמע טללי נועם ונוחם ויחרוז עמו בדברי תורה מענגים.

מצא אחד כזה והחל לשוחח עמו בדברי תורה ואמונה, התגלגלו

להם השניים בהלכה ובאגדה, ובתוך הדברים אומר רבי בנימין, דע לך, כי אני מקפיד מאוד כל אמרה טובה שיש לי להעבירה הלאה ולאומרה לזולתי, אף פעם איננו יודעים, כיצד מילה ואמרה שבאה בזמן המתאים נכונה ופועלת פלאים אצל השומע המזדמן, שהרי הכל מושגח מן השמים.

אכן עונה כנגדו ההוא, אין לך מושג כמה נכון מה שאתה אומר, אני לומד את מלאכת המילה על ידי מוהל מומחה גדול, וביו"ט של סוכות לא מזמן, ארעה בביתו שרפה..

ר' בנימין הקשיב בעיניים בורקות לכל תיאורי הידיד החדש שלו, על דברי הגר"ח גריינימן, וכמה הם חיזקו ואימצו את ליבו של המוהל. ולכשיסיים, אמר לו, ועכשיו שוב, אנחנו רואים, וחווים, עד כמה, גם בתוך זמנם של דין לכאורה, ה' יתברך, כולו מלא רחמים.

הסיפור היה איתי, השלים לו רבי בנימין את החסר, והנה דאגו לי מן שמיא, שאתחזק, בדרכי לחזק את זולתי, וההשגחה הפרטית, סיבבה שוב שאשמע את התוצאות הברוכות, ממך, כמשיח לפי תומו.

ידידי ר' שמואל רוטשילד זצ"ל, היה אומר, אנחנו מכנים את הקב"ה 'קל מלא רחמים', משל למה הדבר דומה, לגביע שמלא עד למעל גדותיו בין, כל נדנוד קל, כל נגיעה, שופכת ממנו כמות נכבדה, של יין, לכל הסיביבה.

כך הוא יתברך, גם בעת שנראית צרה וצוקה, בנגיעה קלה, בבקשה ממעמקים, נשפכים לכל עבר שפע של חסד ורחמים.

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל

'עמוד היומי' - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

הוא זכה להיכנס לכ"ק אדמו"ר בעל ה'ישועות משה' מויזניץ זי"ע, והרבי שאל אותו, מהו תלמיד חכם? תשובתו היתה, אחד שיודע ללמוד! אחר כך ניסה להציע עוד תשובות, אך הרבי שאלו מנין לך שזאת הגדרה של תלמיד חכם? ואז הוציא הרבי גמרא, מסכת ברכות והראה לו...

הרה"ח ר' אהרן כהן בסדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחנים על כל הש"ס

אחד הדברים המפעימים בכל פעם בשיחות עם חברי מסגרת 'קנין ש"ס' הוא להבין ולהפנים עד כמה גם זוכים לחיות בתוך הש"ס, שם המה מושקעים, משם הם יונקים וְלְמַדִּים וכיצד להמשיך ולהתקדם למילוי שאיפתם לדעת את הש"ס ולהידבק בנותן התורה.

כך הרגשתי גם בשיחתי עם הרה"ג ר' שמואל סנה שליט"א מחשובי חסידי ויזניץ בבית שמש. כמעט על כל שאלה שנייה הזכיר בין דבריו בטבעיות, שרעיון זה נראה ברש"י מסכת... לנו נשאר רק לקרוא וללמוד מהם את הדרך אשר נלך בה.

מתי התחלת ולמה?

זכיתי בשנות בחרותי ללמוד בישיבת 'מאור עיניים' - רחמיסטריווקא בירושלים. אחרי חתונתי, הרגשתי שאני רוצה להמשיך ללמוד ולרכוש לקנין נצח את ה'ישיבישע מסכתות', כך זכיתי ונשארתי ללמוד בין כותלי הישיבה את מסכתות כתובות, בבא קמא, גיטין, קידושין, ועוד עד לסיום המסלול בישיבה. מאז, המשכתי ולמדתי עם חברותא, בקצב רגוע וברור, כמסכת לשנה, כולל סדרי שינון וחזרות, עד לשליטה מלאה במסכת.

ואז, היה זה עם התחלת המחזור של ה'דף היומי', הצטרפתי ללימוד מסכת ברכות, השקעתי הרבה להבין ולדעת את הדפים והתכונות לקראת המבחן הראשון על 30 הדפים הראשונים. אם כי, אני זוכר בבירור ידעתי שאי אפשר להצליח ככה, לקנות כל חודש ידיעה מקיפה בעוד 30 דף. החלטתי הייתה, אני משקיע כעת בלימוד גמרא ורש"י בלי התוס'. אשתתף במבחן הראשון. אחר כך, חשבת י לעצמי, אחזור לסדר לימודי הישן.

השתתפתי במבחן, נהייתי, ראיתי שאני יודע יותר טוב ממה שחשבת. אבל ביני ובין עצמי הרהרתי 'היה טוב, וטוב שהיה' - זה לא מיועד עבורי. רגע לפני שקמתי ממקומי להחזיר את המבחן. נעצרתי על עמדי. בפתע פתאום הכו בי חמישים ואחת אותיות, עשר מילים, שכל נבחן 'דרשו' רגיל אליהן כתובות בשורה האחרונה שבמבחן בצד השמאלי. "שמחנו בהשתתפותך במבחן זה, ונשמח לראותך שוב במבחן הבא. בהצלחה".

מילים ספורות אלו, היו השליחות משמיא, הוא מתרגש. קבלתי דרבון ברגע הכי נכון, וכך זכיתי להמשיך עד היום. אנחנו אוהזים כבר במבחן ה-72, ובהמשך זכיתי בעז"ה להוסיף ולהצטרף למבחנים

המסכמים ואף למסגרת 'קנין ש"ס' הנעלית, בתפילה שהשי"ת יהיה בעזרנו עוד ועוד.

מה גרם לך בעצם להצטרף ולהמשיך להשקיע? מבקשים אנו להבין לעומק.

בשנותי בישיבה שמעתי מהמשגיח הרה"ג צבי שיינברגר שליט"א, שעיקר המצווה היא לדעת את הלימוד ולא רק ללמוד. זה בעצם הרווח הכי גדול ב'דרשו', לא רק לומדים 'דף היומי', אלא מוסיפים להשקיע בסיכום שינון וחזרות בכדי לדעת באמת את הלימוד.

יש רש"י מפליא בברכות דף ו: הוא מוסיף בלהט חסידי, הגמרא אומרת שם, אגרא דפירקא ריהטא. היינו שעיקר השכר של אלו הרצים לשמוע השיעור בבית המדרש, הוא על הריצה עצמה. לכאורה זה לא מובן, עיקר השכר אמור להיות על עצם הלימוד ולא על הריצה ללימוד!?

אך הצצה קצרה ברש"י מסבירה הכל. רש"י מבאר; "...שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן, שיקבלו שכר לימוד". זאת אומרת, בגלל שרובם לא יוכלו אחר-זמן להעביר ולמסור מה ששמעו בשעת הלימוד, אין להם שכר לימוד אלא שכר על עצם הריצה לבית המדרש בלבד. כך, שלגבנו, המעוניין לזכות בשכר לימוד התורה, מוטל עליו להתאמץ עד שיצליח להיבחן, להיות בטוח שהגיע למצב שהוא יכול למסור את מה שלמד לאחרים.

כשאנו כבר אוהזים בשלב השינון והחזרה, ברור שבכל חזרה אנו מוצאים את עצמנו נדהמים למול עוד הבנה במהלך הסוגיא, עוד 'קנייטש' שמובן יותר. אך ככלל, כעת אנו ממוקדים בסיכום הלימוד והכנסתו לזיכרון

החודש ובעיקר בשלושת השבועות הראשונים, על 90 הדפים הראשונים מתוך 120 הדפים שעליהם ייערך המבחן. 30 הדפים הנוספים, הם החדשים שנאי לומד בחודש זה וחוזר עליהם כחלק מההיערכות למבחן החודשי, מה שמועיל לי גם למבחן המסכם. אם כי אני חייב להודות, בהמשך הדרך בחזרות לקראת המבחנים הגדולים ב'קנין ש"ס' אני רואה ומרגיש הבדל בין התשעים דף שחזרתי שוב לקראת המבחן המסכם לשלושים דף שלא...

איך מצליחים לשנן אלפיים דף ויותר במסגרת 'קנין ש"ס'?
כילד זכיתי ואבי שליט"א ששימש כמלמד בת"ת, לקח אותי עת נכנסו ילדי כתתו בת"ת להיבחן אצל מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל. אחרי שנבחנו על פרק 'המפקיד', ביקשו ברכה שהילדים יזכו לדעת את הש"ס. עד היום אני זוכר איך שהרב שטיינמן התחייך ושאל בקול "גאנץ ש"ס?" - את כל הש"ס? כאילו תמה לעצמו, שמבקשים ברכה שכזאת בכל הפשטות. הקדמתי בסיפור זה, כשאחד הזוכה להיבחן ב'קנין ש"ס', אני עדיין מרגיש שמסגרת 'קנין ש"ס' היא לא פטנט שהמצטרף למסגרת זה זוכה להרגיש באמת כי הוא יודע את כל הש"ס.

אפילו מי שמצליח ובמבחן החודשי יש לו ציון של 100%, עדיין במבחנים הגדולים הוא לא יגיע לציונים כאלו. אפשר לומר, ש'קנין ש"ס' זה בעצם המסלול המומלץ ל'ציאה לדרך' לזכות ולדעת את כל הש"ס. אחרי מחזור שכזה, אם ממשיכים ומשקיעים לשנן ולחזור עוד ועוד, זוכים באמת לשלוט ולדעת את כל הש"ס. לאמיתו של דבר, הוא משיב לשאלה, בשנתיים הראשונות עד שהגיעו למבחן על כ-700 דף בערך, הרגשתי שליטה מלאה בדפים ועברתי על כל החומר לפני כל מבחן. בהמשך, כבר לא יכולתי, אך הייתי מנצל את הנסיעות לירושלים לשמיעת שיעור סיכום טלפוני ב-10 דקות לדף, כשהגמרא בידי ואני שומע את הסיכום. זה לא היה

יש אומרים שהמבחן החודשי זה חלק הקל אצלם, אבל אצלי, הוא מפתיע, לא אגזים - אני מרגיש בכל חודש מחדש, שהמבחן על ה-30 דף החדשים, זה ממש בבחינת קריעת ים סוף. אז מה הסיבה שאני מתאמן ועושה את זה?! שואל הוא רטורית ומשיב מיד: אני רוצה לרכוש עוד 30 דף, עוד 30 דף ולזכות להגיע לשאיפה היהודית לדעת את הש"ס. פשוט שכל אחד צריך לבדוק ולנסות מה מתאים עבורו, אך ברור שהדרך היחידה שישנה במציאות, הוא לשנן ולחזור בכל עת. אציין רק כדוגמא וכהצעה, את סדר הלימוד בו אני מרגיש הצלחה בשנים האחרונות: אם כי, גם בזה ישנם שינויים, כדוגמת תקופת לימוד מסכתות נשים-נזיקין שרובם למדתי בשיבה כנ"ל, בהם אף שאני משתדל להיצמד לסדר הלימוד שאפרט בהמשך, מכל מקום, הלימוד נעשה הרבה יותר מהיר, כיוון שכבר בלימוד ה'דף היומי' זהו בבחינת חזרה.

הגישה לעניין היא ההכרה שיש שני חלקים, חשוב ואפילו קריטי לדעת את זה: יש הבנה ויש זיכרון. בהתחלה, יש את החלק בו אנו לומדים עוד פעם ועוד פעם, מתאמצים להבין ולקלוט את סדר הגמרא, מה הגמרא רצתה בהווא אמינא ומה היא תירצה למסקנא. בקיצור להבין את הדף גמרא.

אחרי שכבר זכינו, בדרך כלל אחרי שלש/ארבע פעמים של לימוד, אנו מרגישים שכבר הבנו היטב את הגמרא, מגיע שלב השינון והחזרה. אנו לומדים שוב באותו קצב, אך ההתייחסות הוא ללימוד על מנת לזכור את לאורך זמן. זה הלימוד שכל מי שניסה זאת יעיד על לימוד חווייתי ומענג באופן נפלא ומתוק. אולי ישנם כאלו, החושבים, מה זה משנה אם אני כעת חוזר כ'חזרה' או כהמשך הלימוד, אך המציאות היא, שהגישה ללימוד משנה הרבה ויש לה משמעות עצומה. כשאנו לומדים בתחילה לשם לימוד, כמה שאנו מתאמצים להבין את המחלוקת בגמרא ואת הקושיא והתירוץ, עדיין כשאנו נעמדים מהגמרא, ברגע זה אנו עדיין לא זוכרים כלום. אפשר פשוט לנסות את זה. נראה כאילו שצריך לשחזר, מה למדנו בעצם לפני דקות אחדות!?

כמו כן, כשאנו כבר אוהזים בשלב השינון והחזרה, ברור שבכל חזרה אנו מוצאים את עצמנו נדהמים למול עוד הבנה במהלך הסוגיא, עוד 'קנייטש' שמובן יותר. אך ככלל, כעת אנו ממוקדים בסיכום הלימוד והכנסתו לזיכרון.

למעשה, הוא חוזר ועונה על שאלתנו, ברוך השם בכל יום אני זוכה ולומד את ה'דף היומי' עם חברותא. בבוקר לפני שחרית, אני לומד לעצמי שוב ברוגע את הדפים של שלשום ואתמול להבנה מלאה. בימי ששי ושב"ק אני חוזר על הלימוד השבועי.

בשבוע וחצי שלפני המבחן החודשי, אני מוסיף ומשנן בכל יום כחמש דפים מהלימוד החודשי, ביומיים האחרונים, אני עובר מול גמרא הפתוחה את השקלא וטריא של כל הלימוד. כך אני מגיע למבחן, עם שש פעמים לימוד של החומר.

איך אתה מתכוון למבחנים המסכמים?

באופן כללי, בחודש הרביעי לפני המבחן המסכם, אני חוזר במשך

כמו לימוד רגיל, אך זה מה שיכולתי אז.

בשנים האחרונות, הפנמתי את הגמרא בעירובין דף נה. והיינו דאמר רב אבדימי. ומסביר רש"י, "דצריך לטרוח ולהעמיד סימנין ולהערים בתחבולות כדי שתתקיים התורה בלומדיה". התחלתי לעבור דף אחרי דף, ולהכין לעצמי סיכומי הגמרא בדרך שאלה ותשובה, ועליהם אני עובר ומרענן את המסכתות והדפים.

איזה טיפ הייתי אומר לחבריי במסגרות 'דרשו'?

קודם כל, אתה נמצא בסביבה טובה, מתחייך רבי שמואל ומגיב. הדבר הראשון, עצם ההחלטה להצטרף למסגרת המבחנים, גורם למוח שלנו לזכור טוב יותר מה למדנו. כי המוח מקבל את השדר, שצריך לזכור את החומר.

הדבר השני, עקביות, זה סוד ההצלחה. בפרט בלימוד ה'דף היומי', אם מוותרים על יום, מחר משלמים את זה בריבית של 100%... הדבר השלישי, להתרגל לעקוב אחר 'מסורת הש"ס' ובכל 'מראה מקום' לשחזר לרגע בראש, מה הגמרא מדברת שם, ומה היא אומרת, כך שאנו מרעננים כסדר את סוגיות הש"ס.

הרביעי, אם שמים לב לשם בעל המימרא, קולטים דברים מעניינים ומרתקים בהיסטוריה וכדומה, המוסיפים טעם וחן בשינון והחזרות, ולעיתים אף מסייעים לזיכרון הלימוד.

לבקשתנו מציין הוא כמה דוגמאות מרתקות; אם יש כמה שיטות בנוסח הברכה, דרכו של רב פפא לומר הילכך נימרינהו לכולהו; ברכות יא: (לפי גרסת הרי"ף והרא"ש) - ברכות נט. - נט: - ס: - תענית ז. - מגילה כא: וכעין זה שבת כ. יש מחלוקת אם בעינין רוב עביו או רוב היקיפו ואומר רב פפא הלכך בעינין רוב עביו ורוב היקיפו, מצינו הרבה פעמים שר' ירמיה שואל שאלות מעניינות או 'היכי תימצי', סוכה ט: אמר ר' ירמיה פעמים ששתיהן כשירות וכו', שבת לח: פסחים מח: סוכה לג. סוכה נג: כתובות מו. גיטין טז. גיטין מד. גיטין דף מד: סוטה מה. ב"מ כא. עד שבמסכת בבא בתרא כג: מובא, בעי ר' ירמיה רגלו אחת בתוך חמישים ורגלו אחת חוץ לחמישים מהו, ועל דא אפקוה לרבי ירמיה מבי מדרשא...

מוזכרת כמה פעמים השלישיה אמימר ומר זוטרא ורב אשי דיתבי

בהדי הדדי ובכמה פעמים היה ויכוח בהנהגתם - בברכות מד: ברכות דף נ: ברכות נה. שבת נ: כתובות סג: כתובות סא. - סא: ב"מ כב. ועוד הדבר העיקרי ש'דרשו' מלמד אותנו, הוא חותם את דבריו, שאנו יכולים הרבה יותר ממה שאנו חושבים שאנו יכולים...

מה אתה משיב לחבר/מזכר המתעניין אצלך על הצטרפות לתכנית "קנין ש"ס"?

שמעתי מדודי המגיד הג"ר בנציון סנה שליט"א סיפור שנתן לי דחיפה גדולה להשקיע, אולי זה יביא תועלת לעוד יהודים. הוא זכה להיכנס לכ"ק אדמו"ר בעל ה'ישועות משה' מויזניץ ז"ע, והרבי שאל אותו, מהו תלמיד חכם?

תשובתו היתה, אחד שיודע ללמוד! אחר כך ניסה להציע עוד תשובות, אך הרבי שאלו מנין לך שזאת הגדרה של תלמיד חכם? ואז הוציא הרבי גמרא, מסכת ברכות והראה לו בדף ה. שלגבי קריאת שמע בלילה מובא שם "אם תלמיד חכם הוא". אמר לו הרבי תסתכל ברש"י מהו אומר "ואם תלמיד חכם הוא - שרגיל במשנתו לחזור על גרסתו תמיד, דיו בכך".

הרבי חזר ושנה במתיקות את דברי הרש"י, ואז אמר לו בחביבות, רש"י לא כותב שתלמיד חכם הוא מי שיודע ש"ס ופוסקים ועוד שעושה פשטלעך ושיעורים, אלא מיהו תלמיד חכם "שרגיל במשנתו, וחוזר על גרסתו תמיד".

לסיום, שאלו הרבי, מה זה תמיד!? הרבי המשיך: בלחם הפנים כתיב תמיד ובעוד מקומות כתוב תמיד, ויש מאן דאמר שסובר שלא היה רגע אחת בלי לחם הפנים, וזהו 'תמיד' שאין רגע אחד שלא חוזרים. כל הזמן ללמוד ולחזור.

למדנו מדבריו שהדרך היחידה להיות תלמיד חכם, הוא אכן להצטרף ל'דרשו' לחזור שוב ושוב. להצטרף למסגרת 'קנין ש"ס' על תכניות המבחנים העוקבים, וכך בכל חודש וכל ארבע חודשים וכל חצי שנה לשנן ולחזור כסדר.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, או לשתף בטיפים וראיונות לצד דרכי הצלחה כתבו ל: a0533185209@gmail.com

תמיד רצית לזכור ולדעת את מה שלמדת?

מצטרפים למבחני 'דרשו'. לחזור, לשנן, להבחן, לדעת!
1,200 מוקדי מבחן חודשי ברחבי הארץ והעולם.
לפרטים והרשמה גש לעמדות 'נדרים פלוס'

אחר, ולו הפקיד נתן שטרות כסף רבות. שמחתי עבורו, הנה הוא לא כמו קודמו, הוא מקבל כסף...
 לאחר שנים, כשבגרתי מעט, הבנתי שרחמי ושמחתי היו לשוא, כי האיש שלקחו לו את הכסף, הלא עשיר הוא ובא להשקיע את כספו הרווחים שלו, וברבות הימים הם יכפילו וישלישו. לעומתו האיש השני שנתנו לו כסף, לא היו אלא מעות הלוואה שלוה מהבנק בריבית גבוהה, וברבות הימים יצטרך להחזיר לבנק הרבה יותר ממה שקיבל...
 "המוסר השכל שלמדתי מסיפור זה" - הרגיע הרבי את היהודי המסכן - "שלא כל מה שנראה לאדם בעיניו הילדותיות, זה באמת מה שקורה... פעמים שמי שנראה 'מפסיד', הקב"ה מייעד זאת לרווח, ומי שנראה 'מרוויח', אולי בעתיד יהיה זה רק הפסד..."

או אז הבינו הכל שהצרה והרעה בזריקת המזוודות אל לב ים, היא היתה הצלתם וישועתם...

מה רואה ילד בבנק

ובכל זאת, ישנם אירועים ומקרים לא נעימים, בלשון המעטה, שלא רואים כאן בעולם הזה את הסוף הטוב, ועל מקרים אלו ראוי להביא את משלו של הגה"ק בעל ה'פני מנחם' ז"ע, אותו אמר לאברך ששפך בפניו את מר ליבו בעת שהתרגשה עליו צרה נוראה.
 "כשהייתי ילד צעיר" - סיפר לו הרבי - "הזדמן לי לבקר בבנק, וראיתי יהודי בא אל הפקיד ומוסר לו שטרות רבות של כסף, והפקיד לא השאיר אצל המפקיד אף פרוטה אחת. ריחמתי עליו מאוד על כך שלקחו לו את כל הכסף שעמל עליו ביזע רב. אחריו ניגש יהודי

כשהלך מרנא החפץ חיים זיע"א ברחוב, נטפל אליו אדם וניקה לו מעט את החליפה. החפץ חיים הסתובב כדי להודות לו, אך האיש ההוא נעלם. הצטער מאד החפץ חיים על שלא הספיק לומר לו תודה, והיה טרוד מאד על כך שלא יוכל להכיר לו טובה.
 לאחר מספר דקות הבחין החפץ חיים שארנקו נעלם, שמשו שהתלווה אליו אמר לו 'כנראה אותו אדם שניקה את החליפה גנב את הארנק'. שמח החפץ חיים ואמר 'לפחות שילמתי לו על הטובה שעשה לי בניקוי החליפה'.
 מבהיל כל רעיון עד כמה עצומה ונשגבה היתה מידת הכרת הטוב אצל החפץ חיים!

השיבה אחרי שזכה ללמוד בצוותא עם ר' ברוך בער זצ"ל, וענה רבי אריה, שהיה בלתי אפשרי בשבילו לישראל בשיבה, משום שבעל הבית במקום 'הסטאנציע' [מקום לינה שלון] היה מהמשכילים, והשתדל מאוד להרחיקו מבית המדרש, והפציר בו כל יום שילך לאחת האוניברסיטאות ושלא יישאר בשיבה. הרגשתי שהנה מרוב שכנועים והפצרות, מי יודע אולי הוא עוד יצליח להשפיע עלי... ומיד החלטתי שאני עוזב את השיבה!

הרי אנחנו שותים תה מסין

עוד מעשה נורא ראיתי בספר 'הגיון לבי': פעם הגיע לעיירה סלבדוקא אדם מסין, שלבש את כל המלבוש המסורתי הסיני. מראהו זה היה מוזר לתושבי המקום, והילדים שלא ראו מאודם כזה מראה, רדפו אחריו וצחקו ממנו ברחובות. לפתע עבר שם מרנא הסבא מסלבדוקא זיע"א, וראה את המחזה והרים את מקלו וגער בילדים 'אינכם מתביישים לצחוק ממנו?! והרי אנחנו שותים את ה'תה שלהם, שכן עלי התה בזמנו היה מיובאים רק מסין.

שאלוהו מקורביו את ר' אריה, שמאחר שהיתה לך סיבה כה טובה וחמורה, מדוע לא אמרת לרובך את הסיבה לעזיבתך הרי בוודאי היה נותן לך רשות, וענה להם רבי אריה, גם זה היה בלתי אפשרי מבחינתי, כי ידעתי שאילו אומר לרבי ברוך בער את הסיבה המאלצת אותי לעזוב את השיבה, היה מקפיד על בעל ה'סטאנציע' שלי, ודבר זה איני יכול שיגרם על ידי, מאחר שנתן לי מיטה לישון ולחם לאכול, ומפני חובת 'הכרת הטוב' אסור לי להרע לו באיזה ענין ואופן, אע"פ שידעתי כבר אז שקפידת מורי ורבי תהיה עלי, אבל לא היתה לי ברירה הייתי אנוס מצד 'הכרת הטוב'.

החפץ חיים שמח על גניבת הארנק

בספר 'חובת האדם בעולמו' מובא מעשה נורא מאוד: פעם אחת

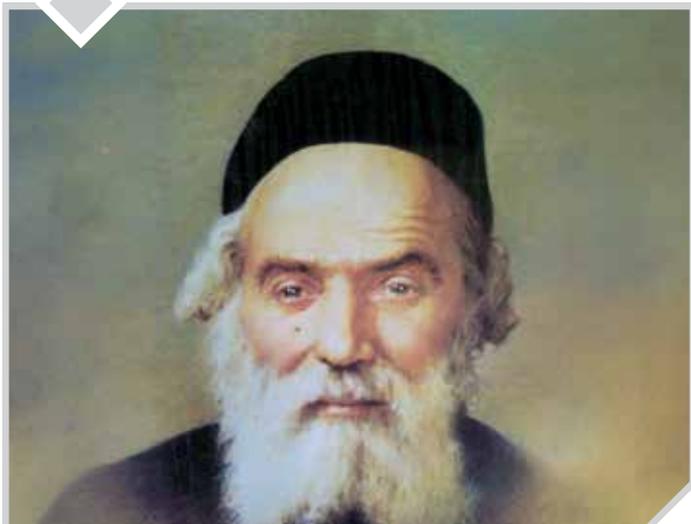
לחיות כמו יהודי

קביעות בלימוד יומיומי ב'משנה ברורה' במסגרת 'הדף היומי בהלכה' - ללמוד לחיות כיהודי אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בפריסה ארצית, לפרטים והצטרפות גש לעמדות 'נדרים פלוס'

מתוקים מדבש

פעם בעיצומו של חורף היה הקור עז כל כך עד שכל הבורות והבארות קפאו וגלד של קרח מנע את השאיבה מהם, רק באר אחת לא קפאה

"והרביתי את אתתי ואת מופתי" (שמות ז, ג)

והתשובה היא, כי גם אילו עשו כן והנחש נשאר בשלימותו ולא נימוח, עדיין אין זו ראייה שהוא נס ולא כישוף, כי יתכן ומשה כישף נחש מלכתחילה ועשהו מטה, ואח"כ זרקו לארץ, רק הוריד ממנו הכישוף וחזר למצבו הטבעי, ובאמת אילו שמו הנחש במים, לא היה נימוח כי הוא באמת נחש.

בספר 'חפץ חיים החדש' מובא מה שסיפר המגיד מוודיסלאב זצ"ל: בימי אברכותו של מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל ניהלה הרבנית חנות מכולת, ועליה היתה פרנסתם. חשש ה'חפץ חיים' שמא קופח אי מן, שמא הייתה טעות במדות ובמשקלות או פגם כלשהו בסחורה, והלכה היא: "גזל ואינו יודע ממני גזל, יעשה בהם צרכי רבים" (ביצה כט.). ואמרו שם "מאי ניהו, אמר רב חסדא בורות שיחין ומערות." ופירש רש"י: "שמתכנסין בהן מים, ושותין מהן". על כן חפר ה'חפץ חיים' באר מכיסו, ומסר אותה לרבים.

פעם בעיצומו של חורף היה הקור עז כל כך עד שכל הבורות והבארות קפאו וגלד של קרח מנע את השאיבה מהם, רק באר אחת לא קפאה: הבאר שחפר ה'חפץ חיים'. היה זה מופת, נס גלוי. והודיעו לו על כך בהתפעלות.

נענה ואמר: "אכן, חסדי שמים!" והסביר: "הן חפרתי באר זו כדי שיהנו ממנה רבים, ובתוכם מי שאולי גזלתיו, ויתכפר לי. אך מה תועיל באר זו, אם כמעט לכל אחד יש באר בחצרו ובקרבת ביתו! מה עשה הקדוש ברוך הוא, גרם לכל הבארות שיקפאו, ומנע מבאר זו את הקיפאון. בעל כרחם יבואו הנגזלים וישאבו מים, ויהיה לי תיקון..."

סיפורי מופת רבים נקשרו באותו הקמיע, שעל ידו נפקדו עקרות ונרפאו חולים, עד שבא מאן דהו ורצה להעתיקו כצורתו ובמתכונתו, ולא ידע שבפתיחת הקמיע נפסדת סגולתו

תנני לְכֶם מוֹפֵת (טז)

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן מספר ב'באר הפרשה' שלפני כשמונים שנה היה בעיה"ק ירושלים קמיע שכתבו הט"ז בכבודו ובעצמו, סיפורי מופת רבים נקשרו באותו הקמיע, שעל ידו נפקדו עקרות ונרפאו חולים, עד שבא מאן דהו ורצה להעתיקו כצורתו ובמתכונתו, ולא ידע שבפתיחת הקמיע נפסדת סגולתו. פתחו ומצא כתוב בו בזה הלשון: "אני דוד בן שמואל הלוי, עמלתי על התוספות בחולין דף צ"ו ע"א, בזכות זה יעזור ה' שכל העקרות יושעו וכל החולים יתרפאו".

הלא היו יכולים לבחון את הדבר אם המטה שנהפך לנחש היה על ידי כישוף או נס אמיתי - להשליכו במים

"וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטְּהוֹ וַיְהִי לְתַנִּינִם" (ז, יב)

מרן הגר"ח מברסק היה שואל את תלמידיו כדי לבחון אותם ולחדדם בסברא, אם חרטומי מצרים חשבו בהתחלה שכל מה שעשה משה רבינו מופתים היה כישוף, עד מכת כינים שהודו לו כי לא יכולים לעשות בריה קטנה בכישוף (סנהדרין ס"ז ב) קשה, הלא היו יכולים לבחון את הדבר אם המטה שנהפך לנחש היה על ידי כישוף או נס אמיתי - להשליכו במים, שהרי הגמרא שם אומרת שכל מילי דכשפים נבדק במים ואם הוא כישוף, הוא נמחה ומתבטל מהמציאות.

רצה הגר"ח ששיבו התלמידים תשובה על פי שכלם מיניה וביה.

את הידיעה הברורה כי ד' הוא האלוקים בשמיים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מלבדו!

גשם חזק התחיל לרדת. בחור צעיר משיבה קטנה התקרב אליו, עם מטריה קטנטונת של ילדים. הבחור ביקש מרבי שלמה זלמן להיכנס אתו תחת המטריה שלו

1. **מטריה' ה' (ט כג)**

מספר הגאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל בספר 'יחי ראובן': רבי שלמה זלמן אויערבך, מכיון שהיה אדם גדול- הוא היה עניו מאד. פגשתי אותו פעמים רבות באוטובוס, יושב בענוה גדולה, מוציא ספר תהילים קטן וקורא. הוא היה גדול הדור לא רק בתורה, אלא גם במידות. הוא היה "אדם" שלם.

מטעם הישיבה רצו לשלוח לו מונית או רכב עם נהג, להביאו לישיבה. היה עליו להגיע מ"שערי חסד", שם גר כל ימיו, עד ישיבת "קול תורה" בשכונת בית וגן, וזה קשה. בפרט היה הדבר קשה בשנות זקנותו. היה עליו ללכת ברגל מ"שערי חסד" עד "מחנה יהודה" לחכות לאוטובוס, בשרב או בקור ובגשם, ולאחר מכן לנסוע באוטובוס הצפוף עד "בית וגן". הוא לא הסכים לקבל רכב צמוד ולא הסכים למונית.

פעם אחת, כשהגיע לתחנת האוטובוס ברחוב הפסגה והיה צריך לרדת, ראו התלמידים שהיו אתו באוטובוס, שהוא לא יורד. הוא נסע עד התחנה האחרונה בבית וגן, וחזר ברגל לישיבה. הם לא הבינו, ושאלו אותו לאחר מכן: "כבוד הרב, תורה היא וללמוד אנו צריכים, מדוע לא ירד הרב אתנו בתחנה שליד הישיבה?" אמר להם הרב: "אני ישבתי ליד החלון, ולידי ישב יהודי עם סלים. לא רציתי להטריח אותו שיקום עם הסלים..."

איזו דרך ארץ! הוא היה מוכן להמשיך לנסוע, להתרחק ממחוז חפצו, ואחר כך ללכת ברגל, כדי לא להטריח אדם! כמה אנשים אנחנו מכירים שהיו מתנהגים כך? זהו "אדם כי יקריב" - קודם כל להיות אדם! פעם אחת הלך רבי שלמה זלמן זצ"ל ברחוב הפסגה, וגשם חזק התחיל לרדת. רבי שלמה זלמן ראה בחור צעיר משיבה קטנה, מתקרב אליו, עם מטריה קטנטונת של ילדים. הבחור ביקש מרבי שלמה זלמן להיכנס אתו תחת המטריה שלו. רבי שלמה נכנס מתחת למטריה, אבל המשיך להירטב כמקודם. המטריה הקטנה, מעל שני אנשים, לא הועילה כמעט כלום כנגד הגשמים העזים. פתאום עצר רכב, והנהג הזמין את רבי שלמה זלמן: "כבוד הרב, הכנס ואקח אותך לישיבה".

אמר לו הרב: "לא, לא, אני הולך עם הבחור הזה".

הבחורים ראו את ראש הישיבה מגיע כשהוא כולו רטוב. שאלו אותו: "כבוד הרב, למה לא רצה הרב לעלות לרכב?"

אמר להם: "ראיתי שלבחור הצעיר הייתה הנאה מכך שהוא לקח אותי תחת המטריה שלו. עדיף היה לי להירטב, ולא לפגום בהנאה שלו..."

**כעת מכריז ר' זלמן: "צפרדע!!! דז'אבעס!
כל הבית התמלא בדז'אבעס! אפילו
לתוך התנורים הבוזרים קפצו הצפרדעים
במסירות נפש... אוי, אוי", מתלהט ר' זלמן
בלבת אש, וכבר אינו יכול לעצור ברוחו**

וְיִהְיֶה דָם וְהָיָה דָם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְעַצְמֵי וּבְאֲבָנֵי (י"ט)

בספר 'ר' זלמן' המתאר את קורותיו ודמותו המיוחדת של הצדיק הירושלמי רבי זלמן בריזל זצ"ל, מתוארת העבודה שהיה רגיל בה בכל יום עם שחר:

"למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" היא אחת מ'שש הזכירות' שנהגו ישראל לאמרן בכל יום. אולם לא איש כר' זלמן יעשה זאת כמצוות אנשים מלומדה. כוונת המצווה היא, הרי להחדיר בלב פנימה אמונת הבורא יתברך, והשגחתו על כל הברואים. 'כלום אפשר לקיים מצווה זו כלאחר יד?' היה דן ר' זלמן דין בעצמו. משום כך, קבע לו ר' זלמן פרק זמן הגון מידי יום ביומו קודם התפילה, לקיים מצוות זכירת 'צ'אית מצרים בשלימות. חידוש נפלא ומיוחד היה לו בדרך עבודה זו, בה הכניס את כל כשרונו המיוחד, לצייר את סיפור הדברים, עד כי קיים באופן מוחשי "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

כך היה יושב מידי בוקר בינו לבין קונו, ומצייר לעצמו בציור מוחשי, את עשר המכות שהביא הקב"ה על המצרים במצרים, וכך זה היה נשמע: "דם!!! כלום שמעתם מה שקרה במצרים? הכל נעשה לדם! ור' זלמן ממשיך להמחיש לעצמו: "כל המים בימים ובנהרות נהיו לדם, אפילו את המים שבברזים כבר לא יכלו לשתות, הכל נהיה לדם... אי א"י, התמוגג ר' זלמן בחדווה, "המצרי חשב שיוכל לשתות עם היהודי בכוס אחת, אך ה' כל יכול! המצרי שותה דם והיהודי שותה מים! נפלאות ה', נפלאות ה'!"

כעת מכריז ר' זלמן: "צפרדע!!! דז'אבעס! כל הבית התמלא בדז'אבעס!" וממשיך לספר ברגש רב: "הם קפצו על המיטות, על השולחנות, הם נכנסו לתוך המאכלים, ואפילו לתוך התנורים הבוזרים קפצו הצפרדעים במסירות נפש... אוי, אוי", מתלהט ר' זלמן בלבבת אש, וכבר אינו יכול לעצור ברוחו, מזדעק הוא לפתע: "אם הקב"ה היה מצווה עלי להכנס לתנור... הייתי גם אני קופץ פנימה!" ובאומרו זאת, היה פעמים מתלהב ר' זלמן ורץ עד דלת ביהמ"ד, להמחיש את נכונותו... "אכן, רק אלו שמסרו עצמן למיתה בכבשן האש המשיכו לחיות, ניסים ונפלאות!" מסיים הוא בניחותא, ופונה להמחשת המכה הבאה: כינים!!! נו, כאן כבר לא יכלו החרטומים לעשות דבר... שוחק ר' זלמן, "כאן הם כבר צעקו - אצבע אלוקים היא!". (פעמים הסביר ר' זלמן לתלמידים במתק לשונו: 'רש"י הקדוש אומר שאין הכישוף יכול לשלוט על בריה פחות מכעדשה, ומדוע? אולי פשוט, כי הבעלי גאוה הגדולים, הא"ך יוכלו להתעסק עם דבר קטן מכעדשה!')

כך עמד ר' זלמן בינו לבין קונו, וביאר כל מכה ומכה בהמחשה חיה עד שהגיע לקריעת ים סוף. זאת כדי להחדיר אל ליבו ושוב ושוב

נושאי
הלימוד
ב'דף יומי'
בהלכה'

מהו ההבדל בין החצר שבזמן חז"ל לחצר
שבזמננו? האם מותר לטלטל באתר בנייה
מגודר? והאם יתכן שמגרש ריק בקצה העיר
אוסר את הטלטול בכל רחובותיה?

שטח המוקף במחיצות כדין רשות היחיד וגודלו יותר מ'בית סאתיים', דינו כ'כרמלית'; והוא מכוּנה בפי רבותינו: 'קַרְפָּף שלא הוקף לדירה'. אולם, אם הוא 'מוקף לדירה' דינו כרשות היחיד לכל דבר. ומהו 'מוקף לדירה'? קרפף שבצידו או באמצעו קיים בית מגורים, ופּתח פתוח מתוכו לקרפף, והקפת הקרפף במחיצות נעשתה על מנת שישמש

לצורכי בית המגורים. וקרפף שלא פתוח אליו פתח מהבית אך פתוח אליו חלון - אם מדובר בחלון שנועד לאור ולאוויר בלבד, אינו נחשב כפתח ואינו מתיר את הקרפף; אך אם מדובר בחלון שמשמש דרכו בקרפף - יש שנראה מדבריהם שדינו כפתח, ויש שמסופקים בדבר, ואכן בגמרא לא נזכר חילוק זה. ויש טעם לומר שדווקא פתח מועיל, משום שניכר הדבר שדעתו להשתמש במקום שפתוח אליו, ואילו חלון עשוי בעיקרו לאור ולאוויר, ועוד, ששימושי 'דירה' דרך החלון הם מוגבלים ואין בכוחם להחשיב את הקרפף כמוקף לדירה מחמתם.

וקרפף שהקיפוהו במחיצות ורק לאחר מכן פתחו אליו פתח מבית המגורים הסמוך אליו, או שבנו בתוכו בית מגורים, אינו נחשב כ'מוקף לדירה', משום שהקפת המחיצות לא נעשתה לשם שימוש של 'דירה'. ואם הקפת הקרפף במחיצות נעשתה כחלק מתוכנית של הקמת בית וחצר, וכדומה, ומסיבה כלשהי הוחלט להקים תחילה את החצר, כלומר להקיף תחילה את הקרפף במחיצות - יתכן שכאשר אכן הקים לבסוף את הבית ופתח בו פתח אל הקרפף, נחשב הקרפף כ'מוקף לדירה'. ויש אומרים, שהסיבה להקל באופן זה קיימת רק בחצר כבזמן חז"ל, ששימשה כחלק בלתי נפרד מהבית ושימושי דירה רבים נעשו בה, ולכן הקמת הבית - למרות שנעשתה לאחר הקמת החצר - היה בכוחה לשנות את דין החצר ולהחשיבה כמוקפת לדירה; אך בזמננו, שהחצר אינה משמשת לתשישי דירה רבים, הקמת הבית אינה כה משמעותית לחצר, ואין בכוחה להחשיבה כמוקפת לדירה אלא אם כן הוקם הבית תחילה ולאחר מכן הוקף בחצר.

ועיר המוקפת במחיצות כדין, מותר לטלטל ברחובותיה גם אם שטחם גדול מ'בית סאתיים', משום שהבתים פתוחים לתוכם והם נחשבים כ'מוקפים לדירה'. ואם יש בתוך העיר מגרש ריק שבני העיר אינם משתמשים בו ואינם נכנסים לתוכו, כגון מקום שנשרף בשריפה והוא עומד חרֵב; ושטחו גדול מבית סאתיים - אם הוא פתוח במלואו לרחוב, המנהג להחשיבו כחלק מהעיר, דהיינו כמוקף לדירה; משום שללא מחיצות אינו חולק רשות לעצמו והוא טָפֵל לעיר. אולם, אם הוא מוקף במחיצות, הריהו כקרפף שלא הוקף לדירה אשר דינו כ'כרמלית', כנ"ל. ואם באחד הצדדים המחיצה פרוצה ברוחב של יותר מעשר אמות, נמצא שהרחוב פתוח לכרמלית, וממילא נדון אף הוא עצמו ככרמלית, ובעקבותיו גם יתר רחובות העיר הפתוחים זה לזה. ואתרי בנייה שבתוך העיר או הסמוכים לעיר, ונמצאים בתוך היקף המחיצות של העיר - יש אומרים שדינם כמגרש הנ"ל.

[שו"ע שנה, ב, משנ"ב יט, שעה"צ כא, וביה"ל ד"ה או; בו"מ דרשו, 11-13]

מערכת השקִיָה - האם עשויה להתיר את הטלטול במדשאה ציבורית בשבת?
והאם מותר לטלטל בחניון ענק כשהוא עמוס ברכבים חונים?

כפי האמור לעיל, שטח שגודלו יותר מ'בית סאתיים' שהקיפוהו במחיצות כדין, שלא לְשֵׁם 'דירה' - כגון מדשאה ציבורית - אסרו חכמינו ז"ל

לטלטל חפצים בתוכו, כ'כרמלית'; ומקום זה מכונה 'קרפף' שלא הוקף לדירה'. וקרפף שנטעו בו עצים, ובגינים התמעט חלל הקרפף ואין בו יותר מבית סאתיים - אין זה מתיר את הטלטול בקרפף, כיון שהדרך היא לנטוע עצים במקומות כאלו, כדי לשבת בצילם וכדומה, והשימוש בהם נחשב כאחד משימושי הקרפף, וממילא נחשב מקומם כחלק משטח הקרפף. וכן דברים נוספים המשמשת את השוהים בקרפף, או שהם מצורכי הקרפף עצמו - כגון בְּרִזְיָה, מערכת השקיה, ובריכה - אף אם בלעדיהם אין בקרפף יותר מבית סאתיים, אינם מתירים את הטלטול בקרפף.

ברם, דבר שאין דרך לקובעו ב'קרפף', ואינו מהווה חלק משימושי הקרפף, הריהו ממעט משיעור הקרפף, ואם ללא מקומו של דבר זה אין בשטח הקרפף יותר מבית סאתיים, מותר לטלטל בתוכו. ואם העבו את מחיצות הקרפף [שלא בשעת הקמתן] מבפנים, במידה הממעטת את שטחו, כך שאין בו יותר מבית סאתיים - אם תוספת העובי ראויה לעמוד בפני עצמה, הריהי מתירה את הטלטול; ואף אם אינה ראויה לעמוד בפני עצמה, בשעת הצורך ניתן להקל. ובכל מקרה, אין דבר ממעט את שיעור הקרפף אלא כשגובהו עשרה טפחים ורוחבו שלושה טפחים, שאם לא כן אין בו חשיבות והריהו כבלתי קיים. וכמו כן, אין דבר ממעט את שיעור הקרפף אלא כשהוא מחובר לקרפף, כגון עמוד, אבל דבר המיטלטל אינו ממעט את שיעור הקרפף. ולכן, לדוגמה, חניון ענק שדינו כקרפף שלא הוקף לדירה, אשר בשבת חונים בו רכבים רבים כך שכמעט ואין בו שטח פנוי, דינו כאילו היה ריק.

[שו"ע שנה, ד, ה רז, משנ"ב מא-מד, מו-מז ונג-נה; שעה"צ מא, וביה"ל ד"ה הוי; וראה שם, 24]

כיצד ניתן להחליף מחיצה קיימת בחדשה ללא מגע במחיצה הקיימת?

'קרפף' שאינו 'מוקף לדירה', ניתן להופכו - לאחר פתיחת פתח מבית מגורים אל הקרפף - למוקף לדירה על ידי החלפת המחיצה הקיימת במחיצה חדשה שתִּבְנֶה לְשֵׁם 'דירה', באורך רצוף של מעט יותר מעשר אמות. וטעם הדבר, משום שבאופן זה, אִילו הסירו את המחיצה החדשה היה הקרפף נחשב כבלתי מוקף במחיצות, כיון שרק פירצה של עשר אמות ומטה נחשבת כפתח, ואִילו פירצה רחבה יותר מעשר אמות מוגדרת כפירצה המבטלת

את שֵׁם המחיצה; ונמצא שהמחיצה החדשה היא ה'יוצרת' את היקף המחיצות. והחלפת המחיצה, פירושה - הנמכת המחיצה הקיימת עד לגובה של פחות מעשרה טפחים, והגבהתה מחדש עד לגובה עשרה טפחים לפחות. ואין צורך לעשות פעולה זו בכל האורך הנדרש - יותר מעשר אמות, כנ"ל - בבת אחת, אלא ניתן לעשות זאת לסירוגין; כגון, להסיר את המחיצה באורך של אמה אחת ולהחליפה, ולאחר מכן באורך של אמה נוספת, בצמוד לאמה הקודמת, ולהחליפה, וכן הלאה.

וכתבו ראשונים, שקיימת אפשרות להחלפת מחיצה גם ללא מגע במחיצה הקיימת, בשני שלבים: א. יצירת תילי עפר בצמוד למחיצה משני צידיה, באורך של יותר מעשר אמות, כאשר חֲלָק המחיצה המגולה שמעל תילי העפר יהיה נמוך מעשרה טפחים. באופן זה, תילי העפר משמשים כמקום לדריסת הרגל וּמַעְבָּר מצד אחד של המחיצה לצידי האחר, ולכן אינם נחשבים כחלק מהמחיצה, אלא אדרבה מבטלים 'שם' מחיצה מִחֲלָק המחיצה שהם מכסים. והואיל וחלק המחיצה המגולה נמוך מעשרה טפחים, המחיצה בטלה לחלוטין. וראה להלן. ב. הסרת העפר לְשֵׁם 'דירה', דהיינו, גילוי כל המחיצה הקודמת באופן שגובהה יהיה עשרה טפחים לפחות, ובכך שִׁבַּה המחיצה הקודמת להיות מחיצה כהלכתה, והפעם - לְשֵׁם דירה. ורבים חולקים על כל האמור; אם משום שלדעתם עפר אינו 'בטל' למקומו אלא כשאינו כוונה לפנותו, וכשאינו בטל למקומו אינו מבטל את המחיצה [ראה להלן]; אם משום שלדעתם, לאחר הסרת העפר אין המחיצה נחשבת כחדשה והיא שִׁבַּה לְהַחֲשֵׁב כמחיצה שלא נעשתה לְשֵׁם דירה.

ולתילי העפר האמורים, ישנם שלושה תנאים: א. שיהיו נמוכים מעשרה טפחים, כיון שמגובה עשרה טפחים ומעלה לא ניתן להחשיבם כמקום דריסת הרגל, ואדרבה הם נחשבים כחלק מהמחיצה הקיימת וטְפִלִים אליה; ומסיבה זו, אין אפשרות זו של יצירת תילי עפר מועילה למחיצה שגובהה כעשרים טפחים ויותר, שהרי בגובה כזה, אם תילי העפר נמוכים מעט מעשרה, נמצא שהמחיצה המגולה שמעל תילי העפר היא בגובה עשרה טפחים לפחות. [ויש אומרים, שרק תילי עפר הנמוכים משלושה טפחים יכולים להחשב כמקום דריסת הרגל]. ב. שיהיו ברוחב ארבעה טפחים לפחות, כיון שרק ברוחב זה ניתן לעמוד עליהם ולעבור והם נחשבים כמקום דריסת הרגל. ג. שבעל המקום 'בטל' את העפר למקומו למשך שבת אחת לפחות, כדי שִׁחֲשֵׁב כחלק מהמקום. ו'ביטול' זה צריך להעשות בדיבור; ויש אומרים כי די במחשבה; [ויש שנראה מדבריהם שאין צורך בביטול זה].

[שו"ע שנה, ב, ומשנ"ב כ-כד וכו-לו, שעה"צ לג ולו, וביה"ל ד"ה ואם; בו"מ דרשו, 19]

כשמדובר על ארגון ענק כמו 'דרשו' לתוכנה יש משמעות עצומה. כל התקשורת בין האגפים השונים מתנהלת באמצעות התוכנה הגדולה והמרכזית שעליה יושבת רוב הפעילות המשרדית של הארגון. משימות רבות מתבצעות באמצעות התוכנה

הרב יששכר ויינברג, בכיר בצוות התכנות של 'דרשו' מספר על העבודה השוטפת וההשקעה הרבה מאחורי הקלעים

בתקופה האחרונה אתם עובדים על שדרוג וריענון כללי, תוכל לספר לנו על זה?

בשמחה, לצד העבודות השוטפות של תחזוקת התוכנה, השקעתי בתקופה האחרונה באופן ספציפי בבניית מערך לאימות כתובות מייל. יש לנו עשרות אלפי נבחנים שרשמו את כתובת המייל שלהם, אך עדיין לא אימתנו את הכתובת מולם, אנחנו כמובן נמנעים מלשלוח ציונים ומידע אישי לדואר האלקטרוני, מבלי לוודא שאכן מדובר במייל הנכון. לכן הקמתי מנגנון אימות שיש לבצע כדי שנוכל לעדכן את הנבחן באמצעות הדואר האלקטרוני.

היה ניתן להושיב צוות של מוקדנים שיתקשרו לכל נבחן, יתאמצו להשיג טלפונית כל אחד מהנבחנים הללו, יבדקו מולו שוב שהמייל הרשום נכון וכו'. זה כמובן סיפור שמצריך השקעה עצומה. במקום זה, פיתחתי כלי שמתחבר לתוכנה המרכזית של 'דרשו', הוא שואב את המידע ואת כתובות המייל שטרם אומתו, שולח להן הודעה לאימות, על ידי פעולה פשוטה, הקשת פרט זיהוי. כל נבחן שיאמת את כתובת המייל שלו באמצעות הקישור שיקבל למייל, יעדכן בכך את התוכנה אוטומטית, שמדובר בכתובת המייל הנכונה של הנבחן.. מטרת הפרויקט: ככל ויותר נבחנים יאמתו את כתובת המייל שלהם, הנבחנים יקבלו את ציון המבחן מיד עם קביעת הציון במערכת 'דרשו'. מאידך, יהא להם חלק בפעילות הענפה של 'דרשו', כי בחיסכון עלות מכתבים, 'דרשו' תוכל להקצות את המשאבים האלו והזמן הזה עבור פעילותה העיקרית - עידוד לימוד תורה. זהו הפרויקט האחרון שעשיתי בתקופה האחרונה, כמובן שכל הזמן מגיעים פרויקטים נוספים ועוד משימות ב"ה.

כמה זמן אתה כבר עובד ב'דרשו'?

אני פה כבר יותר משנתיים ב"ה, והאמת שאני נהנה מכל רגע. עבורי כמתכנת חרדי-חסידי, העבודה ב'דרשו' היא ממש זוכה בפיס. זאת גם עבודה עם משמעות, כל לחיצה על המקלדת מביאה עוד תורה, כל קוד שאני כותב משפר את השירות לעמלי התורה. זאת סיבה לבוא לעבודה עם חיוך גדול ולעבוד בכל המרץ ב"ה. בנוסף, מדובר במקום עבודה נקי ושמור. סביבת עבודה תורנית, כולם פה אנשי ספר. אמנם אנחנו עובדים במשרד, אבל האווירה, היא של כולל.. נושאי השיחה, האווירה, צורת ההתייחסות, המקום נהדר, אני מודה לקב"ה שזכיתי לזה.

לומדי ונבחני 'דרשו' מרגישים בתקופה האחרונה שיש ריענון כללי בכל צינורות הקשר בינם ובין הארגון. מכתבים מעוצבים בסגנון חדשני, שיפור משמעותי של עדכון ציונים דרך הדואר האלקטרוני, מענה מתקדם במוקד הטלפוני ועוד ועוד. העבודה מתבצעת כמובן על ידי צוות רחב מאוד של עובדים במגוון תחומים, ובס"ד התוצאה מורגשת היטב. אחד העוסקים במלאכה הוא הרב יששכר ויינברג, אברך חסידי תושב בית שמש, חבר בצוות התכנות של 'דרשו'. שוחחנו עמו כדי לשמוע על העבודה ועל מה שמסתתר מאחורי הקלעים של השינוי הגדול שנבחני 'דרשו' מרגישים בתקופה האחרונה.

מה בעצם אתה עושה ב'דרשו'?

כחבר בצוות התכנות, אני מבצע משימות שונות, בהתאם לצורך ולהתפתחותיו. העבודה הינה דינאמית, לעיתים הוספת שכלולים למערכת, לעיתים כניסה לפרטים קטנים וחשובים ולעיתים תיקוני שגיאות בקוד קיים.

כשמדובר על ארגון ענק כמו 'דרשו' לתוכנה יש משמעות עצומה. כל התקשורת בין האגפים השונים, מתנהלת באמצעות התוכנה הגדולה והמרכזית שעליה יושבת רוב הפעילות המשרדית של הארגון. משלב מתן הציון לנבחן, מעבר לביקורת חוזרת, תרגום למלגה, הפקדת המלגה בפועל, שליחת הודעה לנבחן מה גובה הציון ומה גובה המלגה, חישוב לפי הקריטריונים השונים, ואגירת המידע בזיכרון. כל אלו משימות שמתבצעות באמצעות התוכנה, וזה רק על קצה המזלג.

מה זה אומר תיקונים ותחזוקה? התוכנה מתקלקלת לפעמים?

אפשר לומר. היא לא מתקלקלת, אבל לפעמים משהו מסתבך וצריכים לאתר את התקלה ולסדר אותה. אבל בעיקר מדובר על שינויים, אם משנים איזה קריטריון במלגות, צריכים לעדכן את קוד התוכנה בהתאם. כמובן שכשנפתחת תוכנית חדשה ב'דרשו', צריכים לייצר הרחבה נוספת לתוכנה שתכלול את כל הפרטים והתנאים הנדרשים, כך שתוכל להסתגל עם מאגר הנבחנים ויתר התכניות. בנוסף, ישנן כל הזמן בקשות לשיפורים בתוכנה הקיימת, וכן על זה הדרך.

גליון 718
שנה י"ד תשפ"ו

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

למה הביא עליהם ברד, מפני ששמו המצרים את ישראל נוטעי כרמים וגנות ופרדסים ואילנות, לפיכך הביא עליהם ברד ושבר את הכל, ועשה הקרוש ברוך הוא נס, שכן אש ומים צהובים זה לזה, כיון שהגיע זמן מלחמתה של מצרים, עשה הקדוש ברוך הוא שלום ביניהם, והכו במצרים כמו עשית זו, שמים ושמן מעורבים בה ביחד והנר דולק בתוכם, באותה מכה נדונו המצרים כמשפט הרשעים בגיהנום, מי שהיה יושב נכווה בברד, ומי שעומד נכווה באש, היה הברד יורד והולך, עד שעמדו תילים תילים של ברד כמין כותל סביב מקניהם, ולא היו יכולים לצאת, והיה המצרי מביא את המאכלת ושוחטם, והעוף יורד עליו מלמעלה ואוכלם, והיה הברד יורד בחזקה וקוצץ את האילנות.

(שמו"ר י"ב ד')

פרשת השבוע

וגם הקימותי את בריתי אתם וגו' וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל (ו' - ד,ה)

מסופר: כשהסתלק הרה"ק בעל "חידושי הרי"מ" מגור זיע"א, באו החסידים בהמוניהם אל הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זיע"א, וכשראה המוני עגלות מגיעים לחצרו, נכנס להדרו להישען על הספה, וישו שעתיים. וכשנכנס אל חדרו לקבל את החסידים, אמר להם, אתם רוצים להישען עלי, מוכרח אני איפא להישען על הקב"ה, ולפיכך נכנסתי להישען קצת, כי כדי להיות ראש בני ישראל ר"ת רבי, צריך כוח חדש שבא בהיסח הדעת, וכמו שבעש"ק סגולה לישן קצת אחרי הצהרים אחרי המקוה, אשר אז מקבלים את הנשמה יתירה של אותו שבת בהיסח הדעת, ורבי צריך להיות בבחינת נשמה יתירה, נשמה לנשמה, ונפש לנפש וכו'. והשי"ת יהיה בעזרי, שאוכל לעזור לכם, ואם דברי יהיו נשמעים אצלכם, אני מקווה שדברי יהיו נשמעין גם למעלה, והכל תלוי רק בכם.

ויאמר משה לפני ה' הן אני ערל שפתים (ו' - ל')

הרה"ק רבי נחום בעל ה"מאור עיניים" מטשערנובל זיע"א, היה מחונן במענה לשון, והיה מפורסם לנואם בחסד עליון. הלשינו עליו חסידים אצל רבו המגיד הקדוש ממעוריטש זיע"א. קראו המגיד אליו ושאלו, אומרים עליך שאתה נאה דורש ומספר מעשיות יפות, מנין אתה לוקח את החומר? נבהל הבי נחום ואמר, אני מספר רק מה ששמעתי מהבעש"ט הקדוש זיע"א ומתלמידיו. והבעש"ט הקדוש בירך אותי עוד בילדותי, שאהיה נאה דורש ונאה מקיים, ותחול הברכה על דברי פי, ואהיה כמעין הנובע ויהנו השומעים מדרשותי. ואם לא תתגאה בזה, הפטיר הבעש"ט הקדוש לאמור, תמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. אמר לו המגיד הקדוש, אם כן הדבר, אני אוסיף על ברכת מורי ורבי הבעש"ט זיע"א שכל מי שיתברך על ידך, הקב"ה ימלא משאלת לבו, ותזכה להיות מנהיג ישראל, אתה ובניך וצאצאיך עד ביאת המשיח.

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:39 ת"א 5:40 ר"ת: 613

פרשת וארא

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:23 ת"א: 4:37

הרה"ק רבי נטע מחעלעם זיע"א -

יומא דהילולא (א' שבט)

הרה"ק רבי נטע מחעלעם זיע"א בעל ה"נטע שעשועים", מתלמידיו המובהקים של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, כן הסתופף אצל הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז זיע"א וה"חווה הקדוש מלובלין זיע"א. כן היה מסתופף בצלו של הרה"ק רבי מרדכי מנשכיו זיע"א, והמשיך לנסוע ולשהות בצל קורתו גם לאחר שהפך בעצמו לאדמו"ר ומנהיג בישראל.

מסופר: רבי נטע היה בצעירותו צדיק נסתר נחבא אל הכלים. הוא התגורר בכפר קטן, בביתו של בעל אחוזה אחד שאת ילדיו לימד תורה. ילדיו של הכפרי היו בעלי כישרונות חלשים ולא ראו ברכה בלימודם. אולם רבי נטע לא חש פחיתות-ערך ללמדם ולהשקיע בהם מאמצים מרובים. מבחינה מסוימת אף היה המצב הזה לטובתו. הילדים, שלא היו מסוגלים להתרכז בלימודיהם זמן ארוך מדי, הותירו לו זמן למכביר לעבודת בוראו. במרבית שעות היממה נהג להסתגר בחדרו, ללמוד תורה בעמקות ולהתפלל בדבקות. רבי נטע היה מרוצה מצורת חיים זו והדבר יכול היה להימשך כך זמן רב, לולא אירע מה שאירע.

ליל שבת אחד, באמצע הלילה, התעוררה בעלת-הבית משנתה. אוזניה קלטו קולות מוזרים בוקעים מחדרו של המלמד. הדבר עורר את סקרנותה ובשקט קרבה אל החדר. היו אלה קולות נעימים וערבים של שירה ותפילה.

האשה התכופפה והציצה מבעד לחור המנעול. לעיניה נגלה מחזה שלא מן העולם הזה. במרכז החדר ניצב המלמד, בבגדי השבת המבהיקים שלו, בידו האחת סידור התפילה וכל גופו מתנועע בהתלהבות עצומה. פניו נשואות כלפי מעלה ועיניו מאירות באור עילאי.

שעה ארוכה הביטה בעלת-הבית כך דרך חור המפתח, מרותקת ונרגשת למראה עיניה. היא הבינה שהמלמד איננו כלל איש פשוט כפי שחשבה. למחרת החלה

להתחקות ביתר דקדקנות על מעשיו של המלמד. ואכן, ככל שהוסיפה לעקוב אחריו, נחשפו והלכו לפנייה הנהגותיו המיוחדות. יום אחד שיתפה בתגליתה גם את בעלה. מכאן ועד לפרסום שמו של המלמד הצדיק ברבים, הייתה הדרך קצרה.

אט-אט החלו אנשים מהכפר ומהסביבה לפנות אל רבי נטע בשאלות ובבקשת ברכות. שמו התפרסם כתלמיד-חכם וכפועל ישועות, וכעבור זמן לא רב הוזמן על-ידי הקהילה היהודית בוולאדובה להתמנות לרבה. עד מהרה החלו רבים לנהור לבית-מדרשו כדי לקבל ממנו תורה וליהנות מזויו ומברכותיו.

חלפו חודשים אחדים ובמצבו הכלכלי של בעל האחוזה הכפרי חלה הידרדרות. בכל תקופת שהותו של המלמד הצדיק בביתו, ראה ברכה במעשה ידיו ואף נחשב לאדם אמיד. והנה אך עזב הצדיק את ביתו, והגלגל הסתובב באחת כלפי מטה. הוא הפסיד את מרבית נכסיו וכספו וכמעט הגיע לפת-לחם ממש. באחד הימים הבזיק במוחו רעיון לנסוע לוולאדובה, מקום מושבו של הצדיק רבי נטע. "שנים רבות תמכתי בו, וכעת הגיע הזמן שיגמול לי טובה ויעניק לי מברכותיו", הרהר. הכפרי הגיע לבית-מדרשו של רבי נטע ונדהם מהמעמד הרם שאליו עלה 'המלמד' של ילדיו.

היה זה ערב שבת קודש והוא התכונן לשהות במשך השבת במחיצתו של רבי נטע, ועם צאת השבת להיכנס אליו ולשטוח לפניו את מצוקתו. הוא ציפה, שברגע שהצדיק יראהו, ישמח מאוד - שמחת ידידים ותיקים... רבה הייתה אכזבתו כאשר היחס שקיבל מהצדיק לא היה שונה מזה שהעניק לכל אחד. הוא אמנם הסביר לו פנים ולחץ את ידו בחמימות, אולם כך נהג עם כולם, ואילו הוא ציפה שהצדיק ינהג בו יחס מיוחד ומופגן של העדפה.

עם צאת השבת, נכנס הכפרי אל חדרו של רבי נטע בהרגשה כבדה. הוא לא הצליח לעצור בעד תחושותיו. "יש לי קושיה, רבי!", אמר עם כניסתו לחדר. רבי נטע, שכאלו המתין לשאלה, השיב: "נו, נו, שאל". והכפרי שאל:

משל ונמשל

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו' - ב)
דברי הכתוב יתבארו כלקמן:

משל למלך אחד שכעס על בנו יחידו בגלל מעשים מכוערים שעשה, ומסרו ביד אחד משריו, כדי שיעביד אותו בעבודה קשה, ובוזה שיתייסר ויחזור למוטב. אבל השר ביודעו שהוא בנו יחידו של המלך, לא התאכזר לעבוד עמו עבודת פרך. לימים נודע לשר, שהמלך יבא לבקר אצלו. מכיון שפחד שהמלך יקצוף עליו, שלא יסר את בנו כפי שצריך, על כן מסרו לאחד מעבדיו האכזריים, והעבד לא חמל עליו, אלא התנהג עמו בכל חומר הדין. והנה כשעבר שם המלך, וראה שאחד מכה ורודה את בנו במהלומות קשות, ומכריחו לעבוד עבודת פרך, מיד נתעוררו בו רחמי האב וכעס על השר שמסר את בנו בידי העבד האכזר הזה, כי על אכזריות כזאת לא חשב המלך מתחילה.

והנמשל: השם יתברך מסר את בני ישראל להיות בגלות בארץ לא להם, וכשנגלה השם יתברך בשליחותו על ידי משה רבינו לפרעה, מיד אמר פרעה, תכבד העבודה, היינו שרצה לקיים את חומר הגלות וקושי השעבוד באכזריות נוראה ואטו אומר הכתוב ו"ידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'" כלומר, שגם אלקים שהוא מדת הדין אמרה אני ה', שהיא דורשת כבר רחמים על ישראל, כיון שעל אכזריות כזאת לא חשבה מדת הדין גם מתחילת הגזירה.

(תורת מהרי"ץ)

"בימי הסליחות וכן בימי ראש-השנה, עשרת ימי תשובה ויום- הכיפורים, אנו מזכירים שוב ושוב את זכות אבותינו, אברהם יצחק ויעקב. ואחר כל זאת, בתפילת הנעילה, אנו שוב פותחים בפיוט "אב ידעך מנוער" - זכות אבות. וכי לא היה ראוי שבעת חתימת הדין נחדש משהו על כל מה שביקשנו בתפילות הקודמות?!"

רבי נטע הביט בכפרי הפשוט, שהכירו היטב, בעיניים זוהרות. "אולי יש לך תירוץ משלך על קושייתך?", שאל אותו. "אכן, רבי", השיב הכפרי, "לעניות דעתי כך הוא הפירוש. בעת חתימת הדין יש חשש שיבוא המקטרג ויטען, מה כל הרעש שעושים מזכות האבות, וכי אילולא האבות, הייתה גדולתו של הבורא פחותה במשהו? על כך אנו משיבים: 'אב ידעך מנוער'. אמת שגדולתו של הקב"ה אינה מוטלת בספק. אולם אברהם אבינו הכיר בה עוד בטרם נתפרסם שמו הגדול בעולם, ולכן הוא זורעו ראויים לחסדי ה' גם לאחר שכבר נתפרסם שמו בכל העולם."

הכפרי השפיל את עיניו ובקול רועד הוסיף: "הרבי היה קדוש וצדיק גם בלעדי, אבל איש בעולם לא ידע על כך. אנוכי הוא שהודעתי לכול את שמו וטיבו, ומדוע אין הרבי נוהג בי עתה בחסד מיוחד, כשאני שרוי במצוקה?"

חיוך רחב עלה על פני הצדיק. ניכר היה בו כי הוא רווה נחת מפירושו של הכפרי. בחמימות רבה אמר לו: "לך לביתך, ואני מבטיחך כי בעזרת השם תשוב בקרוב לגדולתך כבראשונה". ואכן, לא ארך זמן רב והכפרי שב למעמדו ולעושרו. שנים רבות לאחר מכן נהג רבי נטע לחזור ביום-הכיפורים על פירושו של בעל האחוזה מן הכפר על המילים "אב ידעך מנוער".

צ'ין אדם לחברו

זהירות מיוחדת בכבוד אב

כאשר החליף הרה"ק רבי יהושע לייב דיסקין זיע"א (יומא דהילולא כ"ט טבת) את דירתו בירושלים שבר אדם שיוביל בידיו את הכתבים הרבים של חדושי התורה שהיו בביתו. הכתבים הונחו בשתי תיבות, ורבי יהושע לייב ציוה את נושא התיבות: "החזק את התיבה הזו למעלה, ואת האחרת למטה, ואל תהפוך חלילה את סדרן". "בסדר גמור", השיב הפועל. לכל אורך הדרך לחש רבי יהושע לפועל: "הוזהר, אל תחליף את התיבות, אל תהפוך את סדרן. אנא, במטותא ממך, הקפד על כך מאד". נושא התיבות לא הצליח לעצור את סקרנותו, ושאל: "רבי, מה כל החרדה אם ישתנה סדר התיבות? למה זה כל כך חשוב?" הסביר לו רבי יהושע לייב: "התיבה העליונה מכילה את כתבי תורתו של אבי, בתיבה התחתונה מונחים כתבי ידי שלי, ואין זה הוגן שאפילו שעה אחת יהיו כתבי אבי תחת הכתבים שלי".

לימוד זכות על כל יהודי

הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א (יומא דהילולא ד' שבט) היה מלמד זכות על כל אדם, והיה אוהב ישראל גדול. וכאשר שאלוהו איך הגיע לידי מידה זו? הראה להם קערה של מים ואמר: קערה זו מילאתי בדמעות כדי שאבוא לידי מידה זו. מספרים עליו, כי לפני קידוש של שבת היה תמיד מלמד זכות במחשבתו על כל ישראל, ועד שלא מצא זכות עליהם לא עשה קידוש. פעם אחת לפני קידוש הופיע בבית מדרשו ועל יד שלחנו, יהודי לא דתי שגילח וקנה לאחר כניסת השבת,

ועוד הריחו פניו מהסבון. הצדיק עצם את עיניו זמן רב, חשב וחשב ולבסוף התחיל לקדש. בתוך הסעודה לאחר שהיהודי המודרני הזה הלך לו. שאלוהו חסידיו מה זכות היה יכול למצוא על היהודי הזה? השיב הצדיק רבי משה לייב: הנה אמרו חז"ל דכשיבוא משיח צדקינו אז יביא כל גוי למשיח במתנה יהודי אחד, ויאמר גם זה יהודי. וז"ש יובילו שי למורא (תהלים ע"ו י"ב) נשאלת השאלה האם קאי הגמרא הזאת עלי? זה לא יתכן כי בוודאי שלא יהיה צורך שיביאו אותי למשיח, כי אני אלך בעצמי בשמחה רבה. או האם צריכים את החסידים שלי שיביאו אותם הגוים בכוח למשיח? בודאי שלא. אלא מאי? הגמרא מתכוונת על איש לא דתי כזה, אשר אין לו פנים כיהודי, ואז יבוא הגוי וימשוך אותו ויאמר: הלא גם אתה הנך יהודי, בוא עמי למשיח. ובכל זאת קרא לו הגמרא "שי" היינו מתנה, הרי נמצא שגם יהודי הזה חשוב הוא. על זה חשבתי ויכולתי לעשות קידוש.

להתענות עבור יהודי אחר

הרה"ק רבי מרדכי מלעכעוויטש זיע"א היה פעם אצל הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א (יומא דהילולא ב' שבט). וראה שבא יהודי ובכה מאד שיתן לו דרך התשובה, ורבי זושא שלחו לצדיק אחר. שאל רבי מרדכי לרבי זושא, היתכן לשלוח יהודי שמבקש דרך תשובה? ענה לו רבי זושא: כשהייתי צעיר כשהגיע אלי בעל תשובה ציויתי עליו לעשות איזה דבר קטן, והתעניתים לקחתי על עצמי לצום בשבילו, אין לי כח להתענות, ולצוות ליהודי להתענות איני יכול, לכן שלחתיו שילך לצדיק אחר.

הילולא דצדקיא

שבת קודש ב"ח טבת

הרה"ק רבי נפתלי מליטובסק ב"ר ישכר דוב בעריש (תרנ"ה)

יום ראשון כ"ט טבת

הרה"ק רבי נח שמואל ליפשיץ (תלמיד החוזה) ב"ר יהודה לייב (זר זהב - תקצ"ב)

הרה"ק רבי משה יהושע לייב דיסקין אב"ד בריסק ב"ר בנימין (תרנ"ח)

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר ב"ר יחיאל (ישמח ישראל - תר"ע)

יום שני א' בשבט

הרה"ק רבי אברהם משולם זלמן אב"ד אוסטראה ב"ר צבי אשכנזי החכ"צ (תקל"ז)

הרה"ק רבי נתן נטע מחזעלעם ב"ר אברהם (תקע"ב)

הרה"ק רבי משה שיק ב"ר יוסף (מהר"ם שיק - תרל"ט)

יום שלישי ב' שבט

הרה"ק רבי משולם זושא מאניפאלי ב"ר אליעזר ליפמן (תק"ס)

הרה"ק רבי שמחה בונים מווארק ב"ר מנחם מענדל (תרס"ז)

יום רביעי ג' שבט

רבי יוסף ב"ר מרדכי גרשון כץ (שארית יוסף - גיס הרמ"א - שנ"א)

יום חמישי ד' שבט

אשר בן יעקב משבטי קה (ב"א ש"ב)

הרה"ק רבי אברהם ב"ר אלכסנדר הכהן מקאליסק (תק"ע)

הרה"ק רבי משה יהודה לייב מסאסוב ב"ר יעקב (תקס"ז)

יום שישי ה' שבט

הרה"ק רבי יהודה אריה לייב ב"ר אברהם מרדכי ("שפת אמת" מגור - תרס"ה)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שמונה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטביץ שליט"א
מדרש "ב"א אורח" רפרוש יומי הדרוש על המעשרים.

הלכות מוקצה (ב')

א) כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטל לצורך גופו [כגון פטיש, מותר לטלטל לפתוח בו אגוזים, וכדומה], וכן מותר לטלטלו לצורך מקומו. (שם סעיף ג')

ב) כלי שמלאכתו להיתר, מותר לטלטלו לצורך גופו, או מקומו, וכן מותר לטלטלו שלא יגנב, או ישבר וכדומה, אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלו. (ש"ע אורח סימן ש"ח סעיף ד')

ג) כוסות וקערות וצלוחיות, וסכין שעל גבי השלחן, מותר לטלטלן, אפילו שלא לצורך (משנה ברורה שם ס"ק כ"ג). אולם יש מחמירין שלא לטלטלן אלא לצורך. (שם, וכן פסק בש"ע הרב שם סעיף י"ז)

ד) ספרים, מותר לטלטלן אפילו שלא לצורך כלל. (ש"ע אורח שם סעיף ד')

ה) אוכלין ומשקין, מותר לטלטלן, אפילו שלא לצורך כלל. (שם)

לע"נ הרה"ק

רבי משולם זושא מאניפאלי ב"ר אליעזר ליפמן זיע"א

נלב"ע ב' שבט תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

שבת טיש

ספורים ואגדות * פנינים ופרפראות * מדות והליכות

זמני השבת - ירושלים
הדלקת הנרות: 16.23
צאת השבת: 17.39
רבנו תם: 18.17

מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

ספורים בפרשה

פנינים

וידבר אלוקים אלימשה (א. ה.)

מפרש רש"י: "דבר עמו משפט על שהקשה לדבר ולומר לו למה הרעתה לעם הזה". דרש רבי מאיר מפרמישלן והסביר על-פי דרכו, כי פגנת רש"י כד היא: "למה דברי הקב"ה וראוה כי משה רבנו ראוי להתמנות בשופט ומנהיג את ישראל? מפני שמסר משה את נפשו למען ישראל, דבר עם הקב"ה בתקוה ודרש לדעת למה הרעתה לעם הזה. ומי שמוסר נפשו כד למען אהיו, ראוי לו להנהיגם". וכשהיה ה"אמרי חיים" מוידניץ חוזר על אמרה זו, היה מתבטא: "אני מחיה את נפשי באמרה זו, שכן גם אני תקיף בדברי אל הבורא ויתברך למען אחינו בני ישראל".

וגם אני שמעתי אתינאקת בני ישראל (ה. ה.)

אל רבי יוחנן מרחמיסטריוקא הגיעו פעם אנשים רבים לשפך את לבם על סאת צרותיהם ויסוריהם. והוא האזין לכל אחד מהם באזן קשובה כאב רחום. זמן התפלה הגיע זה מכבר, ועדיו הרבי יושב ומחזק את אלו שבאו לקבל ממנו עצה ותושיה, והגבאים החלו כבר לגלות סמני קצרות-רוח. הביט בהם הרבי ואמר: "איני יודע מה חביב ויקר יותר בעיני הקב"ה, התפלה שלי אליו, או שפא העבודה שאני מקדיש את עצמי להאזין ליהודים שפורקים באזני את אשר על לבם".

בא דבר אליפרעה מלך מצרים (א. יא.)

היעב"ז, שנודע במלחמתו נגד השועלים המחבלים בכרם בית ישראל, בקש פעם ללמד את השפה הגרמנית כדי לדעת לענות פסיל פאולתו. אך בין שפא רצה לבלות את זמנו לשוא בלמוד שפת העמים, נטל את התנ"ך בתרגום לשפה הגרמנית, ולמד בו מתחלה ועד סוף. וכיון שבקי מפלא היה בתנ"ך פלו, הצליח תוך כדי הלמוד לקלט את השפה כלה. לאחר מכן נטל היעב"ז לדידו עתון גרמני והחל לקרוא בו, אך נתקל במלים רבות שאינן מופיעות בתרגום על התנ"ך, והחל לתור אחר באורן. לדיגמה, הוא נתקל בעתון במלה 'פוליטיקה' ולא דע את פשרה (היעב"ז הכיר פמוכן את הנזק במשנה פתומות, שהבצל שגדל בעיר חשוב יותר מהגדל בכפר, מפני שהוא מאכל פוליטיקון" - "זהם בני-אדם המענגים והמפנקים בעלי העשר המרזחים ממוזנתם" בהסבר הרמב"ם, והוא מהמלה הגוינית 'פוליס' שמשמעותה עיר; אך בקש להבין את המוכן החדש לשם 'פוליטיקה'). נטל מלון גרמני, וראה בערך 'פוליטיקה' כי משמעותה 'דיפלומטיה', ומצא שהחליף פרה בחמור, שכן גם 'דיפלומטיה' לא מופיעה בתרגום לתנ"ך... ובאותו למדן שהיה מעין ברש"י המתרגם בלע"ז מלים בלתי מקורות בגמרא, והיה אומר: "עד עתה לא ידעתי את פשר המלה הארמית שבגמרא, ואחרי שפדקתי בפרוש רש"י, לקיתי בכפלים, כי עתה איני יודע גם את פשר המלה הצרפתית, ושתי מלים בלתי מוכנות עתה בידי... החליט היעב"ז להמשיך ולקרא את המאמר בעתון, כדי להבין מתוך הקשר הדברים את

המשמעות של 'פוליטיקה' ודיפלומטיה, עד שיקר לעמקו של דבר והגיע למסקנה, כי לשתייהן משמעות אחת של "אחד בפה ואחד בלב"...

ואלעזר בראהו לקחלו מננות פושאל לו לאשה (ה. ה.)
שאל ה"אמרי אמת" מגור, למה נכפלה תבת לו בפסוק, תחלה לקח לו, ושוב נאמר לו לאשה? והשיב דרך צחות, כי אלעזר הרי היה בנו השלישי של אהרן, וכשראה שאהיו הגדולים נדב ואביהוא מתעקבים לשאת נשים, כפי שאמרו במדרש שאחד הטעמים למה מתו נדב ואביהוא הוא מפני שלא נשאו נשים יבנים לא היו להם, הבין אלעזר שלא יוכל להתתין עד שאביא ושיאנו אשה, שהרי אין נותנים הצעיר לפני הבכור. ולכן הלך מעצמו ולקח לו אשה כדי להקים את ביתו, ולא יעבר עליו הזמן... ואכן זכה להעמיד בנים, והיתה לו ולזרעו אחריה ברית כהנת עולם.

והפליתי ביום ההוא את-ארץ גשן (ה. ה.)

חסידו סלונים שהתגוררו בקהלת ברע"א הסמוכה לבריסק דליטא, היו מתועדים לעתים תכופות בשטיבל' החסידי שהקימו, ועסקו בדברי תורה וחסידות בדבוק חברים. בסמוך לשטיבל' התגורר איש אחד שהתקשה להבין, מדוע מכלים האברכים הצעירים את זמנם בשיבות מרעים בסעודות הלולא ובימי חג ומועד, במקום לנצל את הזמן הקר ללמוד התורה. פעם הגיע ה"בית אברהם" מסלונים לשם, ורבים מבני המקום באו לשחר את פניו. אחד מהם היה האיש הללו, שהחליט להביע את תמיהתו בפני הרבי בעצמו. השיב לו ה"בית אברהם" כד: "בנדאי שמעתי על שתי הקהלות היהודיות הנתיקות והמפרסמות בעולם היהודי, העיר וילנא שבליטא, והעיר קראקא שבפולין. בוילנא עסקו רק בתורה, ואלו בקראקא שלבו יחד עם השקודה בתורה גם שבת אחים וסעודות מרעים. ובכלנו רואים מה נותר מוילנא שנקודה ברה בסערת מנפת ההשפלה, ואלו קראקא נותרה במקלוא תפארתה ונדושה בתורה ובעבודה"...

ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים (ט. ט.)

רבי מנדל פוטרפס היה תמה על דברי התנא באבות, שבעלי-הדין נחשבים ברשעים לפני הדין וכשיצאים מלפני הדינים יהיו בעיניהם כזבאים. למה הם נחשבים ברשעים כשבאים לדין? והרי יתכן שאחד מהם הוא צדיק שבא להוציא את שלו מיד גולן? ולמה כשנפטרים מלפני הדינים הופכים שניהם להיות זבאים. והרי יתכן שאחד מהם יצא חיב בדיו? אלא, אמר רבי מנדל, עצם הענין ששני יהודים לא מצליחים להגיע לעמק שוה ביניהם ונזקקים לעמד בדיו, על זה הם נחשבים שניהם רשעים. אך לאחר שנפסק דינם, נחשבים הם כזבאים, כבד שהם מקבלים החלטות משתפת לקים את פסק הדינים"...

וגם הקמתי את-בירתי אתם (ה. ד.) - וגם בגימטריא מ"ט, לרמוז למ"ט ימי ההכנה למתן תורה, שכל יציאת מצרים היתה כהכנה לקראת קבלת התורה לאחר מ"ט ימים מהאבלה. (תורת פיתח)

וגם אני שמעתי אתינאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם (ה. ה.) - יותר משה שזעקו בני ישראל על העבודה הקשה, זעקו על שנבצר מהם להתפלל לבורא ויברך, ואיזוהי עבודה שבלב זו תפלה. ולכן נאמר "וידבר אלוקים את אברהם את יצחק ואת יעקב", שזכר להם מה שלא יכלו להתפלל את התפלות שתקנו האבות, ולכן "וידע אלוקים". והרמז לזה בתבת 'שמעתי' שהיא נוטריקון שיתרית מ'תחה ע'רבות ת'פלות ישראל, שהקב"ה שמע את נאקתם על כך שאינם יכולים להתפלל בגלל שמצרים מעבדים אותם כפרך במקום שיעבדו את ה' בתפלה, ולכן זכר בירתו להוציאם. (שמו ראובן)

ואהרן אחיה יהיה נביא (ה. א.) - נביאך בגימטריא פ"ג, כי אהרן הכהן נעשה נביא בהגיעו לשנת פ"ג, כפי שצאמר "ואהרן בן-שלש ושמנים שנה בדברם אלי פרעה". (אור החיים)

ואש מתלקחת בתוך הקרד (ט. ט.) - הקרד אותיות הדבר, כאשר האדם מדבר דבורי תורה ותפלה לפני ה' ויברך, צריך שתתקנה אש מתלקחת בתוך הדבור, מתוך התלהבות והתלהטות. (עבודת הלוים)

ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים (ט. ט.) - למה לקח פרעה אחר-כך אם הוזהר בעצמו שה' צדיק, והוא יעמו רשעים? אלא שהוא השיב ברמאות, וכונתו היתה: ה' הצדיק ואני - ועמי הרשעים, והשנה עצמו לכבוד המקום. ובכך שהוסיף פרעה את תבת 'אני' הפריד את שם הו"ה שעולה מהתבות "הו"ה הצדיק ועמי הרשעים", ובהוסיפו את עצמו בקש להפריד את תהנתו של הקב"ה בעולמו. ולזה רמז הקב"ה למשה "למען שתי אתתי אלה בקרב", שעלי-יד שיבטל את כחו של פרעה, הוא ישל את כל אותיותיו בקרבו בלי שיוכל להכניס את עצמו באמצע. וממילא מוכן למה אמר הקב"ה "אני אקשה את-לב פרעה", שלכאורה קשה למה הקשה הקב"ה את לבו ואחר-כך הענישו? אלא מפני 'אני' שאותו 'אני' שהטיל פרעה בין אותיות שמו ובכך הו"ה שלא התבון באמת להודות שהוא רשע, לכן אקשה את לבו... (פני יוסף)

כצאתי את העיר אפרש את-כפי אליה (ט. ט.) - רמז מכאן, שפאשר נוסעים במטוס, יש לומר תפלת הדרך מיד כאשר הוא מגיע עשרה טפחים מהקרקע, שאז הוא כבר נקרא חוץ לשוב. ואין צורך להמתין זמן-מה כפי שנוהגים בדרך רגילה, שמקבצים רק כשיצאים מחוץ לעיר. ומיד "כצאתי מן העיר" אז "אפרש את כפי אל" - בתפלת הדרך... (רבות אפרים)

ויחדלו הקלות והפרד ומטר לאינתך ארצה (ט. ט.) - פאשר חדלים להשמע קולות התורה, לא יורד המטר ארצה, כפי שאמרו חז"ל במסכת תענית, שהגשמים נעצרים בעון בטול תורה. (וישעי ביוז)

רבי משה צבי מסוראן ז"ע
ליום ההולאה, כ"ה טבת תקצ"ח

מגדולי הצדיקים בדורו, תלמיד הרבי ר' ברוך מקובצ'ו שאמר עליו ש'אילו היה לי מנוח של עשרה תלמידים כמוהו, היה נקל לי לרביא את משיח בדקנוו לנאגני, רבי לוי יצחק מקובצ'וב ור' אהבה ישראל מאפטא.

לאחר הסתלקות רבו מאפטא, התמנה לנישיא ארץ-ישראל ונשא את על הישוב המתחדש על לבו. פגע הגיע אליו מכתב מצפת ובו ספר על מחלוקת שפרצה בעצומו של היום הקדוש, כאשר המתפללים הזו את זה, והגיעו הדברים לידן כך שנשברו ספסלים ושללונות בבית הכנסת, ואף החלונות נשברו. המכתב הוזהר רשם קשה על רבי משה צבי וחסידיו, שכן מי שמע זאת להתקוטט ביום קדוש, בארץ הקודש ובמקום קדוש! עברו ימים מספר והגיע מכתב נוסף, שבו התגלתה האמת כי לא משה ולא מקצתה, ולמטע ויחיו קטן בין כמה מתפללים לא ארע דבר, לא מריבה ולא הפאה, לא חלול הקדש ולא שבירת שלחנות, ולא יתרה פאן אלא הוצאת דבת הארץ. שמח רבי משה צבי לשמע המפורה הטובה, ופנה מיד לחפש את חסידיו כדי לספר להם את האמת, אך לא מצא אפלו אדם אחד בכל בית המדרש, שכן בלם כבר נסעו לבתים. אמר: 'כמה גדול מחו של השטן! כאשר הגיע המכתב הראשון הוא דאג שיהיה פאן צבור גדול, כדי שיתפרסם הדבר ותצא דבת הארץ רעה. אבל עתה כאשר בא המכתב השני לצדד טובותם של יושבי הארץ, דאג השטן שלא יתה אפלו אחד מן החסידים, ולא יתה למי לספר בפסקה של ארץ-ישראל...'

בעת שבקרו פגע בעיר גדולה, יצאו לקראתו אלפים לקבל את פניו, והוא הצטער על הכבוד הרב שקלקו לו. בעת שישב בפרוכה החל לחשב בלבו, הרי כל מה של הפרוכה היא בגריקה עלייך, הסוס, ומהו הסוס? בעלייך שפל, שרבע ששקלת משה חייתו הוא נפל פני מות, והוא מוקריב ומעלה צוקה, ומכר מקטובת אלו החל לקיים בפלידה מהבדוד.

על הפסוק בקהלת 'ומותר האדם מן הבהמה אדו' אמר: 'האין הוא היתרו שיש לבידם על בעלי החיים, מפני שישב יבול לומר את אנו רוצה לאכל ולשתות מאכל בלשהו או לטוב לעשות דבריקה, מה שבעלי החיים אינם מסוגלים לעשות. כלומר, כל יתרוננו של האדם על החיות הוא פשה שבכחו לומר 'לא לרצונותי', ואת האדם דרבי אבא בתרי זוו' פסוקו 'חן גדיא' פריש, שהאדם יכול לננות את הבורא יתברך ולכבד אותו, ככבודו 'בתרי זוו' - שפתי תזוות קלות שהוא מניע את עצמו לצד הטובה או חלילה להפך, פי בפעלה קטנה כבר יכול האדם לשנות את מצבו.

יוסיף דעת

בימנו מתמעטים בעלי ההגיה הצחה שמבחינים בין האותיות הדרגיות, ואף בני העדות שביטאו אותן בעבר כראוי בהסמכות השפה הערבית, ונחיש זאת בימינו למנוגת לב, ונעשים כבדיהפה וכבדי-לשון. תופעה זו אינה חדשה, וכמוהו תרחשו בארץ-ישראל בימי האמוראים, עד שאנשי בית-שאן וחיפה ובני הגליל היו הוגים את העי' כמו אלף, ולכן אמרו עליהם לעבור לפני התיבה, וכן מובא בירושלמי פאה שאין ממנין חכמים לדרוש, אם אינם מבחינים בו ה'א לחיה'.

התופעה ברורה ביותר בימי חז"ל, כמו המובא בבבא קמא שבארץ-ישראל דיברו בערבית, והיה הגמרא ארמית בניב סורי, ורש"י בסוטה מפרש שבה נכתבה הגמרא הירושלמית וכן אמרו בבבא שבתא ירושלמי היה שונה ב'ילשנא קלילא', לכן התחבט חז"ל בעירובין אם 'מעבירין תנו או מאבירין', וכן בפסחים ובשבת 'אומות או עומות', ובשבת 'גראינין' או 'גריעינין', 'מאמצין' או 'מעמצין', וכן חתקלו רב ושמואל בעירובין אם 'אדיינין' או 'עדיינין', 'אמנו' או 'עמו' ועוד.

מסתבר כי השינוי החל בתקופת חתימת המשנה והמעבר בין תקופת הגמרא לאמוראים, אך קודם לכן עדיין נשמרו ההיגוי הנכון, והיה ב'לתנום השבעים' מותקנת היות עי' לעיתים באות מיוחדת כדי לתייג את העי' הקריבה, ויהיה המושג השפיעה הארמית על השינוי בתנוגי המקורית בלשון הקודש, השפיעה עליה השפה היוונית שהחלה להיות שגורה בפי תושבי הארץ, וכיוון שבשפה זו אין עיצורים גרוניים עמוקים, נשתכחה מקרב יהודי ארץ-ישראל ההיגוי הנכון שלהן, כפי שינוי לראות בזמננו כי העולים ממדינות דוברות אנגלית מתקשים להגות אותיות גרוניות כאלה.

התופעה ניכרת מאוד בתלמוד הירושלמי, שבה משוקעות מלים רבות ביוונית ובכתיבן מקוריו שבהם זו, לעומת הפרסית שבתלמוד הבבלי, ומשמשות מלה מלה אותיות אלף ודא, כמו בשמות 'לעז' או 'מאלעזר', 'יהוה' מ'יהודה', 'רבי בא' מ'רבי אבא', וכדומה גם 'רבי שמן' הוא קיצור של 'רבי שמעון' ועוד, וכן המלים 'איכין' במקום 'איכין', 'מלייחין' במקום 'מליעיין' ועוד הרבה, וכן החלפת ה'א וחי' ל'דב חונא' הוא דב חונא שבבבלי, והיו יודעים מלה הכותב בה'א כ'אילו כתובה בחי'ת, וכן נשמרו כמה סיפורים בתלמוד על אנשים שהתקשו לנשא נכון את האותיות, ומשום כך נוצרו טעויות מביכות.

בכך ניתן לבאר את המסופר בסנהדרין על רבן גמליאל שהיה יושב ב'גלב מעלה בתר-הבי' והיה 'יוחנן סופר הלוי' עומד לפניו, וכך מוזכר סופר זה גם בירושלמי, והתחבטו להבין מה פשר המלה 'הלוי' שאמרת בדרך-כלל על אדם שעומד לפניו, וסבורים כי כניונו היה 'סופר הלועז' לנוסר הסופר שכתב את גמראו של רבן גמליאל בשפות לועזיות, בניסן לסופר הגליל שכתב בעברית ארמית, וכן אמרו בסוגיא 'הלועז שמעמ אשורית יבא', שכן נשיא כרבן גמליאל היה בבלאי שולח גמרות לכל גמולה ללשונותיהם והיה זקוק לסופר כזה, אך כדבר בגי'אדן נשמטה העי' מתבית 'הלועז', ונותרה 'הלוי'. אולם במדרש נתגלה הוא נקרא 'יוחנן סופר הלוי' בחי'ת, ושיערו שהכוונה לעיגול על-שם מושג הסנהדרין כחצי גורן עגולה, והרי לפנינו תופעה נוספת של החלפת ה'א וחי'ת, או שמא נקראו כן עילשים מקומו 'חלת'.

הסיפורים, כי הירושלמי נכתב במכוון בלשון קשה להבנה, כדי שלא להרגיל את הלומדים להשתמש בספר כתוב, אלא להמשיך ולגרוס בעליפה כפי התקנה המקורית שדברים שבעליפה אי אתה רשא לכותבם, אלא שלאחר שהחלו לשכוח כבר כתבו את הבבלי בלשון מובנת יותר, ואף היעב'ץ כתב שהירושלמי נכתב במכוון בלשון קשה, כדי שלא יבינוהו האומות ויתרחקו ממנו אנשים שאינם ראוים.

למען ספר שמי בכל הארץ

ברחובות העיר ובעתונות החרדית, פרסמו השבוע בשנה שעברה, מודעות-אבל על פטירתה של אשה חשובה, בעלת שם נדיר: מרת 'צללפונית' ברכה סלון עליה השלום. מאחורי השם הנדיר מסתתר ספור נפלא, ששרשיו מתחילים עם אחד מצדיקי בית רוזין, לפני למעלה ממאה וחמשים שנה, וסיימו עם הסתלקותה השבוע לפני שנה.

בליל שבת קדש פרשת נשא תשמ"ב, ישב האדמו"ר רבי יעקב מפשוורסק בבית מדרשו שבאנטוורפן, וערוך את שלחנו עם קהל חסידיו. פשהגיע זמן אמירת דברי תורה פנהוג, החל לספר אודות הצדיק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין, צעיר בניו של הסבא קדישא מרוזין, וספר אודותיו ספור נפלא (לגרסה אחרת ארע הספור עם אחיו, רבי דוד משה מטשוורטקוב).

בעיר סנטוב התגורר יהודי אחד, שהקים לעצמו בית מרוח, אולם מאז פניסתו לבית החל לסבל מצער גדול בנים, וכמה מילדיו הקטנים נפטרו רחמנא לצלן, בעודם רבים בשנים. בעיר החלו רבים להתלחש, פי בבית החדש שזורת רוח רעה, ועקב כך מתים הילדים שלא בדרך הטבע. בעלת הבית החלה להפציר בבעלה לנסע לאחד מצדיקי הדור לבקש רחמים, אולם הוא היה מתנגד גדול לצדיקים, וסרב להשמע לבקשתה. לאחר תקופה, כאשר צפו להקדת ילד נוסף במשפחה, שוב חזרה האשה והפצירה בבעלה לחלות את פני הצדיקים ולקבל מהם ברכה וישועה. לבסוף נעתר הבעל והוא נסע אל הצדיק מהוסיאטין, והגיש לפניו פתק בו פרט את התלאות שעברו עליו עם מות ילדיו, ובקש את ברכתו. הרבי עין בפתקה, ברוך את האיש בכל לבו, והורה לו כי כאשר תלד אשתו יעניק לילד שיוולד במזל טוב, שם מפרשת השבוע. הרבי הרהר מעט, ולאחר רגע נענה ואמר: 'לא, לא מהפרשה, אלא מההפטרטה של הפרשה באותו שבוע'.

האיש חזר לביתו, ובשבת בבקר באו אליו כמה חסידים ששמעו על בקורו אצל רבם, והתענינו לשמע מה אמר לו הרבי. ספר להם האיש על הוראת הרבי להעניק לילד שם מהפטרטה השבוע, ואף הוסיף ואמר כי תחלה הורה הרבי לקרא בשם מהפרשה, ולאחר מכן תקן את עצמו והורה לו לבדוק בהפטרטה. השנוי בדברי הרבי הפליא מעט את החסידים, אולם הם פמובן ידעו כי לא מחשבותיו של הרבי פמחשבותם, פי עמקו מאד ואיש לא ידעם.

עברו חדשים מספר, והרנה עברה בפמנה פי אשתו של בעלי-הבית ילדה פת בשעה טובה. היה זה בפרשת נשא, והחסידים נרתמו מיד לסייע לאבי הבת המאשר, פדי לחפש שם מתאים בפרשת השבוע. אלא שפמובן לא מצאו, שהיה בפרשת נשא לא מזכר שם אשה כלל, והנה נזכרו פי הרבי הורה למעשה לחפש בהפטרטה, ואכן מיד הזדקרה העבדה שהפטרטה נשא עוסקת באמו של שמשון הגבור, אך לא ידעו מה שמה, שהיה נאמר רק 'וירא מלאך ה' אל האשה', ושמה לא מזכר. תוך זמן קצר נזכרו הבקיאים שבהם, פי זו גמרא ערוכה במסכת בבא בתרא: 'אמה דשמשון צללפונית' (בספר דברי הימים נאמר 'הצללפונית'), ואמרו אפוא לאב פי עליו להעניק לבתו הרפה שזה עתה נולדה, את השם הנדיר 'צללפונית'... הלה פמובן לא ידע את נפשו, וחשש בצדק מפני המלעיגים, אלא שהלמדנים שביין החסידים שלפו לפניו את מסכת בבא בתרא, עלעלו לסוף המסכת אל הגהות 'חכמת שלמה', והראו לאב את דבריו הקדושים של רבנו המהרש"ל: 'צללפונית היא אמו של שמשון, והוא טוב מפני רוח רעה!'

הספור הפלאי הבה גלים בעיר, וכלם התפעלו מרוח-קדשו של הרבי שצפה מראש שהאשה עתידה לקדת בת, ודוקא בפרשת נשא שבה מפטירים את ההפטרטה עם ילדת שמשון הגבור, ושם אמו סגלה להנצל מרוח רעה, פדי שהבת תנצל ותאריך ימים. ויש לציין, פי בכתב-יד של פעל ה'אשפול', אחד מגדולי הראשונים, נמצאה הערה בסגית הש"ס אודות שם אמו של שמשון, פי סגלה גדולה לנצח במלחמה לומר: 'אמה דשמשון צללפונית ואחתה נשיו' בדברי הגמרא שם במסכת בבא בתרא. וכן מן הענין לציין, פי ה'פני מנחם' מגור היה אומר, שהשם 'הצללפונית' הוא בגימטריא 'שמשון'.

באמור, את הספור הזה ספר רבי יעקב מפשוורסק בליל שבת-קדש, וכשפים החל לומר שיר המעלות' וסמן פי הגיעה השעה לברך ברכת המזון. הדבר היה לפלא בעיני הגבאי, והוא תמה בפני הרבי מדוע לא אמר דברי תורה פמנהגו בשעת עריכת השלחן, אך הרבי נענה ואמר: 'זה מה שקבלתי! באומר, כך הורו לי מן השמים לומר ותו לא.

לשלחנו של הרבי הסב אז חתן שעלה לכמרת לתורה לרגל חתנתו באותו שבוע, והרבי התענין אצלו אם הוא כבר ברוך ברכת המזון. פשהשיב בשלילה, אמר לו הרבי: 'הרי אמרו חז"ל שברכה שזה ארבעים וזהובים, ואם-כן אני מכבד אותך בזמן לברכת המזון, וזו תהיה אפוא 'דורון הדרשה' שלי לרגל חתנתך...'

המשך

את המשך הספור המפלא, ספר חתן זה בשם בן-דודו רבי מרדכי חיים כהן (בנו של החסיד רבי בנימין בן-הררזובסקי שנפטר לפני כמה שנים בגיל מפלג בן קרוב למאה שנים, והיה נכדו בברכתו של הצדיק הנודע רבי מרדכי חיים סלאנים). כפי שספר לו השבוע בשנה שעברה:

"לאחר התפלה בבקר של אותה שבת פרשת נשא, בעת שהצבור בבית-המדרש של רבי יעקב מפשוורסק התפנס לקדושה רבה בבית-המדרש, נכנסתי לחדרו ותייתי בפניו את צער משפחתנו. זמן מה לפני כן, באה אחותי הנערה בקשרי השדוכין למזל טוב, אלא שלפתע חלתה הפלה הצעירה ונפלה למשכב. הורי התרוצצו עמה אצל רופאים כדי לחפש לה מזון, אך הללו העלו חרס בידם, והמצב שלה הלך והחמיר עד שהפרתה התערפלה מעט והיתה שרויה במעין עלפון וטשטוש. הרבי הקשיב לדברי, אך כיון שהיה באמצע ללמוד את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, החנה בידו כדי לדעת את שמה של הזקוקה לישועה. השבתי: 'ברכה בת בתיה', ויצאתי. לאחר פרבוע שעה, חפשיני אחד הגבאים ואמר לי, כי הרבי הורה לו לעלות אל ביתי ולהורות לי ללכת להתפלל מנחה בבית-הבגנות דחסידי גור בעיר, ולבקש מהמרא דאתרא, שלימים הכתר לנאבי'ד העדה החרדית בירושלים, רבי יצחק טוביה ויס, לערוך לאחותי 'מי שברך' בשעת קריאת התורה. והרבי אף אמר לנבאי, שאף הוא יערוך לה מי שברך אצלו בבית-המדרש. כשהנבאי חזר לרבי וספר כי אני שזיה עדין בבית-המדרש ולא חזרתי לביתי, הורה לי להפנס יחד עם אמי ואחותי הפלה החולנית המדברת, ששתייהן שהו בעזרת הנשים לרגל העליה לתורה של בן-דודנו החתן הנזכר. לאחר שפכלם נכנסו, הורה לנו הרבי לשבת, והחל לומר: 'אמש בשעת הטיש, לא קבלתי תורה אלא את המעשה שארע עם הצדיק מהוסיאטין, וטרם חזר על כל המעשה דלעיל, אמו: 'אני רוצה לחזר ולספר שוב את המעשה הנפלא, כדי לעורר זכיות על הפלה הזקוקה לרפואה. בסיומו לספר את הספור, אמר הרבי להפתעת הנוכחים: 'אני מציע להוסיף את השם 'צ'ללפונית' לנערה, ובכך תזכה לישועה גדולה, כפי דברי הקדמונים ששם זה מסגל לרוח רעה."

"אמי נדהמה לשמע ההצעה, ושאלה במבוכה אם אכן חשוב להוסיף את השם ממש, או אפשר לפחות שהשם יהיה רק שם לזאי ולא עקרי, אולם הרבי אמר כי קבלה בידו שם שמוסיפים לישועה, צריך להפך להיות השם העקרי והראשון מבין השמות! ואף הוסיף ואמר, שכאשר רעיתי הרבנית חלתה בצעירותה, הוסיפו לה את השם 'אלטע', ומאז נקראה 'אלטע בונא'. הרבי חגר את אבנטו, ונעמד לומר 'מי שברך' בהתלהבות, כאשר הוא מעניק לה את השם המלא 'צ'ללפונית ברכה בת בתיה', ובסיומו קרא בגיל ובשמחה: 'מזל טוב, מזל טוב! וברך את אחותי באריכות ימים ושנים טובות'."

והאח מוסיף ומספר: 'הרגשנו כאלו אנחנו מרחפים באויר, כאנשים השבים ובאים שלא מעלמא הדין, הרגשה שמיימת של מארע מפלא שמתרחש מול עינינו ואין בכוחנו להשיגו ולהבינו אל נכון'."

"שבנו בלנו אל בית ההורים כדי לסעד את סעדת השבת, ולאחר מכן פנתה אחותי הפלה לנוח בביתי, ולאחר שקמה משנתה היא התבטאה בפני, כי היא מרגישה 'כמו בריה חדשה'. ואכן מאז השבת, הבריאה אחותי באופן פלאי ושבה לכוחותיה, כאלו לא ארע עמה דבר..."

והבן-האח ממשיך בספורו הנפלא: "בהתקרב זמן החתונה, שלח אבי לשאל את הרבי האם יש לכתב את השם החדש בהזמנה, שכן המחמתן כלל לא ידע מהספור המפלא כלו, והרבי השיב שאין ענין לרשם בהזמנה את השם החדש של הפלה, אולם בכתבה יש להוסיפו פנדרש. מסדר הקדושין היה רבי ישראל זאב גוסטמן ראש ושיבת "נצח ישראל" הנודע, ואבי הסתודד עמו טרם עריכת הכתבה כשהוא מספר לו על המארע המפלא שארע לפני חדשים מספר עם הרבי ר' יענקלע מפשוורסק. הוא חשש מתגובתו של ראש הישיבה, אך לפליאתו נענה הלה ואמר ביראת-הפבד: 'בנדאי! שם שצדיק הוסיפו, יש לכתב אותו בכתבה! והוא סדר את הכל בצורה הטובה ביותר כדת וכדין. לאחר מכן, כאשר ספרו את הדבר לרבי יענקלע, הוא נענה ואמר בסגנונו בדרך צחות כי 'גדול הנס האחרון יותר מן הראשון! אם ראש הישיבה ליטאית נתן הסכמה למעשהו של רבי חסידי, הרי זה מעשה נפלא יותר מהפלא הקודם...' ולימים היה הרבי עצמו מספר על מעשה נפלא זה."

הסגלה אכן הועילה, ומרת צ'ללפונית ברכה האריכה ימים ושנים, וביתה בניוירוק היה פתוח לאורחים ועניים. וכאמור, הסתלקה בשם טוב, בהותירה אתריה דור ישראל יברך.

התפאר עלי וגו' (ה.ח.ה) - צריך לדעת פנת אומר התפאר עלי וגו', ואם לומר כי הגם שיאמר לו להסיר מעליו תבוא ומיד זה הוא התפארות, איכפן כשאמר לו פרעה לקחור ולא אמר עתה בשעה זו, שיגיד כי לא רצה להתפאר עליו, מה מקום לומר לו בדרך למען תדע, אין זה התפארות מיום ליום ואדרבה הרחיק לו הזמן. עוד צריך לזכור דברי משה שאמר למתי אעתי וגו', שלא היה לו לומר אלא מתי יסיר הצפרדעים שהוא המקבש, אכן פנת משה להראותו אשר משיב לכתב ידיו, ומזה ישער ויחליט בדעתו כי מהנמנע שיעזבם ה' בשום אופן. כי הנה מדרך המוסר, עבד פי ישאל דבר מרבו ולזאי ששיגי עשוהו לו, לא שיתנה עליו בזמן מסים, ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר, אלא יעבד וישאף רב עת אשר יחפץ לחננו רצון. ואמר משה, בוא וראה ההשפחה הנכונה ושלמות החבוב שאעתי לה' וראה אליו בתפילתי כי יעשה הדבר בעת אשר אקבוע לו הזמן, והוא אומר למתי אעתי, פרוש לאיזה זמן, תפאר עלי לומר התפלל לה עתה כי לזמן פלוני יסיר וגו', והשיבו פרעה לקחור וגו'. וקשה, כי הגם כי נפש רשע אונת רע, זה דוקא בדרך שאין הרעות נבר לאדם אלא במשקל, אבל כזו וקזה, אין לה אדם שיחפץ שיתעבב בסכנת מות כמו שכן קראה הוא יסיר מעלי את המות. והנה נראה לומר, כי לראותו וזיוונו של משה שאמר למתי אעתי וגו', הטעתו עין שכלו כי אמר בן משה לצד שהכיר כי קרב זמן קץ המכה, ואין עוד מאז והלאה שליטה לאלקן העברים, והמכה בלתי מאליה, והערים חסידים משה לצד שאמר בדעתו כי חפץ יחפץ פרעה למהר ולהסיר הנגע. לזה אמר התפאר, וימ'הסבתם יאמר בעת ובעונה הזאת, לזה קבל צער אותו זמן להכיר הדבר אם מעמה אחזו ואמר לקחור:

דברי הימים

יום כ"ה בטבת, נשמר בקהילת מץ שבהולנד כיום תענית ציבור על היגות יהודי בעיר, בעטייה של עלילת-דם. המאורע החל בערב ראש השנה של שנת ת"ל, כאשר יהודי בשם ר' רפאל לוי ה"ח, שהתפרנס ביושר כסוחר בהמות, הגיע מבכר הקטן 'בולאי' אל העיר מץ הגדולה כדי לרכוש שופר לקראת יום הדין. לאחר מספר ימים התברר, כי בנו של אחד האיכרים שהתגורר בכפר בשם 'גלאטיני', ילד כבן שלוש, נעלם, וההורים הטילו את האשמה על ר' רפאל שעבר באזור. ר' רפאל היה יכול להימלט מהמשפט, שכן הכפר שבו התגורר לא היה בתחום השיפוט של העיר מץ, אולם הוא ידע כי אם לא יסגיר את עצמו, יהיו כל יהודי העיר בסכנה, והתייצב למשפט במסירות-נפש. בינתיים התגלה גופת הילד הנצור, אך התביעה עמדה על טענתה כי היהודי רצח אותו והתכוון להביאו למצ' למטרת פולחן דת, והיתה זו אפוא עלילת-דם שונה מהרגיל, בסמוך לראש השנה ולא לליל הסדר. הראיות שהוצגו בפני השופטים כי הילד נטרף בידי זאבים, ועל כך שהיהודי הנאשם כלל לא עבר באזור לא הועילו, והשופטים הרשיעו אותו מתוך שנאת ישראל מובהקת. נזרה עליו מוות בשריפה עם אפשרות להינצל תמורת המרת-זנות לנצרות, אך ר' רפאל הקדוש עמד בגבורה בניסיון וקרא: 'אני יהודי ואני חפץ למות כיהודי!' הרשעים עינו אותו לפני מותו כדי לחלץ ממנו את שמות 'שותפיו', ולא חדלו מלפתותו להמיר את דתו גם בלכתו אל הגרודם, שם עלה על המוקד בגאון ואפרו צבור על מזבח קידוש ה'. מאז קיבלו על עצמם בני קהילת מץ את יום כ"ה בטבת כיום תענית ציבור, ושמרו עליו במשך מאות שנים. בעקבות העלילה ביקשו ראשי העיר לגרש את כל יהודי מץ, ואף להוציא להורג את אחד מפרנסי הקהילה, אך לבסוף הגיעו הדברים לאוזניו של מלך צרפת שבאותם ימים, וזאת ה-14, והוא הורה לבדוק לעומק את העניין כולו. נערכה חקירה מקיפה, ובסימנה הוכח כי העלילה בשקר יסודה, ויהודי הגיע ניצלו מגירוש. ובני מץ הטילו חרם על הכפר גאלטיני שממנו יצאה העלילה המרושעת, ואסרו על לינת יהודי בכפר, ועד סמוך לזינוו ידעו יהודי האזור כי אין לרגל יהודית לדרוך בכפר זה. החרם היהודי על הכפר בלם את התפתחות החומרית, והוא נותר בעליבותו עד ימינו. לפני מעשור ערך ראש העיירה גלאטיני מעמד היסטורי, שבו הגיע עלייה בפני אצאיו של הקדוש ר' רפאל לוי ה"ח וראשי הקהילה היהודית, והודה בנאומו כי 'גלאטיני נותרה מקוללת מאז העלילה', והביע את תקוותו כי מעתה יתחדשו היחסים עם יהודי האזור. אצאיו הקדוש שנכחו באירוע, שמתייחסים אליו כדור ארבעה-עשר, סיפרו במעמד כי הם גדלו מעורבים על הסיפור שאירע לסבם, אך שכבר עברו מאז כ-350 שנה. במרכז הכפר גאלטיני נתלה לוח זכרון שבו נרשם בשפה המקומית דבר העלילה הנבזית, ועם התקווה כי מאורעות כאובים מעין אלו לא ישובו עוד לעולם.

מכת צפרדע קלמדת עד פמה יכול האדם להגיע לידי טעות מתוך פעם. שהרי בתורה נאמר "ותעל הצפרדע" ומביא רש"י את דברי המדרש ש"צפרדע אחת היתה, והיו מפני אותה והיא ממתת נחילים נחילים". ואלו היו המצריים מושבים בדעתם, היו רואים שכל מכה שלהם מוסיפה להביא עליהם נחילים של צפרדעים, והיו חזלים מלהכות אותה. אלא שזה גורלו של הפעסן, שאינו שולט בעצמו ובמו ידיו הוא ממיט על עצמו חרבן, ואינו משיביל להבין שכל שהוא מוסיף לכעס פן הוא מתוודע מפיו נחילים נחילים של אש וגופרית וגורם רעה לעצמו, כמובא ב"ברכת פרוץ". ולרב הפעסן מתחרט לאחר מכן, כמאמר הפתגם: "הפעס ראשיתו שגועו ועורונו, וסופו חרטה וחסרונו".

ה"צמח צדק" מליובאוויטש היה יודע במתינתו ובשלות-נפשו, עד שהעידו עליו שמעולם לא בא לכלל שמץ פעם. ומספר, כי היה מקרה שעלו בו הרגורים כי עתה יש מצוה לכעס, אולם לאחר רגע התנער ממחשבתו ואמר: הרי "חז"ל אמרו שהפעס היא מהקברות החמורות, והרמב"ם פתב שכל הפועס כאלו עובד עבודה זרה, ואיך אפוא נתן לומר על עברה שהיא מצוה? ואם-כן יש פאר שאלה בהלכה שטעוניה עיון, ומה שונה היא משאלת הטר ענונה או שאלה חמורה אחרת בהלכה? שהרי כדי להכריע אם מותר לכעס במקרה זה, עלי להכריע אם מותר לעבד עבודה זרה, ואין ספק אפוא כי שאלה זו צריכה עיון ש"ס ופוסקים, והורה כמאן למעשה, שבאשר האדם עומד בפני נסיון הפעס, עליו לעין היטב אם מותר לו לכעס, וממילא זו עצה בדוקה שיעזוב בדבר כבד ופוג פעסו ממונו...

אחד מתלמידיו של רבי משה שמואל שפירא שאלו פעם, אם אינו יודע לכעס, שכן מעולם לא ראהו אדם כשהוא פועס. השיב לו הרב, כי מאז היותו בן תשע קבל על עצמו שלא לכעס, ומאז אכן עמד בהחלטתו בגבורה. נדהם התלמיד, ובקש לקבל עצה כיצד להתגבר על מדת הפעס הטבועה בו, ורבי משה שמואל אומר: "לשם כך יש מראה!" והסביר: "בילדותי באתי פעם לכלל פעס, ותוך כדי פעסי עברתי ליד המראה וראיתי את דמותי משתקפת בעדה. ומאז לא פעסתי יותר, שכן ראיתי את המראה המגנה שלי בו אני נראה בשעת הפעס, ומאז אבדתי את הרצון לכעס. ואף אתה, נסה פעם להביט על עצמך במראה בשעה שאתה פועס, ותתמלא בושח וכלמה עד שלא תוכל לכעס יותר כל ימך".

שני תלמידי החכמים מפלגים ומחברי ספרים, התוכחו פעם ביניהם בסגיא כלשהי, ובלהט הדברים פלט אחד מהם כלפי השני: "אתה טועה בהכנת הענין!" למעשה התברר לאחר מכן, כי הקורא הוא שטועה באמת בענין, והטעות היתה יסודית ושרשית. כשנשאל החזון אי"ש

כיצד ארעה טעות כה גדולה לתלמיד-חכם בשעור קומה כמותו, השיב, כי בגלל שהשתמש בבטוי קשה ואמר לרעהו כי הוא טועה, זה נחשב ככעס וזו שהביאה אותו לידי טעות.

וכפי המספר על בעל "שואל ומשיב", שהתפלל פעם עם גאון אחד בפלמוס הלכות. הלה היה בעל קול גדול ועמד על שלו מתוך עקשנות, ואף שרבי יוסף שאול דחה את דבריו בראיות מבסוּסות, לא נכנע הלה והגביר את צעקותיו מתוך רחא דאורייתא. הפסיקו ה"שואל ומשיב" ואמר: "חז"ל אמרו שלקטיד לבוא שואלים את האדם אם פלפל בחכמה, אף לא שואלים אם 'פלפלת בגבורה ובצקנות', כי האדם צריך לדעת שגם כאשר הוא מתוכח עם הזולת, אסור לו לאבד את השליטה על עצמו, וגם בשעת ופוח ופולפול צריך השכל לשלט ולא הצעקות והעקשנות..."

לאחר פטירתו של רבי זנדרל קרוניץ, ספר המספיד עליו ספור נפלא, עד פמה היה שולט ברוחו שלא לבוא לכלל פעם והקפדה. אחד מבניו של המספיד עבר להתגורר בעיר אלקע, וספר לאביו כי הזמין את רבי זנדרל לבוא לביתו לרגל חגת הבית וקביעת מזוזות. האב שהכיר את רבי זנדרל, יודע עד פמה הוא מיקר את הזמן וסדר יומו מסודר להפליא ונדוש בתורה ותפלה, החל מהשכמת הבקר בשעת לילה ועד עלותו על יצועו לשנה קצרה, פקפק בדברי בנו, אף הלה טען בפרושי כי "רבי זנדרל הבטיח לי זאת!" פנה האיש לשאל את רבי זנדרל עצמו והתפלל לשמוע את התשובה כי אכן הוא מתבונן לבוא אליו כדי לכבדו. הזמן האב נהג, עבר דרך ביתו של רבי זנדרל, ויצאו לדרך. כשיצאו מירושלים והגיעו לאזור מוצא, הביט רבי זנדרל החוצה ותמה בקול: "לאן אנהנו נוסעים?" התברר כי הוא לא הבין שאלעד נמצאת הרחק מירושלים, וחשב לתמו כי מדבר על נסיעה קצרה בסמוך לעיר... הציע האב לחזור מיד לירושלים, אולם רבי זנדרל הורה להמשיך בנסיעה. לאחר למעלה משעת נסיעה, הגיעו לביתו החדש של הבן, וכשהלה בקש לכבדו בקביעת המזוזות פתח הבית, אמר לו: "הרי אתה בעל-הבית, והרי נאמר 'וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך' והיא מצוה המוטלת עליך כבעל-הבית"... התפללו השומעים, והרי הרב בא במיוחד לשם כך?! אולם הוא סרב בענוה, שכן כל מסירתו היתה רק לשמח את תלמידיו הצעיר ואת בני-ביתו, ולא ראה כל צורך להתכבד בכבוד פלשהו. "עמדתו משתומם" אמר האב בהספדו, "שלוש שעות בלה רבי זנדרל לנסיעה זו הלוך וחזור, לא הקפיד ולא רמז כלל כי לשון הוא מקבל את זמנו, לא רגז למה 'סחבו' אותו למרחק כה גדול ולא הגיב כפי המתבקש שאלו היה יודע לא היה מגיע וכדומה, אלא קבל הכל בשלום ובמאור פנים. ואף סרב להצעתו לבקר בעיר החדשה כדי להתרשם מעיר של תורה ויראה, שכן 'באתי כדי לראות כיצד יהודי מקיים מצות עשה דאורייתא של וכתבתם על מזוזות ביתך', ואין לי כל ענין לטיל בעיר בלי מטרה..."

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל (ה. ו. 1) תבת וגם נראית לכאורה שפת יתר, אלא שרמז בה על מ"ט שערי טמאה שאליהם הגיעו בני ישראל, ומכמע הגיעו לשער החמשים ולא היתה להם תקומה, ולכן הוציא הקב"ה ממצרים קרם לבן. ולזה מרמזת התבה וג"ם שהיא בגימטריא מ"ט, שהגיע למ"ט שער טמאה, ולכן יש תבה זו פסק, לרמז שהקב"ה הפסיק את גלות מצרים, וקצר את הגלות אחר שהגיע למ"ט שער טמאה מבנין וג"ם, ושטמט את נאקת בני ישראל להוציאם.

וישליך אהרן את מטתו (ו. 17) בטעמי קריאה ואולא, כי משה נצטוו להשליך את המטה לפני פריעה כאשר יאמר להם פריעה תנו לכם מופת, ומשטמט שורק אם יבקש מופת או ישליך את המטה והיפה ברך נס לתנין, אך משה לא עשה כן, ואף שפרעה לא אמר מאותה השליך את מטתו. והטעם לכך לפי דברי ה"אור החיים" הקדוש, שכנת הקב"ה בציון למטה היתה, שבאשר יראה שפרעה מפקפק בדבריו או בקו ששליך המטה, אף שלא יאמר בפרוש תנו לכם מופת, ולכן מתעמתות התבות במקומות אולא, לרמז שאהרן תקדים והשליך את המטה, מפני שראה הבין שפרעה מפקפק בדבר, וזרז את עצמו לעשות את מופת המטה עוד בטרם דבר. (פני יוסף)

ורב מהית קלת אלקים וברך (ח. כ. 10) תבת ורב משמעת בטעם וקף גזול המפסיק, ויש כאן רמז נאה לדברי פריעה שאמר למשה: איני מתפעל כל כך מחגיגה שבאה עלינו מכת ברך, שכן יתכן והכנס גזול אמה ויודע לצפות מראש את מהלכי השבע, ויעת לחשב כי אמור לרדת עקש ברך גזול; אולם אם תצליח לצאת ענישו ולהתפלל שהברך יפסק, והוא כאן פסיק, אז ואף שפרעה גזול, והפסק הברך יתקד גזול בעיני יתור מאשר מכת הברך עצמה. וזו פנתו: ורב - נס הפסקת הברך יהיה רב וגזול בעיני, מהית קלת אלקים וברך - מעצם ביאת מפת הברך... (פרם הגבי)

על מקור השם צפרדע כתבו הקדמונים, שהיא הרפכה של שתי מלים צפרדע, כלומר צפור בעלת ידיעה; או הרפכה של צפר שמשמעותו בקור, פי היצור יודע לתבונן שפסוגיע בהקר; או לשון קריאה וקריאה עם ידיעה, פי היא יודעת לקרא ולקור.

בדומה לכך, ישנן מלים רבות בלשון התנ"ך שפונקציות מחברות של שתי מלים, כגון 'קלעיל' שבאורו בלי על, ללא תועלת וללא עלו, 'זלעזל' התרפכות מגל + עד; 'איפוח' - אי + פוח; 'פליקה' - פלי + קה; 'פלעג' - פל + עג; וכן בלשון חז"ל: 'אפלו' - אף + אלו, או אף + אם; לה; 'היקר' - הי + קרן; 'פיצה' - פאי + צד; 'תירס' - תרי + עשר, מלוגי - פלוג; 'אלמוני' - אלמוני; וכו'. שכן שמות רבים התקיימו בשתי מלות, והפסק לשם עצם פרי מרוב. יש גם הסבורים, כי 'שלוש' הוא מאג של 'שלוש' ו'יום', כלומר היום השלישי לאחר, אך במקרא תמיד מופיעה המלה 'שלוש' בכתב-חסר וא"ו. תופעה זו נקראת פיוס 'הלחם' מלים, כלומר הדקדוק של שתי מלים למלה אחת, ומקור הבטוי מלשון חז"ל שהשבעו את השמי לחם לחבור שני חלקים, כמו בנקרא רבה: 'באדם שהוא מלחם שני יקרים ונדבוקו זה לזה', וכן בירושלמי: 'שמואל אומר, המלחם את התרצין' (פבבלי: תריסין) חב משום בונה".

באקציעות 'הלחם' חידוש פיוס עשורת מלים חידושים, כגון מלים שמופיעות בקו שתי מלים הפונקציות בקולו, כמו 'דמקול', וקאלו שמופיעות בחלון, כמו 'מגדול' ו'דמור'.

המגידי רבי משה יצחק מקלם, דרש פעם בבית-כנסת באשכנז, והיו שם כמה רבנים רפורמיים שפלו חדלי מלילע לדברי תוכחתו. הנה המגידי על הבינה, הגביה קולו ותהל לספר: "שם פעם היודי בלי הסדר, ואמר את הנדבך פתוח. כשהגיע לפרק 'מעשה פרי אלעזר' התחיל מונה ומטעים את שמות התנאים בעניניה אשתי, עד שאשלוו התמיהה חשבר שהוא מונה את המפות. ותחלה לשפך טפות יו מן הגביע פפי שצווג לרטיף בשעת אמירת המפות. אלא קהל לא נבלה פי פאן אין מסיים מבוו שגבני, שכן לא מפת אלו פי אם רבנים, נבלה האשה, ובאשר אכן הגיע לעשר המפות שבתורה חשישה לרטיף יו מוסטה, שיאט טוב טועה היא, ואלי דם וצפרדע הם רבנים... נענה בעלפה ואמר לה 'יראשנים היו באמת רבנים של מוש, אבל רבנים אלו אינם אלא מופת'..."

ובדומה לכך מספר על בור אחד שחשב עם משותחו לשלון הסדר, ובשחיע לפרק 'מעשה פרי אלעזר', החל לומר בלחשה את שמות התנאים, והסביר לאשתי פי הם שמות של רבנים חשבים מידות העבר, ולכן הוא מופרם בלחש ובצננה כמו בתפלת העמידה. החלה האשה הפירה להתפלל בלבה 'הוא! ואפרי שפני יודי זמנים לרבנים אלו המוניי פאן', בהמשך, כאשר הגיעו בתורה לעשר המפות, קרא אותן בעל-בית הבסיל בלחש, שלא יפתה פה לשון ולא לבוא עליו מכות אלו. חשבה רגעתו פי גם הפעם הוא מופרי שמות רבנים ותחלה להתפלל בשנית יהיו לזים ולצפרדע, אף בעלה הסביר פי 'הקדומים היו רבנים, ואילו אינם אלא מופת... והמליץ עליך את גוסת התפלה ה'שיב שפוטנו כביאשוננו' שזנחה לרבנים עונתים כמו הרבנים הראשונים, פתאים שבתולת החגדה, וחסרי פוטנו ינו ואחרי - כמו הרבנים הדומים למופת שבתורה ה'שיב'...

צאו וראו מה בין בן ישראל לכלב ילכרי מאמות העולם. כאשר גוי מצליח ומרויח כסוה נאה, הוא מיד משתמר ומבזבז את כל כספו בלי לחשוב על יום המחרת. וכאשר בא עליו יום קשה, שוב הוא משתמר ומתראש מן החיים ואין תקווה בלבו. ואילו יהודי זוכר תמיד את ההמשך, ביום טובה הוא יודע כי לא לעולם חסן, וביום רעה אין הוא מאבד את התקווה ויודע שמחר יהיה טוב יותר. וזה מה שאמר הכתוב: "ושמתי פדת בין עמי ובין עמך" - מה יהיה ההבדל ביניהם? "מחר יהיה האות האז" - יהיהם כלפי יום המחרת... (רבי אברהם שמוחה מבארניב)

הפצ'ת ועד הפחת תורה ספרי שבת טיש" ו"מידות טיש" בחנויות הספרים המובחרות לכמויות במחיר מיוחד: 02-5806777 5806777@GMAIL.COM

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א

בס"ד
גיליון מס'
317
כ"ג טבת תשפ"ו
פרשת וארא

פסוקי דזמרה (חלק ג, אר"ת סי' נא)

וכן תמה הח"י אדם (נשמת אדם כלל כ סוף ס"א) וז"ל "אטו הרוצה להוסיף איזה מזמור דאסור" [עיי"ש מה שכתב בעניין פלוגתת תרוה"ד והב"י בדיון אמירת שמע ישראל עם הציבור באמצע פסוד"ז]. ועי' באלף למטה (על המטה אפרים, סי' תקפד ס"ק ב, סי' תרט ס"ק לב) שהעומד באמצע פסוד"ז בעשיית בשעה שהציבור אומר מזמור "ממעמקים", יאמר עמהם "שהרי זמירות אלו מוסיפים בהם כל אחד לפי מנהגו" (עי' שו"ת מהרש"ג ח"א סי' מח מש"כ בזה).

יש לבאר בדעת השו"ע עפ"י דברי האבודרהם הנ"ל, שאין להוסיף מזמורים באמצע פסוד"ז, ולכן אין לומר שמע ישראל עם הציבור. וכ"כ בפתח הדביר (סי' סה ס"ק ג) שאין להוסיף אלא את המזמורים שתיקנו, והביא מדברי הלבוש (סי' רפא) שתיקנו לומר בשבת מזמורים אלו בדווקא, כיון שהם קשורים למעשה בראשית שכלה בשבת, או למתן תורה שניתנה בשבת.

עוד מצינו ברמ"א (סי' נג ס"ג) שש"ץ המתין שיתאסף מנין, ימתין לפני ישתבח "וישתוק" עד שיתאסף מנין. ומכך שכתב שימתין בשתיקה, נראה שאין להוסיף מזמורים על הפסוקי דזמרה שתיקנו. ועי' במור וקציעה (ריש סי' נג) שהקשה על דבריו, לשיטתו לעיל.

ולכאורה יש להוכיח שמותר להוסיף מזמורים, מדברי המשנ"ב (סי' תכב ס"ק טז, בשם המג"א ס"ק ו) שהעומד באמצע פסוד"ז כשהציבור הגיע להלל [בימים שאין אומרים הלל שלם (וע"ע שעה"צ סי' תפח ס"ק ד)], יפסיק ויאמר עימם הלל [ללא ברכה בתחילה ובסוף, משום שברכות ברוך שאמר וישתבח נחשבות כברכות ההלל תחילה וסוף. ומכאן ראה קצת למה שנתבאר באזמרה לשמך (גיליון 315) שברכות ברוך שאמר הרי הן כברכת המצוות של ההלל], וביאר "אין זה הפסק, דלא גרע ממזמורים שמוסיפים בשבת", ומוכח שמותר להוסיף מזמורים באמצע פסוד"ז.

אולם יש לדחות, שדווקא את מזמורי ההלל התירו לומר, משום מעלת אמירת הלל עם הציבור (כמבואר ברמ"א סי' תכב שם), אך שאר מזמורים לא התירו [ובאופן אחר יש לדחות, שדווקא מזמורי הלל שהם כעין פסוד"ז התירו לומר, כיון שעיקרו של הלל הוא שבח והודיה כפסוד"ז, ויל"ע בזה עוד. ולמעשה נראה שאין להוסיף גם מזמורי הלל, כשאינן את מעלת הלל בציבור].

[ובזה יבואר מדוע לענין מזמור "שיר המעלות ממעמקים" בעשיית, כתב המג"א (סי' נד הובא במשנ"ב שם סק"ד) לפקפק בהיתר אמירתו בין ישתבח ליוצר, אע"פ שהוא מתהילים, ואילו לענין הלל כתבו המג"א והמשנ"ב (דלעיל, סי' תכב) שאפשר לאומרו באמצע פסוד"ז (אע"פ שהפסק בהם חמור יותר מהפסק בין ישתבח ליוצר). ולפמשנ"ת אתי שפיר].

אמירת מזמורים נוספים באמצע פסוקי דזמרה

אין להוסיף מזמורים באמצע פסוקי דזמרה.

ולכן, אדם שסיים פסוקי דזמרה וממתין לקדיש של הש"ץ, אין לו לומר מזמורי תהלים נוספים, אלא יאמר ישתבח, וימתין שם בשתיקה לש"ץ [אך רשאי ללמוד בהרהור, בע"פ או מתוך ספר].

אולם אדם שדילג על חלק מהמזמורים, ובעת שהגיע לישתבח, הש"ץ עדיין לא אמר קדיש, יכול להשלים את המזמורים שדילג. ואם כבר אמר ישתבח, יכול להשליםם לאחר ישתבח, עד שהש"ץ יתחיל קדיש.

וכן המתפלל נוסח ספרד, שטעה ופתח בברוך שאמר, יכול לומר "הודו, מזמור שיר וכו'" לאחר ברוך שאמר, וכן בשבת יכול לומר את המזמורים שמוסיפים, אע"פ שכבר אמר ברוך שאמר.

מקורות והרחבה:

באבודרהם (סדר שחרית של שבת) ביאר בטעם מנהג בני ספרד והחסידים לומר את המזמורים שמוסיפים בשבת קודם ברוך שאמר, שהוא מפני שתקנת חכמים לקרוא זמירות שבסוף התהילים ולברך לפניהם ברוך שאמר ואחריהם ישתבח, ואין להוסיף בינתיים מזמורים אחרים. ועתה שנהגו להוסיף מזמורים אחרים בשבת, קבעו אותם קודם ברוך שאמר כדי להניח תקנת הראשונים כמו שהיתה (ועי' מש"כ בספר העיתים, הלכות ברכות ועונג שבת סע' קע).

ומבואר מדברי האבודרהם שאין להוסיף מזמורי תהילים בין ברוך שאמר לישתבח [וע"ע בחיד"א (מורה באצבע סע' עד), ובמגן גיבורים (סי' נא אלף המגן ס"ק ז, בשום שו"ת מקור ברוך), ובא"א (לגאון מבוטשאטש, סי' תרסד ס"א) שנקטו להלכה שאין להוסיף מזמורים באמצע פסוד"ז, ועי' בבאר היטב (שם סק"ג)].

והנה כתב השו"ע (סי' סה ס"ב) שהעומד באמצע פסוד"ז ושומע את הציבור אומרים "שמע ישראל", אינו רשאי לומר עימם [ודלא כדעת תרומת הדשן (הובא בב"י שם)]. הלכה למעשה בדיון זה יתבאר בס"ד בגיליונות הבאים].

ותמה המור וקציעה (שם) מדוע לא יאמר שמע ישראל עם הציבור, וז"ל "והלא בין ברוך שאמר לישתבח יכול להוסיף בשירות ותשבחות שבספר תהלים כמו שירצה, כדרך שאנו מוסיפים בשבת ויו"ט, ויש מקומות שיאמרו מזמורים רבים גם בחול וכו' שכל דברי שבח וקדושה הוא מעניין פסוד"ז, ולא הוי הפסק".

איחור הקדיש

אם התאסף מניין רק לאחר שהתחילו ברכת "ברוך שאמר", אין לומר את הקדיש הנהוג לומר לפני "ברוך שאמר" באמצע פסוקי דזמרה.

מקורות והרחבה:

כתב בשו"ת פני יהושע (או"ח סי' ה, הובא בבאר היטב סי' נג ס"ק ג, ובשע"ת סי' נא ס"ק ב) "חבורה שלא היה להם מנין קודם ברוך שאמר, והתחילו לומר פסוקי דזמרה, ובא מנין, אסור לומר קדיש בתוך פסוקי דזמרה". טעם הדבר הוא שמכיון שלא היה מניין קודם הודו, ממילא לא התחייבו בקדיש זה, ולכך אין להפסיק בשבילו באמצע פסוד"ז.

גם בסיידור בית עובד (דיני פסוד"ז, אות יג) כתב כן, וביאר בטעם הדבר שכיון שהקדיש שלפני הודו הוא רק מנהג, אין להפסיק באמצע פסוד"ז בשביל לאומרו.

אולם החיד"א (קשר גודל, סי' ז סע' לה-לו) כתב שיכולים לומר קדיש. ובטעם הדבר יש לבאר שכיון שלפי האריז"ל (פע"ח שער הקדישים) מסדר וצורך התפילה הוא לומר קדיש דרבנן לפני הודו, אזי מותר להפסיק עבורו גם באמצע פסוד"ז. אולם אף לפי"ז, כיון שכבר אמר ברוך שאמר, כבר נעשתה העלייה הנצרכת ע"י הקדיש ואין תקנה באמירת הקדיש (עי' כה"ח סי' נג ס"ק יג וש"ת רב פעלים ח"ב סי' יד).

קדיש יתום

יתום בתוך י"א חודש העומד באמצע "פסוקי דזמרה", רשאי להפסיק ולומר קדיש על אביו ואמו.

ואם אפשר, יאמרו בין פרק לפרק או עכ"פ במקום שנסתיים עניין. ויש שכתבו שאם ימצא מנין אחר לאומרו, לא יאמר.

מקורות והרחבה:

בשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' מח) כתב בפשיטות שמותר להפסיק בפסוד"ז כדי לומר קדיש יתום, וראייתו מכך שמותר להפסיק בפסוד"ז מפני הכבוד [ומחמת כן מותר לדרוש בשלום הוריו בפסוד"ז], וכיון שאמירת קדיש יתום הוא כבוד אביו ואימו אחר מותם, יכול להפסיק כדי לאומרו אף באמצע פסוד"ז. וכ"כ בשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סי' יד), שאם לא יאמר עליהם קדיש, יראה בעיני הציבור כמזלזל ומבזה כבוד הוריו.

וכן הביא באלף המגן (על המט"א, דיני קדיש יתום, שער ד ס"ק ח) בשם האחרונים שאבל העומד באמצע פסוד"ז, אומר קדיש יתום, והוסיף שאף שהיא קולא גדולה להפסיק באמצע פסוד"ז, מ"מ כיון שדעת האחרונים כן, כך יש לנהוג. אך כתב שנראה לו שאם ימצא אח"כ מנין לומר בו קדיש, אין לו להפסיק באמצע פסוד"ז (ועי' בשו"ת לבושי מרדכי, ח"א סי' קיב).

ומה שנתבאר שיש לאומרו בין הפרקים ולכל הפחות במקום שנסתיים העניין, הוא מהמטה אפרים הנ"ל.

ובעניין מה שנתבאר שאם כבר ישתבח, יכול להשלים את הפסוד"ז לאחר אמירת ישתבח, כך מבואר ברמב"ם (הל' תפילה פ"ז הי"ג), ובספר האשכול (הל' תפילה וק"ש סי' ה), וע"ע שערי תשובה (סי' רפא).

ועפ"י כל הנ"ל נראה למעשה שאין להוסיף מזמורים נוספים באמצע פסוקי דזמרה, אולם אם דילג על המזמורים יכול להשלימם, וכן יכול לומר מזמורי הודו ומזמור שיר, וכן את המזמורים שתיקנו לומר בשבת ניתן לומר לאחר ברוך שאמר, אפי' אם בד"כ מנהגו לאומרו לפני ברוך שאמר, אלא שטעה והקדים את ברכת ברוך שאמר (ועי' פמ"ג סי' תסח משב"ז ס"ק ז).

ברכת ברקים ורעמים

ראה ברק או שמע רעם באמצע פסוקי דזמרה, יברך עליהם מיד [ואינו צריך לצאת יד"ח בשמיעה מאחר], ואפילו באמצע עניין, מפני שהיא מצוה עוברת.

מקורות והרחבה:

נחלקו האחרונים בדין השומע רעם או רואה ברק באמצע ברכות קריאת שמע: דעת המג"א (סי' סו ס"ק ה) שיפסיק ויברך, אולם דעת הבכור שור (ברכות יג) והא"ר (סי' סו) שאין לברך [ביאור מחלוקתם יתבאר בגליונות הבאים בס"ד].

ולהלכה נפסק (עי' משנ"ב שם ס"ק יט) שאין מברכים אלא בבין הפרקים.

ולעניין פסוקי דזמרה, כתב הח"י אדם (כלל כ ס"ג) כתב שמפסיקים לברכת ברקים ורעמים באמצע פסוד"ז, כיון שאם לא יברך כעת, לא יוכל לברך עוד. וכ"ה במשנ"ב (סי' נא ס"ק ח) שיש להפסיק בפסוד"ז לכל ברכת הודאה [ושבח].

[ועי' בתהל"ד (סי' נג סק"א) ובליקוטי מהרי"ח (סדר פסוקי דזמרה) שכתבו שגם הבכור שור מודה שבפסוד"ז יפסיק לברך ברכת ברקים ורעמים, אולם עי' כה"ח (סי' נא ס"ק כג בשם סידור בית עובד), וראה באזמרה לשמך גיליון 146 שאר פרטי הדינים בברכת ברקים ורעמים].

ברכות התורה

התחיל "פסוקי דזמרה" ונזכר שלא בירך ברכות התורה, יברך מיד במקום שנזכר, ויאמר אחר כך את הפסוקים שנוהגים לומר, אך משנת "אלו דברים" אין לומר.

מקורות והרחבה:

משנ"ב (סי' נא ס"ק י), ואף שדי בפסוק אחד (כמבואר במשנ"ב סי' קלט ס"ק ל), יכול לומר את כל הפסוקים (פשטות המשנ"ב "מותר לו לברך באמצע פסוקי דזמרה, ולומר אח"כ פסוקים הנוהגין").

ואין לסמוך שיוצא ידי חובת לימוד במה שאומר את הפסוקי דזמרה עצמם, משום שיש לחשוש לסוברים שפסוד"ז לא מחייבים בברכות התורה (משנ"ב סי' נא שם, ועי' אזמרה לשמך גיליון 310).

מספר הטלפון בבית ההוראה

0733-260-800

להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון
למייל - פנו לכתובת

6191265@gmail.com

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר, הרב שילה אריאל, הרב

שלמה בלאק והרב נתנאל מן הי"ו

להצלחת ילדיהם בתורה ויר"ש וכל העניינים

חדש!

ניתן להאזין לכל השלוחות ההלכתיות
הקיימות בקו בית ההוראה - בהלכות
שבת, כשרות, תפילה, יחוד ועוד

להאזנה, הקישו 18 בקו בית ההוראה

פאר מקדושים

פּוּגְנִים גְּדִירִים מִסְפָּרִים עֵתִיקֵי יוּמָן

פרשת וארא

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. (ו ג)
אמר הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם באל שדי ולא אמרו לי מה שמך וכו'. (רש"י, שמות ו טו). ושמעתי משם רב אשכנזי אחד, דידוע שמיתת הצדיק הוא לשתי סיבות, אחת לכפר על הדור, שנית שרוצה הקב"ה להביא רעה על הדור ואינו רוצה שימצא הצדיק בתוך הצרה. ובמה יודע אם מיתת הצדיק לכפר על הדור או להביא רעה ח"ו, אם משמת צדיק זה יש עוד צדיקים בדור, אז מיתתו לכפר על הדור, שאם להביא רעה למה הניח צדיקים אחרים, אמנם אם במות צדיק זה אין עוד צדיקים בדור, ודאי מיתת צדיק זה הוא להביא רעה ח"ו על העולם. וזהו כוונת המאמר חבל על דאבדין, כלומר על צדיקים דאבדין מן העולם בזמן דלא משתכחין צדיקים אחרים בדור, שודאי מיתתם כדי להביא רעה בעולם, והא ראייה דהלא אין משתכחין צדיקים בעולם, ונכון בדרך הלצה.

(דנא פשרא (שאלוניקי תקנ"ו) לבעל שבט מוסר)

ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים. (ח ב)

רבינו עובדיה מברטנורה ז"ל כתב במכתב לאביו בדרכו לארץ ישראל, ראיתי על הנילוס הצפרדע הנקראת אלתמס"ח בערבי (מין גנני שקרא קרקודייל ע"י רס"ג (תהלים עח מה) ובהעמק דבר), והיה גדול מדוב ובעורו כעין אבבעעות, ואמרו אנשי הספינה שנמצאים גדולים ממנו כפלים, והן מהצפרדעים שנשארו מימי משה כמו שהזכיר הרמב"ם בפירושו.

(דרכי ציון-אגרות ר"ע מברטנורה, קולומיה תרמ"ו)

וישלך אהרן את מטתו ויהי לתנין. ויקרא פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטומי מצרים בלהטיהם כן. (ז יא)
פירש רש"י בלהטיהם אלו מעשה כשפים, בלטיהם אלו מעשה שדים (סנהדרין יז:). ויש להבין כוונת פרעה שקרא ל'מכשפים' רק בנס דמטה שנהפך לנחש, ובשאר המכות שנעשו במים כמו דם וצפרדע קרא ל'חרטומים העושים במעשה שדים', דבנס הנחש כתיב ויקרא פרעה לחכמים ולמכשפים וגו', ויעשו גם המה בלהטיהם כן, ואלו בדם וצפרדע לא כתיב בלהטיהם רק בלטיהם שזה מעשה שדים.

ויהי כי יש חילוק גדול בין מעשה כשפים למעשה שדים, דבמעשה שדים אינו בורא בריה כלל, רק השך מכניף ומאסף ומוצא מן ההפקר בסתר ואינו נראה, כמו (רות ג ז) ותבא בלטה, אבל ע"י מעשה כישוף יכולין לבראות בריה ממש ע"י מלאכי חבלה, כדכתיב ואת להט החרב המתהפכת (בראשית ג כד). ובגמ' שם ארז"ל דכל מעשה כשפים נבדקין על המים ונמוחין, וכדאיאתא שם במעשה דזעירי שלקח חמור באלכסנדריא, וכהשקוהו מים נבטל הכישוף וחזר להיות כורת עץ. ובזה יש לפרש הטעם שלא קרא אותו רשע למכשפים כמעשה נס דדם וצפרדע, והטעם מפני שנעשו במים, וע"כ קרא רק להחרטומים בלטיהם שהם מעשה שדים שמביאין ממקום אחר, אבל המכשפים שהן בוראים בריה בלהטיהם על המים לא היה יכול לקראות, כי הכישוף נימוח על המים, משא"כ בנס דנחש שלא היה על המים שלטו גם המכשפים.

(פני אריה זוטא ווילהרמשדארף ת"פ) לרבי אריה לייב טארטשינר קורדוורא

ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תראון וגו', והפשטה והשעורה נוכחה כי השעורה אביב והפשטה גבעול, והחטה והכוסמת לא נוכח כי אפילות הנה. (ט ל)

הנה כבר עמדו רבים ושאלו איזה שייכות יש להפסוק הזה כאן, וביאר גאון עוזינו מרנא הגאון רבי עקיבא איגר ז"ל שגם זה דברי משה רבינו ע"ה, שאמר לפרעה ידעתי כי טרם תראון מפני ה' אלהים, ושזה נגרם לו ע"י גאותו. ורמז לו מרע"ה כי גאות אדם תשפילנו ויבא שבר לגאוונו, ולהיפך הענוה תגביהנו למעלה ראש וירום כבודו. והביא ראייה לדבריו כי כן הוא, כי הפשטה והשעורה מפני שכבר עמדו בגבעוליה נכו מהברד, לא כן החטה והכוסמת מפני שאפילות הנה יען שהיו קטנים לא נכו, ומזה נקח מוסר לאחוז במדת הענוה ואז לא יוכה כמו החטה והכוסמת.

(קונטרס מגד ירחים עמ' לא, סאטמאר תרפ"ז)

רבינו עובדיה מברטנורה בעל פירוש ברטנורה על משניות

רבינו עובדיה ירא ז"ל נולד באיטליה לרבי אברהם ז"ל מהעיר ברטנורא* ועל שמה נקראת משפחתו. יש אומרים כי השם ירא היה ייחודי לרבי עובדיה עצמו על שם הפסוק ועובדיהו היה ירא את ד' מאוד. בנעוריו למד בישיבתו של המהרי"ק ז"ל שהייתה אז בבולוניה הסמוכה לעיר הולדתו ברטנורא. לאחר מכן התגורר במשך מספר שנים בעיירה קטנה סאן גינסיו, ובתחילת שנות ר"ם שימש כרב העיר. באותה תקופה היה גם מחשובי הבנקאים היהודים בעיר.

בא' בכסלו שנת רמ"ו עזב רבי עובדיה את העיר, ככל הנראה בעקבות פטירת אשתו, והחל במסעו לארץ ישראל, שארך כשנתיים וחצי. במהלך המסע ביקר רבי עובדיה בין היתר בקהילות היהודיות, ברומא ונאפולי שבאיטליה, בפלרמו שבסיציליה, אלכסנדריה וקהיר שבמצרים, ועזה חברון ובית לחם שבארץ ישראל. בהגיעו למצרים התקבל בכבוד רב על ידי הנגיד רבי נתן הכהן שולאל שהיה בעבר רב בארץ ישראל, ונאלץ לברוח בשל כובד המסים שהטילו הממשלה ומאימת המלשינים. הוא הציע לרבי עובדיה שלא יעלה לירושלים מסיבות אלו, אך רבי עובדיה סירב לשמוע לו. משראה כך הפקיד אותו רבי נתן על ביתו בירושלים, ומינה אותו לעמוד בראש הקהילה.

לקראת חג הפסח, ב"ג בניסן רמ"ח הגיע רבי עובדיה לירושלים שם התקבל בכבוד רב. באגרתו הוא מתאר, שירושלים עם כל חרבותיה ושוממותיה, יש בה ארבעה שווקים ארוכים יפים מאוד, לא ראיתי כמותם. אחר הפסח עבר לגור בביתו של הנגיד הנ"ל רבי נתן שולאל. באותה תקופה חייתה בירושלים קהילה קטנה ודלת אמצעים כפי שהוא מתאר באגרתו, שמן היהודים לא נשארו בה היום שבעים בעלי בתים מדלת העם, אלמנות רבות זקנות וגלמודות, שבע נשים כנגד איש אחד ע"כ. תושביה היו עניים כ"כ דאפילו לא היה להם ספרי תורה. מאחר שפרנסתו הייתה מצויה מפקדונות בנקאיים נושאי ריבית אותם השאיר באיטליה, נרתם רבי עובדיה לשיפור המצב העגום.

עקב השתדלותו לחיזוק הקהילה מבחינה רוחנית וגשמית כאחד, וכן בשל גדלותו בתורה, תפס הוא עד מהרה מקום של כבוד בין תושבי ירושלים, ונתמנה לרבה הראשי מינוי שהוכר גם על ידי השלטונות. הוא תיקן שיעורי תורה ודרשות להמון העם, והיה אחראי על חלוקת כספי הצדקות שהגיעו מערי אירופה וממשפחתו עבור עניי ירושלים. כעבור מספר שנים הגיעו הגולים מגירוש ספרד, והצטרפו ללמוד בישיבה אותה הקים רבי עובדיה. כמה שנים אחרי עליית רבי עובדיה, עלה מוינציא יהודי נכבד הנקרא 'ארכי' לירושלים, ובאגרתו הנדפס בספר דרכי ציון מתאר את יקר גדולת הרע"ב בירושלים ז"ל, ויהי בבואי לעיר באנו לסמיכות בית האיש נורא תהלות הנשא והנעלה מאור הגולה אביר הרועים מהר"ר עובדיה יצ"ו, ונגלה אלי כזקן מלא רחמים, ויאמר אשימה עיני עליך כבן יקיר לעשות עמי אות טובה. והאיש גדול מאד ועל פיו ישק כל הארץ, ובלעדו לא ירים איש את ידו, ומקצוי הארץ אליו גוים ידרושו ואחרי דברו לא ישנו. וגם במצרים ובבל ובכל הארצות האלה יגזור אומר ויקם לו, ואפילו הישמעאלים מכבדים אותו ויראים ממנו, ושמעתי כי כבר ברוח שפתיו המית רשע, והוא עניו ושלפ רוח עד מאד, ודבריו ערבים ודעתו נוטה עם הבריות, וכל העמים יאשרוהו ועליו יאמרו אין זה ילוד אשה עכ"ל. גם הרדב"ז

כותב בתשובה (חלק ד, סימן קח), והאיש הזה מפורסם בחכמה וראש לכל רבני ירושלים, וכל חכמי צרפת וספרד ואשכנז שבירושלים היו יושבים לפניו כפופים לו. ורבו הגדול המהרי"ק כשמזכירו בנפשו השו"ת שלו בשם עובדיה מברטנורא, מכנה אותו יסיד השו"ת.

לא ברור באיזה מנהג נסתלק רבי עובדיה, והתאריך המקובל הוא מה שכתב בספר שלשלת הקבלה שנפטר בשנת ר"צ לפ"ק. על מקום קבורתו כותב המהר"ם חאגיז בספרו פרשת אלה מסעי, דמעיין השילוח והוא גיחון, ידוע בדרומה של ירושלים, וקורין אותו בערבי סילוואן וכו', והוא סמוך למערה הסתומה, אשר נקברו שם המרדכי ורבינו קולונימוס ורבינו עובדיה מברטנורא ושאר הצדיקים, כידוע לנו מפי הזקנים.

לקוטים וספורים נפלאים

פרשת וארא

"וארא" (ו, ג)

כ"ק הרה"ק ר' אהרן מבעלזא זיע"א הקפיד שילדי ישראל ילמדו את פרשת השבוע באותו השבוע.

באחד הימים הגיעה אשה אל האדמו"ר ובפיה בקשה, שיתפלל על בנה, הואיל והוא סובל מדלקות גרון, משיעול ומנזלת, תדיר, לא רק בימות החורף הקרים. ביקש ממנה האדמו"ר שתביא את הילד אליו. עד מהרה הוכנס הילד אל חדרו של האדמו"ר.

הילד היה נראה צנום וחיוור, אפו של הילד זב ומדי רגע פרצה מפיו סדרת שיעולים. שאל הרבי את הילד, 'איזה פרשה אתה לומד ב'חדר'."

פרשת וארא שבחומש שמות - ענה הילד תוך כדי שיעול.

ופרשת השבוע האם אתם לומדים ב'חדר', התעניין הרבי. לא - השיב הילד.

היודע אתה, בני, באיזה חודש קוראים את פרשת וארא בפרשת השבוע - שאלו הרבי.

בחדש טבת, בחורף - השיב הילד. אם כך הכל ברור - חיוך התפשט על פני הרבי.

את פרשת 'וארא' קוראים בתורה בעונת החורף. כשקוראים את הפרשה הזו, שורר בחוץ קור, יורדים גשמים ולעתים

"אני ה'" (ו, ב) נאמן לשלם שכר (רש"י)

מסופר על אשתו של הגאון מוילנא ז"ל שהיתה גבאית צדקה עם אשה נוספת מנשות וילנא, והיו הולכות יחד לאסוף צדקה עבור נצרכים.

השתיים הסכימו ביניהן בתקיעת כף, שהראשונה

שתסתלק מן העולם תבוא לחברתה בחלום לספר מה נעשה בדינה.

אותה חברה נסתלקה לבית עולמה תחילה, וכעבור זמן באה בחלום לאשת הגאון ואמרה לה שקיבלה רשות מן השמים לספר דבר אחד.

כאשר שתינו הלכנו לקבץ צדקה, וביקרנו אצל נדיבה פלונית ולא מצאנוה, המסכנו בדרכנו וראינו אותה באה מולנו בצידו השני של הרחוב.

את הצבעת שהנה היא באה לקראתנו, נגשנו אליה והתרמנו אותה.

והנה עיקר מעשה הצדקה שגבינו ממנה רשום על שם שתינו בשווה וכן כל פסיעה שהלכנו, אך אותה הוראה באצבע שעשית את, רשומה על שמך בלבד.

רואים שדבר לא נאבד וכל תנועה נשאת, יראו כל אחד כתמונתו באותה תנועה שעשה בחייו.

(עובדה זו כתובה גם בפנקס הקהילות של וילנא)

"אוי, כמה שקשה העבודה הזו, אוי, כמה שמפרכת המשימה הזו, ובכלל, הנפילה ההיא, אוי, הנפילה, כמה שהיא מקריסה אותי תחת רגלי. אוי, איך שהיום הזה מנתץ את מצב רוחי. עד מתי, עד מתי ימשך המצב האכזרי הזה?! לא, לא מדבר כאן במספן ואמלל שחי במחוזות העני הקשים ביותר. ממש לא. כך אנחנו נשמעים בסוף יום מפרך וקשה. קרועים. סחוטים. מיסורים. ומשועים לקץ הגלות. אבל לאחר מספר שעות בלבד - לגדל האבסורד - פתאום נשמעת מנגינה שונה: "אהה, עוד יום זורח מחדש! אהה, אור השמש חזר להפציע שוב בעולם. מתחילים מחדש. יום חדש. אנשים חדשים. הכל חדש, נקי, צח ומנהה". פתאום הצפורים החלו לציץ בקולם המשובב, לפתע החיוך נמסך שוב על פנינו. אותה עבודה מאתמול? אה, מה זה משנה, מי זוכר ממנה בכלל. הנפילה ההיא שהמיטה אותנו לפל? כבר מזמן העברה לפח הקרוב. איך, איך נתן להסביר התנהגות זו? יום אחד - נמצאים בשניה מהמות; ואלו למחרת - עומדים כמו רגע אחרי לדה חדשה. מהיכן, למען השם, נובעים אנחנו את הכוחות העל-אנושיים הללו ונעמדים על הרגלים מחדש?

אפילו שלגים.

אך אם לומדים את פרשת 'וארא' בקיץ, נעשה הקיץ לחורף, ומצטננים.

כן, ילדי - היישיר הרבי מבטו אל הילד החיוור

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל
כ"ו בניסן תשע"ז

שמולו, 'אם תלמד חומש לפי סדר פרשיות השבוע, או אז תלמד בקיץ את פרשיות הקיץ, ומובטח לך שלא תצטנן'.
ואכן, מאותו יום החל הילד ללמוד פרשיות השבוע כסדרן, וההצטננויות נעלמו ואינן.

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" (ו, ג)

חבל על דאבדין ולא משתכחין (שמות רבה).
בס' שער בת רבים מבאר, מסופר על עיר גדולה שהיו בה מעט מאד בני תורה, וראשי הקהל ביקשו למנות גאון גדול בתור רב בקהילתם.

הם התפארו בפניו, כי גדולי ישראל כמו הטורי זהב, המגן אברהם ורבי עקיבא איגר קבורים בעיר זו, וממילא גדול ערכו של כסא הרבנות כאן ויאה לכבודו ליישב עליו.

פנה אליהם ושאל אותם, הרי הטורי זהב הובא לקבורה בלמברג, המגן אברהם בקאליש, ורבי עקיבא איגר בפוזנה, למה רימיתם אותי?

השיבו לו: רבי, לא רימינו אותך כלל ועיקר. בלמברג לומדים את הטורי זהב, וממילא איננו קבור שם כלל וכלל, אדרבה חי הנהו שם, שכן "שפתותיו דובבות בקבר".

מי מאתנו לא מכיר את אותן תחושות שנאה, התחושות הללו שמרחיקות את עצמי מעצמי; אלו שמחלישות את האמון בעצמי; שלוחשות לי: אתה כל כך דפוק, חלש, מכה ורבוט. מהיכן נובעת השנאה העזה הזו לעצמנו? מה, היתכן שאני אשנא את עצמי? הרי זה אני, זה כבודי שלי. התחרות. היא זו שמשניאה אותנו על עצמנו. היא שגורמת לנו להפנות ערך לעצמנו. אנחנו חיים כל החיים בתחרות להשגת יעדים, לכבש פסגות ולשבר שיאים, לא מוכנים לשמע על מחסומים בדרך להצלחה, לא מסגלים לראות את הכשלון שתוקע לנו מקלות בגלגלי ההתקדמות, לא רוצים להפנות מבט ולו הקטן ביותר לכוון אנשים שמנסים לעצור אותנו בדרך למטרה.

ואז, כשהם בן מפציעים מולנו - בזמנים ובמקומות הנכונים ביותר - אנחנו נכנסים למרוץ. לתחרות. משנסים מתנים, מהדקים חגורות ומתניעים על אלף. המשחק מתחיל. שאף אחד לא ינסה להעלות על בדל מחשבתו לעקף אותי, לא להפריע לי, אבוי ואוי אם לא אכבש את השאיפה, בקצור, תחרות רצינית. ומה קורה ברגע ההוא בו פספסנו, לא הגענו ליעד, לא עמדנו ביעדים? את התוצאות כבר קראתם בפתח המאמר. כן, אותן תחושות מרות ומדכדכות כובשות את הקרבים שלנו, ואז מגיעה שעת היאוש, הדכאון, השברון - לא משנה, הינו הן. נו, מה עושים? איך יוצאים מהתחרות הזו? יותר נכון: מהתחושות שהיא גוררת אחריה?

ובכן, אם אנחנו חיים בקפסולת הטבע - אכן יש מקום לתחושות הללו. בהחלט נתן להבין אותן, ובהחלט קשה לצאת מהן. פי הטבע אינו מתחדש, הוא נשאר אותו אחד גם עכשיו, גם אתמול, גם מחר ובעוד עשרות שנים. טבע נשאר טבע. זוהי המציאות. ואם הוא נשאר אותו הדבר ללא שנוי, אז היום הקשה הזה ימשיך גם למחר. השכן שהרגיז אותנו אתמול - ילנה אותנו גם היום. הפנק שלחץ עלינו אתמול - ילך ויגבר היום. המעטפה האדמה שנהה אתמול בתבת הדאר - תהפך היום לאגרת שלמה. למה? פי המוח שלנו תפוס במה שהביא עמו הטבע אתמול ושלשום.

וכך מצטברות במוחנו ערמות ערמות של תחושות מרות כמו אלו שאחרי התחרות, וכך הטבע ימשיך ויך אותנו על שלל תחבולותיו ועל שלל הכאבים שהוא צובר לנו במשך היומיום, כי הרי אנחנו לא מתקדמים, לא יכולים להתקדם, מישהו חוסם אותנו, לא נותן לנו להמשיך הלאה, הטבע. כך נראים החיים בצלו.

בעת נחצה צד, נראה את הצד השני של החיים - זה האמיתי.

גם ברבי עקיבא איגר בפוזנה, אולם כאן בעירנו, מקום שאין איש לומד בספרים אלו, קבורים גם קבורים הם. זה פירושם של דברים, "חבל על דאבדין" - חבל על אלה שאובדים באופן כזה, שמעשיהם ורעיונותיהם נשארים ללא המשך בין החיים. "ולא משתכחין" - זוהי אבידה אמיתית, אבל כל עוד ישנם תלמידים וממשיכים, אין זו אבידה כלל וכלל.

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" (ו, ג)

וארא, אל האבות (רש"י) מתי באמת זכות אבות קיימת ומסייעת לאדם. יש אנשים שכששואלים אותם אם הם שומרי תורה ומצוות הם משיבים: אתה יודע מי היה סבא שלי?! הוא היה רב גדול.

האנשים הללו חושבים שיש להם זכות אבות, אבל האמת הבן מוכה האבא, ולא האבא מוכה הבן.

משל למה הדבר דומה: איש כילי (קמצן) רצה להגיע עם מזוודות למחוז חפצו, אך העדיף לא להוציא פרוטה מכיסו, והחליט ללכת ברגל, אך כובד המזוודות עצר בעדו.

הוא עצר נהג ושאל כמה יעלה לו להגיע לביתו. הנהג באדיבות נקב בסכום הנסיעה.

מידענו שאל, ומה מחיר המזוודות?! השיבו הנהג שהמזוודות בחינם. יקירנו קפץ על המציאה ואמר לנהג: אשמח שתיקח את המזוודות בלבד.

לעי"נ האשה החשובה
מרת צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר שיחי
יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

הסבירו הנהג בקור בתנאי שתשלם על הנסיעה.

כן הוא הנמשל: כשאדם שומר תורה ומצוות ויש לו גם זכות אבות, זו מעלה גדולה שזכות אבות היא תוספת על העיקר. דוגמה טובה לזה היא בפזמון "אחד מי יודע" בהגדה של פסח: אומרים שלשה אני יודע, שלשה אבות, והרי הם גם של ישמעאל ועשיו! אלא כאשר אני מאמין באחד אלוהים, ומקיים שני לוחות הברית, אזי שלשה אבות הם הזכות שלי דווקא.

"ואזכור בריתי" (ו, ה)

מובא במאור ושמש: ראיתי את ישראל ביסוריהם וזכרתי בבריתי, שכן דורשים בגמרא שיסורים מכפרים, ממה שנאמר ברית אצל מלך.

נאמר ברית מלך עולם, ונאמר ברית אצל יסורים, אלה דברי הברית, מה מלך מטיב את הבשר, כך יסורים מטיבים את האדם ונותלים ממנו את חטאיו.

הרה"ק ר' מנדל מרימנוב זי"ע היה אומר על מאמר חכמינו זה, אמנם המלך מוסיף טעם

החיים מעל הטבע. זהו סוג החיים השני, בעצם הראשון, הנכון. פשוט פורצים את גבולות הטבע וחיים מעליו, מרחפים מעליו. איך חיים את אותם חיי תענוג? מתחברים לבורא. חיים אתו בכל צעד וצעד במשך היום. במקום השכן המרגיז - לפתע נכנס הבורא לתמונה. במקום הבנן הדוחק - הבורא ששומע לנו. במקום המעטפה המקפאה - הבורא שמרגיע. ובעקר: במקום טבע מטרוד - מעל הטבע ננוח. לא עוד טבע, לא עוד לחצים, לא עוד חשבוניות עבר, לא עוד ימים שעברו בקשי ובפרך. כלום. רק יום חדש, אנשים חדשים, מקומות חדשים וזמנים חדשים. נו, אז איך הופכים את התמונה? איך נסתכל על הטבע מלמעלה?

חבור לבורא. זה מה שימחק לנו את ההיסטוריה המאוסה ויפנה לנו דרך חדשה ליום החדש.

כי שם, בחיים העל-טבעיים, אין מקומות שונים, זמנים שונים או אנשים שונים, שם אנחנו מקבלים זריקה המטפסת לתוך הנפש שלנו חמר מיוחד: התחדשות.

פתאום אנחנו קמים לבקר חדר ומכריזים בקול: ממשיכים. איך, איך ממשיכים? ממשיכים, כי היום, הוא יום שלא היה מעולם בעולם ולא יהיה יותר בעולם, ולגבי אתמול? מי זוכר בכלל.

כך אנו מתחדשים ומתחדשים, כל יום, כל שעה, כל רגע כשמחברים לבורא - לא מפסיקים להתחדש. עוד התחלה ועוד התחלה. כל מעבר, כל נפילה, כל כאב וכל נסיון, אם אנחנו מחברים לבורא - נעבר את זה, נצלח את הנסיון.

ואז, כשעברנו אותם, הגענו להתחדשות נוספת, מחדש, וכך אנו מפזיזים מהתחדשות להתחדשות.

וזה עוד לא נגמר, בחיים הללו נפרדים מהתחרויות, מנפנפים לשלום לאותן שנאות עזות כלפי עצמנו הוכבשות אותנו. יותר אין האשמות, אין תחושות מדכדות, אין יותר התנצחות בתוך המערכת, אבל זה לא אומר שהכאבים נעלמים, שהאנשים המרגיזים הולכים להפליג אל ארץ רחוקה, שהמעטפות המקפאות לא ירדו למכבש הדפוס, שהשכן לא ימדיד את המטרים הבודדים שהוצאנו, ממש לא, הם יגיעו, אוהו, יגיעו.

אבל הם לא ילחצו אותנו, לא ירגיזו אותנו, לא יחלישו אותנו ולא יחלמו בנו, כי אנחנו חיים מעל הטבע, מחברים לבורא, ומי שחי עם הבורא - כל מצר שיפציע מולו לא יעזע אותו, להפך, הוא יביא אותו לחבור ומשם למרחב. "מן המצר קראתי ק-ה, ענני במרחב ק-ה".

הרה"צ ר' אשר פרינדל היה מגדיר זאת כך: הכאבים נבואו, היסורים יעלמו.

רק מה שגותר לנו להבין הוא כיצד ביכלתנו אנו, האנושיים והטבעיים, להגיע אל חיי העל-אנושיים. מהטבע ועד למעלה ממנו - מה יחבר אותנו?

ישנו סוג אחד בעולם של אנשים שאמנם חיים אתנו כאן, בטבע, אבל באותה מידה גם מרחפים שם למעלה, מעל הטבע.

רוח: את המזוודות אקח בחינם, לבשר, אבל רק אם המלח ניתן במידה מתאימה, ואילו לכשמפריזים בהמלחה מאבד הבשר את טעמו עד שאיננו ראוי לאכילה. כיוצא בזה גם היסורים, כשהם ניתנים במידה ובשיעור שיוכל האדם לשאתם, רק אז מטיבים הם את האדם, ואילו יסורים יתר על המידה מעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו.

לפיכך, שמעתי את נאקת בני ישראל, נאקת היסורים הגדולים, ואזכור את בריתי, הגיעה השעה לזכור את ברית המלח.

"וידעתם כי אני ה' אלוהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (ו, ז)

המגיד מדובנא זצ"ל תמה, מדוע נצטוינו לזכור את יציאת מצרים על כל ניסיה, שהיו לכאורה ניסים חד פעמיים, היו ואינם עוד.

ותירץ במשל: מעשה בסוחר עשיר וממולח, שבא אל יצרן אריגים ידוע ורב מוניטין, שסחורותיו ידועות לשם ולתהלה, ואמר לו: כמה אמות אריג מייצר אתה בשנה? מבקש אני לקנות את כל הסחורה.

בטוח היה שימכרנה כולה ברווח כפול ומכופל.

אמר לו היצרן: כרגע, אין בידי לתת לך מאומה, שכן האריגים מצויים בתהליכי יצור.

אך הסוחר לא נרתע, גם אני לא אשלם לך עתה את כל הכסף, נחתום על זכרון דברים, ואתן לך דמי קדימה.

לעי"נ האשה החשובה

מרת מרים יוכבד ב"ר צבי ליבוביץ ע"ה

כ"א מר חשוון תשפ"א

אם כן, שאל היצרן, מדוע לטרוח, חכה עד שהבד יהיה הגאון רבי גרשון אדלשטיין זיע"א ומברייחתו מכבוד ופירסום.

סיפר אחד התלמידים שכאשר הוציא חוברת 'מדברי תורתו של רבי גרשון', ונתן לו לעבור על החוברת, הבחין רבי גרשון כי בהקדמה נכתב "מתורתו ומשנתו של מרן רבינו ראש הישיבה הגאון רבי גרשון..." , רבי גרשון מחק מיד את המלים "מתורתו ומשנתו" שהרי זו תורה של הקב"ה ולא שלו...

"ולא יכלו מצרים לשתות מים... ויפן פרעה אל ביתו ולא שת ליבו" (ז, כא)
 פרעה לא שת לבו לנעשה בארצו משום שבביתו לא נהפכו המים לדם, ולו ולבני ביתו היו מים בשפע. והסיבה, כי מכת דם הייתה כזאת מכה שבתשלום היו יכולים להתגבר עליה, מי ששילם ליהודים כסף - היו לו מים. פרעה עצמו כבר שילם הרבה כסף לעם היהודי. הוא גידל בביתו במשך עשרים שנה (ויש אומרים ארבעים שנה) את משה רבינו והוציא עליו ממון רב, לכן לא הוצרך במכת דם להוציא כסף עבור רכישת מים מהיהודים. (יחי ראובן)

ה"צדיק אמת", הוא, בְּמֵה שֶׁנֶרְאָה שֶׁהוּא חַי אֶתְנֹו, הוּא גַם חַי לְמַעַלָּה. הוּא מְסֻתָּבֵב בִּיְנֵינֹו, מְשׁוּטָט כְּאֵן בְּעוֹלָם, אֲבָל בִּידִיעָה אַחַת בְּרוּרָה: אֲנִי מְחַבֵּר לְמַעַלָּה.

אָחַד כְּזֶה, כְּמוֹהוּ, מְסַגֵּל לְחֵבֵר אֶת שְׁאֵר הָאֲנָשִׁים לְמָקוֹם הַתְּעוּגוּ הַלְּזָה. הוֹכְחָה אַתֶּם מְבַקְשִׁים? בְּבִקְשָׁה: נִלְךְ לְיוֹסֵף הַצַּדִּיק, הִבָּה נֶרְאָה כִּיצַד הוּא הִטְמִיעַ בְּעוֹלָם אֶת כּוֹחַ הַהִתְחַדְּשׁוֹת וְהִמְרִיץ בְּכָלֶם לְקוֹם מְחַדָּשׁ - מִתְקַף הַיּוֹתוֹ צַדִּיק אֶמֶת.

זֶר כִּי הִיָּה נִקְלַע לְאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאוֹתָן שָׁנִים הִיָּה יוֹצֵא מִשָּׁם עִם כְּמוֹת שְׂאֵלוֹת שֶׁהָיוּ מְסַפְּקוֹת אֶת שְׁלַל הַכְּתָבוֹת הַמְּסַקְרוֹת בֵּין הַצְּבוּר. הָאֶרֶץ שְׁבַעָה, עֲשִׂירֶה בְּרַב טוֹב, מְלֵאָה מִזֵּן אֵל וְ-ן - כְּאֵלוֹ לְפָנָי מְסַפֵּר שָׁנִים לֹא הִיָּה כְּאֵן רָעַב מְחֻנֵּיק. זָכַר לֹא נוֹתֵר מְאוֹתָם יָמֵי בְּצַרְתָּ וְעֵנִי קוֹדְרִים, וְכָלֶם, כָּל מִי שֶׁמְבַקֵּשׁ אֲכַל לְפִיו, פּוֹנֶה לְכַתְּבַת אַחַת: לְיוֹסֵף. הוּא הַמְּשֻׁבֵּר. נֶרְאָה הִיָּה כִּי לּוֹלֵי בֵּיתוֹ, מִזְמָן הָיוּ תוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ מִתְקוֹמְמִים עַל בֵּית הַמֶּלֶךְ, פְּרָעָה.

מֵה הַסְּפוּר הַמוֹנָר הַזֶּה, שֶׁכָּלֶם נִזְוָנִים מִכַּתְּבַת אַחַת? אֲלֵא שְׁיוֹסֵף, שֶׁהוּא עַד הַיּוֹם סִמְל וּמוֹטוֹ לְצַדִּיק אֶמֶת, הוּא זֶה שֶׁאֲכַן יִכּוֹל הִיָּה לְהַשְׁפִּיעַ עַל כָּל תוֹשְׁבֵי הַמְּדִינָה. הוּא הִיָּה הַצַּדִּיק שֶׁחֵבֵר אֶת כָּלֶם לְמַעַלָּה מִן הַטְּבַע. הוּא הַכְּנִיס בְּאֶחָיו הַיְּהוּדִים אֶת סוּד הַהִתְחַדְּשׁוֹת. הוּא הִמְרִיץ בָּהֶם לְלַמֵּד לְהִתְחַדָּשׁ, לְשַׁכַּח מֵהַעֲבָר הָאֶפְל, וְכִזָּה אָחַד כְּמוֹהוּ - עַל פִּיו נִזְוָנָה הָאֶרֶץ.

וּלְפָתַע, הַבְּלִתִּי יֶאֱמָן קָרָה. תוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ מְבַכִּים מְרָה אֶת פְּטִירַת מְנַהִיגָם. יוֹסֵף הַצַּדִּיק נֶאֱסָף אֶל עַמּוּו, וְאֵתוֹ, כְּמוֹכֵן, מְסַתְּלַקֵּת תַּחֲשׁוֹת הַהִתְחַדְּשׁוֹת שֶׁהִחְזִיקָה אֶת הָאֶרֶץ, וּמִיָּד לְאַחַר יָמֵי אֲבָל בְּאֶרֶץ קָם לוֹ מֶלֶךְ חֲדָשׁ בְּמִדְיָנָה: וַיִּקָּם מֶלֶךְ חֲדָשׁ בְּמִצְרַיִם. מֵה? מֶלֶךְ חֲדָשׁ בְּמִצְרַיִם? מִנֵּיִן לָהֶם אֶת אוֹתוֹ כּוֹחַ הַמְּלַמֵּד אוֹתָם לְהִתְחַדָּשׁ, הֲרִי הֵם שְׁקוּעִים וְסַפּוּנִים הֵיטֵב בְּתוֹךְ הַטְּבַע?

אֲלֵא שֶׁבְּאוֹתוֹ הִרְגַע בּוֹ מְסַתְּלֵק הַצַּדִּיק וְאֵתוֹ הַהִתְחַדְּשׁוֹת - מִיָּד מְשַׁתְּלָטִים עֲלֵיהָ אַחֲרִים. הַגּוֹיִים נוֹטְלִים אֶת הַהִתְחַדְּשׁוֹת וְהֵם אֵלוֹ שֶׁמִּתְחִילִים לִיצֵר חֲדָשִׁים, הֵם מְצִיעִים פְּתֻרוֹנוֹת חֲדָשִׁים, מְעַשִׂי אֶמָן מְפִלְיָאִים, מְפַתְחִים מְחַקְרִים חֲדָשִׁים עַל הַמְּדַע וְעַל מְעַרְכַת הַשְּׂמִים, וּמְשַׁפְּרִים אֶת יְכַלַת הַהִבְנָה הָאֲנוּשִׁית, וְכִךְ בְּעֵצֶם הֵם מְחַזְרִים בְּחֻזָּה אֶת הַתְּחֻרוֹתֵי, אֶת הַשְּׁנָאָה הַעֲצֵמִית מֵהַכְּשֻׁלוֹנוֹת שֶׁלָּנוּ וְאֵת הַהִסְתַּכְּלוֹת הַטְּבַעִית שֶׁלָּנוּ עַל הַחַיִּים. זוֹהִי הַהִתְחַדְּשׁוֹת שֶׁלָּהֶם: חֲדוּשׁ הַשְּׁכָל וְהַהִבְנָה - בְּדִיוֹק לְהַפְּךָ מֵהַהִתְחַדְּשׁוֹת שֶׁהַצַּדִּיק מְחוֹלֵל - בְּלִי לְהַבִּין, בְּלִי לְדַעַת, רַק לְהֶאֱמִין.

לְכֵן עֲלֵינוּ לְהִתְחַבֵּר לְצַדִּיק הָאֶמֶת, שֶׁהוּא זֶה שֶׁיִּטַל לְיָדוֹ אֶת הַהִתְחַדְּשׁוֹת וְיִכַּח לְהוֹבִיל אוֹתָנוּ לְחַיִּים שֶׁמַּעַל הַטְּבַע.

בְּמִלִּים אַחֲרוֹת: בְּכָל פַּעַם שֶׁאֲנוּ בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁאֲנוּ לֹא מוֹצְאִים אֶת נְקֻדַת הַחֲבוּר לְבוּרָא - פְּתָאוּם נִפְגָּשׁ שׁוֹב אֶת הַמְּעַטְפָה הָאֲדָמָה וְנִפְגַע מִמֶּנָּה, נִתְקַל שׁוֹב בְּשַׁכְּן הַמְּצִיק וְנִתְרַגַּז עֲלָיו, נִקְבַל שׁוֹב שִׁיחַת טְלָפוֹן מֵהַבְּנֵק וְנֶאֱבַד אֶת יְשׁוּב הַדַּעַת. אִךְ בְּאוֹתוֹ הִרְגַע בּוֹ אָנוּ מְכַנִּיסִים אֶת הַבוּרָא לְתַמוּנָה - הִיא מִתְהַפְּכַת מֵאֲלִיָּה. לְפָתַע אֵין מְעַטְפוֹת, אֵין בְּנֵק וְאֵין שְׁכָנִים. הַכָּל זֶה הַבוּרָא. וְאֲצֵלוֹ, הַסְּכָל מְתַמוּסֵס. (ע"פ מִצִּיּוֹן תִּצַּא תוֹרָה - סְפִינְקָא)

מוכן, אמסור לך את הסחורה ותשלם לי את מלוא תמורתה! סרב הסוחר: חוששני יקדימוני סוחרים אחרים, לכן אתן לך חלק מן הכסף, כדי ששנינו נהיה בטוחים שהעסקה תצא אל הפועל! כך לקח לו הקב"ה את עם ישראל לעם סגולה, והבטיחו את כל הטוב המעותד לגאולה העתידה.

אבל כבר הובטחנו כי "אין כל חדש תחת השמש" (קהלת א, ט), וגם הגאולה העתידה על כל ניסיה ונפלאותיה תהיה כעין ניסי יציאת מצרים, ככתוב: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

לפיכך, ניסי יציאת מצרים הריהם דוגמא ודמי קדימה בלבד, להבטיחנו את השלמת ההבטחה ואת הוצאתה אל הפועל בכל ההוד וההדר, במהרה בימינו, אמן.

"ויצום... ואל פרעה מלך מצרים" (ו, יג)
 ציוום עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם (רש"י)
 הרבה ניתן ללמוד מהנהגתו של

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וארא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2026 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וארא

אמונה ובטחון

- ד. למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ.
ח. לקבל כל העובר עליו בסבלנות.

עמידה בנסיון

- ח. התחזקות בעבודתו ית"ש ומעלת העמידה בנסיונות.

שובבי"ם

- יא. ימי טהרה והתקרבות לבורא ית"ש.
יג. ענין התיקון ע"י אמירת תהלים.

לסבול הבזיון

- טו. במעלת הבזיונות וההכנעה להציל מכל רעה.

להיטיב לרעהו

- יז. לשמוע אנקת רעהו ולהיטיב לזולתו.

ספה"ק בת עין

ונקדים לפרש הפסוק (ישעי' נח יג) 'וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר', ולפי פשוטו היה לו לומר ומדבר דבר. ונוכל לומר על דרך זה, דהנה עיקר העבודה הוא שיהיה קודם התפלה בחינת הכנעה, ואח"כ יתפלל, ומחמת ההכנעה שיש לו מקודם התפלה יכול לדבר דבורים בקדושה ובטהרה ובהתלהבות, ונותן בהאותיות שמדבר חיות רוחניות ממש, כמו שהיה חיות בהאותיות בעת בריאת העולם, כי על ידי כ"ב אתון נבראו כל העולמות (עיי' זח"א רד.), וכשמדבר דבורים בקדושה ובטהרה אז ממשיך שפע וברכה על ידי הדבורים שלו. וזה שאיתא בזוהר (שם סד: רכט:) אינון ברכאין כו' ואינון מילין דבר נש, היינו על ידי המילין דבר נש נמשכין ברכאין לעילא ותתא, כי כשמדבר בהכנעה אזי התפלה מקובלת.

וזה ו'ייצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה' (בראשית ב ז), היינו כשיש לאדם הכנעה באמת ונחשב בעיניו כעפר, אזי ויהי האדם לנפש חיה, ותרגם אונקלוס לרוח ממללא, היינו אזי יכול לדבר דבורים שיפעלו על ידם ברכה ושפע רב. וזהו מחסד הש"י - שיהיה לאדם הכנעה קודם התפלה, בכדי שיוכל לדבר דבורים אח"כ בקדושה ובטהרה להמשיך חיות רוחניות בהאותיות כדי שתהיה תפלתו מקובלת.

...והנה בשבת קודש השער בעצמו פתוח, היינו שכל מי שישמור שבת כהלכתו הוא בבחינת תשובה והכנעה, ויכול לדבר דבורים בקדושה ובטהרה, ולהמשיך בהם חיות רוחניות, כמאמר הכתוב (יחזקאל מו א) 'יהיה סגור ששת ימי המעשה, וביום השבת יפתח', היינו שבחול סגור הבחינה זה, ובשבת יכול לבא לזה הבחינה. וזהו וכבדתו מעשות דרכיך, היינו כשתשמור שבת כהלכתו מלעשות דרכיך וחפצך, אז 'ודבר דבר' - תוכל לדבר דבורים בקדושה וטהרה ולהמשיך בהם בחינת נבואה.

אך בימי החול העיקר תלוי כשיש לאדם הכנעה קודם התפלה, אז הוא נותן חיות בהאותיות, והדבורים הם בבחינת נבואה ונמתקו הדינים וממשיכים שפע וברכה. (בת עין, פרשת וארא ד"ה וגם אני שמעתי)

פרשת וארא

לגלות בעולם כי הוא מלך על כל הארץ, ולבטל כל מחשבות הכפירה בו יתב"ש, ומושום כך דייקא במכה זו הודו החרטומים ואמרו אצבע אלוקים היא, כי ראו לעין כל שהקב"ה הוא הבורא ומנהיג לכל הברואים.

וזכר איתא בזה"ק (פר' בא לו:) לפרש מה שנאמר (ישעיה יט כב) 'ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא', 'נגוף למצרים ורפוא לישראל', וכלומר שכל מכה ומכה היתה לנגוף ולהרע למצריים, וכך בכך היה בזה רפואה וטובה גדולה לישראל [וכגון מכת דם שממנה העשירו בני ישראל (שמו"ר ט י)]. ונתבאר בספה"ק עומק הכוונה, כי הנה בני ישראל היו משוקעים בטומאת מצרים, ועשרת המכות שיהרו וזככו אותם והחישו להם רפואה לנפשותיהם למען יוכלו להיגאל ממצרים, ואכן במידה זו 'הוד' היתה הרפואה לבני ישראל - שכאשר יצאו ממצרים 'וראו בניו גבורתו', אזי 'שבחו והודו לשמו'.

ובאמת כל העובר על ה'סדרא' מבחין בענין זה הנשנה שוב ושוב בפרשתו, כאמור (ו ז) 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם ממצרים', עוד נאמר 'וידעו מצרים כי אני ה' (ז ה), 'למען תדע כי אני ה' (ח יח), וכן לקמן (ט יד) 'בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ', ואף בפר' בא נאמר (י ב) 'וידעתם כי אני ה''. וביארו רבותינו הראשונים (הרמב"ן סו"פ בא ועוד) שלשם תכלית זו הפלה ה' ועשה את כל האותות ומופתים בעשרת המכות, למען ידעו כל באי עולם כי אני ה', ולחזק האמונה ב'השגחה פרטית' - שהקב"ה מנהיג כל פרט ופרט מענייני העולם כולו" כרצונו על

אצבע אלוקים היא - למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ בפרשתו (ז יב-טו), 'ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכנים בכל ארץ מצרים, ויעשו כן וגו', ויעשו כן החרטומים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו וגו', ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלוקים היא', וכבר ביארו חז"ל מה טעם הדבר שדייקא במכת כנים הודו החרטומים שאצבע אלוקים היא.

וביארו בספה"ק על יסוד דברי האר"י הק' (פרי עין חיים חג המצות פ"ז, וע"ע זוה"ק וארא כט:) כי עשרת המכות המה מכוונים כנגד 'עשר ספירות', ומחשב והולך ממטה למעלה, מה'ספירה' והמידה התחתונה והנמוכה עד לספירה העליונה, וכלומר, שמכת דם באה לזכך מידת 'מלכות', לאחר מכן שלח הקב"ה מכת צפרדע לטהר מידת 'יסוד', וכך על זה הדרך (ובזה נותן טעם מדוע נחלקו המכות ונכתבו בב' פרשיות, שבע מהם בפרשתו וראשיתו, ועוד ג' בפר' בא, כי גם עשר ספירות מתחלקים לג' ראשונות, חכמה בינה ודעת, ול' מידות אחרונות שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד ומלכות, ומאחר שמחשיב ממטה למעלה, נמצא בפרשתו וראשיתו את ה' אחרונות, ובפרשתו בא ג' ראשונות). והנה מכת כנים באה לתקן מה שפגמו במידת 'הוד', והגם שאין לנו עסק בנסתרות, אך על דרך העבודה עניין מידת הוד היא ה'הודאה' במלכות שמים ושיש בורא ומנהיג לעולם, ואילו פרעה וכל מצרים פגמו בעניין זה וכפרו בהקב"ה, וכמו שאמר פרעה הרשע 'מי ה' אשר אשמע בקולו' (לעיל ה ב), על כן הביא השי"ת עליהם מכת כינים

א. עובדא שמענו ממכירי בעל המעשה, איש יהודי הדר באשדוד ומשמש כ'מגיד שיעור' בישיבה חשובה בעיה"ק ירושלים, ובכל יום ויום הנו נוסע ברכבו את הדרך הלך ושוב, עם הזמן גלגלו לידו פרנסה נוספת מן השמים, שהוא משמש כ'שליח' להעביר חבילות מאשדוד לירושלים וכן להיפך, תמורת תשלום הוגן וזול.

באחד הימים פנה אליו ידידו ושכנו הדר באשדוד, וכה אמר לו, בחנות פלונית בעיה"ק ירושלים מוכרים 'ארבעס' אשר טעמם ערב עד מאד, חפץ אני לכבד דייקא בהם את השב"ק, על כן, עשה עמדי חסד ואמת, אנא, מהיום והלאה קנה שם עבורי בכל יום חמישי שתי קופסאות ארבעס ואשלם לך 40 שקל דמי משלוח. בשמחה רבה הסכים המגיד"ש. והנה, באותו זמן פנה אל ה'מגיד שיעור' איש יהודי נכבד מבני אשדוד המבשל ארבעס, והוא שולח למוכרם בכל הערים בארה"ק, וביקש מה'מגיד שיעור' שיהיה שלוחו להעבירם לכמה וכמה חנויות בעיר ירושלים, ואחד מהם

פי חשבון ותכלית², ויבואו להודות לו ולשבח אותו, סובלת סבלך - לקבל כל העובר עליו בסבלנות וכדברי הרמב"ן (תחילת פרשת בא, י יד) שעל כגון דא בפרשתן (ו ה-ח), 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור נאמר (תהלים קה ב) 'שיחו בכל נפלאותיו'.

לאותה חנות... מתוך זה הבין המג"ש כי אותה חנות שיש לה ארבעס כל כך מיוחדים (לפי מחשבת אותו משלח...) אינם אלא ארבעס הבאים מאשדוד ומוכנסים שם לתוך קופסאות של אותה חנות... מכיוון שכן, התחיל להשאיר אצלו לכתחילה כמות עבור אותו יהודי, ובערב נתן לו מהארבעס שנתבשלו באשדוד ונשארו שם, כעבור כמה שבועות כשבא האיש לשלם עבור ה'משלוח' סיפר לו המג"ש כי הוא פטור מלשלם, מאחר שלא הביאם כלל מירושלים, אלא הניחם לכתחילה בביתו... והכל היה רק דמיון גדול, כאילו שאותה חנות מוכרת משהו שאין כמותם בכל העולם... ולמעשה, המה באים משכנו הקרוב אל ביתו.

וכל אחד ילמד מכאן לענינו, כי הנה אותו יהודי הכריז - לארבעס הללו אני נצרך, הטריח את סביבתו, שילם ממון ודמים - וכל כך למה, בכדי לקבל את הארבעס שכבר עמדו מוכנים לפניו באשדוד... מדוע התעקש לקבל אותם דרך ירושלים... ולזה דומה כל איש המדמה לאמר, משם ישועתי תבוא... כשיהיה לי דבר פלוני אז ישתנה כל מצבי לטובה, או שהוא מצביע - דווקא שידוך זה אני רוצה, דווקא ישיבה פלונית אני חייב עבור בני, דווקא מקום עבודה פלוני, פרנסה פלונית... וכל הרבה דווקא כיו"ב, ואינו יודע כי הכל מונח ומוכן לפניו, הנח, הכנע עצמך, קבל באהבה הנהגת הבורא עמך, ואל תעשה 'השתדלות' יתר על המידה, וכל הטובה והברכה תגיע אליך עד פתח ביתך.

וביותר עומק נלמד, כי אותו 'משלח' היה בטוח שרק בזכות השתדלותו המרובה זכה להשיג את הארבעס הטובים והמשובחים... ולא שם אל ליבו, כי ה'ארבעס' כבר היו באותו זמן מוכנים לו ונמצאים לצידו, ולא היה צריך להרבות כ"כ בהשתדלות מבוהלת להשיג את צרכיו, כיו"ב ייאמר לכל המשתדלים יותר מכפי המידה ו'נדמה' להם שרק בכח מעשיהם הצליחו, ולא ידעו ולא הבינו, כי אשר נגזר על האדם יגיע אליו גם ללא טירחא מרובה, ומכאן נלמד שלא להיות משונה במעשיו (להשתגע), ועל אחת כמה וכמה שלא להורות לעצמו 'היתרים' לעבור על רצונו ית' בכדי להרוויח... לאחרונה נתפרסם סיפור שסיפר בעל המעשה אברך נכבד, וז"ל, אני מתגורר בניו יורק, והורי מתגוררים בלאנדאן, מעת לעת אני נוסע לבקרם. באחת הפעמים ביום חורף קצר יצאתי עם משפחתי, חמישה נפשות, לנסיעה לבקר את הורי, בשדה התעופה עברו עלינו כמה וכמה עיכובים וטרדות, עד שלא נותר לנו זמן להתפלל תפילת מנחה קודם הטיסה. מיד עם עלייתי למטוס פניתי לקרן זוית, ועמדתי להתפלל מנחה. והנה אך התחלתי להתפלל 'שמונה עשרה', וכבר נשמעה הודעה מכרזת, מחמת רישום יתר מחפשים 'מתנדבים' שיואילו לרדת מן המטוס, כל מי שיסכים לכך יקבל כרטיס טיסה ליום המחרת ופיצוי בסך אלף דאללער. מחשבה חלפה בליבי, אנו חמשה נפשות ויש לי הזדמנות להרוויח סכום ניכר, מה גם שאין לי קושי מיוחד לדחות את הנסיעה ביום אחד, וכבר עמדתי לרמוז ביד, אך באותה שעה נזכרתי כי אני עומד לפני מלך מלכי המלכים... אולם היצר לא הרפה ובא אלי עם פשעטיל, הרי ממילא אין כוונתך שלמה עתה, עשה סימן בידך לרגע (כאילו מראה להם להמתין דקה), ואחר כך תוכל לשוב ולהתפלל ביישוב הדעת... ואף על פי כן התחזקתי, ודחית את המחשבה, כי אפילו מלך שואל בשלומו אסור להפסיק. קיבלתי על עצמי שלא למהר בתפילה ולא לשנות מדרכי, אלא להמשיך להתפלל בנחת ובכוונה ככל יכולתי, מתוך בטחון שאם הדבר ראוי לבוא אלי יגיע בזמנו. כמה רגעים לאחר שסיימתי את תפילתי, נשמעה הודעה נוספת, מאחר שלא נמצאו מתנדבים, הועלה הפיצוי לסך אלפיים וחמש מאות דאללער לכל נוסע. עבורי פירוש הדבר היה שנים עשר אלף וחמש מאות דאללער. ניגשתי והסכמתי להצעה, והדבר התקבל בשמחה. לאחר מכן ערכתי חשבון בדעתי, חמשת אלפים דאללער קיבלתי בעבור שינוי מועד הטיסה וההמתנה ליום המחרת, ושבעת אלפים וחמש מאות - בעבור שעמדתי בניסיון ולא הפסקתי בתפילה. ואילו הייתי מתיר לעצמי לרמוז באמצע שמו"ע 'לצורך פרנסה' היה כל זה נמנע ממני, ולא הייתי מרוויח את הרווח הגדול...

ב. סיפר לנו איש יהודי צדיק בדרכיו ותמים במעשיו מבני ארה"ק מעשה שהיה באחרונה, שמן השמים נקלע עם כל בני משפחתו לגולה למקום נידח ומרוחק מאד למשך כמה שבועות, בכל שבת שָׁבַת במקום אחר. באחת השבתות נקלע שם למקום ש(לא היה לו בית חב"ד כבשאר השבתות של אותה נסיעה, והוכרח לסדר לעצמו מבעוד מועד 'הכל בכל מכל', ואותה שבת 'שבת חנוכה' היתה (ה'תשפ"ו). בליל שבת התפלל בחדרו שבמלון ולאחמ"כ פנה לקדש אל

באר הפרשה - פרשת וארא

כאילו הקב"ה אינו רואה בצרתם חלילה. אכן בסופו של דבר לאחר שבטלה עבודה מאבותינו ויצאו משעבוד לגאולה - או אז הבינו היטב למפרע כי שהגם שהקב"ה שמע את נאקתם וראה בצר להם, אך לפעמים הוא מאריך אף לרשעים (וסוד ה' כמוס עמו), ועל כן לא נפרע מפרעה מיד.

והרי זה לימוד לדורות עולם להאמין בה' גם בשעת הצרה, הן בצרות הכלל והן בצרות הפרט, ולהתאזר בסבלנות מתוך אמונה ברורה בישועת ה' כי תבוא, ועל כך נאמר ונתתי אותה לכם מורשה - שמרה זו של 'סבלנות' מתוך צפייה לישועת ה' תהא לכם למורשה לדורות עולם¹. ובוה מבאר הא דאיתא בגמ'

את בריתי, לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים... ונתתי אותה לכם מורשה, ומבאר הרד"ק ה'חתם סופר' ז"ע (הת"ס קס"ח טור א, הובא באורות חת"ס), כי הנה הקב"ה שלח את משה בתחילה בר"ח ניסן אל פרעה שיוציא את בני ישראל ממצרים, והיו סבורים בני ישראל כי תיכף ומיד יהיו נגאלים, אכן לא זו בלבד שלא נגאלו אלא אדרבה קושי השעבוד התחזק והתגבר, וכמו שאמר משה אל הקב"ה 'ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך' (סוף פרשת שמות), ולא עוד אלא שמשה רבינו נתכסה ונעלם מהם במשך ששה חדשים (כדאיתא בשמ"ר ה' יש שחור למדין), וכל אותו הזמן לא ראו שום התנוצצות וסימן לגאולה, והיה נראה להם

היין, אך, בשעה שפתח את בקבוק היין לקידוש גילה לחרדתו שהיין החמיץ, בלית ברירה קיים הלכה שנפסקה כי ניתן לקדש על ה'חלות' וערך סעודתו כדת וכדין.

ויהי ממחרת אחר התפילה ברוב רגש - תפילת שבת ר"ח חנוכה, נדברו בני הבית היות וראינו אתמול בלילה ברחבי המלון כמה וכמה מנורות שהציתו בהם נרות חנוכה, מן הנראה שיש במלון עוד יהודים, הבה נחפש אחריהם ונבדוק אולי יש להם יין לקידוש, ונזכה לערוך עכ"פ את 'קידוש היום' על היין כדת וכדין. מדיבור למעשה ערכו 'סיבוב' וב"ה הכריזו 'מצאנו', הנה 'נרות חנוכה' בפתח אחד החדרים, נקשו על הדלת והדלת נפתחה ע"י שתי נשים שהיו באמצע תפילה נרגשת מקרב לב בדמעות שלישי, ונראית על פניהם התרגשות עצומה ונפלאה. וכשנשאלו האם יש להם יין... נענו בוודאי שכן, ועל זה אנו מתפללים כבר מאתמול שהקב"ה ישלח לנו 'איש' שיקדש עבורנו על היין (כי לתומן דימו שאסור לאשה לקדש בעצמה, ועליה לצאת ידי חובתו בשמיעה מאיש), והכל שמחו, כי הם מצאו יין כשר וטוב והן מצאו 'איש' שיקדש עבורם. בני המשפחה נכנסו לשם, ואבי המשפחה קידש על היין, וליהודים היתה אורה ושמחה וצהלה.

וראו בזה נפלאות ההשגחה ובגדולת כח התפילה, כי הקב"ה גלגל מעיקרא שבני המשפחה יצטרכו לשהות בשבת זאת הרחק ממקום יהודים, כדי ששתי נשים הללו הסבורות שא"א להן לקדש בעצמן, והתפללו על כך יהיה להם ממי לצאת, וגם גלגל הקב"ה והחמיץ להם את היין, כדי שיימלאו משאלותן של המתפללות ברחמים וברצון, וישמחו בישועת ה'.

ג. הנה פעמים הרבה שהאדם מתאונן ותמה, עדיין אינו רואה את הישועה, והיא רחוקה ממני... לזה צא תאמר לו בלשון התפילה (בברכת יוצר אור) 'מצמיח ישועות', והרי שהישועה דומה ל'צמח' שאינו גדל בפעם אחת, אלא הוא מתחיל לעלות ולפרוח ולצמוח, ובהמשך הזמן יגדל לתפארת, כך הישועה כבר החלה לצמוח, אין לו אלא להמתין ולהתאזר בסבלנות ואז יראה בגודלה וביופיה של הישועה...

ויתבאר במשל למה הדבר דומה, לתינוק המקיץ משנתו באישון ליל ופותח ביבבות ובזעקות מחמת רעבונו ו'תובע' את אכלו, לשמע ה'יצרחות' מקיצה אמו משנתה, תיכף ומיד נוטלת ידיים, פונה למטבח, ומתחלת להכין את ה'דייסה' עבור התינוק, בראשונה מעמידה את המים על האש, וממתנת עד שירתחו המים, ורק אז יש בידה למזגם ל'בקבוק', לשפוך לשם את ה'דייסה' ולערב יפה יפה, ושוב ממתנת עד שיתקררו המים, בכדי שיהיו ראויים לאכילה, ובכל אותו הזמן - התינוק שאין בו דעת ממשיך לייבב ולבכות מתוך דרישתו השקיטו נא את רעבוני, האכילו אותי... ואינו יודע כי אין טעם וסיבה לכל אותם ה'בכיות', כי אכן שמעה אמו את קולו והלכה להכין לו את מזונו, אלא שהכנת האוכל דורשת זמן מה, ולא יועיל ולא יעזור גם אם יצרח עד לב השמים ועד שגם השכנים יתעוררו... כיוצא בדבר ייאמר למי שמתחזק באמונה ומתפלל אל ה' שיושיעו מצרתו, וכבר שמע אלוקים לקול תפילתו ו'מצמיח' לו ישועה, ואילו הלה עדיין בוכה ומתלונן... (פשיטא שלא יפסיק מלהתפלל עד שיראה את הישועה בשלמות, אך אחר התפילה לא יתאונן ויתלונן אלא יתחזק כי בוודאי נשמעה תפילתו ועוד תגיע אליו הישועה).

הן הן הדברים אשר אמר הרב מבארנוב (בספרו 'חמרא טבא') על האמור בפרשתן (ה יט) 'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה', שכך יש לדרוש, ושמתי פדות בין עמי ובין עמך - שבזה יהא ניכר ההבדל וחילוק בין גוי ליהודי, האם הוא חי וחושב על המחר - מחר יהיה האות הזה. כלומר, היהודי אינו מאבד שלוות נפשו בעת צרה, ואינו נכנס ליגון קודר, שהרי יודע אל נכון כי מצבו זה לא נעשה מאליו ח"ו, אלא הוא עומד ותלוי בידי שמים, והכל ממעל בא לו במדה ובמשורה, ואף אם היום נחתה עליו צרה וצוקה, הרי שלמחר יסיר הבורא מאתו את הצרה. כמו כן להיפך כשטובה באה לו אינו מתנאה בזה, ואינו מרגיש כי הוא ואפסו עוד, אלא יודע אל נכון שהבורא נתן לו את הטובה, ויתכן שמחר יקח ממנו על פי חשבונו בכל עת שירצה, וממילא אין דעתו זחה עליו. משא"כ הנכרי, בבוא אליו עת צרה הינו מצווח ובוכה בייאוש שלא מדעת, ושוקע עמוק עמוק בצרתו מחוסר אמונתו שיש מנהיג לבירה, ואילו בשעה שהטובה באה עליו הרי הוא מתנאה כי מי ישווה לו ומי יערוך לו. וזהו פדות בין עמי ובין עמך, שעמך חיהם מרים, ואילו עמי חיים

(ביצה כה:): 'ישראל עזין שבאומות', ר"ל, שאין אומה 'עזה' שיש בה כח לסבול את כל העובר עליה כמו בני ישראל.

ויש להסמיק לזה מה שכתב עוד הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע על מה שנאמר (פסוק ז) 'ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' אלוקיכם', שלבאורה יש מקום לדקדק ולשאול, שבתחילה אמר 'והייתי לכם לאלוקים' ולא הזכיר שם הוי"ה, וממשיך וידעתם כי אני ה' אלוקיכם, והיה צריך לומר וידעתם כי אני אלוקיכם, או שיהיה כתוב 'והייתי לכם לה' אלוקים וידעתם כי אני ה' אלוקיכם', ומבאר, שכך אמר הקב"ה לישראל, ולקחתי אתכם לי לעם, ארומם אתכם למדרגות גדולות ונשגבות עד שגם כאשר הייתי לכם לאלוקים ואנהג עמכם במדת הדין [וכנודע ששם 'אלוקים' מרמו על מדת הדין] גם אז וידעתם כי אני ה' אלוקיכם, תדעו שגם הדין הוא לטובה [הנרמו בשם הוי"ה ב"ה]. וכלל הדברים, כי הקב"ה הטביע בקרבנו את תכונת הנפש שלא להישבר מכל המקרים הרעים רח"ל, אלא תמיד להיות 'עז' ותקיף ולצפות בדומיה ובסכלנות לישועתו ית'.

מִן הַבָּאָר

המהרש"ל מבאר את לשון התפילה 'ונפשי כעפר לכל תהיה', וז"ל. 'ואני שמעתי מה עפר הכל דורסים עליה ואחר כך היא דורסת על כל הדורסים (שלבסוף הכל עולים לשמי רום, וגופם ייקבר באדמה), אף אני כן לכל מצערי, עכ"ל. וכך הוא דרכו של עולם, שכל מי שדורסים עליו, ומשפילים את כבודו, הקב"ה מרימו ומגביהו, כ'עפר' שהכל דורסים עליו, אך בהגיע היום הרי הוא דורס על הנבראים כולם (חכמת שלמה ברכות יז. ועיי"ש בתוד"ה ונפשי).

ד. וכאשר סיפר הרה"צ רבי ישראל דב הלבערשטאם זצ"ל, שהנה בשנות המלחמה הראשונה עזב הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע את חצר הקודש בבעלזא וגלה לאונגריין (הונגריה), כשוך המלחמה יצא הרה"ק לשוב לכיסא ממלכתו, ובדרכו שָׁבַת לראשונה בעיר האלאשיץ, ולרגל המאורע נקהלו שם הרבה חסידים לרוב עד מאד, ואף זקנו הרב נפתלי צבי אונגאר זצ"ל ערך 'נסיעה' ולקח עמו את בנו רבי ברוך אברהם זצ"ל שהיה אז כבן י' שנה. ולגודל הקהל העצום שנאסף מקרוב ומרחוק היה הלחץ והדחק עד 'לב השמים', והיו צריכים לפלס דרך למהרי"ד בכח גדול, ואף השתמשו לשם כך בזרועותיהם... וכשנכנס המהרי"ד בליל שבת קודש לפני 'עריכת השולחן' קיבל הילד מכה עזה מהדוחפים, ומיד ברח לבית האכסניא ושוב לא אבה ללכת לביהמ"ד, ואכן בצפרא דשבתא ובסעודה שלישית הלך האב ר' נפתלי צבי לבדו לביהמ"ד. בעת רעוא דרעוין פנה אליו הרה"ק ושאלו היכן הילד (היה זה לפלא גדול בעיניו, כיצד הבחין הרה"ק בתוך הדחק והמהומה שאמש נלווה אליו בנו, וביותר, כיצד שם לבו שהיום הילד איננו), והשיב לו רנ"צ כי הילד ספג מכות 'זרוע' ב'לחיים' מהלחץ והדחק, וממילא החליט להשאר בבית, נענה לו המהרי"ד, לך אמור לבנך, א איד טאר זיך נישט דערשרעקן ווען ער כאפט א גוטן קלאפ' (אסור לו ליהודי להתפעל אף כשמכים אותו מכות נאמנות)... ואמר ה'ילד', שעבר את שנות המלחמה הנוראה, ובמהלכה עבר צרות צרורות וספג מכות הרבה, ודברות קדשו של המהרי"ד שלא להתפעל מכל מכה הן הן שעמדו לו להחזיק מעמד...

באר הפרשה - פרשת וארא

מעבודתו ולימודו, ואילו לחברו הגרוע ממנו יש עושר ונכסים ומנוחה. ולא ירע לבבו לאמר למה זה ה' תרדפני באפך חנם, ולרעי הפחות ממני נתת כל טוב, וכי לא טוב היה לך להעניק לי מטובך, הרי כל כוונתי לשבת בבית ה' באהלי תורה ואלה הסיבות מבטלים אותי חנם. כי לא כן הדבר, כי עמקן מחשבות ה' לא יבינם כל יושבי תבל, כי אולי רצון השי"ת לנסותו אם יהרהר אחריו. עב"ל.

ויעבדוני - התחזקות בעבודתו ית"ש ומעלת העמידה בנסיונות בפרשתן (ח כג), 'דרך שלושת ימים נלך במדבר', והקושיא ידועה, מה עניינם של 'שלושת ימים', והלא רצה הקב"ה להוציא את בני ישראל מתחת יד מצרים לחירות עולם, מה יתן ומה יוסף יציאתם לג' ימים בלבד. ונתבאר במפרשים (עיי' אלשיך ג יח), כי זה הכלל, אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו (ע"ז ג), והיינו שאינו מעמיד את האדם בנסיון שאי אפשר לו לעמוד בו, ולכן לא ציווה על פרעה לשחרר את בני ישראל עולמית, כי 'נסיון' זה למעלה מכוחותיו היה, ולא היה יכול לעמוד בו בשום פנים ואופן, ולא נתבע ממנו אלא להסכים כפי מדריגתו, והיינו לתת להם רשות לצאת לשלש ימים, שזאת עדיין היה ביכולתו להתגבר ולהוציאם¹.

בשלוות ומנוחת הנפש, אחר שהם מבינים להתבונן גם על יום 'מחר' - הן בעת צרה הן בעת טובה.

נפלאים המה דברי הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע על הפסוק (ו ו) 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתני אתכם מעבודתם', ולחיבת הקודש נביא את לשונו בהרחבה, כי התורה מלמדת אותנו עיקר ענין הסגולה אשר בעבודה יצאו ממצרים, והוא בהיות עם בני ישראל תחת כור הברזל, ויעבדו מצרים אותם בכל עבודה קשה, בכל זה נאמנה את א-ל רוחם, ולא הרע לבבם לאמר, למה זה אנחנו בני ישראל עניים ומרודים יותר מכל שארי האומות להיות נרדים בעבודת הפרך. וכי מפני שאנחנו 'מיוחסים' נשתעבד למצרים הפחותים והשפלים. אך בכל העת ההיא קבלו הכל באהבה וסבלו עליהם גזירת הקב"ה, (באמר) כי אם בעיניו הוא טוב, גם לנו ביושר. וזהו שנאמר (לעיל ב יא) 'ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם'... שראה ברוח הקודש את מדת הסבלנות של בני ישראל, כי נתנו שכמם לקבל הכל באהבה בגזירת השי"ת וכו', לא הוקשה בעיניהם כלום על השי"ת, ולכך זכו לגאולה. כי כן נכון להיות האדם מאמין בה' בכל דרכיו ומקרייו, וכשם שמברכין על הטובה, כך יברך אף אם ישיגוהו פגעי הזמן חלילה, ורבו עליו המטרדים המבטלין אותו

ה. דבר נורא אמר הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל (בספרו אמת ליעקב עה"ת), שהנה איתא בספיה"ק כי אם היו בני ישראל במצרים ארבע מאות שנה [כפשוטו של מקרא (בראשית טו יג) 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה'] אזי היו נשלמים כל התיקונים, ומיד היתה באה הגאולה השלימה, אך מאחר שבני ישראל שקעו במ"ט שערי טומאה כבר לא היה ניתן 'להתמהמה', והוצרך הקב"ה להוציאם קודם הזמן, לאחר שהיו מאתיים ועשר שנים בלבד, ועד עצם היום הזה עדיין אנו 'משלמים' אותם ק"ץ שנים שחסרו מהמניין, כי עוד לא הגיע העולם לתיקון השלם, ע"כ.

מעתי יש מקום אתנו לבאר מדוע אבה משה להוציאם לשלושת ימים, וכי מה 'רווח' יש בדבר אם מיד הם חוזרים להשתעבד תחת יד הרשעה, אלא רצונו של משה רבינו היה, לשחררם קמעא מהאוויר הטמא שבמצרים, למען יהיו אפילו לזמן מועט במקום אוויר זך ונקי, ללא טומאת וזוהמת מצרים, ובזה ייפקחו עיניהם ולבם, ותטהר נפשם אפילו במעט מגודל הזוהמה, ושוב יהא בידם כח לשוב ולסבול את השהות במצרים עוד ק"ץ שנים, ועל ידי זה 'חסלת סדר גלות'. אמנם, פרעה הרשע הבין ברשעותו את כוונת משה, ועל כן התעקש שלא להוציאם מתחת ידו אפילו לשלושת ימים בלבד, כדי שלא יוכלו להתרומם אפילו 'כדי נשימה' מהאוויר המזוהם, וממילא לא יוכלו להישאר במצרים, ולא יהא סיפק בידם להשלים את הזמן הקצוב והתיקון הגמור, ובעל כרחם יצטרכו לגלות גולה אחר גולה.

ומכאן למדנו כמה גדולים כוחם (אפילו) של ימים מועטים שהאדם מתנהג בהם בקדושה, ועד כמה גדולה השפעתם לדורות עולם, כי עד היום הזה 'בחשוכא שרינן' מחמת שלא נאות פרעה להוציאם מתחת ידו לשלושת ימים בלבד... וזו תשובה ניצחת כנגד הצר הצורר, היצר המקרר כל התעוררות לדבר שבקדושה, בתואנת שוא ומדוחים - מה ערך יש לדבר, ומה יתן לך ומה יוסיף אם תתנהג בדרכי הקדושה בימי השובבי"ם - הרי ממילא נפול תפול אחר

ו'שמע מינה תלתא', א. כל אחד נתבע לפי מצבו ומעמדו להתחזק ולהתעלות כפי עניינו, ואף אם עדיין אינו יכול להלך בגדולות ובנפלאות אך מ"מ אינו בן חורין להיפטר לגמרי, שהרי ענינו רואות שנתבע

פרעה על שלא שחרר אותם לשלושה ימים בלבד... ב. כל דבר חיזוק יש לו ערך וחשיבות, ואפילו פעולה מועטת 'קבלה קטנה' כגון דא'. ג. לעולם אל יאמר אדם שאין בכוחו לעמוד בנסיון כי חזק הוא ממנו,

גמר ימי השובבי"ם ותשוב להיות כאשתקד, אלא יבין וישכיל עד כמה מועיל לאדם אפילו טהרה לזמן אם יוציא את נפשו (לכה"פ) בתקופה זו מכל 'אוויר העולם' המזוהם... ובזה יקבל כח להתקדש עולמית.

1. מאמר נורא כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות כו) בהא דכתיב בפרשתן אחר מכת דם ויפן פרעה ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת' (ז כג), וצריך ביאור לשם מה הוצרך הכתוב להודיענו שפרעה בא אל ביתו, והרי העיקר הוא שלא שת ליבו, ומה נפקא מינה אם היה זה מחוץ לביתו [ובכלל, מה נפק"מ לדעת שהגיע בסוף לביתו ולא נשאר בחוץ...], ומבאר על פי מה דאיתא בזוה"ק (ח"א רלד). לפרש מה שנאמר (תהילים קב יח) 'פנה אל תפילת הערער' שהכוונה היא לתפילת יחיד שהקב"ה מהפך ומסתכל בה ובוחן האם ראויה היא שתתקבל, ועל דרך זה יש לבאר גם בהאמור כאן ויפן פרעה - שפרעה בחן ושקל בדעתו האם לקבל את האות שבמכת דם ולהיכנע, והיה לו רגע אחד של הרהור טוב, אלא שלבסוף גבר עליו יצרו וגמר בדעתו שלא להיכנע ושב לביתו כשאינו שת ליבו. ונכתב זאת בתורה, ללמדנו 'לימוד גדול, שהרהור טוב אף שלא תיקן אין שכחה בשמים, שכל עבודת האדם להכניע סט"א על כן מה שמהרהר טוב גם כן יש לו שכר'.

והדברים מבהילים למתבונן בהם, שהרי הדברים אמורים בפרעה הרשע, אך מכל מקום רגע אחד של הרהור טוב שהיה לו כבר נרמז בתורה 'אין שכחה בשמים', ואף שלא בא לכלל מעשה, מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר בהרהור טוב של יהודי, כמה מעלה יש לו, ועל אחת כמה וכמה אם בא לכלל מעשה...

2. סיפר לי אחד מחשובי מבני החבורה, ששמע מאחד ממכריו שלפרנסתו הוא עובד באחד 'הבנקים' הגדולים בארץ, בבנק המיועד אך ורק לבעלי עסקים אדירים, כמו חברות גדולות מאד או בנקים, ומתוקף עבודתו עוברים תחת ידו דבר יום ביומו סכומים עצומים והון עתק בהעברות והפקדות ומשיכות. באחד הימים סיפר ה'פקיד' לידידו - אתמול התקבל בבנק מאדם אחד סכום בן 10 מספרים - מיליארד ושלוש מאות מליון שקל (1,300,000,000), ולמחרת (כלומר 'היום') 'משך' המפקיד את כל כספו בחזרה. שאלו הידיד 'אפוכי מטרטא למה לי' - מה העניין בזה, להפקיד ולמשוך מיד תוך כדי 'מעת לעת'... הסביר ה'פקיד', הנה 'הבנק' משלם ריבית על הכסף המופקד אצלו, והגם שמדובר ב'אחוז' (פראצענט) נמוך מאד מאד, מ"מ כאשר מדובר בסכום אדיר כזה עולה סכום הריבית למאות אלפים (וכמו בן מאליו, ככל שיתארך זמן ההפקדה כך יגדל הרווח מהריבית).

המשיך הפקיד, אם תשוב ותקשה, מה הרווח של הבנק בכל 'הסיפור' הזה... מדוע הם מוכנים לשלם כ"כ הרבה על הפקדה אפילו לזמן קצר ביותר, כי אכן, הם באמת אינם מחלקי מתנות ולא נותני צדקה... אלא מאחר ש'הבנק' בעצמו עושה 'עסקים' והלוואות למיניהם, ולזה הוא נצרך בכל עת לכסף מזומן ו'נוזיל', ורווח שלו עולה פי כמה וכמה מסכום הריבית שהוא נותן למפקיד, לכן שווה לו לשלם גם על כל הפקדה, ואפילו אם היא רק לזמן מועט. ומכאן למד לקח נפלא ועצום, הימים ימי שובבי"ם, ואיש היהודי מתעורר לקחת את עצמו, להיכנס להיות בכלל יראי ה', אבל, רק חכך בדעתו כן, מיד בא לנגדו היצר וטוען כנגדו, הרי נפול תיפול לאחר יום, מה שווה כל ההתעוררות שלך, עוזב מעיקרא ואל תכנס לזה כלל, לזה אומרים לו, אין לו להקב"ה בעולמו אלא 'אוצר' של יראת שמים בלבד - כביכול הקב"ה 'משלם שכר טוב ליראיו', ואפילו 'יראת שמים' של יום אחד (אפילו התגברות אחת על נסיונות היצר), כל חיזוק בענייני יראת שמים עולה לשמים ממעל ונכנס לאותו 'אוצר' (כספת), והקב"ה משלם שכר טוב ליראיו כי כביכול הוא נצרך לאותו 'פקדון', מאחר שיש לו נחת רוח עצומה מזה, ונחת רוח שלו כביכול הרבה יותר מהנראה בעולם הזה, ו'שווה' לו כביכול לשלם 'ריבית' לנצח נצחים.

מעתה, אל יאמר אדם, מה רווח ב'יראת שמים' של יום אחד, כי כשמדובר ביראת שמים, הרי בשמים היא שווה 'מיליארדים', וכביכול יש שם רווחים אדירים ועצומים גם על 'הפקדה' ליום אחד בלבד, ומכש"כ אם יצליח עוד יום ועוד יום, שאין ערוך לגובה הרווחים. והוסיף ברמז נאה ומתקבל שעל כגון דא אמר הכתוב (משלי ב ד) 'אם תבקשנה כסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה'...' אם תבין שכל חיזוק ביראת שמים היא כמו עסק בכסף וכמטמונים ששווה לשלם 'ריבית' עליהם אז תבין ותרדוף אחר יראת ה'...

ראש לעובדי ע"ז, וגם רבי עקיבא היה ממשפחת גרים, ועי"ז, כשרצה לעבוד השם היה קשה לו מעשה אבותיו קוצים ודרדרים, וכשאדם מכניע החלק הרע מקרבו ומברר מידותיו גורם יחוד עליון בג"ע, ואח"כ נמשך הדבר לעוה"ז ונעשה מזה הלכה, וזה פירוש על קוץ וקוץ - ממה שעקצו אותו בקוצים וברקנים נעשה מזה תילי תלים של הלכות. עכ"ל. ומלבד ממה שלמדנו מכאן עד כמה מתעלה האדם דייקא מקושי הנסיון, וממה שעוקצים אותו בקוצים וברקנים, שכל כוחו של רבי עקיבא הוא רק מהיותו בן גרים, הרי יסוד גדול וחיווק עצום נאמר כאן, מי שהזמין לו הקב"ה נסיון קשה הרי זה מוכיח שיש בו נשמה קדושה וגדולה²,

שאם אכן הוא למעלה מכוחותיו - לא היה הקב"ה מביאו לידי נסיון זה, וכמו שלא בקשו מפרעה לשלח ליותר משלושת ימים, נמצא שעצם הדבר שהוא מתנסה בנסיון פלוני, הוא גופא ההוכחה הגדולה ביותר שאכן יש בכוחו לעמוד בו ולנצח את היצר הרע".

וביתר שאת מצינו נוראות בדברי הרה"ק האור לשמים' זי"ע (חקת ד"ה ומשם בארה) בהאי לישנא קדישא, וזה פירוש הגמרא (מנחות כט:): רבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ תילי תלים של הלכות, כי הנה כל הנשמות הקדושות והגדולות הקב"ה נוטע אותם במקום עומק הקליפות וכו', כמו אברהם היה בן תרח שהיה

ח. וכן פירש הרה"ק השפת אמת' זי"ע (שופטים תרל"ד ד"ה כי תצא) במה שנאמר (תהלים כז ג) 'אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', ר"ל, אם תקום עלי מלחמת היצר אזי בהא גופא אני בוטח שיש בידי לעמוד ולהתגבר, שאם לא כן הרי לא היתה קמה עלי אותה מלחמה, והכי פירושא דקרא בזאת במלחמה עצמה, היא הסיבה להיות אני בוטח.

מִן הַבָּאֵר

בלשון הזה אמר הגר"א מווילנא זי"ע, ניכר נפלאות הבורא ית"ש שמחזיק ליצר הרע כמו קשור בחבל, ואין מניחים אותו לשום אדם אלא כפי השיעור שיוכל האדם לשבור אותו (אורות הגר"א - שיחות אות ג).

ט. סיפר כ"ק האדמו"ר מספינקא (ב"ב) שליט"א, שבימי בחרותו היה אצל הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, ובתוך הדברים אמר לו, הנה אמרו חז"ל (סוכה נב.) 'כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו', ובאו בכך להזהיר את האנשים הגדולים' מתוקף התגברות היצר הרע עליהם. אך על דרך זה אמר הרה"ק מווארקא זי"ע להיפך, אם רואה האדם ש'יצרו גדול', אל יתייאש, אלא ידע כי זהו סימן מובהק שהוא 'גדול מחברו', ויש בו כוחות נפש גדולים ועצומים, ובידו לעמוד בכאלו נסיונות...

וכבר היה מעשה נורא באיש שלא היה שומר תורה ומצוות שירד מטה מטה עד שאול תחתיה רח"ל, וכבר רצה לישא בת אל נכר, וניסו לדבר על ליבו שלא ינתק עצמו ממסורת אבות ומשרשרת הדורות, אך הלה בעקשנותו ל"ע... לבסוף הצליחו לפעול אצלו שטרם כל מעשה יכנס לקודש פנימה אצל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, משעמד לפני הרבי וסיפר על כך, נענה לו הרבי, אני מקנא בך... השתומם הלה למשמע הדברים, והסביר לו הרבי, אם מן השמים העמידו אותך בפני 'נסיון' כזה, הרי זה מורה לנו שיש בכוחך להרחיק מעליך 'יצר' גדול וכבד כזה, ראה נא כי אותי לא ניסו בכגון דא, והיינו שאין לי כוחות ותעצומות נפש כשלך... הדברים אלו חדרו אל ליבו ונכנסו בו כארס של עכנאי עד שחזר למוטב.

כ"ק האדמו"ר מהרי"י מסקולען זי"ע היה דר מקדמת דנא בעיר מאנטריאל, באותו מקום דרים היהודים בסמיכות לנכרים וגויי הארצות, וממילא יש שם נסיונות גדולים ועבודה קשה בענין שמירת עיניים. והיה שגור על לשונו, כי כמו שבמלחמה יש הרבה דרגות בין החיילים, ובכל מקום אל החזית נשלחים רק הטובים והחזקים ביותר הנקרא קומנדו, כך כאן במאנטריאל שהנסיונות בשמירת עיניים קשים יותר, בוודאי כל הדרים כאן הם החיילים החזקים ביותר בצבא ה', על כן חזקו ויאמץ לבבכם כל דרי העיר הזאת, כי סימן הוא לכם מן השמים שאתם החזקים ויש בידיכם כח עוז ותעצומות לעמוד בכל הניסיונות.

וללמד לכולנו (לא רק לתושבי מאנטריאל), לעולם אל ישבר לב האדם בראותו כי יש לו יצר קשה (יצרים קשים), כי אדרבה כאמור, כפי מה שהיצר גדל אצלו, יש בזה הוכחה לכוחות וחוזק שנתן לו הבורא. ולכן בדורנו דור האחרון אנו מתנסים בנסיונות אשר לא ראו אבותינו, כי יש בזה סימן לכוחות אדירים שניתנים לנו מן השמים, זה הכלל, במקום המלחמה, שם מעמידים את החזקים ביותר.

והייתי לכם לאלוקים - ימי טהרה והתקרבות לבורא ית"ש עומדים אנו בעיצומם של השובבים, ימים בהם הקב"ה דורש ומבקש מכל אחד ואחד לצאת מ'טומאת מצרים', כל חד וחד בדיליה, ולשוב אליו באמת ובתמים, ימים בהם הקריאה מעוררת את הזמן ל'גאולה שלימה' י, ויש בהם סיוע ועזר אלוקי להתקרב אליו ית"י.

ודייקא לרום מעלתו מעמידו השי"ת בנסיון כדי שיגיע לרום המדרגה. ומעתה אל יפול רוחו בקרבו לנוכח הנסיונות הקשים והמרים המתחדשים לבקרים, אלא יתבונן כי יש בכוחו לעמוד בנסיון, ולא עוד, אלא שנשמה גדולה עם כוחות עצומים שוכנת בקרבו, ועל ידי שיעמוד ויתגבר לעשות רצון קונו - יתעלה יותר ויותר.

י. מאמר נפלא ויקר אמר איש חכם ונבון שליט"א, כשהוא מקדים לספר ממה שהיה לפני שנים רבות במקום מגוריו בעיר חיפה יצ"ו, איש אומלל ומסכן היה חי בגפו, 'כולו אומר עניות דלות ואביונות'... בבגדים מטולאים קרועים ומטונפים, ואף 'עני בדעת' היה, ודיבורו עילג. ל'פרנסתו' עסק האיש בקיבוץ נדבות בכל הזדמנות, בבית ובשדה, בבית הכנסת ובשמחות וכו', ואכן הכל היו מרחמים עליו לנוכח מראהו וממלאים ידו ב'מצלצלין'. באחד הימים ראהו (המספר) עומד בשערי הבנק, כש'בן שיחו' הוא 'לא פחות ולא יותר' - 'מנהל הבנק' בכבודו ובעצמו, הלבוש מחלצות בהידור רב, והמה משוחחים במשך זמן רב, וכך חזר ונשנה המראה מידי כמה ימים, ועשה אותו ת"ח 'חשבון' לעצמו, מה לאותו הלך ולמנהל הבנק... בעל כרחך תאמר שהלה 'גביר' אדיר ובעל בעמיו, ואין 'תוכו כבדו'... אלא שמאחר שמנהל הבנק חס על לשכתו המכובדת שלא תיטנף ח"ו על ידי אותו 'קבצן' על כן הטריח עצמו לצאת לרחוב העיר ולדבר עמו, ומעתה אם היה 'שווה' למנהל בכבודו ועצמו לצאת מלשכתו, לרדת 'מן ההר אל העם' הרי זה מוכיח בעליל שאינו סתם עוד אחד ממשתמשי הבנק, אלא הוא עשיר אדיר ויש לו למנהל 'רווחים' עצומים ממנו (ומאז חדל להעניק לו ולקיים בו 'מצוות צדקה'), ואכן 'חכם עדיף מנביא', ואחר מותו מצאו בדירתו הרים של מטילי זהב (Gold bars) כבדים, והתברר שכיוצא בהם הפקיד בכספת (סעי"ף) הבנק.

ממעשה זה למד המספר לקח טוב ומוסר השכל, כי אם 'שווה' למלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו 'להתעסק' עם בריות שפלות כמונו, קרוצי חומר ובשר דם, הרי לך ראייה גדולה ש'גבירים אדירים' אנו, וכביכול כדאי לו 'העסק', באשר יש לו מאתנו רווחים גדולים ועצומים...

וביותר אומץ נאמר, למי שהקב"ה מנסה אותו בגוף או בנפש רח"ל, אל ידמה בנפשו חלילה שהוא 'מסכן ועני', או שח"ו השי"ת מאס בו ח"ו, ומשנאתו הביא עליו ייסורים הללו, אלא אדרבה, יבין וישכיל, כי אם 'שווה' לו לאבינו שבשמים 'לרדת' אליו - לנסותו בדברים קשים ופחותים, הרי זה אות ומופת כי יש לו בזה כביכול 'רווחים' בלי גבול... אלא שפעמים ה'אוצר' מוטמן ומכוסה נעלם מעיני כל חי ואפילו מה'קבצן' - זה שעומד בנסיון בעצמו... ואין לו אלא לפקוח עיניו ולהאמין בעצמו...

יא. נפלאות שמענו מאיש צדיק בנש"ק שליט"א, במה שאירע ב'באס' (אוטובוס) שנוסע ממאנסי לבארא פארק, והסתובב מתחנה לתחנה לאסוף את הנוסעים, והנה, עד שגמר את סיבובו היה הבאס מלא עד אפס מקום, ואז עלה עליו יהודי מבוגר, ת"ח עצום ונשוא פנים, אבל, איש לא קם מלפניו לפנות מקומו בכדי לכבדו (אולי מחוסר שימת לב, ואכמ"ל), למען יוכל לשבת על כסא במשך הדרך הארוכה הנמשכת כשעה ומחצה, בלית ברירה נשאר הזקן לעמוד על רגליו. מקום עמידתו היה בתחילת הבאס, בסמיכות אל בחור צעיר שישב אף הוא בספסל הראשון, אבל משום מה לא מיהר לקיים בעצמו 'מפני שיבה תקום', והנה רואה הזקן שהבחור יושב ועיניו עצומות לגמרי, הבין האיש כי בחור קדוש לפניו, השומר על עיניו מכל משמר, החל הזקן להתחקות אחרי מעשי הבחור, ואכן, בכל עשר דק' בדק האיש, והנה עדיין עיני הבחור עצומות, כן היה אחרי חצי שעה של נסיעה ואחר שעה... וראה שאין הבחור שקוע בפרק 'הישן'... אלא הוא ער בכל אבריו וחושיו, זולת עיניו שהם עצומות... בטרם הגיע הבאס לבארא פארק פנה אליו הזקן ושאלו, הגידה נא בחור יקר, מה שמך, מי אבותיך, ואצל איזה רב ורבי למדת, היכן קבלת השגות נעלות כאלו בשמירת עיניים, באיזה ספר למדת, ומי בני החבורה שלך... איך קנית תעצומות נפש גדולות כאלו, לשבת בכל הדרך מבלי לפתוח את העיניים אפילו פעם אחת, כאשר עיני ראו אותך ולא זר.

נהנה הבחור, ונענה, איך האב נישט געקענט צוקוקן - לא יכולתי לראות כמו עיניי כיצד יהודי חשוב, ת"ח נשוא פנים ומבוגר עומד על רגליו ואני אשב... על כן... סגרתי את עיני שלא לראות את המחזה... ע"כ ה'מעשה' שלא היה ולא נברא. וכל השומע ישחק לו. ומדוע ישחק השומע, כי אך לשחוק והיתול היו מעשי הבחור, וכי אם תעצום

אוציא אתכם ממה שאתם רגילים לסבול את טומאת מצרים, כי כל עניין הגלות הוא מה שמתרגל לחיות תחת שלטון הרע, וסוד הגאולה הוא שמרגיש בעצמו שאינו מוכן להמשיך יותר בדרך הרעה. ומסיים וז"ל, והוא עצה היעוצה לכל איש ישראל על ידי שמרגיל עצמו להיות שונא הרע בתכלית השנאה וכו' וזה התחלת הגאולה, עכ"ל.

בראש ובראשונה מחובת האדם להשתוקק להתקרב אל ה' וללכת בדרך טובים^ג, ולשאוף בכל ליבו ונפשו להתרחק מן הרע, ומאידך לרצות לצאת מן הרע לבל יהא 'שקוע' בו. וכמו שפירש הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"א ד"ה והוצאתי) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בכתוב בפרשתן (ו ז) 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים', שכך אמר הקב"ה -

עיניך נשתנה המצב, האם כבר נפתר הדבר, האם כבר מצא הזקן מקום לשבת, והרי עדיין הוא עומד על עמדו, כשרגליו כואבות והוא משווע לכסא לשבת.

אף אנו הבה נחשב חשבונו של עולם, אם איננו דומים לאותו בחור, הקב"ה שהוא 'זקן' מלא רחמים 'עומד' לפנינו, בסמיכות אלינו, והוא ממתין עלינו 'שובו, שובו', נותן לנו ימים גדולים הבאים לטובתנו לצחצח אותנו מכל טינוף ולכלוך, וכי אם נעצום את העיניים - שלא להתבונן בחשיבות וגודל זמנים נעלים הללו, אזי בזה הם מסתלקים והולכים מאתנו, הרי הם 'חיים וקיימים', עומדים בסמיכות אלינו, ואיזה 'פנים' יש לדבר... וכן שלא נישן בהולך בטל כישן דמי, והחכם יפקח עיניו ויכבד את ה'זקן', בכבוד הראוי, לעשות רצונו ולהתקרב אליו באמת ובתמים, ויטיב לנו בזה ובבא. יב. מעשה באחד מתלמידי נובהרדוק שעלה לארה"ק בימי קדם - לפני המלחמה. והנה באותם הימים היתה העיר בני ברק 'מושבה' קטנה, ומסביבה שטחים אדירים ריקים (לשם נפשטה לאחמ"כ בני ברק דהיום, ועוד ערים), אשר בעד כמה פרוטות היו מקבלים 'בעלות' על שטחים ענקיים, ואכן, כל מי שקנה כן, מכרם לאחר 20-30 שנים תמורת הון רב, והתעשר עד מאד.

מיודענו זה לא עסק בזה כלל, אמנם, כעבור שנים רבות, ישב פעם עם צאצאיו, ועלתה שיחתם אודות פלוני שקנה בשעתו שטחים אדירים, ולאחר שנים הרבה מכרם והתעשר בעשירות מופלגת, ושאלו הבנים את אביהם, נו, והיכן היית, כיצד עברת את השנים הללו מבלי לקנות לעצמך מאומה... ענה להם אביהם, שאלה קשה שאלתם, שאלה שאין עליה תשובה, כי אכן אילו היה לי אז שכל, הייתי קונה שטחים עצומים בפרוטות אחדות. אבל אני חושב לעצמי, שאלה זו בדיוק ישאלו אותי לאחר 120 בעלותי השמימה - הרי היית בעולם הזה - עולם העשיה, היית יכול לקנות לנצח נצחים קנינים אדירים, עם כל דבר קטן, כל פעולת טוב קטנה, כל איש"ר, כל שמירת עיניים, הרי בזה היית קונה לעצמך שטחים אדירים בג"ע. היכן היית... מה עשית... מדוע לא נצלת את ההזדמנויות.

כן נאמר לדידן, כאשר הננו עומדים בימים קדושים של שובבי"ם, הבה נזהר לבל תתפסנו הבושה לאחר הימים הגדולים, לבל יוכלו לשאול אותנו, רבי יהודי, היכן היית, הרי היית יכול לקנות כל כך הרבה קניני נצח... מדוע נשאת מאחור...

יג. וכך פירש הרה"ק ה'אור לשמים' בדברי רש"י בריש פרשתן (ו ג) 'וארא - אל האבות', ובפשוטו תמוה מאוד מה חידש רש"י בדבריו אלו, והרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב', ומי אינו יודע שאברהם יצחק ויעקב הם המה האבות הק'. וביאר כי 'אבות' הוא מלשון 'רצון' (כמו 'ולא אבה לשלח', להלן י כז), והכי קאמר רש"י, שהקב"ה מתגלה לכל מי שרוצה ומשתוקק לכך, וכלשון קדשו הגם שעדיין אינם עובדים להשי"ת רק שיש להם רצון טוב לזה - יהיה להם גם כן גילוי ית"ש (וכע"ז ביארו בהרבה ספה"ק).

מִן הַבַּאד

לימוד נפלא מלמדנו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן) וז"ל, איתא במדרש (שמו"ר י ג) איך היתה הצפרדע נכנסת לתוך בתיהם של גדולים העשויים משיש, אלא שהיה אומר לשיש עשה לי מקום שאעלה ואעשה רצון בוראי והיה נבקע השיש. ועל דרך זו צריך כל יהודי לומר ללבו האטום כאבן, התבקע כדי שאעשה רצון בוראי... התבקע כדי שאעשה רצון בוראי... שאפילו בשביל הצפרדע נבקע השיש בלכתה לעשות רצון הבורא יתב"ש.

פרשיות השוכבי"ם (שמות), 'ואלה שמות בני ישראל הבאים' שסופי תיבות עולים לתיבת 'תהלים', להורות על אמירת תהילים בימים אלו שבסגולתם ינצל אדם מגלות מצרים - כל חד וחד ב'מיצרי' ומצוקותיו. והיינו שטמון ונגזו בהם" כח רב ועצום לטהר את נפשותינו מכל סיג ופגם", ולהחיש ישועה רבה לכלל ולפרט".

ה'פלא יועץ' (ערך תהלים) מאריך בגודל התיקון שנעשה על ידי אמירת תהילים, ומוסיף ה'פלא יועץ', וז"ל, ויש קבלה מאנשי שם הקדושים, שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות, יקרא כל התהילים בכל יום בלי הפסק, בכוונה והבנעה ויראה נפלאות, וזה בדוק ומנוסה, עכ"ל.

ביותר הדברים אמורים בענייני 'יראת שמים', שחובת האדם להשתוקק בכל לבבו לזכות ליראת שמים, ולהמאים את הרע והתאוות השפלות בעיניו^{טו}. וכמו שדייק הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שרק במכת צפרדע מצינו ש'ותבאש הארץ', והרמו בזה, עפ"י מה דאיתא מהאר"י הק' שמכת צפרדע היא כנגד 'מידת היסוד', והעצה כנגד תאוות רעות הוא שימאים בעיניו עד שיהיו בעיניו כדבר סרחון המעלה צחנה ובאשה^{טז}.

יושב תהילות - ענין התיקון ע"י אמירת תהלים

תיקון נפלא ונורא הובא בקדמונים לימים הללו - להרבות באמירת 'תהילים', וכמו שאמרו צדיקים (עיין 'דברי יחזקאל' ריש פרשת שמות) לרמוז בפסוק שבראש

יד. מעיקרי השגת יראת שמיים הוא על ידי ההתבוננות ושימת לב, וכמו שכתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לנכדו הבח' מוה"ר מנחם נתן הי"ד, וז"ל. ב"ה, א' פר' בא. לנכדי היקר מ' מנחם נתן שי"... ואשר כתבת לכתוב לך בענין יראת שמים, הנה אתמול נקרא בפרשה (וארא) 'הירא את דבר ה'" (ט כ) וכתוב (פסוק כא) 'ואשר לא שם לבו' וכו', משמע כי ענין יראת ה' היא לשים לב לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובזה משיגים יראת שמים, זקינך הדו"ש, חי"ק.

וכבר כתב ה'מסילת ישרים' (פ"ב) 'וההולך בעולמו בלא התבוננות אם טובה דרכו אם רעה, הרי הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו וודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו'.

טו. וכך ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט ד"ה ובמ"א) 'ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך' (דברים כג טו), לא יראה - ס'זאל דיר נישט געפעלן (לא ימצא הדבר חן בעיניך), אלא התקדש עד שתמאס את הרע...

טז. שמעתי מהרה"ח רבי חיים זילבערמאן שליט"א בהפלטת ה'יראת שמים' של החלבן הנודע בעיה"ק ירושלים הגה"צ ר' בצלאל מילכיגער (- חלבן) אשר היה בקי בכל התורה כולה ומ"מ לא אבה להשתמש בכתרה של תורה ובחר לעצמו להיות חלבן, מדרכם של החלבנים היה להלך בכד שלהם ובהגיעם לבית הקונה היו מודדים בכלי המדידה ושופכים ממנו לתוך כדי הלוקחים, והנה חלקו של ר' בצלאל היה לסובב בין הבתים באזור 'רחביה' בירושלים, ולרוב יראת שמים שבערה בקרבו חשש מהנשים היוצאות לקראת בואו, על כן פתח פיו בתפילה באמירת כמה פרקי תהלים שלא ישל, לאחמ"כ טבל כובעו בציר הדגים מלוחים למען יהא ריחו נודף למרחק מרחקים, ולא יוכל לעמוד מסביבו אף יותר מארבע אמות, וכך הרוויח שהנשים אשר הוצרכו לקנות החלב היו מתרחקות ממנו כמטחווי קשת כי לא היה בידי בר אנוש לסבול אותו הריח, על כן הן היו מניחות את הכד מחוץ לביתן, ואינן משתהות לידו אפילו רגע כמימריה אלא מיד בורחות ביתה פנימה כל עוד נשימתם באפם. אותו הריח לא סר מעליו למשך כל היום אך ריח זה עדיף משאר 'ריחות'...

יז. אמרו רז"ל (מדרש תהלים א) שביקש דוד מלפני הקב"ה שיהא נחשב אמירת תהילים כמו העסק בנגעים ואהלות. יש שביארו הדמיון בין תהילים לנגעים, שהרי ב'נגעים' ואהלות' מצינו ש'הטומאה והטהרה ביד כהן' (נגעים ג א), ואם הכהן אינו בקי בדיני נגעים עומד עליו ישראל תלמיד חכם ואומר לו - נגע זה טמא ואומר הכהן 'טמא' ונטמא האיש, וכן להיפך אם טהור הנגע אומר לו הישראל אמור טהור והוא אומר כדבריו ונטהר האיש. והרי, שטומאת הנגעים וטהרתן תלויים ועומדים ב'מאמר פיו' של הכהן אף אם אינו יודע מהו סח, על דרך זה כוחם של אמירת תהילים שאף אם אינו מבין מה שמוציא בשפתיו, הרי דבריו עושים פירות ופועלים גדולות ונצורות בשמי מרומים. יח. כתב החיד"א ב'מדבר קדמות' (מערכת ת' - תהלים) וז"ל, דוד המלך התפלל 'יהיו לרצון אמרי פי' שהקורא תהלים יהא חשוב כעוסק בנגעים ואהלות. וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי העוסק בסדר טהרות הוא תקון לעוונותיו של אדם. ואפשר שזו הייתה כוונת דהע"ה דהקורא תהלים יהיה חשוב כנגעים ואהלות, וממילא יהיה בזה תקון לפגמיו...

באר הפרשה - פרשת וארא

וראיתי לרבינו אפרים בפירושו על התורה (כ"י פ' וזאת הברכה) שכתב וז"ל, 'כל האומר תהלים בכל יום כאלו קיים כל התורה כולה, וזהו תוכו לרגלך ישא מדברותיך (דברים לג ג) ר"ת תלים, וסמיך ליה תורה ציוה לנו משה' עכ"ל. ועוד כתב רבנו אפרים (פ' ויגש) את כל כבודי במצרים (בראשית מה יג) ס"ת תלים, לרמז שכל האומר תהלים כל יום זוכה להיות תחת כסא הכבוד', עכ"ל.

על כן מן הראוי לכל הרוצה להיטהר ולתקן עצמו - להרבות בתהלים, ובפרט שאכשר דרא ורבו בקרב כל הארץ מניינים לאמירת תהלים בימים אלו, וכל המזרז עצמו יזכה לרוב טובה.

כן כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע בתשובותיו (מהדו"ק או"ח לה), לאיזה חוטא - ידבק מאד בשירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב בלב האדם אהבת הבורא ב"ה. כיו"ב מספרים על הגה"ק רבי שלמה קלוגר זי"ע שהיה מסיים את ספר התהלים בכל יום ויום.

הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע רבה של ירושלים עיה"ק היה ידוע כגברא דמאריה סייעיה, ומלבד מה שישב על מדין להורות ההלכה בעיר הקודש גם נשא על כתפיו את משא העם, לעזור ולייעץ לכל אחד מאנשי ירושלים בענייניו הפרטיים. ואף היה משכין השלום בין איש לאחיו, וראו בחוש היאך שבכל דבר שהגרי"ח היה מעורב היתה הברכה שורה. פעם שאלוהו מקורביו במה זכה להיות 'גברא דמאריה סייעיה', והשיב, שזכה לכך מפני שהוא מסיים את ספר התהלים כולו בכל יום ויום, ומה שהנהיג עצמו בכך, הוא מחמת שנישא לאחר שנת העשרים, וידועים דברי חז"ל על הנישא לאחר שהיה בן כ' שעליו להישמר כל ימיו (ראה קידושין כט:), וכיון שאין דבר המטהר את נפשו של אדם כמו אמירת תהלים, על כן מסיים אני בכל יום כל ספר התהלים.

יט. הרה"ק מגאסטינין זי"ע היה ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ, והיה מכונה ה'תהלים רבי', באשר הרבה תדיר באמירת תהלים, ואף היה אומר לכל מי שפנה לפתחו בבקשת ישועה ורחמים שיאמרו קאפיטל פלוני ופלוני, ומשנשאל על כך, אמר 'שמעתי ממורי ורבי הקדוש מקאצק זי"ע', שאם היה דוד המלך ע"ה מסדר את ספר התהלים לפי הסדר (פירוש לפי סדר חייו) היו יכולים באמירת תהלים אפילו להחיות מתים, וסיים הרה"ק מגאסטינין, שיש לדייק מדבריו, שעתה לאחר שדוד המלך סידר את ה'תהלים' שלא לפי סדר תהלוכות חייו (כהא דחזינן שפרק ג' אמר דוד 'בברחו מפני אבשלום בנו', ואילו פרק נט אמר 'בברחו מפני שאול במערה', שקדם הרבה שנים לבריחתו מאבשלום), אז אין בכוחנו להחיות מתים על ידי אמירת תהלים, אך את כל הישועות - עד תחיית המתים ולא עד בכלל - יכולים לפעול על ידי אמירת פרקי תהלים.

וכבר כתב ב'עמק המלך' (שער תיקוני תשובות דף ט"ו, הובא בשל"ה מס' חולין), מצאתי כתוב בספר שחיבר מורינו הר"ר אביגדור קרא... שבכפר אחד הסמוך לערפורט היה איש פשוט שלא היה יודע כי אם פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה, ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה שם בעיר, ובין זרועותיו נשא עמו ספר קטן, שאלו הרב וכי לא אתה זה שקברנוהו ביום פלוני, אמר לו, כן אני הוא, שאלו הרב מהו הספר הזה אשר לך, אמר לו 'ספר תהלים', ובאתי להזהירך שתזהיר את כל בני הישוב שהייתי דר בו, שימלטו נפשם משם, כי כלתה עליהם הרעה, כי כל זמן שהייתי חי וגמרתני את כל ספר תהלים בכל יום (הג"י בשל"ה כל שבוע), כמה שנים, בזכות זה האריכו שלוה, ומעתה אין מי שיגן עליהם. למחרת קרא הרב לכל בני הקהילה ומסר להם את הדברים הנוראים שראה בחזיון הלילה, ואכן כל אלו אשר נסו מהעיר הצילו את נפשם, ואלו שנשארו בבתיהם פגעה בהם יד ה' רח"ל. חזינן מכאן כוחם של מזמורי התהלים שהצילו את כל העיר מכליון וחרץ.

ומהיום ההוא ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל, היה מסיים בכל שבוע את כל ספר תהלים... כי מי שהוא רגיל ודש בו בספר תהלים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים רעים, מעליו ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה הרבים, ע"כ מצאתי בספר הנ"ל דר' אביגדור קרא (עכ"ל 'עמק המלך'). ואם בכל השנה הדברים אמורים, ק"ו בימים קדושים אלו.

כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע אמר פעם לאברך שהתאונן בפניו על איזה צרה שנקלעה לביתו, אמר לו הרבי - והוא יסוד גדול לכל תהלוכות חיי האדם, על כל איש מבני ישראל לומר בכל יום כמה פרקי תהלים, וכמשל למי שיש לו חשבון בבנק, אם יפקיד כסדר ממעותיו אצל פקידי הבנק, אזי בבוא יום פקודה - כשיכתוב צ"ק (טשעק) בסכום גדול - יכבדוהו פקידי הבנק, אבל אם לא יפקיד הלה למלא את קופתו בבנק, בוודאי שבבוא העת יחזירו הפקידים את הצ"ק, ואפילו פרוטה אחת לא יתנו למביאו. כיוצא בו המפקיד מידי יום ביומו כמה פרקי תהלים ב'חשבון' שלו בשמים ממעל, אזי אם ח"ו יהא עליו איזה קטרוג בשמים - מיד יש במה לכסות ולסתום פי המקטרגים,

כתב בה הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה ויצום), וז"ל, נראה דרצה להזהירם שלא יבזו המלך, ויתכפרו לו עוונותיו, ולא יבואו המכות עליו בדין, עכ"ל.

עתה בין והתבונן, הנה עומד לו פרעה הרשע ומשעבד שישים רבוא מבני ישראל בעיניו קשים ומרים, ובדין הוא שילקה כהנה וכהנה, ואפילו הכי, בזכות בזיון מועט, שלא ינהגו בו כבוד כראוי, ייפטר לגמרי מהמכות. ק"ו בן בנו של ק"ו לדין כל אחד באשר הוא, שאף אם אינו במעמד ובמצב הראוי, עדיין הוא רחוק מלהיות פרעה או בדומה לו, א"כ בוודאי שע"י הבזיון ייפטר מכל מיני מכות ה"כא.

בה ביאר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (ליקוטי הרמ"ל מבוא התפילה ה-ח) בלשון הכתוב (תהלים קו יז) 'אוילים מדרך פשעם ומעוונותיהם יתענו', שיש 'שמענים

צא ולמד מדברי קדשו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע (ליקוטי שושנה ד"ה שירו) שלעיתים יש קטרוג גדול על האדם שאפילו הצדיק אינו יכול לבטל את תוקף הקטרוג בתפלתו, ואז צריך לקשר את האי גברא בעולם הגדול הנקרא 'תהלה'... ששם יש אור גדול ואין כח בדין לקטרוג שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק הבל, ולבך נקראים שירי דוד מלבנו 'תהלים' שיכולין לפעול על ידם הבל (בעולם שנקרא תהלה) ואין שטן ואין פגע רע, עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

ולמקללי נפשי תידום - במעלת הבזיונות וההכנעה להציל מכל רעה

בפרשתן (ו יג), 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים', וברש"י, 'צום עליו לחלק לו כבוד בדבריהם'. נוראות

שכן שמורים עבורו כמה וכמה חבילות של תהלים ב'חשובן', אבל אם לא יפקיד וחשובנו למעלה יהיה ריק, לא יהיה במה 'לכסות' ולסתום פי המקטרגים...

כ. שמעתי מתלמידי של הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב אשר שמע מרבו שבבחרותו למד בראדין בישיבתו של החפץ חיים זי"ע, ומדרכו של החפץ חיים היה לעורר רבות להימנות על חברת 'מזהירי שבת' - המה הסובבים בעיר ומזהירים את בעלי החנויות לסגור עסקיהם בערב שבת מבעוד מועד שלא יבוא לידי חילול שבת ח"ו (וע' מ"ב ס" רנ"ו סק"ב שהאריך בזה ובגדל שחרם), ולעיתים אף החפץ חיים עצמו היה יוצא אל השוק בלא לחוס על כבודו. פעם אחת קרא החפץ חיים לרבי אברהם שיתלווה אליו במסע הקודש ברחובות ובשווקים, יחדיו עברו מחנות לחנות והאיצו במוכרים לסיים מלאכתם בזריזות, והנה כאשר הגיעו לאחת החנויות החל 'בעל הבית' לצעוק עליהם ולבזותם ולא נח דעתו עד שסטר להם על לחיים... החפץ חיים שתק ולא הגיב מאומה, וכמוהו גם רבי אברהם, והמשיכו בדרכם ובמלאכת הקודש אשר עליהם. כעבור כמה שבועות הגיע אברך אל החפץ חיים ובכה נוראות כי אשתו מקשה לילד והיא בסכנת חיים ממש, שאלו החפץ חיים האם זהירים אתם באותם ג' דברים בהם נבדקת היולדת (עי' שבת לא:): השיב האיש, הן, מיד אמר החפץ חיים שיקראו לר' אברהם מהיכל הישיבה, כשנכנס אל החדר שאלו הח"ח זוכר הינך את הבזיונות שספגת מידי אותו חנווני, האם מוכן אתה למסור אותם אל האשה הזקוקה לרחמי שמים, והשיב שאכן מסכים הוא, לא עברו רגעים ספורים והנה הגיע קול מבשר לאמור שילדה בן במזל טוב ויצאה מכלל סכנה, וראו כולם עין בעין כיצד זכות הבזיונות הצילה ממוות לחיים כפשוטו.

אמר רבי אברהם, רבינו שתי שאלות יש עימי ואבקש רשות לשאלם, כשנתנה לו הרשות פתח ושאל, א, מדוע ביקש הרבי ממני שאתן אותם הבזיונות, הרי גם הרבי התבזה על ידי אותו בליעל, ומדוע לא נתן הרבי את הבזיונות שלו, ב, אם אכן כה גדול כוחם של בזיונות מדוע באמת הייתי צריך להעניקם לאחרים ולא להשאירם לזכותי. השיבו החפץ חיים על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאלת מדוע לא מסרתי אני את הבזיונות שעברתי, הנה כבר זקנתי ובאתי בימים, וכבר כמה וכמה הרפתקאי עברו עלי בימי חלדי, וממילא אינני נסער 'ואוכל את לבי' אם מבזים אותי, אולם אתה צעיר לימים וכל פגיעה בך מגעת היא עד לעומק הלב פנימה, עד שאינך יכול לעמוד בה, ותדד שנתך במשך כמה ימים ולילות, על כן שכרך מרובה משלי. וששאלת מדוע אמרתי לך לתת אותם לזכות היולדת, כי למה נועדו כל אלו ה'מעלות' אם לא בשביל לעשות טובה לאחרים...

הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן זי"ע ערך פעם סעודת הודאה גדולה, ומשנשאל 'הודאה' מה זה עושה, הרי לא חולי ולא נס אחר היה כאן, הסביר להם הרבי שיש לו בקבלה מאבותיו הקדושים, שאם נגזר על אדם חולי מסוכן - ויש לו זכות עצמו או זכות אבות, ממירין לו את החולי לבזיונות ובזויות, והנה היום ביזה אותי מאן

באר הפרשה - פרשת וארא

את גופם בצומות ובמקוואות קרים מאוד, אך זאת הוא כעסך"ל הוא טוב לך מאלף תעניתים, אם אתה שומע דרך 'אוילים', כי אילו חכמו ישכילו לדעת שאם תכבוש חרפתך ואינך משיב הלוא טוב לך מאלף עינויים'.

דהו בבושות נוראות עד עמקי הנפש, נמצא שניצלתי על ידי זה מחולי ומכאוב, על כן עלי לעשות סעודת הודאה, ככל חולה שנתרפא מחוליו, כי אינני שונה ממנו, ואדרבה ביותר מוטל עלי החיוב להודות, שלא רק שנתרפאתי מחוליי, אלא ניצלתי שלא חליתי כלל. לפי זה אמרו, שהמבייש את חבריו ומנע ממנו 'חולי', הריהו כרופא גדול - שמרפא את האדם בלא שום כאב וייסורי הגוף, אולם עליו נאמר (קידושין פב.) 'טוב שברופאים לגיהנום'. וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) 'המבזה את חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא'.

כא. אמרו בגמרא (ב"ב ט.) גבי ענין ה'צדקה' שגדול המעשה יותר מן העושה, ומבאר שם ביעב"ץ, וז"ל. לפי שטורח וסובל עלבונות מן הנגבים על ידו...

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א מביא (ביאורים והנהגות פר' בהר) ששמע מהגה"ח רבי אלימלך רומפלער ז"ל, שפעם אחת נכנס אל הקודש אל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בטרם יצא לאסיפת מעות לצדקה, א"ל הרה"ק, כשיהודי אוסף מעות עליו לקנות לעצמו מתחילה ב' כיסים, אחד לקבץ בו את המעות שיקבל, והשני לקבץ בו את ה'בזיונות' אשר יעברו עליו. ושמא תרצה לדעת איזה כיס חשוב יותר, הגם שהכיס הראשון בו מכניסים 'מעות' חשוב עד מאד, כי ממנו מחיים נפשות רבות, וגם בו נמצאים המעות 'חפצי המצוה' שקיימו בהם המתנדבים בעם, מ"מ הכיס שבו נכנסים הבזיונות חשוב לאין ערוך, כי כשבאים בזיונות על היהודי בעודו עוסק לשמים הרי אלו מכפרים על כל עוונותיו. פעם נסע מנהל מוסדות תורה לארה"ב להתרים נדיבי עם להחזקת התורה, אלא ש'משום מה' באותה נסיעה היתה לו הצלחה מרובה בקיבוץ בזיונות לרוב... כשחזר לארה"ק נכנס אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע וגולל בפניו אשר על ליבו, נענה לו ה'בית ישראל', כי באמת מגיע לך שכר הרבה מן השמים על כל מאמציך הכבירים למען קיום התורה, ורצו מן השמים 'להכשיר' אותך להיות כלי ראוי לקבל כל אותו שכר טוב, על כן 'כבדו' אותך בבזיונות למרק ולזכך אותך...

כב. בפרשתן (ח ב) 'ותעל הצפרדע', וברש"י, 'צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים', פעם שאלו את הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע, וכי שוטים היו אלו המכים את הצפרדע, האם לא ראו בעיניהם שמכל הכאה שורצים עוד ועוד צפרדעים, מדוע היכו בה שוב ושוב. ענה הגאון - מאותו הטעם שהנך עונה לרעך הבא לריב אתך, והנך שב ומתווכח עמו, וכי אינך רואה שכל תשובה גוררת ושורצת ומוסיפה עוד ועוד על המשך המחלוקת, אלא מאי, אין בידך כח להתאפק לגודל אש הנקמה הבושרת בך, אף הם לא היה בידם להתאפק כשבערה בהם אש הנקמה ב'צפרדע' הגדולה.

אמנם, האיש ששכל ובינה שוכנים בקרבו, יבין כי שההתאפקות טובה ושווה הרבה, להשתיק את האש, לטובתו ולטובת רעהו, משל אמרו, ליהודי שלצורך פרנסתו היה מנקה חלונות בבניין גבוה מאד, וכך היה המנהג, האחד היה נעמד על גג הבניין ואוחז בקצות ה'שלייקעס', ו'המנקה' היה תולה עצמו בין שמים לארץ, כשכל אחיזתו היא ב'שלייקעס' שרעהו מחזיק על הגג, באחד הימים פרץ וויכוח ומריבה ביניהם, אמר לו ה'מנקה' עוד רגע אנקום בך כהוגן, ולשם כך החל להשמיט את השלייקעס מעליו כדי שהם יקפצו ויצליפו מכה חזקה בפניו של העליון, וזה התחתון החל לצחוק כתינוק בן שנתיים, החל לצחוק, גער בו העליון 'מדוע הינך מצחק' עוד רגע קט והינך נפגש עם אבי זקנך אשר בגן עדן מנוחתו, נענה ואמר, מצחק אני בראותי בדמיוני איזה 'פליק' הינך עומד לקבל מהשלייקעס שיקפצו אליך הגגה... אחי ורעי אהובי וידידי - המתעלל בחברו ומביישו, ועוד 'מצחק' ונהנה מכך, הרי הוא ממש כאותו שוטה 'תלוי', כי אף שנכון הדבר שחברו נצבט ב'פליק', אך הוא מאבד את עצמו לדעת בכעסו, בנקמתו ובאחיזתו במחלוקת, ומי ישיבנו לחיי העולם הבא.

הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע השתוקק כל ימיו לקיים מצות ציצית בהידור רב, בצמר מארץ הקודש. לאחר מאמצים מרובים שב אחד מחסידיו מביקור בארץ ישראל והביא לו מתנה יקרה מפז צמר נקי ומשובח מארץ הקודש, שמח הצדיק שמחה מרובה, ומסר את האריג לאחד מחסידיו שיתקין לו ממנו טלית קטן נאה ומהודר. אותו חסיד שידע עד כמה חשוב בגד זה בעיני רבו ניגש אל המלאכה בדחילו ורחימו, אבל תקנתו היתה קלקלתו, כי לא הבחין במעשיו, ובעת שעשה את הקיפול לגזור את החור לעשות 'בית הצוואר' פתוח שיוכלו להלבישו על הראש - קיפל את הבגד קיפול נוסף, וכשפתחו חשכו עיניו, כי מצא שני חורים באריג. בראש מורכן ניצב החסיד

כתב ב'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ג למ) וז"ל. 'נפשי תידום' - כיצד אפשר שיהיה דומם, ולא ירגיש, ע"י שיהיה מורגל כבר כל כך לקבל הבזיונות, כעפר שהוא מוכן לקבל דריסות בני אדם עליו תמיד. ואמר החכם כבוד הרב אברהם הלוי נר"ו שנלמד מדת הענוה מהעפר, שהעפר כל זמן שהוא גם לא יועיל למלאכה, כל שכן לעשות ממנו בלי, ובל יותר שהוא שחוק הוא יותר טוב. כן האדם, ואני אומר שלזה אמר 'נפשי

כעפר לכל תהיה' - שכל יותר שיקבל הבזיונות תתעלה נפשו יותר.

שמעתי את נאקת - לשמוע אנקת רעהו ולהיטיב לזולתו בפרשתן (וה), 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל', וביארו צדיקים אומרו 'וגם' - כי כך היא הנהגתו של בורא עולם, כאשר ישמע איש את צעקת רעהו ויתמלא רחמים עליו להיות מיצר בצרתו², ולעמוד

לפני הרה"ק והגיש את האריג המושחת כשאינו מסוגל לפצות את פיו מבושה ומצער, רק ציפה למה שהגיע לו. פנה אליו הרה"ק מבערשיד בשמחה, ואמר לו בקורת רוח, אכן, שני חורים נדרשו לו לבגד זה, וביאר מיד כוונתו התמוהה, כי פתח אחד נצרך כרגיל בכל טלית קטן - להכניס את הראש, והשני, כדי ללמד את רפאל שלא לכעוס. הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע סיפר עובדה זו כמה פעמים. ואחת מהם, כשנתכבד להיות סנדק בברית בשעה מוקדמת ביותר, ולשם כך נאלץ להקדים במיוחד את תפילת השחרית עם תלמידי הישיבה, ולבסוף, בהגיעו למקום עריכת הברית המתינו זמן רב למוהל, אז סיפר את העובדה הנ"ל, כמי שבא לומר אין לנו להתמלא רוגז וטרוניא, הנה טרחנו כל כך להגיע בזמן בדיוק נמרץ, ויכניסו את הילד בבריתו של אברהם אבינו בעיתו ובזמנו בלא עכבות, ולבסוף עלינו להמתין עבור המוהל...

בפעם אחרת היה זה בליל ש"ק לאחר עריכת השולחן אשר לפני ה', בשנים שהטיש ארך כשבע שמונה שעות, וה'אמרי חיים' שב לביתו חלוש ותש כח, בחוץ היה גשם וקור ומשום מה לא הגיע הגבאי שהמפתח ברשותו - לפתוח את הדלת, רבינו נאלץ להמתין מחוץ לביתו זמן ניכר עד שהגיע הגבאי, אך לא כעס ח"ו ולא קצף במאומה, כי אם הפטיר בניחותא באזני הנוכחים אספר לכם את העובדה בהרה"ק רבי רפאל מבערשיד, אח"כ, הפטיר - 'קודש קדשים, ווי נעמט מען אזא מדרגה אין קדושת המידות, די מעשה רעש'ט מיך איבער א סאך א סאך מער ווי מופתים (היכן נוטלים מדרגה גבוהה כזו של קדושת המידות, העובדה הזו מרעישה אותי הרבה יותר ממופתים).

בהזדמנות לאחר שסיפר את העובדה הוסיף לפרש את התפילה (שחרית לר"ה) 'לכובש כעסו בדיון', מי שהוא כובש כעסו יכול לעמוד לפני ה' בדיון, ללא שום פחד, כי יש לו טענה צודקת - אם אני בשר ודם מסוגל לכבוש את כעסי, הרי ק"ו אלף אלפי ורבי רבבות פעמים יש ביד הקב"ה לכבוש את כעסו ולדון אותי לטובה (שרפי קודש, עמו רמ"ה). כג. נוראות ביאר הרה"ק ה'נחל יצחק' מזוטשקא זי"ע (פר' שמות) מה שאמר משה 'אכן נודע הדבר' (ב יד), בהקדמת דברי הרה"ק ה'קדושת ציון' זי"ע הי"ד במעשה שמרים שלקתה בצרעת על שדיברה במשה, וכבר ידועה הקושיא מדוע רק מרים נענשה ולא אהרן אף ששניהם דיברו, וכדכתיב (במדבר יב א) 'ותדבר מרים ואהרן במשה', אלא, כי מעלה יתירה מצינו בו באהרן ב'אהבת ישראל' עד לאין ערוך, הוא היה 'אוהב שלום ורודף שלום' (אבות א טו), וביה כתיב (ד יד) 'וראך ושמח בלבו', על כן בראותו את צרעתה של אחותו מרים כאב לבו ותאבל נפשו ונחשב לו כצער גדול יותר מצרעה של מרים בצרעתה, וכבר אין צורך שילקה בפועל... כיו"ב מבאר ה'נחל יצחק', משראה משה רבינו שיש 'דלטורין' בין בני ישראל, וכלומר, שאין מדרגתם ראויה בענייני אהבת ישראל, אז אמר 'אכן נודע הדבר' מדוע הם 'סובלים' שעבוד קשה כל כך, כי אילו היו אוהבים זה את זה ומיצרים אחד בצערו של חברו כבר היו מגיעים מזה זמן רב לקצבת סבלותם, שהרי אז היה נחשב לכל איש מישראל כסבל של שישים ריבוא כאחד, וכבר היו נגאלים.

כעין זה ביאר הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע (תפארת יונתן), שלכן לא גזר פרעה את שעבוד מצרים על שבט לוי, מאחר שידע שמושיען של ישראל הנו נצר לשבט לוי, וזה הכלל, אי אפשר לאיש להיות 'גואל' ולהוציא את רעהו מצרה אם לא שבטרם כן יעבור עליו הוא בעצמו סבל כזה, וירגיש את הרגשת הצרה כרעהו, ע"כ פטרם 'מן העבודה' לבל ירגישו ויחושו את אנקת אחיהם בני ישראל, ולא יבוא הגואל המיועד לגאולתם לגואלם, אבל 'למעשה' משה רבינו קיים בעצמו וירא בסבלותם, ובכל צרתם לו צר, על כן שפיר היה יכול להוציאם ממצרים ולגואלם מעבדות לחרות.

באר הפרשה - פרשת וארא

נביא כמשה, ואף לאהרן הכהן עצמו אמר הקב"ה (במדבר יב ז) 'לא כן משה עבדי' - ואיכבה יאמר 'שקולין היו'.

ומבאר ה'כתב סופר', כי אכן משה רבינו היה גדול מאהרן אחיו, אלא שבאותה שעה שעמדו אל מול פרעה נתעלה אהרן להיות כמשה, ולא זכה לזה עד שקיים בנפשו וראך ושמה בלבו, שאעפ"י שמשה היה צעיר ממנו בשנים לא התקנא בו כלל, ולא עוד אלא שהוסיף והלך עם משה להיות לו לפה לפני פרעה - אעפ"י שידע שגנאי הוא לו דבר זה, שהרי פרעה הכיר אותם וידע שהוא גדול ממשה בשנים ולא בוש ממנו, ומכיוון שאהרן הקריב מעצמו כן, נתעלה באותו זמן להיות שקול כמשה רבינו. כי מאד גדלה חשיבותו של המשבר מידותיו וטבעיו בין אדם לחברו, להתעלות בעילוי אחר עילוי.

ויהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא, שיריק עלינו שפע טוב, שמירה וברכה^כ, ותגלה ותראה מלכותו עלינו בזמן קרוב.

לימינו להסיר ממנו כל צער ומכאוב^כ, ישמע גם ה' לקול נאקתו ויפקדהו בדבר ישועה ורחמים.

והנה ענין זה דהטבה לזולתו שייך ביותר לימי השובבי"ם, כנרמז בדברי חז"ל (תענית לא.) אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, והאותיות שבתית 'ביתר' ניתנות להיכתב גם כן בתית 'ברית', ולזה תקנו הטוב והמטיב - שהתיקון 'להרוגי ביתר' נעשה ע"י שיהיה טוב ומטיב לאחרני, אם בזהירות בכבודם^כ, אם בהטבה בממונו או בגופו כל אחד כפי שידו משגת.

והמטיב לרעהו ושמה בשמחתו מתעלה עד אין קץ, כביאורו של הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע עה"כ בפרשתן (ו נו-כה) 'הוא אהרן ומשה... הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, הוא משה ואהרן'. וברש"י 'הוא אהרן ומשה וכו' לומר לך ששקולין כאחד'. והקשה השל"ה הק', היאך אמר שהיו שקולין כאחד הרי מפורש אמרה תורה 'ולא קם עוד

בימים שכיהן הגה"צ רבי משה קליערס זי"ע כרב בעיה"ק טבריה ועמד בראשות כולל האברכים, היתה תקופה קשה עד שבמשך מחצית השנה לא קבלו האברכים עמלי התורה את משכורתם (שכר בטלה), רק הממונים על הכולל קבלו את משכורתם, ואף רבי משה כמותם. באחד הימים קרא רבי משה לממונה על חלוקת המעות, ופקד עליו, כל זמן שהאברכים אינם מקבלים משכורתם אף את משכורתי לא תיתן. ואכן, בתחילת החודש הבעל"ט לא הגיע השמש עם הסכום אל ביתו של ר' משה, לא חלפו כמה שעות ותבוא אליו הרבנית בקובלנא על שכך ציווה, בטענתה, הנני חייבת מעות לשלם לחנווני ולשאר בעלי המלאכה, נענה רבי משה ואמר לה, אף לאברך המתמיד 'חיים לובלינ'ער' אין די בביתו, ואף הוא חייב כבר סכומים גדולים לבעלי חובותיו. והנה, כל זמן שלא יחסר המזג בביתי לא אוכל להבין אל לבם, ולהרגיש את צערם של עמלי התורה, ולא עוד אלא שאם אחד מהם יתאונן קשות לא אבין ולא ארגיש עמו את כאבו, ואולי אף אפגע מדבריו, לכך אין ברצוני לקבל את המעות עד שגם הם יקבלו. כד. מעשה שהיה בבית מדרשו של הרה"ק מסאטמאר זי"ע, באמצע קריאת התורה מצאו פסול ב'ספר התורה', הרבי החל מתעמק ברעיוניו בבדיקת הספר תורה, והורה שיביאו לפניו ספר פלוני וש"ת אלמוני, ורק לאחר 'דרישה וחקירה' רבה אמר שאכן לכתחילה עדיפא ליה להביא ספר אחר לקרוא בו. לאחר מעשה שאלוהו מקורביו הרי היה פסול גמור וברור בספר, מדוע האריך הרבי כל כך עד שהורה להביא ספר אחר, ואף לא 'פסק' שהוא פסול, ענה הרה"ק - וכי לא ראיתם שהסופר אשר כתב את הספר הלז היה נוכח בבית המדרש, ואם הייתי תיכף קם ומכריז שהספר פסול מטעות סופר הוא היה בוש ונכלם, על כן הארכתי בדבר שייראה כ'חומר' וכו', ובזה חסכתי בוש מאחד מאחינו מבני ישראל.

כה. וכבר אמר הרה"ק מווארקי זי"ע כי הנה העולם אומר שימי השובבי"ם ניתנו כתיקון ל'חטא הנודע', אך אני אומר, דבאו לתקן את ה'חטא שלא נודע', והיינו שפגע בחברו וכדו' ואינו מרגיש שהרג כאן את הנפש ושפך כאן דם, ורציחה ממש נעשתה כאן, 'ואינו יודע' כמה דמעות הזיל הנפגע מחמתו, וכמה לילות התהפך על משכבו מצער הפגיעה...

כו. וכמו שאמרו 'דורשי רשומות' לרמז בשם החודש שאנו נכנסים אליו 'שבט', שהוא ר"ת שמרם ברכם טהרם, וכן ר"ת שנתבשר בשורות טובות, וכבר המליץ הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בלשון הפסוק (תהילים קה לו) 'ואין בשבטיו כושל', שבטיו מלשון 'שבט', כי הזמן מסוגל ש'אין למו מכשול'...

ישקו העדרים

'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל' (ו ה).

וביארו צדיקים אומרו 'וגם', כי כך היא הנהגתו של בורא עולם, כאשר ישמע איש את צעקת רעהו ויתמלא רחמים עליו להיות מיצר בצרתו, ולעמוד לימינו להסיר ממנו כל צער ומכאוב, ישמע גם ה' לקול נאקתו ויפקדהו בדבר ישועה ורחמים.

יש שהמשילו את הדבר לשני אחים שאחד מהם עלה לגדולה ונתעשר בעשירות מופלגת, ואילו השני נשאר עני מרוד חסר כל. ויבוא היום ובנותיו של האח העני הגיעו לפרקן, ולרש אין כל, החל העני לחשב - אלך לארמונו של אחי, אספר לו על מצוקתי, אולי יחוס עני ואביון אולי ירחם, וכך עשה, בהגיעו לבית אחיו ביקש מ'שומרי הסף' שיכניסוהו אחר שהוא אחיו של 'בעה"ב'. מיד הכניסוהו אל הבית, אך 'העשיר' החליט לעשות עצמו כמי ש'אינו מכיר', ושאלו 'מי אתה', ויענהו העני אחיך אנכי, אך העשיר בשלו - מי אתה, ויענהו בבושת פנים - 'אחיך ובשרך אנכי', אמר לו העשיר 'איני יודע מה אתה סח', כי בן יחיד אנכי להורי, ואין לי אח כלל, נראה לי שטעית באדרעס (כתובת), ויצא העני מלפניו בבושת פנים ובפחי נפש.

כעבור ימים אחדים פנה האח העשיר לבקר כדרכו את אביו הזקן (שממנו עדיין לא שכח), מיד כשנכנס הבן - העשיר, הביט בו האב בפליאה ושאלו - מי אתה, ויען העשיר 'אנכי ראובן בן בכורך', אמר לו האב 'איני יודע מה אתה סח', אין לי בן הנקרא ראובן, נראה מתוכן דבריך שטעית באדרעס, כי איני מכירך ולא ידעתך, הבן העשיר - שהחל לחשוש שמא אירע משהו לשפיות דעתו של האב לא ידע את נפשו, והחל מתחנן אל אביו - אבי, אבי, הלא שני בנים לך ואני הוא ראובן בכורך, אך האב לא חזר בו ועמד על שלו... עד שבסוף נענה האב ואמר לו, אני הנני אביו של שמעון (העני), אם הינך אחיו הרי אני גם כן אביך, ואם לאו... על דרך זה יהודי המכיר באחיו, והוא גומל חסד ומרבה להטיב לרעהו, אומר הקב"ה אף אני אביך - ואתנהג עמך 'כרחם אב על בנים' (תהלים קג יג)...

עוד מסופר על יהודי אחד מארץ הקודש שהיה עובד ב'חברא קדישא', שבהגיע לפרק 'האיש מקדש בבנו' לא הספיקה ידו כדי ההצטרפויות המרובות לעת כזאת, על כן שם היהודי פעמיו לטאראנטא שבקאנאדא, שם היה דר אחד מקרוביו שהיה עשיר מופלג. משאך דפק על פתח ביתו של שאר בשרו הפך הלה את עורו - ושאלו לשמו ולשם משפחתו כאומר - איני מכירך, ואיני יודע באיזה 'קירבה' אתה מדבר, ולא נתן לו מאומה כי אם כמה פרוטות שחוקות שלא היה בהם בכדי לכסות אפילו קימעא מהוצאות הדרך, כראות היהודי את גודל קמצנותו, קם ועשה מעשה - נענה ואמר לו, כידוע לך שאני נמנה על חברי ה'חברא קדישא', מכיוון שהנני שאר בשרך, חס אנכי עליך, ולזה טרחת את טרחת הדרך

ישקו העדרים

לבוא הנה, להודיעך כי על פי הסימנים המקובלים אצלינו - לא נותרו לך לחיות כי אם ימים מועטים. כשמוע העשיר את דבריו נבהל עד מאוד, וישב לקבלו שוב בסבר פנים יפות, וישאלהו למבוקשו, ענה לו שעומד להשיא את בנו ולרש אין כל, ונקב בסכום הגדול שנזקק לצורכי שמחת החתונה. העשיר בפחדו כי רב באשר ראה את המוות לנוכח עיניו העניק לו על אתר את מלא הסכום...

לאחר מכן שאלו העשיר, האם נכון הדבר שבידכם להבחין על אדם שקיצו קרב. נענה לו היהודי - האורח בפקחותו, הנה פעמים רבות נקראים אנו לבית הנפטר בעת 'ציאת נשמה', ואחד הסימנים המובהקים - כאשר החולה מפסיק להכיר את סובביו אנו יודעים כי תוך זמן קצר מאד ישיב החולה את נשמתו ליוצרה, והנה עתה בבואי הנה וראיתי אשר הפסקת להכיר את סובביך (בראותי שלפתע אינך מכירני), הבנתי כי חולה מסוכן אתה, על כן בישרתי לך את הבשורה הנוראה, אך עתה שראו ראיתי כי חזרה אליך 'ההכרה' וחזרת להכיר את קרוביך, (באשר הכרתני ונתת לי סכום הגון), מבין אני שחלפה הסכנה ממך, ועוד תחיה שנים רבות ומתוקות...

981 וארא

כניסת השבת: 16:40

יציאת השבת: 17:32

רבנו תם: 18:05

ע"פ אופק ת"א

כח' בטבת התשפ"ו

העלון השבועי טוב להסות בה'

אמונת עשרת המכות

ורואה את כי הסלון הפוך ומבולגן, ואף אשתו לא הכינה ארוחת ערב - סימן שהוא לא עשה כלום עם כל הידיעות שיש לו בתורה, ולא הבין את המטרה שלהם. הוא לא הבין שה' היושב על כסא הכבוד ציווה שהיום הוא יגיע לבית ויראה את הכל מבולגן, בלי ארוחת ערב - כי זה רצונו יתברך, ממרומי כסא הכבוד!.

ומי שלא מאמין בזה - מה יש לו לעשות בעולם הזה?
שהרי כל מטרת בריאת העולם בשביל התורה (רש"י בראשית א,א), וכל מטרת נתינת התורה היא בכדי שיגיעו ישראל לאמונה בה' בכל צעד ושעל! ה' עשה שלא אמצא את הנעליים שלי, ה' עשה שיכעסו עליי, שאפסיד סכום כסף. ה' אני מאמין בך ומודה לך!.

בשיעור השבועי ביום שישי, סיפר הרה"ג הרב אהרון בוטבול שליט"א, חתנו של מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל, את המעשה המיוחד הבא שאירע עמו: "היה זה לפני כמה חודשים. ביום בהיר, אני מקבל שיחת טלפון מיהודי יקר המבקש ממני להיות סנדק לבנו הנולד לו בשעה טובה ומוצלחת... - המשך בעמוד 3 -

בפרשת השבוע מתחיל הלימוד הגדול ביותר לעולם מיהו אלוקים. בורא עולם מראה לעולם כולו את יכולת השליטה שלו בכל חלקי הטבע: בצומח, בחי, בדומם ובבני אדם, על ידי נתינת עשרת המכות למעצמה הגדולה בעולם דאז - אימפריית מצרים השולטת על כל העולם. "וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את יְדֵי עַל מִצְרַיִם והוצאתי את בני ישְׂרָאֵל מִתּוֹכָם" (ה'ז) - מבטיח הקב"ה, ומכה ברודן השולט על כל העולם - פרעה. לכן, חוקק הקב"ה בעשרת הדברות לכל הדורות, את המשפט הפותח והמוחץ: "אני ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - על פי הטבע לא היתה אפשרות לעם ישראל, הקטן והמושפל לצאת מהשעבוד הנורא והקשה שעשה להם פרעה, אלא רק על ידי מלך מלכי המלכים, המושל בכל. ומאז ועד היום, בעשרת הדברות של כל יהודי מזכיר לנו ה' את האמונה והידיעה החזקה שהוא לבדו מנהל את כל הטבע בשביל היהודי.

כותב רבנו בחיי זצ"ל בספרו 'כד הקמח': "עיקר התורה היא האמונה, שיאמין שיש לעולם בורא נמצא יחיד, והוא משגיח במין האדם, בכלל ובפרט". כל העולם נברא בשביל התורה, וכל התורה היא בשביל שתאמין בה'. יצאת משיעור תורה ולפתע עצר אותך שוטר וצעק עליך, עליך להאמין כי אני שלחתי אותך אליך, ואני זה שביקשתי להוציא ממך את הסכום כסף הזה לטובתך. זה לא הוא בכלל! אם אתה כועס ונשבר - לא הבנת את המטרה של השיעור תורה שהיית בו!.

הגיע רכב שחסם אותך ביציאה מהבית ולכן התעכבת ואיחרת לתפילה או לשיעור - זה אני שלחתי אותך, כי יש לי פה סיבה גדולה וחשובה, ואני רק בודק את האמונה שלך! אדם יכול להיות בקיא בכל סדר קודשים וטהרות המסובכים, ולהיות בקיא בחינוך ילדים ובשלום בית - אך אם הוא מתעצבן וכועס כשהוא בא לבית

לעילוי-נשמת: הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה, הרב שמעון בן בחריה. מ"ס צדוק בן נור ומרים בת גליה. גבריאל בן סמינה. שרית שרה בת מריאן. שרית שרה בת ויקטוריה. גלילי הכהן בן כוכבה. יוסף בן תמו. טובה בת מרים. יצחק בן טובה. תקווה בת פנינה. סופיה שרה בת רוזה. אבלין עדינה בת פרחיה. ר' אברהם בן ר' סעדיה. עמרון אורי בן יוסף. סאן אמנון בן שרה הי"ד, משה כהן בן נוהת ויוסף. יעקב בן שמחה. טליה מרים בת דינה וחיים. חסיבה בת רינה. הרצל דואק בן מאיר.

העלון מוקדש לעילוי נשמת

מו"א ועט"ר מיכאל בן אורה

קלרה חתון בת סלחה

ולרי בן אירנה

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואה, פרנסה והצלחה: מ"א ציפורה אחיאל. מנשה ואורה אחיאל. א"ה הדר בת נחמה. אורטל חנה בת הדסה וב"ב. פנינה בת שושנה וב"ב. אושרית בת פנינה וב"ב. משה שמואל בן זלדה. מוריה בת רויטל. גאולה בת דבורה. שרה חיה רפאלה בת רחל. טליה יאיר חיים בן ענבל שרה

זש"ב: שולמית בת איריס. יסכה בת מוזל. אליס בת פרידה. בתחן בן גילה רוחמה. הדר בת נחמה. רוויה בת ולרי. זיווג הגון: אביאל בן רויטל.

סגולות וישועות

הרב בן ציון מוצאפי שליט"א

באיזה מקום בתפלה צריכים לכוון ולהתמקד יותר בימי השובבי"ם?

תשובה: בברכת "תקע בשופר" להתמקד ולכווין ביותר, יש כוונה פשוטה של שם קדוש שאסור להגות אותו, אלא רק באותיותיו, והוא אחד מע"ב (72) שמות של אבינו שבשמיים, והוא שם **ה, ב, ו.** וע"י כוונת שם זה זוכה האדם לאסוף את כל הניצוצי קדושה שהתפזרו מימי אדם הראשון ועד עתה.

ולכן, כשאומר בברכת 'תקע בשופר' את המילים: "וקבצנו מהרה יחד מארבע כנפות הארץ", יכוון באותיות שלפני הסיום את השם היוצא מהם, ויוסיף לחשוב שהוא גם אותו שם היוצא מראשי תיבות הפסוק: "ח'ל' ק'ל'ע ו'י'ק'אנו". ואם יכול לכוון גם בסיום הברכה: "מקב'ץ נדח'י עמו' ישראל", כל אות שלישית. וע"י כך פולט את אשר בלע השטן. וכן כתב רבנו מאיר פאפירש ז"ל בספרו אור צדיקים (סי' ב' שער התפילה מא).

רבינו חיים פלאג'י בספר זכירה לחיים (אמור פרשה ט) כתב כי שם זה מסלק יצר הרע, ובספרו נפש חיים (ת, לו) הוסיף שמסוגל לחכמת התורה ולפרנסה.

הלכות והליכות

מתוך ה"ילקוט יוסף"

שאלה: הגישו לפניי מנת דג, ולאחר כמה דקות מנת עוף. האם חובה עליי ליטול ידיים? ומה הדין אם אכלתי את הדג עם מזלג?

תשובה: סיים לאכול דגים בסעודה, ורוצה לאכול כעת בשר או עוף - חובה ליטול היידיים, משום שקשה לצרעת, ו'חמירא סכנתא מאיסורא'. וגם בזמן הזה יש להקפיד בזה. ומלבד נטילת הידיים, צריך לשתות משקה ולאכול מעט פת בין הדגים לבשר והעוף.

אולם, האוכל דג ע"י מזלג, וידיו נותרו נקיות, ורוצה אח"כ לאכול בשר - יש אומרים שאין צריך ליטול את ידיו, כיוון שלא נגע בדג ביד, ויש חולקים. ולהלכה - אפשר להקל בדבר זה שלא ליטול. אולם, אם אוכל דג שיש בו עצמות דקים, והוצרך להוציאם מפיו, וממילא נוגע בדגים בידי, צריך ליטול ידיו, להדיח פיו במשקה, ויאכל מעט פת.

ולנטילה זו בין בשר לדגים נקראת מים אמצעיים שהם בגדר חובה, וצריך לנגב את ידיו כמים ראשונים. וראוי להקפיד לכתחילה שלא ליטול מים אמצעיים על קרקע. ויש אומרים שבמים אמצעיים צריך ליטול דוקא ממים, ולא משאר משקים, ולא דומה למים אחרונים שאפשר ליטול בכל המשקים. ויש חולקים, ובשעת הדחק, כשאין לו מים יכול ליטול מים אמצעיים בשאר משקים.

אדם האוכל עוף או בשר יכול לשבת באותו שולחן ליד אדם האוכל דגים, ואינו צריך לעשות הפרדה, כיוון שחמירא סכנתא מאיסורא, אין חשש שיבואו לאכול אחד מהצלחת של השני.

לצבוע את הרוחניות

להתפלל לישועות... איזה יום שמח שיש תפילת ראש חודש עם הלל... כמה מתוק היה הלימוד של השיעור...". הילד רואה את הרגש, ואנו אף מספרים לו מה החשיבות של המצוה או הלימוד שהוא עושה כעת, ומה הוא פועל בשמיים. מעל הכל עושה סיפור על צדיק באותו נושא.

בנוסף, הורים רבים לא משתפים את ילדיהם בערכים שלהם ובמסירות הגדולה שלהם לערכים אלו. וחבל... מה הם כן רואים? את רגשותינו הגשמיים: את הכעס כשדלק מזגן בחדר ריק, הם רואים צער כשנשבר אגרסל יפה, הם רואים שמחה כשהגיעו הכיסאות החדשים, אבל הם לא רואים את השמחה כשהצלחנו לעמוד בניסיון, ולא ויתרנו על תפילה בציבור. הם גם לא יודעים כמה סיפוק יש בנו, שברוך ה' אנו עומדים לסיים מסכת נוספת במסגרת 'הדף היומי', או כשנמנענו מלספר 'לשון הרע' שעמד על לשוננו... הבת לא יודעת שאמא עמדה בניסיון ולא קנתה בגד למרות ההופעה המושלמת והמחיר המפתה, רק משום שהוא לא בדיוק לפי גדרי הצניעות. היא גם לא רואה את התפילות החמות של אמא, כשהילדים במסגרות הלימודים. את זה עלינו לשתף את הילדים, והדבר יעשה עליהם רושם גדול ביותר! מתוך המנויים של 'לגדל' עם הרב פנחס ברייער שליט"א

איך ננחיל רגשות רוחניים לילדינו? בואו ושמעו כמה זה חשוב: תחילה עלינו להבין, כי חשוב עד מאד לכל אדם שהחיבור הרוחני שלו לתורה ולמצוות, ולכל דרך ה', יהיה חיבור רגשי, ולא רק חיבור מעשי פשוט של עשיה בלבד. מדוע? כל אדם חי הוא אדם עם רגשות: אוהב, שונא, כועס, צוחק, שמח ועצוב. אדם אינו רובוט נטול רגש.

לפיכך, אם חיינו הגשמיים: בית, עבודה, אוכל ומשחקים יהיו חוויתיים ומלאי רגש, אך עולמנו הרוחני: תפילות, ברכות, מצוות ולימוד יהיו ללא רגש, אלא יבשות, הרי שברור מעל כל ספק כי לא תהיה לילד או למבוגר משיכה ורצון עז לקיימם, וממילא, כאשר יגיע ניסיון קל, לא יהיה בנו כח לעמוד בו. אין לנו שום סיכוי לנצח.

היצר הרע נותן היום הכל ב'צבעוני' וב'תלת ממד', ולא ייתכן שרק בעולם הרוחני יישאר הכל שחור לבן. חייבים להכניס צבע וחיות (רגשות) בחיינו הרוחניים. לכן אין ספק, שאם אנחנו רוצים ילדים ספוגים ברוחניות, עלינו לחבר אותם גם רגשית לחוויות רוחניות.

איך עושים זאת? מכניסים רגש למצוות ומשתפים את הילדים בהם: "איזה כיף, היום נוסעים לקברות צדיקים

אמונת עשרת המכות

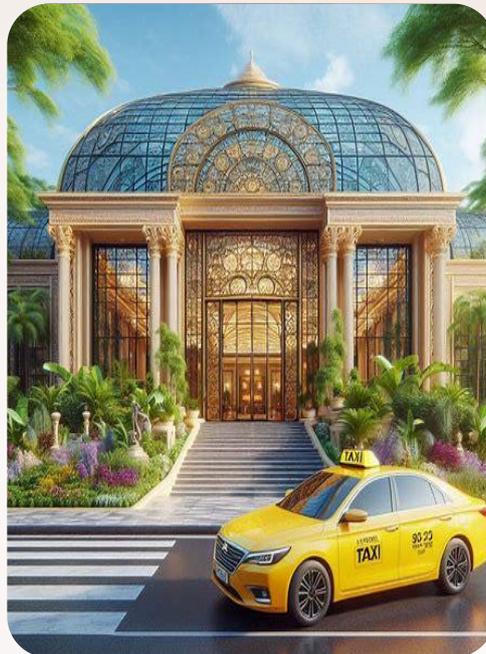
בשביל להתחיל בברית". "מה זאת אומרת?", שאלתי בתמיה ובלבול, "אמרתי לך שלום וחיכיתי באולם זמן רב, ולבסוף עשית את הברית עם סנדק אחר? על מה אתה מדבר?". היהודי שמע את דבריי ואמר: "אני מתנצל כבוד הרב, אך הברית מתעכבת ומחכה עד שהרב יגיע. לא ראיתי את הרב ולא התחלנו בברית".

ואז לפתע נפל לי האסימון... כשהגעתי לאולם, לא שמתי לב, אך היו שתי כניסות ואני נכנסתי לכניסה הימנית, ממנה יצאו ונכנסו אנשים רבים. אך ליד כניסה זו, היתה כניסה נוספת של ברית אחרת שנערכה במקביל, של משפחה אחרת. כעת, אני מבין את הכל... בטעות נכנסתי לאולם השני, שם לא הוזמנתי ולא ביקשו ממני להיות סנדק. אבי הבן שראה אותי, האיר לי פנים כמו כל אדם, ואף ספק אם הכיר אותי, ולכן הם עשו שם את הברית עם סנדק אחר. אך מה אעשה כעת... בברית המקורית אשר אליה הוזמנתי כולם מחכים, ואני כבר נמצא באמצע כביש מהיר בדרך לשיעור תורה קבוע.

פניתי לאבי הבן בבקשת סליחה מעומק הלב: "אוי ואבוי, אני ממש מצטער. נכנסתי לאולם הלא נכון בטעות, אך הכל משמיים. אמור נא לי בבקשה, האם יש מישהו אחר שיכול להיות סנדק במקומי? האם תוכל לומר לאביר, הסבא של הנכד, שיהא סנדק במקומי? שכן אני מאחר לשיעור תורה גדול וקבוע...". "זה בסדר כבוד הרב, אל תטרח במיוחד", הוא אמר, "שיעור תורה קבוע זה יותר חשוב, אני כבר אסתדר, אבא שלי ישמח לשמוע שהוא הסנדק". שמחתי מאד לשמוע שהוא מסתדר, והמשכתי בדרכי. כל המעשה הזה היה מוזר לי עד למאד, אך חזרתי ושיננתי שהכל נעשה בהשגחה פרטית מהשמיים לטובה.

אחר, ואפילו לא מתייחסים אליי ולא אומרים לי שום דבר בעניין.

האמת, שלא כעסתי ולא נפגעת, נעמדתי בין כל הקהל, והקשבתי לברכות של המילה, אשר כידוע היא שעת רצון גדולה, בה אליהו הנביא בעצמו נמצא. מיד כשהסתיימה המילה, רצתי מהר אל מחוץ לאולם, ועליתי עם הנהג לרכב, בכדי להספיק להגיע במהירות לשיעור תורה קבוע שאני מוסר באחד המקומות בארץ.

לא הספקתי אפילו להיפרד מאבי הבן, כיוון שהכל שעטו לעברו בשמחה, ואני הייתי חייב להגיע בזמן לשיעור הבא. נכנסתי לרכב והייתי תמה מאד: הגעתי במיוחד מירושלים, אבי הבן חיך אליי ושמח לראותי, והנה בעשיית הברית הוא העלה מישהו אחר להיות סנדק. אין לי בעיה עם זה, אך מדוע קראת לי לבוא ולעצור את עיסוקי הרבים?.

השתדלתי לקבל זאת באהבה, וידעתי כי כל מה שה' עושה הוא רק לטובה. והנה, לאחר כרבע שעה, בעודנו נוסעים אל איזור אחר בארץ למסור שיעור תורה אני מקבל טלפון בהול. "שלום כבוד הרב, מדבר אבי הבן", אמר הקול בצד השני של השפופרת, "היכן הרב? כל האורחים ממתינים, ואנו מחכים שהרב יגיע

לא הכרתי אותו אישית, וברכתי אותו בברכת מזל טוב. הוא נתן לי את היום והשעה של הברית מילה, ואמר שמחכה בכיליון עיניים שאהיה הסנדק לבנו. שמחתי מאד מהבקשה, שכן זו זכות גדולה להיות סנדק בברית מילה, אשר מעלתו כמעלת המזבח המכפר על עוונות עם ישראל, וכל עוונותיו נמחלים. כידוע על רבים מגדולי ישראל בכל הדורות שהיו 'רצים' לשמש בסנדקאות כמעט מידי יום.

והנה, הגיע היום. הנהג חיכה לי מתחת לבית, ויצאנו מירושלים לעבר איזור הצפון, נסיעה ארוכה מאד, בכדי להגיע לאולם. ב"ה הגעתי למקום, ירדתי מהרכב ועשיתי את דרכי אל האולם. בכניסה לאולם, אני רואה כבר אורחים ובני משפחה רבים העטורים ולבושים בבגדים חגיגיים, ואני, שאינני מכיר את בעלי הברית או המשפחה, נכנסתי פנימה, ובעזרת כמה אנשים טובים, הגעתי אל אבי הבן. בירכתי אותו בשמחה בברכת 'מזל טוב', ואמרתי לו כי אני יושב פה בצד, וכי ברגע שהוא יצטרך אותי - אהיה מוכן. אבי הבן הנהן בראשו בשמחה, והמשיך בקבלת האורחים הרבים שהגיעו.

לבינתיים, ישבתי בידי אחד השולחנות, כשאני עוסק בלימוד התורה. והנה, לאחר כמה דקות, מכריזים באולם כי הקהל כולו מוזמן להתאסף אל מרכז האולם, על מנת להתחיל בברית המילה. סגרתי את הספר ועשיתי את דרכי בהתרגשות לעבר כסא הסנדקאות.

אלא שלפתע, נדהמתי לגלות כי הדברים מתנהלים אחרת. אל כסא הסנדק עלה יהודי מבוגר, עטור בטלית ותפילין, כנראה שהיה זה סביו של הרך הנולד, המוהל עמד לצידו, ואבי הבן החל באמירת הפסוקים והברכות.

לא הבנתי מה קורה פה: הזמינו אותי במיוחד מירושלים על מנת לשמש כסנדק, ולפתע עולה מישהו

אמונת עשרת המכות

ומסובב הכל בצורה המושלמת, וכי כל אדם מקבל את המגיע לו משמיים בצורה מדויקת. ובנוסף, עלינו לשים לב, כמה חשוב לכבד את הורינו, בעיקר כשהם מצפים ומחכים".

"ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (שמות ו,ז), כל מכות מצרים כדי שתדע גם היום שאני עושה הכל!.

סיפר הרה"ג הרב אייל עמרמי שליט"א: "סיפר לי יהודי שזכה לחתן את בתו לאחרונה: הוא סגר אולם מפואר, התזמורת ניגנה, האורחים הגיעו, והחופה היתה צריכה להתחיל בשעה מוקדמת ב-19:30. הגיעה השעה, אך אי אפשר להתחיל בחופה למה? הרב המסדר את החופה והקידושין לא הגיע. כל המסמכים של הכתובה ושאר הפרטים של הזוג נמצאים אצלו, ועד שהוא לא יגיע אי אפשר להתחיל את החופה. התקשרנו, וחיכינו, אך לא ידענו שה' שולח לנו כאן ניסיון גדול. הוא מספר לי כי הרב הגיע לאולם רק ב-23:00 בלילה. עד אז, הרבה מהאורחים כבר הלכו, ורק לאחר החופה הוציאו מנה ראשונה והתחילו בריקודים.

"כבוד הרב", הוא אמר לי, "השתדלנו בכח הכח לקבל זאת באהבה ולא לכעוס, רק בזכות השיעורים שלך שהכל זה ה' והכל בהשגחה פרטית לבדוק את האמונה. פעם הייתי חושב שהוא הרס את החתונה של בתי, והיום אני יודע שה' הטוב עשה זאת להציל את בתי ובעלה מגזירות קשות, וכיפר להם על צער גדול שיכל להיות להם, בזכות האמונה בעיכוב החופה". זו המטרה של פרשיות השבוע הללו!

הרגשתי כי הכל התהפך ברגע אחד, מיגון לשמחה, מעצב לאורה. עלית על כסא הסנדקאות וזכיתי להיות הסנדק לנכדי האהוב, ומחלתי לבני וכלתי בלב שלם על הצער הרב שהיה לי כל אותו זמן. על כן, התקשרתי להודות לך, שבזכותך זכיתי לדבר הזה, ונותר השלום במשפחתנו על כנו", הוא חתם.

היית בהלם גמור לשמוע אותו. כעת הבנתי את הכל: הקב"ה, אב

הרחמים, נתן לי להיכנס בטעות לאולם אחר, ובכל הזמן הזה לא שמתי לב לטעות, ואף אחד לא התקשר לברר היכן אני ומדוע לא הגעתי עד כה. רק כשעזבתי את המקום וכבר הייתי רחוק, התקשרו אליי והבנתי את הטעות, כשכל זה היה בשביל שיזכה אותו אבי הבן במצוות כיבוד הורים החשובה, לכבד את אביו, סב התינוק בסנדקאות.

אין דבר שקורה סתם. בורא עולם "חכם יותר מאיתנו", וכי הוא עילת כל העילות, וסיבת כל הסיבות, ועלינו לסמוך עליו שהוא מגלגל

חלפו הימים ומעשה זה נשכח מזיכרוני. לאחר כמה שבועות, אני מקבל טלפון מיהודי מבוגר: "שלום, הגעתי לרב בוטבול?". "אכן", השבתי. "התקשרתי במיוחד להודות לך על החסד הגדול שעשית בשבילי, שימחת אותי עד למאד", הוא המשיך. לא הבנתי מי מדבר ובמה מדובר, וביקשתי ממנו להסביר את עצמו. ואז הוא פתח וסיפר: "לפני כמה שבועות, נולד לי נכד בשעה טובה ומוצלחת, ובני - הלא הוא אבי הבן, התקשר אליך בכדי שתהיה הסנדק. אני מעריך מאד את הרב, אך בתוך ליבי נפגעתי מאד. כל כך ציפיתי להיות הסנדק לנכדי, וכשמעתי שהוא מזמין מישהו אחר להיות הסנדק הדבר הכאיב לי מאד, אך שתקתי.

כל ההכנות לברית עברו עליי בקושי רב, בעוד כולם מתכוונים בשמחה למעמד, אני מרגיש מבויש ועצוב. האורחים הגיעו לאולם ובירכו אותי בשמחה רבה בברכת 'מזל טוב', ואני מראה להם צהלה בפניי, אך ליבי שותת צער ושבר גדול. אני הסבא ולא אזכה להיות הסנדק? כל חיי ציפיתי וחיכיתי לזה. לפחות, התנחמתי שהרב יהיה הסנדק, דבר שיכבד את המשפחה.

והנה, כשהגיעה שעת הברית, המוהל כבר התייצב בעמדה ורצו להתחיל, אך לא מצאו את הרב. בני הרים שיחת טלפון לרב, ובסיימה הוא ניגש אליי ואמר לי: "אבא יקר, תוכל להיות הסנדק?! הרב לא יכול להגיע, אירעה לו תקלה, והוא ביקש אם אוכל להביא את הזכות הזאת לך?". כבוד הרב, אין לך מושג איזה אושר אדיר הציף את ליבי באותו רגע.

החידה השבועית! באיזה גלגול הגיע פרעה הרשע, ומי היה משה באותו גלגול?
 זאטאטא וטאטא טאטא
 ללא שישם זכא שמשא זצאצא זצאצא
 יאמאטא טאטא זאטא זאטא זאטא זאטא

ההקדשה המרכזית
 העלון מוקדש לרפואה והצלחה: חיים יצחק בן שרה, שלמה בן אלה, אלונה בת פלינה, רימה בת רינה, ציפורה בת מרים. **זיווג הגון:** שירן בת חוה, הודיה בת רבקה. **לעי"נ:** ראובן בן חנה, מנשה בן יקוט, שלמה בן זכיה.

דיון משפחתי
 מתי אדם מכריז: "איני רוצה לעבור עבירה פלונית", ובאמירה זו הוא עבר עבירה? מתוך פירוי מתוק / שמות

לתרומות: בנק פאגי (52) סניף 188. חשבון 58-58-74. לכתוב עבור עלון טוב לחסות בה. ניתן לקבל החזר מס

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

הדלקת הנר: 16:37 צאת השבת: 17:40 רבינו תם: 18:17 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: כה אמר (יחזקאל כח), שבת מברכין.

אוֹצְרוֹת הַפָּרָשָׁה

פרשת "זארא"

"ויבלע מטה אהרון את מטותם" [ז, יב]. הזמיר האילם.

מה השקר הגדול ביותר? זוהי ההנחה שמנסים להחדיר בנו, שיש שתי תפיסות עולם מנוגדות. דרך התורה מצד אחד, והמדע מהעבר השני. כאילו שאותו בורא עולם, לא הוא שיצר את המדע והוא שהנחיל לנו את התורה, והוא הוא שציווה עלינו: "ובחרת בחיים!" אמת, יש רק אחת: "וה' אלוקים אמת!" לא שאין הבדל בין דרך התורה לדרך המדע, אבל זהו הבדל שכולו לרעת המדע: דרך התורה היא מלמעלה למטה, ודרך המדע הפוכה – והוא עדיין לא הגיע לחצי הדרך.

למה הכוונה? בתורה הקדושה כלולות כל החכמות וכלולים כל המדעים – מיסודם. החל משורשי הבריאה הנסתרים, מהעולמות העליונים והספירות הקדושות, מסתרי תורת הקבלה, והשתלשלותם עד לעולמנו אנו. ומי שיוודע ומכיר את השורשים והסיבות, מבין את התוצאות וההתפתחויות. לפיכך ידע שלמה המלך את כל סודות הטבע, והבין את כל ההתרחשויות בעולם. את הכול – כותב רבינו הרמב"ן זצ"ל בהקדמתו לפירוש התורה – ידע שלמה המלך מן התורה!

המדענים הולכים בדרך ההפוכה. הם מתבוננים בטבע, ומנסים לעמוד על שורשיו. עד היכן יוכלו להגיע? יש רעידת אדמה. מדוע אירעה? אז הם מתחקים על מבנה האדמה, על "לוחות היבשה". על התנודות והלחצים, ובסיכומו של דבר אינם יודעים מאומה. מדוע אירע הרעש במקום מסוים, בזמן מסוים, בעוצמה מסוימת? חזאי השירות המטאורולוגי הם חכמים מחוכמים. יודעים הכול על רום ושקע, על לחץ ומשקעים. משגרים לוויינים ומנתחים צילומים. אבל יומיים תמימים יכולים להתלות עננים מעל אזורינו, ולא להוריד טיפה אחת של גשמים. משום ששורשי הדברים, הרוח החיה שבהם, נסתרים ונעלמים מאיתנו. תלויים בסתרי ההנהגה האלוקית, בשיקולי שכר ועונש, רחמים ודין. והם כמובן אינם מודעים לסיבות השמימיות הללו! אין הם עוסקים אלא בקליפה החיצונית, בתופעות הנראות לעין, ועל כן גם חוכמתם קרויה "חוכמה חיצונית" וספריהם "ספרים חיצוניים".

והתורה לא רק מגלה מה מתרחש בעולמות שמעלינו, מה הם שורשי הבריאה וכללי ההנהגה האלוקית. התורה גם משפיעה עליהם! לימודה מאיר את כל העולמות ומשפיע שפע עצום, ככתוב: "אם בחוקתי תלכו" – שתהיו עמלים בתורה – תזכו לכל הברכות שבתורה. "ובאמצעות קיום המצוות, הוא שולט ודורך על המזלות!" יתר על כן: לא רק על העולמות משפיעות המצוות. לא רק בהם מזריחות הן אור ומניבות שפע. אלא על האדם עצמו מזריחות הן אור, מרוממות ומזככות, ומשפיעות עליו שפע כה רב, ברוחניות ובגשמיות!

המדען מוסיף ידע. אבל הוא עצמו אינו מזדכך. מידותיו אינן מתעדנות ונשמתו אינה מתעלה כתוצאה מידיעותיו. לא כן לומד התורה ושומר המצוות: "מרבה תורה מרבה חיים!" משל, למה הדבר דומה? לשאה הפרסי ששמע, כי לקיסר סין הובא זמיר פלאי. נוצותיו בצבע כסף, רגליו כעין הזהב, וציצת ראשו כיהלומים. קולו – כפעמונים, משובב נפש ומרגש נשמה. והוא נתון בכלוב זהב מעשה אומן, עין לא ראתה! היתקנא השאה ושלח את אנשיו ליערות, לצוד זן זה של זמיר פלאי. הלכו ושבו בידיים ריקות. אין כזה ציפור או דומה לו! אבל השאה לא השלים עם המציאות, לא יתכן שקיסר סין יעלה עליו ויתפאר בזמירו. ציווה, ועשו לו כלוב זהב דומה, וזה לכלוב שבחצר הקיסר הסיני. ציווה, ומצאו ציפור דומה. אך נוצותיה שחורות. רגליה, אדומות. וקולה – אוי לאוזניים ששומעות. חנקוה וחנטוה, הפכוה לפוחלץ. את נוצותיה צבעו בצבע כסף, רגליה בזהב, ולראשונה הדביקו עטרת יהלומים. העמידוה בכלוב, שהוצג בהיכל המלך. המונים נהרו לחזות בה, וכולם פסעו על בהונות רגליהם. הסו, אמרו להם, הזמיר ישן...

זהו ההבדל התהומי בין תורה למדע. התורה מאירת עיניים, מתוקה מדבש ונופת צופים, פיקודיה ישרים, משמחי לב. אבל גם המדע מתפאר בהישגים ובחוכמה, בברק וביופי. הם מציגים תרבות ואמנות, פאר והוד. אבל כל חוכמתם, חיצונית היא. תרבותם ככליפה ריקנית, הבנתם שיטחית, "זמיר-דמה" פוחלץ קר ומת. ואילו התורה נובעת חיים ללא סוף, פועלת בעולמות העליונים, מגיעה ומפעילה הנהגות עליונות וספירות קדושות. תורת חיים! רבינו עובדיה ספורנו זצ"ל הצביע על כך בפרשתנו. אהרן זורק את המטה לפני פרעה, והוא הופך לתנין. קורא פרעה לחרטומיו ואף הם משליכים את מטותיהם, וגם הם הופכים לתנינים. "ויבלע מטה אהרן את מטותם". מדוע? מסביר הספורנו: כי הם יצרו תנינים מתים, חסרי רוח חיים. ואילו התנין של אהרן היה חי ונושם, לכן בלע את תניניהם. זהו ההבדל שבין חוכמת התורה לחוכמות האחרות. חוכמת התורה, תורת חיים, חיה היא, מלאה תוכן ופנימיות: "אשר נתן לנו תורתו תורת אמת – וחי עולם נטע בתוכנו!" (מעין השבוע).

"ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים" [ז, יט].

לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו (לבל יהא כפוי טובה למי שהיטיב עמו) לא במכת דם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן (רש"י).

לפנינו שאלה מרתקת שאירעה אצל יהודי יקר שכה סיפר: בשעת ערב מאוחרת עצרתי מונית, וביקשתי מהנהג להסיע אותי לביתי. משך הנסיעה המשוער הינו כחצי שעה, והנהג פתח בנסיעה לעבר היעד. כעבור עשר דקות של נסיעה, לפתע הנהג עצר

בצד הדרך [בכביש בין עירוני], השכיב את מושבו, ופנה אלי בקול שבור: "ראיתי נעשית מטושטשת, קיבלתי התקף של היפוגליקמיה, מחמת מחלת ה'סוכרת' ממנה אני סובל... מכיון שחלה אצלי ירידה ברמת הסוכר בדם, אני חייב לטעום מנת סוכר; ואולי יש לך ממתק המכיל סוכר או משקה ממותק?".

לא היה ברשותי מאכל שכוה, והחלטתי שעלי לעשות מעשה על מנת להציל את הנהג שהחל לפרכס ועמד לפני איבוד הכרתו. "תן לי לנהוג במקומך, יש לי רישיון" הצעתי לו. כמובן שהסכים, ועבר לשכב במושב הסמוך. פתאום הפכתי מנוסע היושב בשלווה במונית, ל'נהג הצלה' הנוסע במהירות וטירוף על מנת להציל את החולה המיוסר ששוכב לצידו... התחלתי לעשות חשבון להיכן כדאי לי לנסוע, לבית החולים או לביתי, ולבסוף החלטתי שהיעד היותר קרוב הוא ביתי, שם אוכל בעזרת ה' להחיש ליהודי מזור וישע.

הגענו לביתי, ומיד הגשתי לנהג את כל המאכלים והמשקים הנצרכים. תוך כמה רגעים שבה רוחו אליו בס"ד. האיש חיבק אותי והרעיף עלי ברכות ומילות תודה נרגשות... כשעמדנו להיפרד, לפתע פונה אלי האיש במשפט שגרם לי לתדהמה עצומה: "ידידי היקר, במחילה, שכחת לשלם לי עבור הנסיעה...".

"לשלם לך?! - זקפתי למולו זוג עיניים תמהות - הרי הצלתי את חיידך בנסיעה זו, וכיצד עולה על דעתך לדרוש תשלום?!". - "על מה שהצלת אותי, בוודאי מגיע לך ישר כוח גדול, אבל אין זה נוגע לתשלום עבור הנסיעה; למעשה המונית שלי הובילה אותך ליעד המבוקש, ולכן עליך לשלם את שכרי... עם מי הדין?"

השיב מו"ר הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א: נראה לפטור לגמרי את הנוסע מתשלום, משני נימוקים:

(א) כתב הרמ"א (בחו"מ סי' רס"ד ס"ד): שניים שנאסרו בכלא, והוציא האחד הוצאות על מנת להשתחרר, והודות להשתדלותו, שיחררו מהמאסר אף את השני, וכעת בא הראשון ותובע מחבירו ליתן לו את מחצית מהממון אותו הוציא לצורך השחרור, הדין בזה הוא, שאם לא הוצרך להרבות בהוצאות בשביל השני, כי גם לשם פדיית עצמו לבדו היה צריך לכל ההוצאה הזו - השני אינו חייב ליתן לו כלום, שזה נהנה וזה אינו חסר פטור.

וכעין זה נראה לטעון גם בענייננו - הרי הנהג ממילא היה צריך לנסוע לאותו יעד, לשם הצלת נפשו, ומה שגם לנסוע יש הנאה מכך, אין זה מחייבו בתשלום, שהרי זה בגדר "זה נהנה וזה אינו חסר".

(ב) קשה לטעון שיש לחייב את הנוסע מדין "נהנה", כי מסתבר שלא היתה לו "הנאה" בנסיעה שכזו, שכן נסע כשכולו אחוז בהלה ופאניקה, מחשש לחייו של החולה שפרכס לצידו, (ובפרט שיתכן שנהיגותו היתה כרוכה בסיכון, כי הביטוח אינו תקף עבורו), ובוודאי שהיה מעדיף לשבת במונית כנוסע, בשלווה ורוגע.

אמנם עדיין יש לדון לחייב את הנוסע בחלק הנסיעה הראשון, לפני התקף העלפון של הנהג, [אם אכן היתה לו תועלת בכך, כי התקרב ליעדו ומכאן יכול היה למצוא מונית אחרת שתוביל אותו לביתו]. אלא, שביחס לתשלום זה, רשאי הנוסע לטעון כלפי הנהג: הרי התברר למפרע שגם תחילת הנסיעה קרבה אותך להצלתך, כך שכל הנסיעה אינה נסיעת מונית רגילה, אלא 'נסיעת הצלה'. ובנוסף, כנגד מה שאתה טרחת והסעת אותי, גם אני טרחתי והסעתי אותך... לסיכום: הנוסע פטור לגמרי מתשלום לנהג המונית (אחת שאלת).

"ויהי הדרם בכל ארץ מצרים" [ז, כא]. מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה.

מעשה באדם שבא לפני הצדיק בעל "דברי חיים" מצאנו ז"ל ותלונה בפיו: סוחר מצליח היה, חנותו המתה קונים ופרנסתו מצויה הייתה בשפע. ועכשיו בא יהודי ופתח מולו חנות מתחרה. הביא סחורה חדשה ואופנתית, הוזיל מחירים וגרף את הלוקחות. מיני אז עומדת חנותו שוממת, והפרנסה שבתה.

ברכו הרבי בכל לבו שפרנסתו תשוב ותפרח, ומסחרו ישגשג כמקודם ויסתעף שבעתיים.

אבל האיש לא הסתפק בכך: "רצוני שהרבי יקלל את המתחרה", אמר. "שהרבי יכהו בשבת פיו -"

"חלילה!" נרתע הרבי, "מעולם לא קיללתי יהודי! איסור חמור הוא, איסור מדאורייתא!"

והאיש בשלו: "אם לא לקלל את האיש, יקלל הרבי את חנותו! שהקונים ידירו ממנה רגליהם, וסחורתו תוותר כאבן שאין לה הופכים!"... חיידך הרבי, ואמר: "הן סוחר אתה, אמור נא לי - היכן רוכש אתה את הסחורה?". התבלבל הלה מהמיפנה בשיחה, אך מיד התעשת וענה: סחורה פלונית, קונה אני בעיר פלונית. סחורה אחרת, קונה אני ביריד -"

"וכיצד מביא אתה את הסחורה לעירך?" התעניין הרבי. ענה הסוחר: "בעגלה, וכי מה השאלה?"

אבל הרבי המשיך וחקר: "ונוסע אתה בעצמך?". "אכן כן", אישר הסוחר. הסביר שיש לחשוש מפני גניבות, ולהשיג על תנאי ההובלה... "ויושב אתה ליד העגלון, על דוכנו", שיער הרבי. הסוחר אישר, כשהוא תמה יותר ויותר על השיחה המוזרה.

"מה עושה העגלון שהסוס רעב", שאל הרבי. הסביר הסוחר, שהעגלון מוליך עמו שק שיבולת שועל.

"וכהסוס צמא", המשיך הרבי ושאל. הסוחר ענה שבעבר ליד ערוץ נחל שותה הסוס לרוויה.

"האם שמת לב לתופעה מוזרה", שאל הרבי. הסוחר הניד בראשו. לא, לא הבחין בשום דבר מוזר.

"באמת?" תמה הרבי. "האם לא שמת לב לכך, שלפני שהסוס שותה הוא בוטש ברגלו במים, בועט, ורק לאחר מכן שותה?"

עכשיו, כשהסבו את תשומת לבו, נוכח הסוחר שאכן כך הוא. באמת מוזר...

"הידעת מדוע", שואל הרבי. "הנני ואסביר לך: הסוס מרכין ראשו לשתות, ורואה את בבואתו במים. הואיל וסוס הוא, מבין הוא שיש לו מתחרה על אותם מים: כשם שהוא שותה מכאן, מתנכל לו הסוס התחתון ומתקרב בו זמנית, כדי לשתות את מימיו! על כן בועט ובוטש הוא ברגלו, מעכיר את המים. וראה זה פלא: הסוס הוא נעלם, נבהל כנראה ונסוג, וכל המים שלו!... חיידך הסוחר, והרב סיכם: "אבל, כמובן, טיפש הוא הסוס. כי אפילו לו היה כאן מתחרה, יש בנהר די מים לשניהם. על אחת כמה וכמה שאין זה אלא דמיון. ומה הועיל בבעיטותיו? שהמים נהיו מרופשים..."

"מבין אתה", סיים הרבי, "הרי מזונותיו של אדם קצובים מראש השנה, ואין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו כמלוא הנימה. לקח זה למדנו באופן חד כל כך במכות מצרים: השגחה פרטית מופלאה, בה כל אחד קיבל מנתו: היהודי שאב מים, והמצרי שאב דם. הניחו שתי קשיות שתייה בכוס, היהודי שותה מים, והמצרי מצץ דם. הכוסות החליפו ידיים, והנוזל השתנה בהרף עין... וכבר התבאר שמכות מצרים היו "אותות ומופתים עד היום הזה", בעלי מסר נצחי עד עולם: כשם שהצפרדע ידעה לאן עליה להיכנס ולאן נאסר עליה לבוא. הכינים והערוב, הדבר והשחין - כך יודעת הפרנסה לאן להישלח. ואם רוצים להגדילה ולהרחיבה, הדרך היחידה היא לפנות בעתירה אל מלך העולם, הן אותנו את העולם כולו בטובו, בחן בחסד בריוח וברחמים רבים!" (מעניין השבוע).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל הזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה הזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עניזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן אדה ז"ל, לע"נ זהבה פזיה בת פרחיה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרהג ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנן ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ בן כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ולע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com

נר לשולחן שבת

פרשת וארא

גליון 929 תשפ"ז

לע"נ אאמור"ר
הג"ר מנחם מנדל
בן רבי יחיאל מיכל זצ"ל

"כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה' – בתוך העיר לא התפלל לפי שהיתה מלאה גילולים".
(ט"ו כ"ט רש"י)

בימים ההם...

החזן רבי מרדכי מזסלב, מתלמידי הבעש"ט נודע כקדוש. מספרים עליו ועל ניוגויו נפלאות:

דרכו של רבי מרדכי מזסלב היתה לנסוע מעיר לעיר, והיה מתפלל כל שבת בעיר אחרת. בתפילותיו זכה להחזיר בתשובה יהודים רבים. בכל ערב שבת היה שר את המזמור "לכה דודי" בניגון חדש, אותו היה מחבר במהלך השבוע.

פעם הגיע רבי מרדכי לעיירה שמעולם לא היה בה. והנה הניגון החדש נשכח ממנו. הוא ניסה להזכר בו אך ללא הועיל.

והנה כאשר הגיע לחצר בית הכנסת נזכר בניגון, כדי שלא ישתכח ממנו החל לזמרו. המתפללים ששמעוהו שר יצאו מבית הכנסת החוצה, והתאספו לשמוע את ניגונו. אף כי התעכב הרבה בקבלת שבת והגיע זמן תפילת ערבית, המשיך לעמוד בחצר ושם התפללו ערבית, ויהי הדבר לפלא.

חקרו וגילו כי בית כנסת זה היה בנוי על מקום שהיה בו לפניו מנזר, ומן השמים מנעוהו להתפלל בו!
(בסופה ובסערה")

בוזמן הזה...

מעשה שארע לאחרונה – היתה זו שבת שבע ברכות יוקרתית שנערכה בגליל העליון. בעלי השמחה היו משפחות נכבדות. חברי החתן הוזמנו אף הם, לשמוח ולשמח.

אחד החברים, בן ידידי, הבחור החשוב אהרן מאיר נרו יאיר ויפרח, בתפילות ערב וליל שבת הרגיש חסימה בתפילה. לאחר התפילה דיבר על כך עם חבריו, להפתעתו גם הם הרגישו כמותו, לא הלך להם להתפלל...

הם ניגשו אל מנהל האולם, שאלו, התעניינו, למה שימש האולם הזה בעבר. לאחר בירור, תשובתו היתה מפתיעה מאד, המקום שימש לפני שנים כמסגד... את תפילות השבת למחרת עשו כולם באולם אחר במלון.
(נר לשולחן שבת")

'פרעה שהיה בימי משה אמוגושי היה'. (ד"ר מ"ו, מו"ק ית. רש"י כתי"י, שבת עה).
המלך שסגר את בתי הכנסת

לפני אלף ואחד שנים: בשנת ד' אלפים תשפ"ה נסגרו כל בתי הכנסת בבבל בצו המלך. האמוגושים נתגברו והשתלטו על בבל. היה זה שבט פרסי שהיו עוסקים ושקועים בכישוף. גזר המלך שכל ישראל ישתמדו ויהיו אמוגושים. (אגרות רב שרירא גאון)

מתורתו של הגאון רבי מרדכי אויערבאך שליט"א

היו שתי מכות במצרים בהן מי שהיה ירא את ה' ניצל, שמי שהכניס את המקנה שלו הביתה לא נפגע. במכת דבר נאמר "הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה", לא נגזרה גזירת דבר רק על אותם בהמות שבשדה (מכילתא). ובמכת ברד "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הנס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים".

נשאלת השאלה, הרי בדבר מתו כל הבהמות של מי שהשאירו את הבהמותיהם בשדה, נשארו רק הבהמות של אלה שהכניסו אותם לבתים, שהיו יראי ה'. אם כך איך במכת ברד היו בכלל בהמות שניזוקו, הרי נותרו בהמות רק של יראי ה', מדוע הפעם אותם יראי ה' מצריים לא הבריחו את הבהמותיהם לבתים!?

תירץ רבי מרדכי אויערבאך תירוץ עצום: מובא בבבליא (ישעיהו י"ט כ"ב) "ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא" – אמרו חז"ל 'נגוף למצרים ורפא לישראל' – המצרים נחלשים וישראל מבריאים' (זוהר ב' ל"ז).

יש לומר כי 'נגף ורפוא' ארע גם ברוחניות, בכל מכה ומכה המצרים נחלשו באמונה, ואילו בני ישראל אחרי כל מכה ומכה התחזקו באמונה, ביראת ה' יותר ויותר. למה, מה ההסבר? כי מי שלא מתחזק באמונה כשרואה נס נחלש, מי שלא מתחזק שרואה את המכות נהיה פחות מאמין.

ממילא הכל מובן, אותם המצרים שהיה יראי ה' במכת דבר, עתה נחלשו באמונה ובמכת ברד כבר לא היו יראי ה'!

בכל מכה ומכה המצרים יורדים באמונה ובני ישראל עולים ומתעלים, עד שהגיעה מכת בכורות, עתה לא נותר אפילו מצרי מאמין אחד!
(נר לשולחן שבת"י יש"כ להרה"ג רבי מ"ה)

איוב, בלעם ויתרו יועצי פרעה. (סוטה יא). בפרשת וארא

איוב: במכת ברד "הירא את ה' מעבדי פרעה" זה איוב. (שמו"ר י"ב ב') בלעם: עורך מסתולל בעמי לבלתי" ראשי תיבות בלעם. (ט"ז ד"ע") והיכן יתרו? אף שהוא ברח למדין, זכה ונמצא גם הוא בפרשה "מכנות פוטיאל לו לאישה – מזרע יתרו..." (ד"כ"ה ת"י יונתן רש"י עיי"ש) "נר"

שאלה: יש להבין, מפני מה הוזכרה הצלת מקנהו של איוב רק במכת ברד, וכן במכת דבר כאמור לעיל, ולא במכת ערוב?

תשובה ערבה מאד יש לי בזה: מובא בגמרא (ב"ב טו') 'מקנהו של איוב פרצו גדרו של עולם, מנהג העולם שזאבים הורגים עיזים, אבל אצל איוב, העיזים הורגים את הזאבים'. עכשיו מובן מדוע הבהמות של איוב לא נפגעו במכת ערוב!
(נר לשולחן שבת")

"ובני שמעון... ושאלו בן הכנענית". (י"ט) בן דינה מן הכנעני, שכם. שמעון, שעשה שלא כהוגן ונשא כנענית. זמרי, שעשה מעשה כנעני.

"אלה ראשי בית אבותם בני ראובן בכור ישראל חנוך... ובני שמעון". מפני מה מנה שמוותיהם ויחוסיהם? שהיו אומות העולם אומרים: המצרים אדונים שלטו בישראל עבדיהם, בוודאי שלטו גם בנשותיהן. לפיכך יחס אותם הקב"ה, לומר שלא היה בישראל פסול.

שאלה מצויה בכתי הדין בדורות האחרונים אודות נישואי תערובת, שהאב גוי והאישה יהודיה. האם ילדיהם נחשבים בישראלים? פרטים רבים יש בכלל שאלה זו, נביא מהם בקצרה:

להלכה:

גוי הבא על בת ישראל, בניו הנולדים לו ממנה נחשבים כישראלים לכל דבר ומותרים לבוא בקהל ואינם צריכים גירות. (במות טז: קידושין סח: אהע"ז ד' ה' רמב"ם איסור ט"ו ל"ד "הרי הוא כאמון ואין משגיחין על האב")

אכן יש בהם פגם, וראוי למשפחות המיוחסות בישראל להמנע מלהתערב עימהם. (יבמות מה. – האיש שרצה להיות חתנו של רב...)

לפיכך, כתב הגאון רבי מאיר אריק שאם אותו אחד בא להנשא, עליו להודיע פגמו לצד השני קודם הנישואין ולא יעלים מהם. חיוב זה גם מוטל על השדכן, שאם לא כן עובר על לפני עיור. ותמוה, מהמעשה בגמרא (יבמות מה), באותם שנולדו לישראלית מן הגוי, ובאו לפני רבי יהודה ורבא. אמרו להם שילכו למקום שאין מכירים אותם וישאו שם אישה שאינה יודעת פסולם. יש להבין, איך יעצו רבי יהודה ורבא ליתן מכשול לפני בת ישראל שרוצה להנשא לבעל הראוי לה לפי מעמדה ויחוסה!?
השיב רבי מאיר אריק, שדין אישה שונה, כמו שאמרו חז"ל שאישה מתרצה בבעל כל שהוא - "טב למיתב טנדו... לפי"ז יצא חילוק אם מדובר באיש או אישה. ("אמרי יושר" ח"ב ק"ז)

נחלקו הראשונים בענין כשרותם לכהונה. יש סוברים שפסולים ויש סוברים שכשרים ככל ישראל. (רוב הראשונים וכו' פ"ט ט"ז י"ט ז"ז) יש שכתבו שדין זה אינו נוהג אלא בבית, הנפסלת לכהונה מחמת אביה הגוי, אבל הבן מותר. (כ"ג מרש"י ור"ף-י"ש"ש יבמות ד' ל"ח)

בדעת הרמב"ם נחלקו האחרונים (איסור ט"ו ג). ה"בית יוסף" כתב שפשטות לשון הרמב"ם נראה שכשר לכהונה (ד). אך ה"משנה למלך" כתב שפסולים לכהונה. והגר"א בביאורו דחה ראייתו.

ברית מילה בשבת. רוב האחרונים פסקו שמלים אותו כדין, ככל מילת ישראל ואין חוששים שמא מילת גר היא. (בנין ציון" כ"א, אהיעור, חז"א) היו שהחמירו שלא למולו בשבת, שחששו לשיטות הראשונים שדינו כגוי. (הג' מהרש"ל רס"ו, רעק"א שם י"ב, מהר"ם שיק אהע"ז כ')

פדיון הבן: חייב ככל בכורי ישראל. להלכה, כתבו הפוסקים שיש לפדותו על דעת בית דין ובלא ברכה וכשיגדל יפדה עצמו מספק. (משנה הלכות ז' קצ"ט קיבץ כל השיטות) אכן ה"אגרות משה" נקט שיש לפדותו בקטנותו בברכה. (ואין לחוש לדעת הט"ז - אג"מ יו"ד ח"א קצ"ה)

חתונה: מנהג ישראל שהאב והאם מולכים את בניהם לחופה. כתבו אחרונים שבנו של גוי הנולד לו מישראלית אין מניחים את אביו הגוי להוליכו לחופה, זאת כדי להשריש בלב העם שעוון פלילי הוא עד מאד לבת ישראל להנשא לגוי וראוי לגנות מעשה רשע זה ולהוקיעו, בפרט שבמקומות רבים הדבר פרוץ.

הוסיף הגאון רבי משה פיינשטיין, זה אף שהאב הינו אדם נכבד ורבים מבני ישראל נעזרים על ידו בפרנסה. (אג"מ יו"ד ח"ג ק"ו ב')

ירושה: הבן הנולד לגוי אינו יורש את אביו הגוי, לפי שאינו מתייחס אחריו. (ניתבות המשפט" רע"ז א' - ריטב"א קידושין יז: ורא"ש שם)

נחלקו הפוסקים היאך לכתוב את שמו בגט:

יש שהורו לכתוב את שם אמו, כיון שאביו נכרי ואינו מתייחס אחריו. ("דגול מרובה" אהע"ז קכ"ט ט') וכן כתב ה"אגרות משה". (ח"ב כ"ב) ומנהג הרבה בני דין בארה"ב נוהגים כהוראתו. ("ציץ אליעזר" ח"ב ט')

יש שכתבו לכתוב 'בן אברהם אבינו' כמו גר. (יהרי בשמים" ח"ב קע"ב) שהרי לעיתים הוא נקרא בפי חז"ל "גר". ("קול יהודה" נ"ד) וכן פסק הגאון רבי צבי פסח פרנק. ("ציץ אליעזר" ה' י') יש שהורו שאין לכתוב את שם האב, אלא שמו של המגרש בלבד. (שו"ת "קנין תורה" ו' ק"ז) בדיעבד, כאשר כתבו את שם אביו הגוי כתב הגאון רבי משה פיינשטיין שהגט כשר, כיון שסוף סוף הוא אביו מולידו ואין לעז בגט זה. (ח"ב כ"ב)

החת"ס כתב לחדש, שאם נתייגר אביו, ניתן לכתוב שמו בגט, אף שאינו מתייחס אחריו. (ח"ב מ"א ועיין "לבושי מרדכי" מהד"ק אהע"ז ל"ח)

חידושו של הגאון מושיבין: אם האב הגוי בשלבי גיור, מל ולא טבל, יש סוברים שהנולד ממנו דינו כגוי וצריך מילה וטבילה. טעמו בזה על פי הרשב"א, שגר שמל ולא טבל אין דינו כגוי לגמרי "שכבר נכנס לכלל יהדות במקצת".

מה שאמרו בגמרא שגוי אינו "בר הוויה" ולכך הבן אינו מתייחס אל אביו הוא דווקא בגוי גמור, עליו נאמר "בשר חמורים בשרם". אבל גר זה שבא לכלל ישראל במקצת על ידי מעשה המילה חשיב "בר הוויה" ובנו מיוחס אליו! ("דובב משרים" ח"א ז')

למעשה כתבו שכל זמן שהאב לא טבל, דינו כגוי לכל דבר ואין בנו מתייחס אחריו אלא אחרי אמו. ("משנה הלכות" ח"ד קע"ח עיי"ש)

נסיים ענין זה בחידושו של מהרי"ט אלגאזי

הואיל ויש בולד זה צד נכרי וצד ישראל, יקבע יחוסו על פי חינוכו והנהגותיו. לכן אם גדל אצל אביו הגוי ונוהג כמותו בכל הליכותיו, דינו כגוי. ואם גדל אצל אמו והתחנך בדרך התורה והמצוות נחשב כישראל גמור משעת לידתו! (בכורות מ"ז פת. ס"ה)

לפי זה מובן הפלא ופלא: כורש נחשב מלך גוי ("כשר" ר"ה ג). ותמוה, הלא הוא היה בנה של אסתר?! כיון שנתחנך בבית המלכות, גדל אצל אביו אחשוורוש ולמד מדרכיהם, נחשב כגוי לכל דינו.

למעשה, כיון שלא ראינו חילוק זה באף אחד מן הראשונים והפוסקים, אין נראה כן לדינא. ("בית יצחק" אהע"ז כ"ט ח': רבי יצחק שמלקיש)

כל זה לקט עפ"י הספר "משנת היוחסין" מהגאון רבי משה קליין. (עמודים רס"ז-רפ"ד)

ובאותו ענין!

רבינו ה"חפץ חיים" היה מבקש פעמים רבות מחתנו, הגאון רבי מנדל זקס להוציאו בברכת התורה.

עם השנים, כאשר נולדו לרבי מנדל ילדים, היה ה"חפץ חיים" מבקש ממנו שבברכה, כשאומר "ונהיה אנחנו וצאצאינו" יוסיף ויאמר "וצאצאי צאצאינו". התפלא רבי מנדל: "הלא זה נוסח ספרד?!"

אמר לו ה"חפץ חיים" במתיקות לשונו: "רבי מנדל, מה איכפת לך שאני אתפלל על הנכדים שלי...!" ("נר לשולחן שבת")

הנכד שאינו מיוחס לסבו...

הנכד שמאד מיוחס לסבו!

"ויהי נער מבית לחם - יהונתן בן גרשום בן מנשה". והלא בן משה הוא?! שעשה מעשה מנשה - לכן "לעולם ידבק אדם בטובים!"

אף מי שהוא צדיק גדול כמשה, אף מי שנמצא במקום שאין בו מיוחסות. כנגד זה מצינו בפרשת השבוע, אהרן שנושא את בת עמינדב, יצא ממנו פנחס. (שופטים י"ח ל' ב"ב קט-קי. "בן יהודעי")

השגחה פרטית

דברי התעוררות וחיזוק וסיפורי השגחה מופלאים המתרחשים בימינו מתוך "קו השגחה פרטית"

פרשיות וארא - בא תשפ"ו • עלון מס' 180

השגחה שבועית

יש לך עצה אחת ויחידה

יהודי הגיע פעם לרבי משה מלודמיר, בנו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, ובכה לפניו, "הילדים שלי רעבים ואין לי פרוטה בשביל לקנות לחם".

"רבי, תתפלל עלי" בכה היהודי. שאלו רבי משה, "למה באת אלי להתפלל? אתה לא יכול להתפלל בעצמך לאביך שבשמים?" ענה האיש, "רבי, כל כך רע ומר לי, שאני לא מסוגל להתפלל".

שאלו רבי משה, "אם כל כך רע לך שאתה לא מסוגל להתפלל, איך אתה בכלל מסוגל לדאוג לילדים? תעזוב את כל הסיפור".

הזדעק היהודי, "וכי יש לי ברירה? אם אני לא אדאג לילדים שלי, מי ידאג להם? אני חייב לדאוג להם".

אמר לו רבי משה, "גם להתפלל אתה חייב". כשיהודי מגיע למצב שעליו לעשות השתדלות מסויימת, הוא יודע שהו 'חייב' לעשות את זה, אם הוא לא ילך למכולת, הלחם והחלב לא יצמיחו רגליים וייכנסו אליו הביתה בצורה אוטומטית.

כשאחד צריך להביא משכורת הביתה, הוא יודע שהוא 'חייב' לקום בבוקר ולעשות משהו בשביל זה. אם לא, המשכורת פשוט לא תכנס.

באותה מידה ממש לימד רבי משה את היהודי, אם לא תתפלל - לא תקבל. אתה 'חייב' להתפלל על זה, כי על דבר שאדם לא מתפלל הוא פשוט לא מקבל.

בדברי הגמ' (בי"ב קטז). ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, מסביר המאירי, שהחכם מלמד את היהודי איך 'הוא' צריך להתפלל.

אלו שהיו באים לבכות את צרותיהם אצל רבי חיים קנייבסקי זי"ע היו רגילים תמיד לשמוע 'תתפלל' וכשהיו אומרים, אבל כבר התפללנו, אמר להם רבי חיים "תתפללו שוב".

ורבי חיים היה מדגיש שהתפילה צריכה להיות תוספת על התפילה הקיימת, תוסיף עוד מילים בשפה שלך, מתוך הלב פנימה.

ככה לימדו אותנו הצדיקים בכל הדורות, שיש עצה אחת ויחידה. להתפלל ושוב להתפלל ושוב להתפלל, ורק ככה תבוא הישועה.

שבת שלום ומבורך
פינחס שפר

דברים שבלב

על פי השיעורים בספר חובות הלבבות "שער הבטחון"

מעשה שהיה

ממש כמו בהמה. אולם האמת, אומר שלמה המלך, אחרת היא לגמרי: רוח בני האדם עולה למעלה, ושם בעולם העליון מקבל האדם את שכרו הגדול על כל מעשיו הטובים אשר זכה לעשות בעולם הזה, ונהנה מזיו השכינה. ואילו רוח הבהמה יורדת למטה לארץ.

שלמה המלך אומר שם: "אמרתי אני בליבי" - חשבתי על "דברת בני האדם", מה שאותם רשעים טיפשים מדברים, שמפרידים את עצמם מבעלי האמונה ועומדים בפני עצמם, והרי הם עצמם כבהמות, "בהמה - המה להם", בהמות שעומדות בפני עצמן, ואכן אנשים כאלו שחושבים את עצמם לבהמות, ואומרים שאין הבדל ביניהם, זה מה שאכן יהיה בסופם: בעולם הבא הם לא יזכו למעלות הגדולות להן זוכים בעלי האמונה, ויסבלו מהעונש על חטאייהם.

היהודי המשיך בדברי תורה, והתברר שהוא חכם גדול וצדיק. בהמשך, כאשר פגשו רבי חזקיה ורבי ייסא בחבורה שאלה השתיים היהודי, התברר להם כי האורח התלמיד חכם הגדול הזה, זהו רבי חגי, שנשלח ללמוד חכמה מרבי שמעון בר יוחאי וללמד אותה לחברים אשר בבבל.

משהתבררה להם זהותו, ביקשו שימשיך וילווה אותם וידבר עימם בדברי תורה, אך רבי חגי אמר: הגעתי אליכם בשליחות משמיים כדי לפרש לכם את הפסוקים בקהלת, ועתה עליי לשוב לדרכי.

כמה מופלא הסיפור הזה. אנו רואים איך הקב"ה סיבב במיוחד שנדע את הידיעה הבסיסית והיסודית הזאת, שיש עולם הגמול ויש שכר ועונש. אשרינו שזכינו להיות בעלי אמונה, שלומדים ומתעמקים עוד ועוד בסוגייה של אמונה, ויודעים כי רוח האדם עולה למעלה, לקבל שכר טוב.

ידיעה זו היא בסיס יסודי ביותר בכל ענייני הבטחון. לפיה, גם כאשר נראה שאין רווח עכשווי, מקבלים את הכוח לפעול בצורה הנכונה על פי דעת תורה. וכמו שסיים שלמה המלך את ספר קהלת: "את האלוקים ירא, ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם!"

(מתוך שיעור 180 בשער הבטחון. לשמיעת השיעור הקישו 4 לאחר בחירת השפה, או בחיגו ישיר 02-3011904)

בקשו רחמים מרובים
עבור האברך ר' יצחק בן יצחק (קלצקי) הי"ו

בפתיחה לנושא הגמול בסוף פרק ד' בשער הבטחון, מן הראוי להביא את דברי הספר הקדוש 'קב הישר'.

הספר הזה התקבל אצל גדולי ישראל כספר מוסר מרכזי ביותר. הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע למד את כל הספר מאה ושתיים. פעמים כמניין ק"ב. גם השר שלום הקדוש מבעלזא עשה כן, ואמר כי את היראת שמיים שלו הוא שאב מדברי הכיבושין הכתובים שם.

עתה נזכה גם אנחנו להתבשם מהנאמר בספר בפרק ס"א, שם מובא מהזוהר הקדוש:

רבי חזקיה ורבי ייסא הלכו בדרך, ורבי חזקיה אמר: אני מהרהר בפסוק שכתב שלמה המלך [קהלת ג, יט-כ], שמקרה אחד גם לאדם וגם לבהמה: "כמות זה כן מות זה... ומותר האדם מן הבהמה אין... הכל היה מן העפר ושב אל העפר".

שלמה המלך התענה ארבעים תעניות טרם כתב את ספריו משלי, שיר השירים וקהלת, שבהם נסתרים דברי חכמה עמוקים ביותר. התקשה רבי חזקיה: למה התכוון החכם מכל אדם, באומרו שהאדם והבהמה שווים? הרי זהו אחד מעיקרי האמונה, שכאשר אדם מתבקש לשייבה של מעלה, הוא מגיע לעולם הבא ומקבל את שכרו.

פגש בהם אדם אחד וביקש מהם לשתות. לשאלתם, ענה שהוא יהודי, והם נתנו לו מהמים שהיו ברשותם. אחרי ששתה פנו שלושתם אל ההר הסמוך, שם היה מעיין מים חיים שמתוכו נמשך חוט דקיק של מים, ממנו מילאו את הכלי של רבי ייסא. עתה ישבו בבנות ושאלו את היהודי, האם יודע ספר הוא. בענותנותו ענה האיש, ששלח את הבן שלו ללמוד, וממה שהבן לומד יודע גם הוא. אמנם החכמים לא התרשמו מכך, אבל היהודי אמר להם שיתכן שגם בתרמיל של עני תימצא מרגלית, והציע שישאלו אותו על מה שמטריד אותם.

שאל רבי חזקיה על הפסוק הנ"ל, והיהודי התחיל להסביר להם: מילים אלה שבפסוק אינן מחכמתו של שלמה המלך, אלא שלמה מצטט כאן את דברי הטיפשים, חסרי האמונה, שטוענים כי מקרה אחד לכול. הרשעים טוענים שהחיים כאן זמניים וחולפים בדיקו כמו אצל הבהמה, ושכל מה שנותר לאדם לעשות כאן זה לחטוף ולאכול, כי מחר איננו,

הצטרף גם אתה לרבבות היהודים מכל העולם ששינו את חייהם, חייג:

מארח ישראל 02-30-11-300 • מארה"ב 151-86-130-140 • מאנגליה 00-330-3900-489 • מבלגיה 00-380-844-28

מאזרח אפריקה 271-0157-9256 • מארגנטינה 3988-4031 • מאוקראינה 380-947-100-633 • קו לנשים - שלוחה 4 בתפריס הראשי

קו השגחה פרטית

אידיש. עברית. אנגלית.

מתמודד עם החולי, שוקדים על פיתוח תרופה למחלה שמופיעה בצורה הספציפית הזו. הוא בעצמו השתתף בקבוצת הפיתוח, וכאשר הגיע השלב שבו נותנים את התרופה לנסיינים, הוא כלל אותי בין משתתפי המחקר. זה היה נס בפני עצמו, כי לפי כללי המחקר לא נותנים את התרופה למי שיש לו מחלות רקע, כדי שאם היא לא תעזור חליה, לא יגידו שהיא לא הצליחה להועיל בגלל המחלות האחרות; אבל בסייעתא דשמאי, למרות התיק הרפואי הכבד שלי קיבלתי את התרופה, וזו אכן הייתה השליחה להציל את חייו! חצי שנה לאחר מכן נכנסה התרופה לסל התרופות. אילו הייתי מחכה עד אז, מי יודע האם היה במי לטפל...!

אני מודה לה' הטוב על המהלכים המופלאים שסובב בעבורי. בן אדם חושב שכולם נגוד, שלא מתחשבים בו ולא מרחמים עליו, בשעה שכל הקשיחות הזו שהקב"ה הכניס בלב הממונים, אינה אלא מקשה אחת של רחמים וחסדים, להחיש רפואה ומזור.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 309.)

קונה אמונה

מספר אברך מירושלים: אני מאחל לכל עם ישראל בעיות כמו שלי, עם משפחה שברוך ה' גדלה, ויש בה גם תינוק שגדל, זרק את המוצץ, נפרד מהבקבוק, ועדיין ישן בעריסה.

דווקא אחיו, הקטן יותר, גילה גמישות, והוא זה שהצטרף אל הגדול למזון אחד. כך מצאנו את עצמנו מייחלים לישועה בדמות מיטת נוער, שתאכלס את כולם בצורה סבירה ותאפשר שנת לילה רגועה.

בירתי. מיטה כמו זו שאנו מעוניינים בה, עולה שלושת אלפים שקלים. הימים - ימי ניסן, שעתן היפה של חנויות הרהיטים. הם לא מורידים מחירים בשלב זה של השנה, אולי רק מסכימים להתחשב קצת. ואנחנו לא יכולים לחכות עוד. המיטה החדשה כבר אינה בגדר מותרות, אבל אין לי שלושת אלפים שקלים.

איני רוצה ללוות, והפתרון כרגע הוא להזמין את הרהיט באופן כזה שניתן לשלם עליו רק כשהוא יגיע הבייתה. אנחנו מוצאים חנות שמוכנה להסדר הזה, ומזמינים את המיטה בתחילת השבוע.

מתי היא תגיע? עוד לפני שבת.

עד אז אני מתפלל לה'. מתפלל מעומק הלב: ריבוננו של עולם, אתה כול יכול. אתה מפיל שינה ותנומה, ומעיר ישנים מתרדמתם. אתה יודע כמה אנחנו צריכים את המיטות האלה, למען הילדים שנתת לנו. לך הכסף והזהב והעצים, אנא שלח לי שלושת אלפים שקלים.

ביום רביעי מתקשרים מחנות הרהיטים ומודיעים שלמחרת - ביום חמישי - המיטה אצלנו. למחרת בבוקר בדקתי האם נכנס כסף כלשהו לבנק, אבל המענה האוטומטי לא חידש לי כלום. בשעה שתיים בצהריים התקשר אליי חבר שאיתו אני משוחח הרבה בענייני אמונה. אמרתי לו: "עכשיו הזמן להתחזק, בוא נדבר דיבורים של אמונה".

הוא אמר לי כמה דברים טובים, אני אמרתי לו, וכך התחזקנו יחד. ברבע לשלוש המוביל כבר היה אצלנו. היו ברשותי אלף שקלים שנועדו להעברה הלאה, והחלטתי להשתמש בהם כרגע. התקשרתי לחבר וביקשתי ממנו שילווח לי אלפיים שקלים, ויכניס לי אותם בהעברה ישירה לחשבון שלי.

תוך כדי שיחה כבר עשיתי את דרכי לכספומט כדי להוציא את הכסף. הכנסתי את הכרטיס לכספומט, ביקשתי למשוך את הסכום, אבל החשבון ריק.

התקשרתי לחבר שהבטיח העברה, והוא סיפר בהתנצלות שהוא לא מבין מה קורה פה, מדוע הנתונים שהוא מזין במענה האוטומטי אינם נקלטים. תהליך שאמור לארוך כמה דקות, אינו מצליח.

עוד אנחנו מדברים, והנה מאחוריי, בתור לכספומט עומד ראש הכולל של כולל ערב. סיפרתי לו בקצרה על המיטה ועל התשלום, ושאלתי האם יוכל להלוות לי אלפיים שקלים.

הוא נענה בחיוב וכתב לי צ'ק. לא של אלפיים ש"ח, אלא של שלושת אלפים. לנוכח תמיחתי הוא אמר: "אלפיים אני מלווה לך, ואלף שקל קח במתנה!"

השתוממתי. הקב"ה שלח את העיכוב בהעברה של החבר, כדי שאקבל אלף שקלים שאין צורך להחזיר. בהמשך החבר ביצע את ההעברה, וכבר באותו ערב נכנס הכסף מהצ'ק, כך שהספקתי גם להחזיר הכול, ברוך ה'.

ואני עומד נרגש ומודה בכל ליבי לקב"ה על המהלכים שסובב ועיכב בעבורי, ועל החיזוק הגדול באמונה שהחוויה הזאת השאירה אצלי. כה יעזור הלאה, בהרחבה ובשפע רב בכל בתי ישראל.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 310.)

של הבתים תמיד עמד בזמנים, ומה קרה שפתאום הוא מוצא כל יום תירוץ אחר שמשאיר את הבתים אצלנו?

בינתיים אמרתי לעצמי: נכון שהבן אדם לא ביקש שיגיהו את הפרשיות, אבל מה שאני ממליץ לכולם לעשות, אני יכול לבקש בעצמי שייעשה. התקשרתי למגיה ואמרתי לו: "תראה, יש אצלי פרשיות, והבתים עדיין לא הגיעו. האם תוכל להעניק לפרשיות הגהה נוספת, אם ממילא הן ממתונות?"

הוא הסכים. ערך את ההגהה, ולמחרת התקשר אליי ברעש. "זה לא שמצאתי איזו טעות", הוא אמר, "אלא שהפרשיות פסולות מעיקר הדין! דיברתי עם הסופר שכתב אותן, והוא כבר שולח פרשיות חדשות".

וכל העיכוב לא היה אלא רחמים וחסדים גלויים ממש, שיהודי יזכה להניח תפילין כשרות. שנזכור ניסים ונפלאות שעשה עימנו, ואשר לו הכוח והממשלה בעליונים ובתחתונים.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 311.)

כסף מהשמיים

מזל טוב, בן! נולד לנו נכד! אנחנו מודים לה' בקול רינה ותודה על שהגדיל חסדו עימנו וזיכנו לראות בנים ובני בנים, ומתארגנים לישלום זכר' שייערך בביתנו, בית הסבא והסבתא. שוב רואה אני כי העלייה בדרגה כרוכה בתשלום. כל שלב בחיים מביא איתו עוד הוצאות ועוד ביטחון, עוד כספים ועוד אמונה. אני יודע שזה נשמע מוזר, לדאוג להוצאות ישלום זכר', וכי מה כבר ביקשנו? ארבעס ומציות, סוכריות ופיצוחים. לא איזו סעודה של שלוש מנות ואולם ומלצרים. בסך הכול כיבוד לציבור הקדוש שיבוא לברך ולהתברך במזל טוב חם ולבבי.

אכן, איני דואג, אבל אני מסוקרן: מאין יגיע הכסף? אנחנו חיים באופן מחושב מאוד, ומשתדלים ככל יכולתנו להימנע מהלוואות. גם כעת ידעתי שמי שנותן חיים נותן גם פרנסה, ושעם המשכת השושלת יישלח גם הממון הדרוש כדי לקיים את הילד הזה לאביו ולאמו, וגם לסבו ולסבתו.

ביום חמישי בלילה יצאתי מבית המדרש, אחרי שעות הלימוד של ליל שישי. הרחוב היה ריק. הדרך אל מאה שערים שקטה ומתפתלת. מהחלונות ניבטו אורות של בתים שבהם מתכוננים לשבת קודש, ומהכביש הרגוע עלתה נהמת מכונית. הרכב נעצר לידי ומתוכו קרא לי מישהו, "רבינו!" הסתובבתי אליו וראיתי שזה יהודי אמריקאי עם עיניים טובות. חשבתי לעצמי: כנראה הוא רוצה להתרים אותי.

אבל הוא הפתיע. "יש לך מה לעשות עם כמה דולרים?" הוא שאל.

הנהנתי בראשי.

הוא הוציא כמה שטרות והגיש לי. היה בהם סך של כאלף שקלים. די והותר להוצאות ישלום זכר' והנלווה אליו.

ככה, מן השמיים, הגיע הכסף.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 312.)

קח שותפות קבועה בהפצת "השגחה פרטית" לכל יהודי בכל העולם ותזכה גם אתה לראות ישועות בכל העניינים.

התקשרו עכשיו למוקד הישועות: 02-30-11-5-11

בעמדות נדרים פולט
ע"ש השגחה פרטית

משלוח בזאר
ת.ד. 5475 ירושלים

או בהעברה לבנק לאומי
902 חשבון 57390056
(10) - טניף
ל"ש השגחה פרטית אמונה ובטחון ע"ר

מפיצים
אמונה
ומחיים
נפשות

כבר למעלה משנה אני מתמודד עם אתגר קשה מנשוא, נתון במצב שבו אינני רואה כל מוצא, כאשר הכול סביבי נראה חשוך וחסר תקווה. בתוך החושך הזה גיליתי את 'קו השגחה פרטית' - השיעורים המלאים באמונה ובטחון והסיפורים המחזקים. אלו משמשים בעבורי כאור בקצה המנורה, ומעניקים לי את הכוח הנחוץ לשאת את כל הקשיים. אני מודה לכם מעומק הלב, ומלא תקווה שאראה בקרוב ביצועת ה' ואזכה להודות על הטוב הגלוי. תודה רבה לכם!

הקב"ה בחסדו יעשה בקשתו

ואל יחשוב: יראוי הוא שיעשה הקב"ה את בקשתי, כיוון שכיוונתי בתפילתי, דאדרבה, זהו המזכיר עוונותיו. אלא יחשוב שיעשה הקב"ה בקשתו בחסדו, ויאמר בלבו: 'מי אני, דל ונבזה, בא לבקש מאת מלך מלכי המלכים הקב"ה, אם לא מרוב חסדו שהוא מתנהג בהם עם בריותיו.' (טור אורח חיים סימן צז)

יתלה בקשתו ברחמי ה'

המתפלל אל יחזיק עצמו בחסיד כל כך עד שיתלה בקשתו בשביל עצמו, אלא יחזיק עצמו כחוטא, ויתלה בקשתו ברחמי ה', או בזכות אבות. (בית הבחירה למארי, ברכות י ע"ב)

אתה הדיין ואתה הסגור

"מזמור לדוד ה' קראתיך, חושה לי, האזינה קולי בקראי לך" (תהלים קמא) - אמר דוד: בבקשה ממך אהיה מאותן שרואין פניך שתהא תפילתי נשמעת, וזהו שאמר: "ה' קראתיך, האזינה קולי בקראי לך".

מהו "חושה לי"? חשתי - מיהרתי - לעשות דברך להתפלל לפניך, אף אתה חושה תמהר לענות לי.

למה היה דוד דומה, למי שהיה לו דין - משפט - לפני השלטון - המלך. ראה בעל הדין שיש לכול - לכל אלו הבאים להישפט - סניגורין לדבר עליהם בזכותם. קרא אל השלטון ואמר לו: בבקשה ממך, הכול צריכין הם לסניגוריהם, אני אין לי סניגור, אין לי מי שידבר עלי טובה, ולפיכך אתה הדיין ואתה הוא הסניגור.

כך אמר דוד: יש שהוא בוטח על מעשים נאים ונכוחים שיש לו, ויש שבוטח על מעשה אבותיו, ואני בוטח בך הקב"ה, אף על פי שאין בי מעשים טובים, אלא על שקראתיך - ענני. לכן נאמר "קראתיך חושה לי, האזינה קולי בקראי לך".

(מדרש שוחר טוב תהלים קמא)

לקיים מצוות תפילה

בעת שמתפלל לפניו יתברך על איזו שאלה מן השאלות, כמו מזונות ועושר ובנים וכיוצא בזה, לא יתפלל לסיבת עצמו, שצריך לשאל אותה השאלה, אלא לקיים מצוותו יתברך שצטוונו בעת שנתפלל אליו בעת צרותינו, להורות כי הוא אלוקינו ואנחנו עמו ועבדיו, ואליו עינינו תלויות, כעניני עבדים אל יד אדוניהם, ואין לנו שום עזר אם לא ממנו יתברך, וישים כל בטחונו עליו.

(שער המצוות לרבי חיים ויטאל, בהקדמה)

לא יבקש לפי מעשיו

אם יתפלל שיתן למענו, יהיה הרבה מקטרגים. כשמדבר תחנונים ורכות, והיינו שלא ייתן בשביל מעשיו רק בשביל חסדי ה' המרובים, על ידי זה ישבר המקטרגים, שלא יהיה להם מקום לקטרג כלל, כי אינו מבקש לפי מעשיו כלל.

(אדרת אליהו להגריי משלי כה, טו)

התחלת, עד כי כאשר תקרב הצרה וירא מעוונותיו - לא יהיה שקול הפחד עם התקווה, אך תחזק התקווה ממנו, כי חסדי ה' יתברך יתירים על כל עוון, ומרחם על כל הנכנע ומבקש רחמי.

(רבינו יונה משלי ג, כו)

הארה פרטית

מתוך שיעורי המשפיעים ב'קו השגחה פרטית'

כל יהודי ירא שמיים לומד ומכיר היטב את יסודות האמונה והבטחון. יסודות אלו שגורים על לשונו וחוקקים בלבו מתוך מאמרי חז"ל ומספרי הקודש.

אולם, המבחן האמיתי ניצב בפתחה של עת ניסיון: ברגע של מצוקה, מול מחסור כספי או תחת לחץ כבד. אז מתברר כי הבטחון עלול להתאדות, והאדם מוצא את עצמו עושה מעשים הסותרים לכאורה את עצם אמונתו. תופעה דומה מתגלה גם בתחום המידות: אדם שליו ורגוע עלול להרגיש שהוא מושלם במידותיו, עד שמגיעה פגיעה בנקודה הרגישה שלו, והכול פורץ ומתפרק. רגע כזה מגלה מידות שנדמו כמתקונות, כאשר למעשה הייתה זו רק אחיזת עיניים.

אין מדובר בצביעות, אלא באנשים כנים שמבקשים בכל מאודם להיות אנשי אמונה ובעלי מידות. לגביהם נשאלת השאלה: מה יקרה ברגע המכריע של הניסיון? את התשובה ניתן ללמוד מפרשיות גאולת ישראל, המדברות לכל דור ודור. המצוקות,

נקודה מתוך שיעורו המופלא של

הרה"צ ר' בעריש שנייבאלג שליט"א

הדרך לגאולה פרטית

הצרות והמחסור שלנו - כולם מהווים שעבוד פרטי בתוך גלות מצרים של ימינו. תהליך הגאולה ממצרים מלמד אותנו כיצד לצאת מגלותנו הפנימית.

כאשר לומדים את פרשיות הגאולה, רואים שהקב"ה שלח את משה רבנו במקביל הן אל פרעה והן אל בני ישראל, שכן הגאולה צריכה הכנעה כפולה: הכנעת השליט החיצוני - פרעה, והכנעת הרוח - בני ישראל עצמם, אשר סירבו לשמוע אל משה "מקוצר רוח ומעבודה קשה". מעבר להוצאת בני ישראל מיד פרעה, הם נדרשו לצאת מן הגלות שנקבעה בנפשם. פרעה הקשה את לבו ואמר "מי הי'?", בהחזיקו עצמו לאיני שכול יכול. בימינו, זוהי בדיוק תחושת ה'אני יכול לבד' שהיצר הרע מחזיר בנו. כל עוד נקודת האיני הזו אינה נעלמת, לא נוכל לצאת ממצרים הפרטית שלנו.

מי ייתן ונשכיל להבין כי אנו ביד ה', שהוא לבדו יוציאנו מכל מצוקותינו, ונזכה לגאולה הפרטית ולגאולה הכללית במהרה, אמן.

שיעורי הרה"צ ר' בעריש שנייבאלג שליט"א נסמרים פעם בשבועיים באידיש ופעם בשבועיים בעברית, בשלוחה 2 < 3 (לאחר בחירת השפה)

התדירות • התוכן
העיצוב • ההפצה

יוצאים לדרך חדשה

הרב פינחס שפר
יו"ר מפעלי השגחה פרטית

בתשובות
לכל השאלות

מה השינוי העיקרי שעומד
להתחולל?

השינוי בתדירות. בעזרת ה', מעלון דו שבועי, יהפוך העלון להיות עלון שבועי שיאיר כל בית כל שבוע.

מה הביא את השינוי?

אתם הבאתם אותו. הקוראים מכל המקומות שבקשו והתחנונו שוב ושוב במשך שנים: תעברו לשבועי! העלון מחזק אותנו כל כך, ומשנה לנו את כל התפיסה על החיים. אם זה יהיה שבועי, זה ממש יציל אותנו. אחד ממשפיעי דורינו אמר לי שהוא מתפלל בכל יום, שעלון השגחה פרטית יצא מידי שבוע. ובס"ד התפילות התקבלו.

במה עוד נראה את ההתחדשות?

העלון יעבור ביקורת מדוקדקת על נושא הגניזה. זהו שינוי דרמטי שיאפשר את ההפצה במקומות רבים נוספים. עד כה נשמרנו מהפצה במקומות ששמות קודש עלולים להגיע לבזיון ח"י. כעת בהמלצת גדולי וצדיקי הדור שליט"א, תהיה שמירה מיוחדת ומפוקחת שהעלון לא יהיה טעון גניזה, ונוכל להגיע לקהלים נוספים רבים ומגוונים, כולם בני קל חי, המשוועים לחיזוק באמונה.

מה עוד?

תגידו אתם. ישנם כיוונים שונים של חידוש פני העלון מבחינת התוכן וההגשה, ואנחנו מעוניינים לשמוע ממכם איך הייתם רוצים שהעלון יראה. זהו העלון של כל עם ישראל, ולכן נשמח לשמוע מכם, קוראים נאמנים, הצעות למדורים ונושאים שתרצו להעלות בעלון.

יש לנו רעיונות.
איך נוכל להציע אותם?

הכניסו הודעה לקו השגחה פרטית במספר 02-30-11-300 בשלוחה 9-9 (לפני בחירת השפה), או בכתובת המייל לשליחת סיפורים, המופיעה בעמוד 4.

האם נראה שינוי גם בתחום
ההפצה?

בעזרת ה'! אנחנו עמלים על תוכנית של פריסה ארצית, כך שהעלון יגיע ממש לכל פינה, שכל יהודי יקבל את העלון, יקרא ויתחזק.

ממתי זה קורה?

בעזרת ה', מחג הפסח הבעל"ט, חג האמונה.

בשם ה' נעשה ונצלית.

תכלית העלון הוא, לקרב את האדם לבורא עולם. חלילה שהוא יתחזק ולשמוע קריאת התורה.

היכל החתם סופר

מליון שוביני בעשייתו וחזרתו
של ערנא ורגנא החתם סופר זיע"א

גליין מ"א • פרשת וארא • כ"ח טבת תשפ"ו

בפתח ההיכל

משה רבינו השליך נפשו מנגד בשביל הצלת ישראל

דברים מלהיבים ישנם בתורת רבינו ריש פרשתן (תת"ס שנת תקי"ף), על מה שזכה משה רבינו ונתגלה לו הנהגה עליונה שלא נתגלתה אפילו לאבות הק', כמאמרה"כ [י"ד] היה להעניש על זה, אך להיותו מוסר גופו וגם נשמתו עבור לא נודעתי להם', וכדפירש הרמב"ן שמושה רבינו זכה להסתכל באספקלריא המאירה מה שלא זכו הם.

וביאר רבינו, דזכות זו שזכה בה, היא מחמת דברי משה רבינו 'למה הרעות לעם הזה, והיינו, "כי משה רבינו ע"ה הבין וידע כי לא נכון לדבר כן עם הקב"ה למה הרעות וגו' למה זה שלחתי והרע לעם הזה והצל לא הצלת, וראוי היה להעניש על זה, אך להיותו מוסר גופו וגם נשמתו עבור ישראל להצלתם ולרחם עליהם השליך נפשו מנגד ודבר קשות והטיח דברים, ובזכות זה זכה למה שלא זכו האבות, כי הם לא יכלו לעשות ככה כי לא עליהם ציבור לנהגם."

ולכן כתיב מתחילה לשון דיבור ומיד לשון אמירה: "דבר קשות על שאמר למה הרעות, וחזר ויאמר רבות אני הויה"ה מעתה תזכה לאספקלריא של אני הויה"ה."

[ודבר מבהיל מביא הגר"ן שטערן בשער יוסף (דרשות לג): איך שמצאנו גם ברבינו עצמו בחינה זו, וז"ל שם: "פעם אחת בעת שהי' ישראל בצרה פתאום בא פ"א רבינו לבית מדרשו סר זעק, והי' לבו סוער בקרבנו, וקרא בחיל: "איך האלטס ניכט מעהר אויס איך מוסס מטיח דברים כלפי מעלה זייך" [לא אוכל עוד התאפק נאלצתי לטיח דברים כלפי מעלה], מה לו לאב שהגלה את בניו ומה חסר לו [והאספקלריא איהם], אשרי למלך שמקלסין אותו בביתו כן מכש"כ בגלות בעיניו ושיעבוד, אוי לבנים שגלו מעל שלחן אביהם (אווו אזי וועק) וגעה בבכיה בדברי מוסר ע"ש].

ובחי' זו במדריגת משה הזכיר רבינו בדרשותיו (רסד ט"ב), וביאר בזה את דברי חז"ל (ברכות ט) 'דבר נא באזני העם וגו' אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה בבקשה ממך לך ואמרו להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב כו', והקשה רבינו דבשלמא לישראל הוצרך משה לרזו על הדבר ולומר בבקשה מכם וכדאי' בגמ' שם שהיו ישראל משיבם לו 'ולואי שנצא בעצמינו', אבל למה הוצרך הקב"ה לומר למשה 'בבקשה ממך', הלא ודאי היה מוכן ומזומן לעשות רצון קונו לאלתר.

וביאר שם הדמטרה שהגיעו כלי מצרים לישראל באופן של שאלה הוא בכדי לגרום למצרים לרדוף אחריהם ולהשיב עליהם. ונמצא דשאלה זו גרם להם הסכנה של רדיפת מצרים. ולכן אמר לו הקב"ה לומר לישראל 'בבקשה מכם' כדי שיבינו ישראל שיש בבקשה זו סכנה בשבילם ולכן צריך לרזם, וכשישמעו בקול ה' חרף הסכנה הנעוצה בדבר יהיו זכאים לרכוש זה בשביל אמונתם זו.

וסיים רבינו דזה היה הזירוז למשה 'בבקשה ממך', זאת להיות "מרע"ה להיות אוהב ישראל ומופר נפשו עליהם הי' חושש אולי ע"י שאמרו להם בלשון בקשה והם יבינו הסכנה יסרבו באמת ואגרום להם חרון אף, טוב לי להשתמט תיבת אלו 'בבקשה מכם', ע"כ אמר הקב"ה למרע"ה דבר נא באזני העם 'בבקשה ממך' אל תשנה דבר ואמרו בלשון הזה בבקשה מכם."

א רבינו אלת
פאן זכר

כנינים מתורת רבינו

ערוכס בשפה בורה לשולחן השבת

לכן אצל ישראל הקדים אהרן, שנאמר 'הוא אהרן ומשה', שהיה אהרן עדיף שהיה נוח ומקורב יותר עמהם, אבל כשהם מדברים אל פרעה להוציא בני ישראל מארץ מצרים ולעשות הנסים, היה משה עדיף, שהוא גדול ונביאות, לכן הקדים קרא את משה, שנאמר 'הוא משה ואהרן', ועל ידי זה ממילא הם שקולים כאחד.

(תורת משה עמוד כב. אמנם ראה מה שכתב רבינו בדרשות דף קלט: ד"ה אח"ל)

כיון שנתגדל משה בעיני ישראל ובעיני פרעה ואף על פי כן נשאר בענוותנותו, הגביהו הקב"ה להיות אלהים לפרעה ואהרן נביאו

הוא אהרן ומשה וגו' (ו, טו).

לפי מה שכתב רמב"ן (פסוק י) דעתה נתעלה משה יותר להעשות כאלהים, וכאילו אהרן הוא נביאו שלו, יש לומר כי מתחלה לא היה כל כך חידוש בענוותנותו של משה לאמור 'מי אנכי' 'אני ערל שפתים' (לעיל ג יא, ד, ז), כי היה אהרן גדול ממנו בשנים ומפורסם בין האומה לנביאי (שמות רבה ג טז), אמנם אחר השליחות הראשון בדברם אל פרעה נתגדל משה בעיני ישראל ובעיני פרעה ועבדיו, ואהרן הנהיגו עליו, ואף על פי כן נשאר בענוותנותו, וגם בשליחות השני אמר 'אני ערל שפתים', לכן הגביהו הקב"ה יותר מבראשונה ועשהו אלקים, על דרך כל המשפיל עצמו והקב"ה מגביהו (עירובין יג ע"ב).

וזוהו 'הוא אהרן ואח"כ משה' בשעה 'שאמר ה' להם וגו', כי מתחלה היה אהרן חשוב, ואע"פ שאח"כ נעשה בהיפך, שנתגדל להיות משה תחילה 'הוא משה' ואח"כ 'אהרן', ואע"פ כשידבר הקב"ה אח"כ עם משה המשיך בענוותנותו והשיב אני ערל שפתים ואיני כדאי, על כן אמר לו הקב"ה ראה בזכות זה 'תתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך'. (תק"ס) (על התורה עמוד ל"ג)

ערוב וברד לא היו בארץ גושן כדי שלא יחזק לישראל מפחד הקולות

והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב (ה, יח).

בערוב וברד (להלן טו כז) כתבה תורה כי בארץ גושן לא היה, אך בשאר מכות היה גם בארץ גושן כדי להכות המצרים שהיו דרים שם, רק שלא הוזקו בני ישראל אשר בגושן, אך במכת ערוב, אפילו לא יזיקו לישראל, מכל מקום אי אפשר בלא פחד ורעדה בראותו דוב שכול, ונחש חקורת בית הבד, ושאר חיות רעות, וכן במכת ברד אי אפשר בלא פחד ורעדה בשמעו קולות וברקים ואבני אלגביש, ונמצא שאם יהיו ערוב וברד בארץ גושן יהיה על כל פנים קצת צער לישראל, ולכן מנע הש"ת מכות אלו מארץ גושן.

(על התורה עמוד מד)

הרועה להוכיח באופן שיכנסו דבריו, ויכיה תחילה בדברים המושכים את הלב

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו, ב).

פירש רש"י שדיבר איתו קשות. ולכאורה יש לדקדק בזה, למה לא התחיל מיד לדבר איתו קשות, רק הפסיק בסיפור 'אתה תראה וכו' (לעיל ו, א), ועוד הלא בתחילה דבר אתו במדת הרחמים כמו שנאמר (לעיל ו, א) ויאמר ה', והיינו במידת הרחמים.

ויש לומר כי הנה עיקר התוכחה הוא על דרך זה דבתחילה צריך לדבר לזה שמוכיחו בדברים רכים המושכים את לבו של אדם, ורק אחר כך להוכיחו על חטאו, ואז יקובל דבריו ויכנסו בלבו וישוב על פניו מחטאו, אבל אם בא בתחילה בכעס גדול להוכיחו, לא יכנס בלבו כל כך. ועל דרך זה הוכיח הקב"ה ג"כ את משה רבינו, שבתחילה אמר לו שיעשה נפלאות וניסים לישראל, ומשך את לבו בדברים, ורק אח"כ דבר אתו משפט.

(כתב וחתם סופר עמוד ח, הובא בחת"ס ליקוטים כאן)

טענת משה רבינו "הן בני ישראל לא שמעו אלי"

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה (ו, י).

יש לומר דכונת משה רבינו היה למנוע קטרוג על ישראל, כי אחרי שראה שבני ישראל לא שמעו אליו, היה חרד שמא ישמע לו פרעה אף שהוא ערל שפתים ואינו ראוי לדבר כך לפני מלך, ובזה יהיה קטרוג כי אם ישמע לי פרעה מה יאמרו בני ישראל שלא שמעו אלי.

וכעין שמצינו ביונה שכבש נביאתו ולא רצה להוכיח את נינוה (ילקוט שמעוני ריש יונה), כי חשש שמא בפעם אחת שישמעו אותו נינוה מיד יחזרו בתשובה, ונמצא קטרוג על ישראל שהם לא חזרו אף שנשלחו אליהם נביאים בוקר וערב, ולכן ברח יונה ומסר את עצמו למיתה לשמים. (לקוטי חבר בן חיים ח"ב דף ה', בשם רבינו)

אוהב שלום שקול כמו נביא גדול כמשה

הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם: הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן (ו, כו-כז).

ופירש רש"י ללמדך שמושה ואהרן הם שקולים. אף כי בודאי נבביאות לא קם עוד נביא כמשה (דברים לד, א), מיהו בדבר הזה נתעלה אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו ומקרבן לתורה (אבות פ"א מ"ב), ועל ידי זה היו שניהם כאחד שקולים.

חייגת: 0733.454.678

11111111111111111111

ארה"ב: 1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש מתורת מרגא החתם סופר זיע"א

לשה"ק אידיש אנגלית צרפתית

כמו"ת תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידודא'

קו היכל החתם סופר

חיינו ומשפחתו - בגידול צאצאיו (טו)

הכ"ד העבד הנרצע מוכן לעבודת הקודש. מנשק ככנף הדרתו כרע כחזירא אפיים ארץ לרצפת בית מדרשו של משה ספרא רבא דישראל, מתאבק בעפר רגליו ותלמידיו, חפץ ביקר תפארת גדולתו, ומצפה לתשובתו. נאום אהרן פוזנר מבאבוב."

ר' יצחק וייס משגר את רבי יוס'לה חריף לתהות על קנקנו של הכתב סופר

בספר הזכרון באר מרים (הדרת מרים עמ' מז) הובאית עובדא מפיי השמועה, ומטו בה בשם הדעת סופר זצ"ל. דשרצה רבי יצחק לתהות על קנקנו של הכתב סופר, שיגר לצורך כך שליח לבקרו בישיבה. וכך מסופר שם:

"[אחר שהציעו לרבי יצחק ויס את מרן הכת"ס לחתן] פנה אז רבי יצחק וייס אל מחותנו הגה"צ רבי יוסף הלוי לייטנאג זצ"ל אב"ד זבארוב המכונה 'ר' יוס'לה חריף' שישע לפרעשבורג כדי לתהות על קנקנו של המדובר וכן עשה.

לימים סיפר רבי יוס'לה, כי ראה את החת"ס ב'ישיבה הרמה' שלו מפלפל עם התלמידים בריתחא דאורייתא ותומ"י כשהגיע זמן תפילת מנחה הפסיק מדב"ת והשמייע בקול רם תיבת 'ידבר' והמשיך בלחש באמירת סדר קרבנות, והיה ניצב על עמדו כמעט ללא זיע כשידו אחת הדוקה בכף ידו השנייה, אך כשהתבונן ר' יוס'לה סביבו הבחין לפתע שעיני החת"ס יורדות פלגי דמעה שניקו על הריצפה בשלולית גדולה. 'ראיתי אז ג' מופתים בבת אחת' הפטיר הר"י כשסיים את סיפורו, 'ראיתי איך שהחת"ס מסוגל לצמצם מחשבותיו ומתוך עוצם הפלפול פנה כהרף עין אל התפילה, ראיתי איך שעמד ללא ניע ובאותו זמן גאו כ"כ רגשותיו באמירת קרבנות עד כדי נחל דמעות, והמופת השלישי הכי נכבד, אשר אלמלי התרחש ענין כזה במקום אחר היו מרעישים ארץ ומלואה בסיפורי מופתיו, ואילו בק"ק פרעשבורג לא היה איש אשר שם לבו לכל החזיון המופלא הזה, כאילו היה ענין פשוט ומובן מאליו..."

כמובן שרבי יצחק בירך על המוגמר אחר דרישה וחקירה. קשרי השידוכין והנישואין התקיימו בעיר קאמראן, וכמסופר בבאר מרים שם:

"לפי שמועה אחת הביע הר"י וייס את חפצו שהחת"ס ובנו יבואו לעיר מגוריו גארליץ [לקשר השידוכין] ע"פ מאמרם ז"ל 'דרכו של איש לחזר אחר אבידתו', אולם החת"ס סרב לכך מפני ביטול תורה, ולבסוף השתוו להיפגש בקאמראן השוכנת באמצע הדרך מפרעשבורג לגארליץ. אח"כ כאשר כתבו התנאים נשאו ונתנו שנית בענין מקום החתונה והחת"ס החזיק בסרובו מטעם ביטול תורה ובאו לעמק השווה להעמיד החופה ג"כ בקאמראן."

המשך השתלשלות שידוכו של הכתב סופר עם בת הנגיד ר' יצחק וייס מגארליץ

בקובץ כרם שלמה (שנה ה' חוברת ו) נדפס מכתב מרבי אהרן פוזנר מהעיר באבוב, אל הג"ר דניאל פרויסטיץ זצ"ל ראב"ד פרעשבורג, בו הוא דן עמו על הצעת שידוך אחר להכתב סופר, ותחת שיחו כותב לו על הצעה זו של בת רבי יצחק וייס, ומדבריו עולה, כי הצעה זו דוקא הגיעה ממנו [ולא כמו שסופר בשבוע העבר]. ועוד למדים אנו משם אודות שני תנאים שהציב רבינו החתם סופר בחפשו את זיווגו של בנו בכורו, ומחמתם נדחה הצעת השידוך האחר שמדובר שם. הראשון שידוך בנו בפרעשבורג כדי שיוכל ללמוד תורה מפיו, ושנית, שיתקיימו הנישואין שלא בשהיית זמן רב. להלן חלקים מתוך מכתבו:

"ב"ה יום ה' ר"ח תמוז תק"צ לפ"ק פ"ק גארליץ. החיים והשלום לכבוד הרב המאור הגדול מעוז ומגדול החריף ובקי המפורסם כבוד שמו מפארים ומהדרים מהו"ר דניאל נ"י יזרח.

נופת הנוסף משפתותי שושנים, טעמתי והיו לפי למעדנים, וכדבש למתוק אמרותיו הנעימים, אשר שם ידיו בשלומי, במצות המלך ה"ה כבוד אדומ"ו עטרת תפארת לראשינו, גאון עוזינו מה"ר משה נ"י אבד"ק וכו'. . . אמנם הגאון אדומ"ו העמיק שאלה שני דברים אשר הגביר הנ"ל לא יסכים אתו, א' אם יתן איש את כל הון ביתו להגביר הנ"ל שישלח את בתו העלמה ההנה למדינה אחרת בוז יבוזו לו, כי ילדי שעשועים המה לו, כי אין לו רק בן יחיד אשר חננו אלקים ושני בנות. . . בפרט כי מנהג ונתיבות עולם רודף גבר לבקש עזרתו, בעל אבדה מחזיר על אבדתו. ואם אמנם מה נהדר ביאור אמרותיו הנעימים טעמו ונימוקו של כבוד אדומ"ו הגאון, שישאר בנו החריף ש' עמו במחיצתו כדי ללמוד להועיל בש"ס ופוסקים וש"ת. . . ואם תקטן זאת בעיניו אזי הרשות נתונה לבנו החריף ש' לשקוד על דלתי בית מדרשו של אביו הגאון נ"י חצי שנה אחר החתונה. . . ב' הגם שהעלמה בת הגביר המדובר הנ"ל ראו' להנשא, אעפ"כ החלט כדעת הגביר הנ"ל לעכב זמן החתונה עד עבור שנה וחצי לפחות מטעם הכמוס אתו. . .

והנה פליאה דעת נשגבה ממני, הלוא כתבתי דברי נכבדות עבורו מפה קהלתנו לכבוד הרב המאור הגדול החריף המפורסם חתנא דבי נשיאה מה"ו יוסף גינס, דהיינו עם הגביר המפורסם מה"ו יצחק וויס נ"י ולפי קט שכלי הגביר מה"ו יצחק הנ"ל יסכים לשני האופנים האלה, כי ת"ל ברכו ד' בנינים ובבנות, ותשובתו נשאר מעל, וכפי הנשמע איך שכמה אנשים כתבו שטנה על הגביר מה"ו יצחק הנ"ל, וזאת תורת הקנאות וקנאין פוגעין בו, ידי אל תהי בס, לא מחשבותם מחשבותי הוי החוקקים חקקי און ומכתבי עמל כתבו, ויעשו בלהטיהם להפך מטה עוז נלחש, ואת כולם ישא הרוח, ומה לעשות לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, ודבר אלקים יקום לעולם, ומי כהחכם יודע פשר דבר יברר דרך סלולה, וכמה דרכים בעינינו כאלה.

מטרת היסודין וקושי השעבוד כדי לזכות לתורה ולארץ ישראל

לשון קדשו

ניצני אור על פרישת השבוע בלשון קדשו של רבינו זינג"א

בני ישראל סבלו יסורים בכפליים. הן עצם הגלות והן קושי השעבוד * יסורין כדי לזכות לארץ ישראל הנקנית ביסורין, וקושי השעבוד כדי לזכות לתורה הנקנית ביסורין

וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ פנון את ארץ מגריהם אשר גרו בה: וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזפר את בריתי וגו': ולקחתי אתכם לי לעם וגו': והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב וגו' (ה' ד-ה, ט-ז).

וגם הקמותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה והביאו ראיה מכאן אותם המפרשים (רש"י להלן יב מ) שכתבו שנחשב הארבע מאות שנה משנולד יצחק דכתיב אשר גרו בה. ואותם המפרשים (יפה תאר וארא טו א ד"ה אמר) שאמרו קושי השעבוד השלים, הביאו ראיה מדכתיב וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אותם (פנים יפות כאן ד"ה וגם הקימותי).

ויש לומר, שניהם אמת, כי אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ה"א) שלשה דברים אינם נקנים אלא מתוך יסורין, ארץ ישראל עולם הבא ותורה. והנה הראש הם עתידים לקבל התורה וארץ ישראל על כן היו צריכים ליסורין בכפלים, אחת בשביל התורה והשני בשביל ארץ ישראל, וזה דאמר וגם הקמותי וגו' אשר גרו בה ועל ידי זה הושלמו הארבע מאות שנה שנתחייבו להיות בארץ לא להם, וגם אני שמעתי את נאקת וגו' אשר מצרים מעבדים אותם דקאי על קושי השיעבוד, ועל ידי זה היה להם יסורין בכפלים, אחת, יסורי השיעבוד, כי במה שגרו ארבע מאות שנה בארץ לא להם נתקיים הגלות, והשני, יסורי קישי השיעבוד, לכן אמרו לבני ישראל וגו' ולקחתי אתכם לי לעם, זה מתן תורה (רמב"ן כאן), והבאתי אתכם (לארץ) [אל הארץ] זה ארץ ישראל, וק"ל.

(תורת משה עמוד ט)

ענינה דיומא

שביעי אור חיינו רבינו בתקופה זו

מלחמת מצוה (ב)

כאמור בגיליון הקודם, רבינו יצא חוצץ נגד ספרי המשכיל אליעזר ליברמן, ובעיקר יצא ללחום במי שחיקו ידיו והביא דעתו הקולקלת לארץ הגר, הלא הוא אהרן חורין, שרבינו כבר הכירו מימי בקהילת מטרסדורף, וכבר אז יזיה בתוכו את נמק ההשכלה וקלות הדעת, וכעת כאשר פשט טלפיו ונעץ צפורניו בקדשי בית ישראל, יצא נגדו רבינו בחרב וחנית.

טבת תקע"ט

לאחר שחמיו של רבינו, ה"ה הגה"ק רבי עקיבא איגר זי"ע, שלח לו את ספרי אליעזר ליברמן (זאת לאחר שרבינו פנה אליו בענין זה במכתבו מיום ט' חשוון, בו מגולל את כאבו על הפרצות שפרץ החארינו הלו, וכלשון רבינו 'מה לעשות לה' לשבור מלתעות החארינו הנ"ל...), בכדי שיפריך דבריו ובכך יסייע לעצור הנגע שהחל אז בקהילת המבורג. ואמנם ביום כ"ב טבת תקע"ט ערך רבינו מכתב תשובה המפריך את כל הספרים הנ"ל מרישא לסיפא אחת לאחת (נדפסה בשו"ת ח"ו סי' פ"ה), כאשר לאחר שמגלה דעתו נגד ספרים הנ"ל ומסביר למה לא פירסם עדיין דעתו עליהם ברבים, ממשיך רבינו וכותב: "הוא פקד עלי לעיין בספר ראש אמונה שחיבר חורי נאז"ר... ואני לא אוכל לקיים מצותו של הגאון הזה, כי הספר לא נמצא בביתו ולא בגבולי, ואם אולי ימצא אחד בעיר יסתיירוהו ממני, וגם אני לא אחקור עליו כי יהיה לפלא

הליכות והנהגות

עדברי וצנחא רבינו ז"ל ע

הליכות והנהגות יום השבת (י)

ערב שבת • הדלקת נרות • קידוש • עונג שבת • ליל שבת • יום השבת • קדושת ומעלת יום השבת • סעודות השבת • לימוד ושיעורי תורה בשבת • הבלדה ועניני מוצאי שבת

קידוש ליל שבת - ב

נוסח הקידוש במקדש על הפת

המקדש על הפת, אף שכבר אמר "ויכולו" בתפילתו, וגם בני ביתו אמרוהו כבר בתפילתם, אפילו הכי יתחיל את הקידוש ב"ויכולו" ולא היה הפסק בין נטילה לברכת המוציא, דנוסח ברכת הקידוש כך הוא (קובץ שו"ת סי' י, וכן הוא בליקוטי ושיעורי תורה בשבת • הבלדה ועניני מוצאי שבת • חידושי חת"ס לפרק ערבי פסחים דף ק"ו ע"ב).

אם עדיף קידוש על הפת או על שרר

אם אין לו יין לקדש עליו, ויש לפניו שרר שהוא חמור מדינה, או פת, טוב יותר שיקדש על הפת, מפני שבלייל שבת יותר נמשך לב האדם אל הפת ממה שנמשך אחר שאר משקים שאינם יין (חידושי חת"ס עמ"ס פסחים קו; וע"ע בשו"ע א"ח סי' רע"ב ס"ט ובמשנ"ב שם סק"ז שהכריע כן להלכה בדברי רבינו).

קידוש במקום סעודה

יש לקדש במקום סעודה דוקא (פסחים קא. וטושו"ע סי' רע"ג ס"א, ועי' בדברי רבינו חידושי ערבי פסחים ירושלים תשל"ט, דף ק"א ע"א, אם צריך במקום סעודה ממש או סני באותו בית), והוא מזדאורייתא (כתב רבינו בתנ"מ שמות דף מ' ד"ה והנה, דלרוב הפוסקים קידוש במקום סעודה דאורייתא וגם להרמב"ם שכתב שהוא מדברי סופרים היינו שאינו מפורש בקרא אבל מודה שהוא דאורייתא), וסגי לענין זה בסעודה של כזית, והיינו כזית קטן של גרונן (חידושי חת"ס עמ"ס פסחים קב. וכן נקט המשנ"ב סי' רע"ג סק"א).

לא קידש בלילה במזיד ובשוגג

לא קידש בלילה, בין בשוגג בין במזיד יש לו תשלומין למחר כל היום, ובקידוש היום יוצא ידי חובתו (שו"ע סי' רע"א ס"ח), והטעם דקידוש ביום אינו רק תשלומין, כי אם ברכה על קדושה הנכנסת, דביום יש תוספת קדושה אשר לכן תיקנו לקדש גם ביום (שו"ת א"ח סי' י"ז, וע"ש דאע"ג דכבוד יום עדיף ולפי"ז היה לנו לקדש לכתחילה ביום, מ"מ חביבה מצוה בשעתה לקדש בלילה ולזרוז עדיף).

סעודת ליל שבת - א

מעלת וקדושת סעודת שבת

כל מאכלי השבת קדושים הם, והם מולידים קדושה בנפש האוכל אותם ומוסיף אהבה ודבקות בהשם יתברך (חידושי חת"ס סוף מסכת חולין דף ק"י, וע"ש שכן הוא פירות ארץ ישראל ורמז לדבר זבת חלב ודבש סופי תיבות שבת, כי מאכלי ארץ ישראל קדושים כמאכלי השבת). וזה מרומז בקרא דכתיב (שמות לה. ב) "וביום השביעי יהיה לכם קודש", דבשבת גם דברים שנקראים "לכם" היינו צרכי הגוף, גם המה קודש הם (בסוף חת"ס עה"ת שמות, מפקסו של הג"מ פישל סופר, בשם רבינו החת"ס. ודבר פלא כתב הגר"ם גרינוואלד זצ"ל בהקדמתו לספר שירת משה, מה שסיפר לו הגה"ק בעל המכתב סופר, שלאביו החת"ס היה פעם כאב גדול בגלגלים, ותלה הצדיק הדבר על שבשבת קודש לא אכל מאומה כי אם רגל מהעוף). ועל ידי עונג בסעודות השבת, מתקדשים כל ז' ימים המעשה (דרשות דף מ"א).

העונג אינו מעצם המאכלים אלא ממצות שבת

אך האדם עצמו לא יתענג על עצם המאכלים, אלא על עצם מצות השבת, שיהיה לנו לעונג מה שאנו שובתים ביום אשר שבת בו השי"ת, וזהו וקראת "לשבת" עונג (דרשות דף כ"ג טור ב' ד"ה וקראת, ובתנ"מ דברים עמו קס"ח ד"ה וקראת), ואכן רבינו היה מפסיק באמצע האכילה, ואמר בזה הלשון "עונג אסור, וקראת אסור, ולשבת כתיב, לשבת דייקא..." (הגר"א) וייבגרגרעו זצ"ל אב"ד קליינווארדיין זצ"ל, מובא בספרא רבה דשיראל עמוד ק"ב).

לחם משנה ו"ב חלות

בצע רוק על לחם משנה, ולא על שנים עשר חלות (חוט המשולש עמוד קמ"ז. ועי' בספר מנהגי חת"ס להגרע"מ סופר, פ"ד הערה ל"א בשם ההתעוררות תשובה זצ"ל שאמר משמיה דהחת"ס: "הסוד של ב"ב חלות אני יודע תל"ת, אפ"ה איני נוטל מפני שלא ראיתי כן אצל רבי מר"א [או בנוסח "אצל רבותי"]"). ויש להשתדל ליקח חלה שלמה ולא חלה שנשברה וחיברה בקיסמין (שו"ת א"ח סי' מ"ו, ועי' בספר פסקי חת"ס א"ח עמו"ט ש"ט שדייק מתשבת רבינו שם דס"ל דלחם משנה הוא מה"ת).

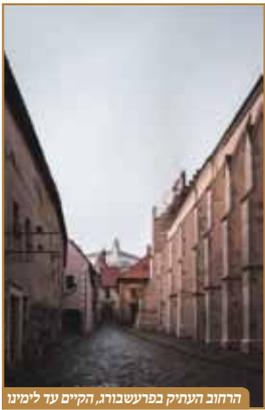
היכל המעשה

עבודתו וסיפורי הוד עמדות רבינו ז"ל ע

מוציא אסירים בכושרות

לפרעשבורג, היא נחתה כרעם על הקהילה הקדושה, ובראשם על רבינו הגה"ק בעל החתם סופר זי"ע, אשר ממקום מושבו בפרעשבורג ניהל בעוז את ענייני יהדות הונגריה כולה, סיכך באברתו ופרס אדרתו על כל עדת ישראל.

כעת, כאשר השמועה הנוראה הגיעה לאזניו, נחלץ חושם, ותיכף כינס את ראשי העדה, שתדלנים ועסקנים יחד עם נגיד ופרנסי העיר, לטכס עצה כיצד לקדם את פני הרעה. בנוסף, פנה החתם סופר לאנשי הממשל אותם הכיר, לנסות ולהעביר את רוע הגזירה. דמותו המאירה, אשר הרעידה לבבות בתפילתה ובתורתה, עמדה כעת איתנה כצוק סלע בפני שרי המלוכה הגאוותנים, ובקול בוטח טען רבינו בפניהם כי מכיר הוא אישית את כל אנשי העיירה הקטנה, ובפרט את פרנסיה ורביניה, ישרים הם ותמימי דרך. "בטוחני כי ידם לא הייתה במעל הזה, וכי אין בליבם כל פשע ועון!" טען בעוז רבינו לפקיד הממשל.

הרחוב העתיק בפרעשבורג, הקיים עד לימינו

שר המשטרה, למרות שהכיר את רבינו ורכש לו אמון והערכה רבה, לא מיהר לוותר. "אם כן" השיב, "ישנה דרך אחת. אם רבה של אותה קהילה, המכיר מקרב את כל אנשיו, מוכן לבוא וליטול על עצמו אחריות מלאה,

ולהישבע בפנינו כי אנשיו חפים מכל פשע - מיד ישוחררו כולם לחופשי".

הצעה זו נראתה כקרן אור באפלה. מיד שיגר רבינו שליח מהיר אל רב הקהילה, לבשר לו את הבשורה המשמחת, אגולת פרנסי קהילתו קרובה היא, רק ישבע בפני שר המשטרה, והסוף הטוב נראה באופק.

אך התשובה שהגיעה בחזרה הכתה את כולם בתדהמה. הרב, שהיה תלמיד חכם וירא חטא, סירב בתוקף. "חלילה לי מלישבע!" טען, "הלא ידוע ומפורסם גדול עונשה של שבויה, ואפילו היא שבויה אמת! כיצד אסכן את העולם הבא שלי עם שבויה אחת!?"

כאשר הגיעו הדברים לאוזניו הקדושות של החתם סופר, הזדעזע רבינו עד עמקי נשמתו. פניו להטו כחלי אש, וקולו רעם באש שלהבת: "רבונו של עולם! יהודים נמקים במאסר! נשיהם וילדיהם הופקרו לרעב ולחרפה, ואין איש שידאג לפרנסתם! ומה מעניק את כבודו באותה שעה? נוחיותו הרוחנית בעולם הבא!?"

"אמיני לי כבודו", המשיך רבינו בקול רוטט, "כי גדול ורם בעיני הקדוש ברוך הוא להוציא מאפילה מכל תענוגי עולם הבא שלכם!"

כמובן, הרב בשמעו דברי תוכחתו של גדול הדורות, נבעת ונרעש מקפדנותו של צדיק הדור. למפרע הבין את גדול שיעורו, ותיכף פנה לביתו של שר המשטרה להגיש לטעמו על חפותם של בני קהילתו. שערי בית האסורים נפתחו, והשמחה שבה לשכון במעונם של ישראל.

(מקור: ספר פליטת בית סופרים עמוד 56. הועתק שם מחוברת 'החתם סופר' שיצא לאור בפולין לפני המלחמה)

שמי אירופה של אותם ימים היו קודרים ומעוננים. מלחמות רבות השתללו, ותמיד היו היהודים אלו שנחשדו בפעילות אסורה נגד השלטונות. צילה הכבד של האימפריה האוסטרו-הונגרית רבץ על קהילות ישראל, וכל שבב של חשד, כל רחש של עלילה, היה די בו כדי להצית אש גדולה של שנאת ישראל, שברוב המקרים הסתיימו בצורה כאובת עבור הקהילה היהודית.

וכעת הגיעה תורה של קהילה קטנה זו, עיירה שלווה וקטנה השוכנת בסמיכות לעיר הגדולה פרעשבורג.

היה זה ביום בהיר, געיית העיזים השתלבה בקולות שירת הציפורים. כאשר לפתע הופר השקט. קבוצת אנשי שלטון חמורי סבר, רכובים על סוסים אבירים שעטו לתוך העיירה, פלוגה שלמה של חיילי הקיסר רכבו בעקבותיהם, הלמות הפרסות שהיו זדים לאוזני הקהילה השקטה בדרך כלל, דמו לקול שאון מלחמה...

החיילים שהגיעו מוכנים וחדורי מטרה, רכבו ישירות לעבר בניין ישן וקטן שהיה שיך לקהילה היהודית. לא חלפו דקות מועטות, והחיילים יצאו כשעל פניהם ארשת מנצחת. כמה שטרות כסף מזויפים נמצאו במרתפי הבניין...

לאחר הסתודדות קצרה של אנשי השלטון עם מפקד פלוגת החיילים, הוכרז תיכף סגר מלא על העיירה אין יוצא ואין בא. אשמה כבדה הוטלה על הקהילה כולה. החקירה התנהלה תוך כדי חיפוש קשוח בזרוע נטויה ובאכזריות, הם לא פסחו על איש. מהרב הגאון הישישי שישמש כרב הקהילה זה שנים רבות, ורקנו ההדור יורד על פי מידותיו, עד לשמש הפשוט - כולם נחקרו. בבתי כולם ביקרו.

החיפוש היה מדוקדק, הם הפכו ארונות ופתחו מחסנים עתיקים מלאי תחב. רוקנו פינות זניחות, והפכו כל אבן. ולגודל תדהמת האיומה של תושבי העיירה, גילו אנשי השלטון את אשר חיפשו: במעמקי מרתף נסתר, תחת אחד מהמבנים הריקים שכבר אינם בשימוש זה עידן ועידנים, נמצאה מכונת דפוס של שטרות כסף!

כעת זה כבר לא היה חשד בעלמא. העיירה כולה הוכרזה כנאשמים. בוגדים הרוצים לפגוע בכלכלת המדינה כולה. העונש שדרשה התביעה היה גרוע מכל...

למרות שלראשי הקהל היה ברור כשמש כי זדונית וזרה טמנה את הפתח, ואין ידם של מי מאנשי הקהילה במעל. אך את פקיד המלכות העובדה הזו לא עניינה. וכך עוד באותו היום, ראשי הקהל, אנשים נכבדים ונשואי פנים, נאסרו באזיקי ברזל והושלכו אל בור כלא חשוך ותחוב במרתפי המשטרה לאחורני הפושעים, מותירים אחריהם קהילה המומה ומרוסקת.

זעקת הקהילה הנתונה לאיום מוחשי הדהדה למרחקים, וכשהגיעה השמועה הקשה

דרך הקו שלם: 0733.454.678 אר"ב: 1-605.615.7010

במחנות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"

דרך הימיניל: k6056157010@gmail.com

לציון קדשו של מרן החתם סופר זי"ע בפרעשבורג

אפשרות לשלוחת חו"ט

הקיסלן יזמו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

יזם על ידי: היכל החתם סופר

המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

להצטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofers@gmail.com

גיליון מס' 631 פרשת וארא
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

לעילוי נשמת
סבי הרב ר' יוסף יעקב
ב"ר אריה לייב זצ"ל גולדשטון
נלב"ע כ"א טבת תשפ"ו
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות - ברכת החדש

מנהג ברכת החדש וידעת המולד

כתב רבינו זצ"ל, מנהג קדמונינו לברך את החדש בשבת שלפני ר"ח, ואין זה כקידוש החדש שהיה מלפנים אלא שמודיעים לעולם מתי יחול ר"ח ויזהרו בכל הלכות החדש, ומ"מ נהגו לעמוד בשעת עמידת ראש חודש פלוני דוגמת קידוש החדש שהיה מעומד, (שונה הלכות סי' ת"ז דין א').

אחיזת הס"ת בברכת החדש

כתב רבינו זצ"ל, הש"ץ מחזיק הס"ת בידו בשעה שמברכים החדש ואומרים מי שעשה נסים ושאר תפילות, (שונה הלכות סי' ת"ז דין א'). וכתב רבינו, מה שנוהגין לאחוז הס"ת בעת ברכת החדש אולי כי עשו כשהיו מעבירין את השנה שהיו מוציאין ס"ת כמו שא"י בפדר"א (פרק ח) ע"ש, (סדור שיח שפתותינו ברכת החדש).

נוסח רבינו זצ"ל ברכת החדש

בנוסח ברכת החדש בשבת, רבינו זצ"ל כשהיה ש"צ היה אומר יה"ר שתחדש כו' ומסיים בזכות תפילת רב ורבים, ובנוסח יחדשהו היה אומר הנוסח הקצר שנהגו בחו"ל, וכתב רבנו בס' מועדי הגר"ח (ח"ב סי' א') שנכון להחמיר ולומר הנוסח הקצר, וכמש"כ בערוך השלחן (סי' ת"ז ס"ט) שאם היה בכוחו היה מבטל ברכת ראש חודש דאין מבקשין בקשות בשבת ע"ש, ועי' בשו"ת משנת יוסף (ח"ו סי' פ"ג) ובשו"ת רבנות אפרים (ח"א סי' ר"ז), ובתשובות והנהגות (ח"ג סי' צ"ה) הביא שכן הקשה הגר"ח מברסקי זצ"ל וכן הקשה הגר"ח ברלין בשו"ת נשמת חיים (סי' כ"ג) שאסור לבקש בשבת, ובס' אורחות רבינו (ח"ג עמוד ר"ד) מובא בשם מרן שהחז"א שנהג בברכת החדש לומר נוסח יחדשהו הקצר בכדי לא להרבות בקשות בשבת, ועי' בס' ענפי משה (ח"א סי' ה') שנשאל רבינו היאך מבקשים בקשות בברכת החדש הא אין מבקשים בקשות בשבת, והשיב, נכון להחמיר, והביא מש"כ רבינו בספר דעת החז"א הל' שבת (עמוד ל"ז) דמרן החז"א נהג לומר בברכת החדש נוסח יחדשהו הקצר בכדי לא להרבות בקשות בשבת.

זכות תפילת רב

בשבת שמברכים החדש בתפילת יה"ר שתחדש עלינו את החדש וכו' היה רבינו זצ"ל אומר בסופו בזכות תפילת רב אמן סלה, ובתפילת יחדשהו הקב"ה וכו' היה אומר את הנוסח הקצר שנדפס בסידורים, וכמו שהיו אומרים בחו"ל, ועי' ערוך השולחן (סי' ת"ז ס"ט), ואמר שיש חולקים על נוסח בזכות תפילת רב ואומרים שהכוונה היא בזכות תפילת רבים, ולא בזכות תפילת רב, ואף שרב תיקנה כמ"ש בברכות (ט"ז ב'), בענין הנוסח הקצר אמר שכן נהג מרן החז"א משום שלא להאריך בבקשות בשבת ועי' בדרכי משה בטור א"ח (סי' רס"ח ס"א) ובמחזור יוטי"ר (סי' ק"צ) מובא ג"כ נוסח הקצר ע"ש, ונהגו כן רבינו גם כשהוא עובר ביא"צ לפני התיבה, (אלא ד' אמות של הלכה פליא אות ה').

וא"ל רבינו שאביו נפגש עם הגאון בעל תורה תמימה ושמע ממנו כמה דברים שלדעתו השתבשו בין ההמון, וא' מהם בברכת החדש שאומרים בזכות תפילת רבים ולא מצינו כן בשאר תפילות, שלדעתו היה כתוב בסדורים אחר כל קטע מקור התפילה, ועל ברכת החדש כתב המדפיס, ברכות תפילת רב, שהוא תפילת האמורא רב בברכות (ט"ז ב'), והמדפיס שאחריו טעה וכתב בזכות תפילת רב, שמבקשים בזכות תפילת רב שהתפלל בנוסח זה, והבא אחריו לא הבין מה זה תפילת רב, וכתב בזכות תפילת רבים.

וכמו כן אמר דברהמ"ז היה כתוב ע"י א' המעתיקים אחר פסוק מגדיל ישועות מלכו: "בשב" מגדול, והכוונה היתה שבשמואל ב' כתוב מגדול, ולא מגדיל (כמש"כ בתהלים ח"ח), והמדפיס אחריו טעה וכתב שבשבת אומרים מגדול, ואמר רבינו שאינו נכון, דד"ז כבר כתוב באבודרהם (דיני ברהמ"ז) שהיה לפני חלוקת שמואל א' ב', וז"ל ספר אבודרהם, וקבלתי מרבובתי כי בשבת יש לומר מגדול ישועות בוא"ו ובחול מגדיל ביל"ד, ונ"ל הטעם מפני שהשבת הוא מלך גדול כנגד החול. ומגדול הוא מלא בוא"ו וחול"ם בוא"ו הוא מלך גדול. ומגדיל הוא חסר יל"ד וחיר"ק בלא

יה"ד הוא מלך קטן. ועוד מגדיל הוא בתהלים ועדיין לא היה דוד מלך. ומגדול הוא בנביאים וכבר היה מלך.

ועי' מש"כ בעל תורה תמימה בספרו מקור ברוך (ח"ג פל"ו ס"ד) דבר זה, וסו"ד ומכל זה מבואר שאין כל הבדל בין הלשונות, ואפשר לומר מגדיל כפי הכתיב בתהלים, וכן מגדול כפי הקרי בשמואל ב', וכזה כן זה בין בחול ובין בשבת ובנוסח ברכת המזון ברמב"ם בא הנוסח בסתמא מגדול, ואמר זה לפני אביו בעל הערוך השולחן, ותהי תשובה אבא מרי על זה כמה נעימה כמה אהובה וחביבה הערה זו, ממש מרחבת את הדעת ומשמחת את הלב, אך... אך החדש החדש, מי יוכל לומר זכיתי לבי לשנות מטבעת הנוסחאות שנטבעו מאז ומקדם.

וע"ש (אות ב') במש"כ על בזכות תפילת רב, ואמר זה לפני אביו, וגם על זה באה תשובת אבא מרי כי בכל לבו היה מקבל לחידוש זה לולא המסורה ממטבע שנטבעה בתפלה מימים ימימה.

ועי' מה שהעיר בסדור אוצר התפילות (בתקון תפלה) מה שמסיימים בסדורים אחרים בזכות תפלת רב, לפי שרב חבר את התפלה הזאת אינו נכון כלל לפי שהקדוש ברוך הוא איננו מקבל את התפלה בזכות מחברה כי אם בזכותו של המתפלל עצמו אם כיון את לבו כראוי בשעה שהיה מתפלל ואין אנו מסיימים בשמונה עשרה בזכות תפלת אנשי כנסת הגדולה ובתפלת אלקי נצור בזכות תפלת מר בריה דרבינא ובמלכותי זכרונות ושופרות שרב חבר נוסח תפלותיהם אין אנו מסיימים בזכות תפלת רב ואחרים החליפו תפלת רב בתפילת רבים וגם זה אינו נכון כלל דאם כן היה לנו לסיים בכל תפלות הרבים כך ויש משערים שאחר מסופרים כתב בצד התפלה הזאת את התיבות ברכות תפלת רב וכונתו היתה לציין מקום התפלה במס' ברכות ושם המחבר שהוא רב ואח"כ נתחלף להמדפיס האות ר"ש באות ז"ן עד שיצאה ההוספה הזאת ונכנסה בפנים ובערוה"ש סי' ת"ז ס"ט כתב שהוא נוסח בורות וכ"כ הגרמ"ט בלוח א"י שאין לומר לא בזכות תפילת רב ולא בזכות תפילת רבים, אבל רבנו זצ"ל, ראיתי שהיה ש"צ שאמר בזכות תפילת רב ורבים, (תורת אמת ח"ב עמוד רצ"ו).

החז"א הנהיג לומר את הנוסח שאומרים בחו"ל כדי לא להרבות בבקשות בשבת, (מנהיג בית הכנסת פ"ג הערה ט' בשם רבינו זצ"ל), ובשם הגר"ח מברסקי מובא שתמה איך אומרים בקשת שתחדש עלינו בשבת הרי אין מבקשים בקשות בשבת, [ול"א שלכן אומרים בזכות תפילת רב דבכה"ג לא יבא להוסיף על תפילת רב וה"ז כטופס ברכה דשירי כדא"י בירושלמי שבת פט"ז ה"ג], ובאמת החז"א נהג לקצר הנוסח כמו שנהגו בחו"ל כמש"כ בדינים והנהגות (פ"א סי'), וכתב רבנו זצ"ל בקו' הזכרונות (סי' י"ח אות כ"ו) ובהוראות והנהגות פ"ד ס"ב) שהוא משום איסור בקשת צרכיו בשבת, וכן בס' מועדי הגר"ח (ח"ב תשובה א') כתב שנכון להחמיר בזה, וכן ראיתי שהיה ש"צ שנוהג לומר הנוסח הקצר והערוך השלחן (סימן ת"ז ס"ט) כתב שאם היה בכוחו היה מבטל ברכת ראש חודש דאין מבקשין בקשות בשבת ע"ש, ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סימן צ"ה) הביא שכן הקשה הגר"ח מברסקי זצ"ל וכן הקשה הגר"ח ברלין בשו"ת נשמת חיים (סימן כ"ג) ואכן בס' אורחות רבינו (ח"א עמוד ר"ג) מובא בשם מרן שהחז"א זצ"ל, נהג בברכת החדש לומר יחדשהו הקצר בכדי לא להרבות בקשות בשבת וא"כ זהו כוונת רבינו נכון להחמיר, ועמש"כ בס' רץ כצבי מעגלי השנה (ח"א סי' כ"ו) ובס' מנהגי מהר"ץ הלוי (פ"ח סי' ג' הערה ר') ובשו"ת משנת יוסף (ח"ו סי' פ"ג) ובשו"ת רבנות אפרים (ח"א סי' ר"ז) בזה, (תורת אמת ח"ב).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל
תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

סבי רבי יוסף יעקב גולדשטוף ז"ל (כ"א טבת תשס"ו)

נטפי דמע והרהורים ראשונים אחרי פטירתו של סבי האהוב הרב יוסף יעקב גולדשטוף ז"ל, נלב"ע השבוע, ביום שבת קודש כ"א טבת תשס"ו לסדר 'וימת יוסף'. במוצאי שבת האחרון ליוונו למנחות את סבי היקר רבי יוסף יעקב ב"ר אריה ליב גולדשטוף ז"ל, שזכה לאריכות ימים ושנים מופלגת בצלילות הדעת גמורה, כשהוא רואה את עולמו בחייו, בנים, בני בנים ואף נכדי בנים עוסקים בתורה ובמצוות בליע"ה, יחד עם רעייתו סבתי שעמדה לימינו כל חייו, תבדלחטו"א. בהלוינו שיצאה מרחבת בית הכנסת 'לדרמן', עמד לפני מיטתו הגאון הגדול רבי יעקב שוב שליט"א, בדברי מספד קצרים אודות סבי, שהיה עשרות שנים מלומדי שיעורו הקבוע בדף היומי, כשהוא בוחר להשתמש במשפט 'כמה יוסף איכא בשוקא'. הרהרתי אז לעצמי, אכן, כמה יוסף איכא בשוקא?! הלא כל זכויות הרצבת התורה בגליון 'דברי שי"ח' העולמי, ובכלל זה במאגדת 'קובץ גליונות' השבועי, המגיע ב"ה לכל מקום חרדי בארץ ישראל ומופץ ברחבי העולם במדינות רבות, הכל נזקף לזכותו. הן סבי היה 'אישי רשב"ם" במלוא מובן המילה, שם התגורר מצעירותו, ובבית הכנסת 'לדרמן' קבע את תפילתו. ברוח השיכון הטהור חינך את ילדיו, ולאור תלמידי החכמים שהסתובבו בו הוא הצעיד את משפחתו. רק בזכותו התועודתי לדמויות והשמות שבשיכון ובפרט לשמו הגדול של רבינו זצ"ל. אבי מורי רבי דניאל שליט"א ושאר דודי שליט"א היו תמיד בקשר הדוק עם רבינו הגר"ח קניבסקי זצ"ל, כאשר חלק מהקשר העמוק ניכר בספרים הרבים שהוציאו בני המשפחה [ראו למשל, במכתב הנדפס בראש ספר משנה ערוכה על שו"ע, ואת החיבור הנפלא 'אייר הבוקר' שי"ל בשנת תשס"ג - קיצור מפירושו של רבינו על פרק שירה].

בשנות חייו הרבה סבי לתת צדקה בסתר בלי כל פרסום ותהילה, הוא גם הרבה לחשוב על מעשי חסד קטנים שהם גדולים. כך למשל, שמעתי כעת כי כשהיה רבינו או אביו מרן הסטייפלר זי"ע, או תלמיד חכם אחר בשיכון מוציא לאור ספר תורני חדש, היה שולח את אחד הילדים לקנות שני עותקים, כשהוא מסביר: אחד כדי ללמוד בו והשני כדי לתמוך במחבר בכבוד!...

בשלב מסוים התקרב סבי מאוד אל הגאון הגדול רבי גדליה נדל זצ"ל, שכידוע היה גאון נורא ולמדן עצום, שסלד מכל חיציניות ושקר, וחיבב את האמת הפשוטה והנקיה, סבי שהיה נאמן מאוד ובעל שכל ישר, התאים מאוד להיות בין שורת המסתופפים שבצילו של הגאון רבי גדלי, מחמת הישרות והנקיות שלו, ואף התחבב עליו, ובמשך הזמן הוא הצליח לייסד אצלו שיעור קבוע שהחזיק עד לסוף ימיו.

מרבי גדלי זצ"ל הוא קיבל מבט מעמיק על תכלית החיים, וכל דבר מעשה אצלו במחשבה תחילה. החל מהשבוע הראשון להופעתו לאור של 'דברי שי"ח', הייתי בא כל שבוע ומגישי אותו לסבא כשהוא מתמלא בעונג לקבל כל שבוע את הגליון, היה לו צמאון עז לכל דבר תורה, ועד לפני שבועיים ימים, כאשר כבר היה חלוש מאוד, אבל השתדל לשמור ככל האפשר על קביעותיו השונות שהיו לו.

סבי תמיד אחז בפלך השתיקה, הוא מיעט לדבר על עצמו ועל אחרים, אך לעיתים רחוקות כאשר רצה להביע את הנאתו מהגליון, היה מעיר או מוסיף על הנכתב, או מדייק באיזה מעשה שהוא הכיר אותה בנוסח שונה. הוספות אלו תמיד באו אחרי מחשבה וחשבון ולא בפליטה פה או כלאחר יד.

וכאשר גמר להשיא את ילדיו שליט"א, אמר לו מרן הרב שך זצ"ל: רבי יוסף, עובדים בשביל לפרנס משפחה ולהשיא אותם, עכשיו שגמרת להשיא את הילדים אינך צריך להמשיך לעבוד.

וסבי, סבר מיד וקיבל, הוא יצא לפנסיה מוקדמת ומאז ועד סוף חייו קבע לעצמו שיעורים וסדרים שונים וניצל את מלא זמנו לתורה ועבודת השם.

אספנו קצת זכרונות מאבי שליט"א ועוד מבני המשפחה, ויהי רצון שיהיו הדברים עליו לנשמתו ולעורר אותנו ולהתחזק לעליה בתורה ויראת שמים.

סבי היקר רבי יוסף גולדשטוף ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

הכותב בדמע: נכדו, יצחק גולדשטוף

אביו כי נראה כאילו משתחוה לו, ואף הראה לו את הדבר כתוב בפנים. [מעניין, כי מעשה זה אירע בנפרד גם עם דוד נוסף שלא שם לב ונעמד מאחורי אביו להתפלל].

רבינו עומד בתפילה לפני העמוד מאבן, ולפני העמוד נראה סבי ז"ל.

'תבוא אלינו'

בבית הכנסת 'לדרמן' קיימים שני מיני 'ותיקין' בכל בוקר. המנין המרכזי בהיכל בית הכנסת, והמנין השני ב'בית שני'. הדבר נעשה כדי שיהיה מספיק כיבודים לכל האבלים.

סבי היה רגיל תמיד להתפלל ותיקין ב'בית שני'. פעם פגש בו רבינו ואמר לו - מדוע אינך מתפלל 'איתנו' במנין ותיקין הגדול, הלא 'ברוב עם הדרת מלך'. ומאז אכן עבר סבי להתפלל במנין המרכזי (מפי הר"ר ישעי"א אפשטיין).

המבחינים

פעם הוצרך סבי לנסוע לחוץ לארץ למספר שבועות, והרבנית קניבסקי ע"ה שמעה מכך ודאגה לשלום הילדים, והציעה שבעלה רבינו זצ"ל יבחן את הילדים בשבת קודש.

פרסום ראשון: מרן הסטייפלר יוצא מבית סבי ברחוב רשב"ם לאחר ששימש כסנדק בבית מילה לאחד הנכדים שיחיו. בשמאל נראה סבי ז"ל אוהז בדלת המכונית

הי"ד הגדולה (ב)

הופתענו. מכמות הטלפונים, הרעיונות, המכתבים והתגובות שהגיעו אלינו. נבהלנו. מגודל הציפיה והתקוות שציבור הרבבות כ"י מצפה ממערכת 'דברי שי"ח'. שמענו. בשמחה דרישות שלום אין סוף מהאנשים שנהנים מתוכן הגליון. התרשמנו. מכל התגובות המגוונות, ואנו בודקים ביסודיות כל דבר לגופו. ולרבים השואלים: מדור 'כשנים קדמוניות' אכן יפסיק בפרשת תרומה הבא עלינו לטובה, ומי שרוצה לקבל מאמר שפורסם כבר יוכל לשלוח בקשה אישית למערכת ונשלח בס"ד. בשבוע הבא א"ה נקוה לפרסם על המדור המיועד להיות מפרשת תרומה - התחלת השנה ה - י"ד להופעת הגליון 'דברי שי"ח'.

מאלו שזכו

את אחד הפעמים הראשונות בהם נכנסתי לרבינו זי"ע"א עם הגליון 'דברי שי"ח' הנני זוכר כאילו היה רק אתמול: הנכד - הגבאי הציג אותי כנכד של גולדשטוף השכן, ואז אורו פניו של רבינו, כשהוא אומר לי בחיך: אבא זצ"ל היה אומר -

שלושה 'בעלי בתים' גרים פה ברחוב, ושלתם זכו שיהיו להם בנים תלמידי חכמים --- ואחד מהם הוא, הסבא שלך, יוסף גולדשטוף!...

נו, אחרי אישור כזה מרן הקהילות יעקב צריך להוסיף משהו?

ארון ספרים במקום מצבד

בבית הכנסת לדרמן הוקפד שלא להשתמש בשבת בחשמל כלל, גם לא כשר המופעל על ידי גנרטור. סבי, פנה פעם לגבאי עם סכום כסף, והציע שרוצה לתרום לקניית 'מצבר' לטובת בית הכנסת, כדי שיהיה אור בשבת למתפללים והלומדים. הגבאי פנה איפה בשאלה למרן הסטיפלר, מה לעשות.

מרן זצוק"ל השיב לו כי אמנם יפה עשה שתרם אבל מכל מקום לא כדאי שיהיה תאורת חשמל בבית הכנסת [טעמו היה שרצה שיהיה ניכר שאנו לא משתמשים בחשמל בשבת משום שבארץ ישראל הוא מופעל על ידי יהודים מחללי שבת], וראוי למכור את זה ולהשתמש בכסף זה לצורך דבר אחר בבית הכנסת. ואכן כך עשו וקנו מזה... ארון לטובת ספרי בית הכנסת.

תרומה מושלמת

ידון הלכתי מרתק התעורר בעקבות סבי. היה זה כאשר סבי הבחין כי האבנטים - חגורות, שקושרים בהם את ספרי התורה בבית הכנסת 'לדרמן', כבר ישנים ובלוים, הוא החליט לקנות חדשים ונאים. הוא לא חסך בממון וקנה חגורות יקרים עם אבזם נאה כמין קליפס, ממתכת יוקרתית ומכובדת לכבוד התורה.

אלא שלא ארכו הימים, וכאשר הסטייפלר עלה לתורה הוא הבחין בכך, והוא העיר כי אין ראוי להניח על ספר התורה ברזל, שהרי 'הברזל מקצר ימים' כמו שמביא רש"י בסוף פרשת יתרו.

סבי ז"ל, שהתחיל במצוה, הגה פתרון לדבר, הוא הלך לצורך והזמין אבזם - קליפס מכסף טהור! כך שלא תהיה שום סרך של בעיה הלכתית! כאשר ראה זאת מרן הסטייפלר הוא נהנה מכך ביותר.

לא מאחורי אבא

סבי קבע בבית הכנסת את מקום תפילתו סמוך לרבינו. ורבינו הבחין בכך, ופעם אף עורר על כך כנו שויבא במעשה הבא:

היה זה כאשר דודי שיחיה, היה ילד צעיר, הוא נעמד להתפלל מאחורי אביו והתפלל. אחרי התפילה ניגש אליו רבינו ואמר לו בעדינות -

תביא 'משנה ברורה' חלק ראשון ואראה לך משהו ---

ואז הראה לו שמובא בהלכות תפילה (סימן צ"ד) שכן לא יעמוד להתפלל מאחורי